

Universitat
Autònoma
de Barcelona

Percepció socioambiental del present i el futur del sector ramader a Esterri de Cardós

Projecte fi de carrera

Llicenciatura de Ciències Ambientals
Curs 2006/2007

Tutors:

Dr. Martí Boada
Dr. Pere Masqué
Dr. Joan Rieradevall

Laura Guardingo Melián
Sara Piqué Ferrer
Mª Lluïsa Vicioso Pérez

No podem deixar d'agraciar a totes les persones que d'una manera o d'altre ens han ajudat a realitzar aquest projecte.

Als nostres tutors, Dr. Martí Boada, Dr. Pere Masqué i Dr. Joan Rieradevall pels seus consells.

Als tècnics del Parc Natural de l'Alt Pirineu, Jordi Palau i Marc Garriga.

Al Jordi Duch per la seva inestimable ajuda amb la cartografia.

Al Dr. Jordi Bartolomé i en Feliu López per haver-nos facilitat el model d'enquesta.

A l'Albert Pèlachs per haver-nos assessorat.

A tots els ramaders d'Esterri de Cardós i en Josep Tico per la seva predisposició a l'hora de proporcionar-nos tota la informació que hem necessitat.

I a les nostres famílies, amics (Gema, Damià, Derek, Edgar, Raquel i Mireia) i als companys de feina.

Gràcies a tots.

Resum

En aquest projecte s'ha realitzat una diagnosi socioambiental de la ramaderia en el municipi d'Esterri de Cardós, situat a la comarca del Pallars Sobirà, i que es troba dins dels límits del Parc Natural de l'Alt Pirineu. Dins del seu àmbit és un municipi peculiar degut a la quantitat de ramaders, set, i a la mitjana d'edat, que és força jove. La situació actual del sector és complicada degut al poc benefici que generen les explotacions, ja que els costos de manteniment d'aquestes són cada vegada més grans i els ingressos no augmenten en la mateixa proporció. És per això que des de fa uns anys els ajuts econòmics han esdevingut un factor clau per mantenir el sector. La seva continuïtat està condicionada, entre d'altres, a la dedicació en el sector de les generacions futures i ara per ara sembla que aquestes es decanten cada vegada més per altres tipus d'ocupacions. És per això que han de treballar totes les parts conjuntament per poder solucionar aquesta situació i que no esdevingui un problema insalvable en els pròxims anys.

Resumen

En este proyecto se ha realizado una diagnosis socioambiental del sector ganadero en el municipio de Esterri de Cardós, situado en la comarca del Pallars Sobirà, y ubicado dentro de los límites del Parque Natural del Alto Pirineo. Dentro de su ámbito es un municipio peculiar debido a la cantidad de ganaderos, siete, y a la media de edad de éstos, ya que es representativamente joven. La situación actual del sector es complicada debido al poco beneficio que generan las explotaciones, ya que los costes de mantenimiento de éstas son cada vez mayores y los ingresos no aumentan en la misma proporción. Es por esto que desde hace unos años las ayudas económicas al sector se han convertido en un factor clave para mantener su continuidad. La continuidad de las explotaciones está condicionada, entre otros, a la dedicación en el sector de las generaciones futuras, y hoy por hoy parecer ser que éstas se decantan cada vez más hacia otras ocupaciones económicas. Es por esto que tienen que trabajar conjuntamente todas las partes interesadas para poder solucionar esta situación para que no se genere un problema insalvable en los próximos años.

Abstract

The aim of this project is to give a social-environmental diagnosis of cattle in a small Pyrenees village named Esterri de Cardós, placed in the county of Pallars Sobirà within the borders of the Natural Park of l'Alt Pirineu.

This town is quite peculiar in the agriculture world due to its low number of farmers (only seven) and their young age.

The difficult situation the farmers are submitted to is caused by their low benefits. The cost of maintenance is higher than the profits the farmers get and this difference doesn't stop increasing. Because of this, in the late years, economic helps have become a very important pillar to the maintenance of the farms. Their future existence is determined by the younger generations coming, that for the time being, don't look interested in this sort of job.

This is why all involving parts must take measurements to solve this problem and avoid it becoming an insuperable problem in the near future.

INDEX

BLOC 1: Introducció, objectius i metodologia

Introducció

1.- Objectius.....	1
1.1.- Generals	1
1.2.- Específics	1
2.- Metodologia	2
2.1.- Primera fase: establiment del tema, zona d'estudi i objectius del projecte	2
2.2.- Segona fase: Obtenció d'informació	2
2.2.1.- Documentació.....	2
2.2.2.- Treball de camp	
2.3.- Tercera fase: Organització de la informació i tractament de les dades	2
2.3.1.- Visió general de la ramaderia	3
2.3.2.- Descripció de la situació actual de les explotacions ramaderes a Esterri de Cardós	3
2.3.3.- Anàlisi sostenibilitat	3
2.4.- Quarta fase: fase final	
2.4.1.- Diagnosi.....	3
2.4.2.- Conclusions	3

BLOC 2: Antecedents, localització i descripció:

3.- Antecedents.....	5
3.1.- La ramaderia a Catalunya	5
3.1.1.- El marc legal.....	5
3.1.1.1.- El marc comú europeu: la Política Agrària	6
3.1.1.2.- Els ajuts econòmics	6
3.1.1.3.- La importància de les subvencions	6
3.1.1.4.- Normativa general.....	9
3.1.2.- El sistema ramader extensiu a Catalunya	10
3.1.2.1.- Evolució del sistema ramader a Catalunya: des del 1980 fins a l'actualitat.....	10
3.1.2.2.- La ramaderia intensiva i extensiva	15
3.1.2.3.- Les zones de pastura a Catalunya.....	17
3.1.2.4.- Interacció entre la fauna salvatge i el bestiar	20
3.2.- El Parc Natural de l'Alt Pirineu	23
3.2.1.- La creació del Parc.....	23
3.2.2.- Els objectius del Parc Natural.....	25
3.2.3.- Ordenació i planificació de l'espai protegit.....	25
3.2.4.- Òrgans gestors	25
3.2.5.- El règim de finançament del PNAP	25
3.2.6.- El Parc i la ramaderia	26
3.2.6.1.- Línia1: Foment del manteniment dels prats de dall	26
3.2.6.2.- Línia2: Cultius Farratgers	28

3.2.6.3.- Línia 3: Pastures de muntanya mitjana	29
3.2.6.4.- Línia 4: Recuperació del cultiu de cereal de secà	30
3.2.7.- La flora i la vegetació.....	36
3.2.8.- La fauna del PNAP	36
3.2.8.1.- Les espècies protegides del PNAP	37
3.2.8.2.- La fauna autòctona al PNAP	46
3.2.9.- El patrimoni cultural	49
4.- El municipi d'Esterri de Cardós.....	51
4.1.- Estadístiques de la població.....	52
4.1.1.- L'activitat econòmica	54
4.2.- Estadístiques agràries.....	57
4.2.1.- La ramaderia	57
4.2.1.1.- Nombre d'explotacions i caps de bestiar per espècies a Esterri de Cardós.....	57
4.2.1.2.- Nombre d'explotacions i caps de bestiar per espècies Pallars Sobirà	60
4.2.1.3.- Nombre d'unitats ramaderes per espècies a Esterri de Cardós.....	62
4.2.1.4.- Nombre d'unitats ramaderes per espècies al Pallars Sobirà	64
4.2.2.- La maquinària.....	65
4.2.3.- Mà d'obra.....	66
4.2.3.1.- Distribució de les persones i de les UTA, segons el tipus de mà d'obra, a Catalunya	67
4.2.3.2.- Distribució de les persones i de les UTA, segons el tipus de mà d'obra, a Esterri de Cardós.....	69
4.2.3.3.- Distribució de les persones i de les UTA, segons el tipus de mà d'obra, al Pallars Sobirà.....	71
4.2.4.- Turisme rural	72
5.- La producció ramadera ecològica.....	74
5.1.- El Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)	74
5.2.- Principis generals.....	75
5.3.- Alimentació.....	75
5.4.- Corral, zones a l'aire lliure i allotjaments per al bestiar	76
5.5.- Impactes positius	77
5.6.- Mètodes de gestió, transport i identificació	77
5.7.- Comercialització.....	77
5.7.1.- Qualitat de la carn de vacu: factors que influeixen i perspectives.....	78
5.7.2.- Característiques del Mercat.....	78
5.7.3.- La distribució	79
5.7.3.1.- Dificultats	80
5.7.4.- El preu	80
5.7.5.- Consum i demanda	81
5.7.5.1.- Dificultats i perspectives.....	81
5.8.- La ramaderia ecològica de muntanya	82
5.8.1.- Situació actual.....	83

6.- El paisatge de muntanya	86
6.1.- L'evolució paisatgística.....	86
6.1.1.- La política i la muntanya	86
6.1.2.- La dinàmica actual de les zones de muntanya	88
6.1.3.- La regressió ecològica dels paisatges	89
6.1.4.- La pressió antròpica creixent sobre el territori	91
6.1.5.- Els costos ambientals del transport	91
6.1.5.1.- Els camins rurals.....	92
6.1.6.- El model d'espais naturals protegits	92
7.- Emissions de gasos i residus ramaders	94
7.1.- Emissions de gasos.....	94
7.1.1.- El diòxid de carboni.....	94
7.1.2.- El metà.....	94
7.1.2.1.- L'amoníac	94
7.1.2.2.- Les olors	95
7.1.3.- Efectes ambientals i ecològics.....	95
7.1.3.1.- El metà i el diòxid de carboni	95
7.1.3.2.- L'amoníac	95
7.1.4.- Els residus ramaders	96

BLOC 3: Treball de camp i Inventari

8.- Treball de camp.....	97
8.1.- Enquestes i entrevistes	98
8.1.1.- Josep Maria Caminal.....	98
8.1.2.- Ángeles Castella	103
8.1.3.- Josep Català	107
8.1.4.- Jordi i Montserrat Laguia.....	111
8.1.5.- Josep Maria Orteu.....	117
8.1.6.- Montserrat Peiró.....	123
8.1.7.- Josep Ticó.....	129
8.2.- Inventari.....	131
8.2.1.- Cens Ramader.....	132
8.2.1.1.- Boví.....	132
8.2.1.2.- Oví	132
8.2.1.3.- Equí	133
8.2.1.4.- Cabrum	133
8.2.1.5.- Conills	134
8.2.1.6.- Cens Global	135
8.2.2.- Aprofitament alimentari dels prats.	136
8.2.3.- Cicle agroramader	137
8.2.3.1.- Boví	137
8.2.3.2.- Oví	138
8.2.3.3.- Equí	139
8.2.3.4.- Cabrum.....	140
8.2.4.- Mà d'obra.....	141
8.2.5.- Instal·lacions i maquinària	142
8.2.5.1.- Quadres i magatzems.....	142
8.2.5.2.- Maquinària de camp i equip remolc	143

8.2.6.- La ramaderia i l'entorn natural	144
8.2.7.- Espais ambientals i mesures agroambientals.....	145
8.2.7.1.- Ajuts econòmics i influència del PNAP sobre la ramaderia	145
8.2.7.2: Conflictes de la fauna salvatge amb el ramat.....	146
8.2.8.- Perspectives de futur	148
8.3.- Model d'enquesta.....	149

BLOC 4: Anàlisi ambiental, social i econòmic

9.- Anàlisi ambiental	161
9.1.- Conservació del paisatge	161
9.2.- Presència de fauna salvatge.....	162
9.2.1.- Incidència de la fauna salvatge amb la ramaderia.....	163
9.3.- Residus ramaders.....	164
10.- Anàlisi econòmic.....	165
10.1.- Situació econòmica actual del sector.....	165
10.2.- La pressió dels preus en la continuïtat del sector primari (El sector agrari espanyol, 1965-1999)	166
10.2.1.- Evolució dels preus agraris.....	167
10.2.2.- Evolució de la producció agrària.....	168
10.2.3.- Evolució dels consums intermedis.....	169
10.2.3.1.- Comparació entre els índex de preus percebuts i pagats pels agricultors.....	169
11.- Anàlisi social.....	171
11.1.- Característiques socials de les explotacions ramaderes.....	171
11.2.- Dedicació a l'activitat ramadera	173
11.3.- Reptes socials.....	173
11.4.- Perspectives de futur de l'activitat ramadera.....	174

BLOC 5: Discussió

12.- Diagnosi.....	175
12.1.- Anàlisi DAFO	175
12.2.- Pla d'acció sostenible	177

BLOC 6: Conclusions

13.- Conclusions	187
------------------------	-----

14.- Bibliografia	189
-------------------------	-----

15.- Acrònims.....	193
--------------------	-----

16.- Glossari	194
---------------------	-----

17.- Calendari	199
18.- Pressupost.....	200
19.- Índex de taules, figures i gràfics	201

Annex

Introducció

En els darrers anys Catalunya ha experimentat un canvi en el sector ramader. Han augmentat molt les explotacions intensives i han disminuït les extensives. Majoritàriament, és en les comarques de muntanya (Pirineus de Lleida principalment) on es troben les explotacions de ramaderia extensiva de Catalunya. Aquest tipus de ramaderia presenta un seguit d'avantatges respecte a la ramaderia intensiva. Però pot ser que si la tendència a la intensificació de les explotacions continua es puguin perdre els valors naturals que aporta la ramaderia extensiva.

Per tal d'aprofundir en aquest aspecte, s'ha decidit escollir un municipi del Parc Natural de l'Alt Pirineu (PNAP), per estudiar quina és la situació de la ramaderia extensiva. Per tant, la finalitat d'aquest projecte és estudiar la situació actual del sector ramader al municipi d'Esterri de Cardós, per tal de poder fer una diagnosi socioambiental, i determinar-ne quina pot ser la situació en un futur.

Esterri de Cardós és un municipi de 70 habitants situat a la Comarca del Pallars Sobirà (província de Lleida), i que està inclòs dins dels límits del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Com la majoria de municipis de la zona, ha patit una despoblació progressiva en les darreres dècades, que ha comportat una disminució en el nombre d'explotacions. Tot i així, és un dels municipis del PNAP que té més explotacions i la mitjana d'edat dels ramaders és relativament jove comparada amb la resta de pobles de la zona.

Actualment hi ha 7 explotacions al poble. D'aquestes set, sis, estan formades per bestiar oví, boví, cabrum i equí. I l'altra explotació és una granja de cria intensiva de conills. L'estudi, però, es centra principalment en les sis primeres explotacions, que són les més representatives del tipus de ramaderia que es troba a la zona.

Per organitzar el treball aquest està dividit en sis grans blocs. El primer està format per la Introducció, els objectius i la metodologia. En la introducció es fa una petita presentació del treball que es complementa amb els objectius que es presenten en el següent apartat, i finalment s'explica la metodologia que s'ha seguit per realitzar el projecte.

El segon bloc consta dels antecedents, la localització de la zona d'estudi i una introducció a la ramaderia ecològica. En aquest bloc es fa una introducció teòrica dels elements que més endavant aniran apareixent en el treball. Primer es presenta la ramaderia a Catalunya i el Parc Natural de l'Alt Pirineu, per, tot seguit parlar del municipi d'estudi (Esterri de Cardós) i acabar amb la ramaderia ecològica.

El tercer bloc és l'inventari de totes les explotacions del municipi, es on consta tota la informació extreta de les diverses entrevistes i enquestes fetes als ramaders d'Esterri de Cardós.

En el quart bloc es troben els diferents anàlisis sobre l'inventari: l'anàlisi ambiental, econòmic i social.

I els dos últims blocs contenen la diagnosi i les conclusions finals del projecte. En la diagnosi apareix una anàlisi DAFO i les diferents propostes de millora.

1.- Objectius

1.1.- Generals

- Avaluar la continuïtat de les explotacions ramaderes del PNAP.
- Estimar les perspectives socioeconòmiques de la ramaderia del PNAP de cara al futur.
- Valorar els impactes (positius i negatius) ambientals de la ramaderia sobre el territori.
- Avaluar la importància de la ramaderia sobre la conservació dels hàbitats i la biodiversitat.

1.2.- Específics

- Descriure les explotacions ramaderes i elaborar un inventari de les explotacions de la zona d'estudi.
- Descriure la interacció de la fauna salvatge amb el bestiar domèstic.
- Proposar línies estratègiques d'actuació per afavorir la continuïtat ramadera del parc.

2.- Metodologia

En aquest apartat es mostra el procediment seguit per tal de dur a terme aquest projecte.

2.1.- Primera Fase: Establiment del tema, zona d'estudi i objectius del projecte

La primera fase del projecte consisteix en l'establiment del tema del projecte, marcant uns objectius d'estudi sobre una zona determinada.

En aquest projecte es procedeix a fer una diagnosi socio-ambiental i econòmica sobre l'estat de la ramaderia en el municipi d'Esterri de Cardós al Pallars Sobirà. A partir dels objectius generals i específics fixats es pretén avaluar la continuïtat de les explotacions ramaderes del municipi, i avaluar les perspectives de futur que té el sector a la zona. Per tal de poder arribar a un estudi específic es descriuen les explotacions ramaderes i s'elaboren fitxes descriptives per a cada una de les explotacions, per poder sintetitzar la informació i poder proposar posteriorment línies d'actuació per afavorir la continuïtat del sector ramader a la zona d'estudi.

2.2.- Segona fase: Obtenció de la informació

Per obtenir la informació necessària per poder realitzar l'estudi s'han dut a terme dos processos diferents: l'obtenció d'informació a partir de fonts de documentació i l'obtenció d'informació a partir del treball de camp realitzat al municipi d'estudi.

2.2.1.- Documentació

Les fonts de documentació s'han obtingut a partir d'una recerca bibliogràfica extensa, en llibres, articles, material cartogràfic i internet, i en diverses consultes a experts, com els tècnics del Parc Natural de l'Alt Pirineu (PNAP), al Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca (DARP), a l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) i al Departament de Medi Ambient i Habitatge (DMAH).

2.2.2.- Treball de camp

El treball de camp consisteix en estudiar directament la zona d'estudi. S'ha procedit a visitar la zona d'estudi 3 vegades, en les que s'ha estudiat el municipi i s'ha obtingut informació general sobre el PNAP a partir dels tècnics del Parc i més concretament dels ramaders d'estudi i responsables del sector ramader del Parc, per tal de poder tenir una informació i una visió més concreta sobre l'estat del sector ramader al municipi i al PNAP. Aquesta informació s'ha obtingut a partir d'entrevistes, enquestes i reunions.

2.3.- Tercera fase: Organització de la informació i tractament de dades

En aquesta fase s'organitza la informació obtinguda, per tal de poder realitzar els següents apartats.

2.3.1.- Visió general de la ramaderia

En aquest primer punt de la tercera part, es pretén donar coneixement de què és el sector ramader, quin tipus de legislació té i quin és el seu paper, dins de Catalunya i del PNAP.

2.3.2. Descripció de la situació actual de les explotacions ramaderes a Esterri de Cardós

De manera més concreta, en aquest segon punt es procedeix a donar una informació més específica sobre el sector ramader en el municipi d'Esterri de Cardós.

Es realitza un inventari de les explotacions ramaderes del municipi, en el que s'especifica i es sintetitza la informació obtinguda en el treball de camp. Recolzant l'inventari, es du a terme un estudi cartogràfic de la zona, a partir dels Sistemes d'Informació Geogràfica (GIS), en el que s'exposa diferents cartografies, com les de propietat de zones de pastura per cada ramader, estat (públic o privat) de les zones de pastura .

2.3.3.- Anàlisi sostenibilitat

A partir de la informació obtinguda en el procés de documentació, treball de camp i la seva organització i tractament, es du a terme un anàlisi ambiental, social i econòmic de la ramaderia al municipi d'Esterri de Cardós. Per poder analitzar quin paper té el sector ramader en el paisatge i en la biodiversitat de la zona, quins són els reptes socials sobre els que s'enfronta el sector per permetre la seva continuïtat i quin paper juguen els ajuts econòmics i altres influències econòmiques en la continuïtat del sector.

2.4.- Quarta fase: Fase Final

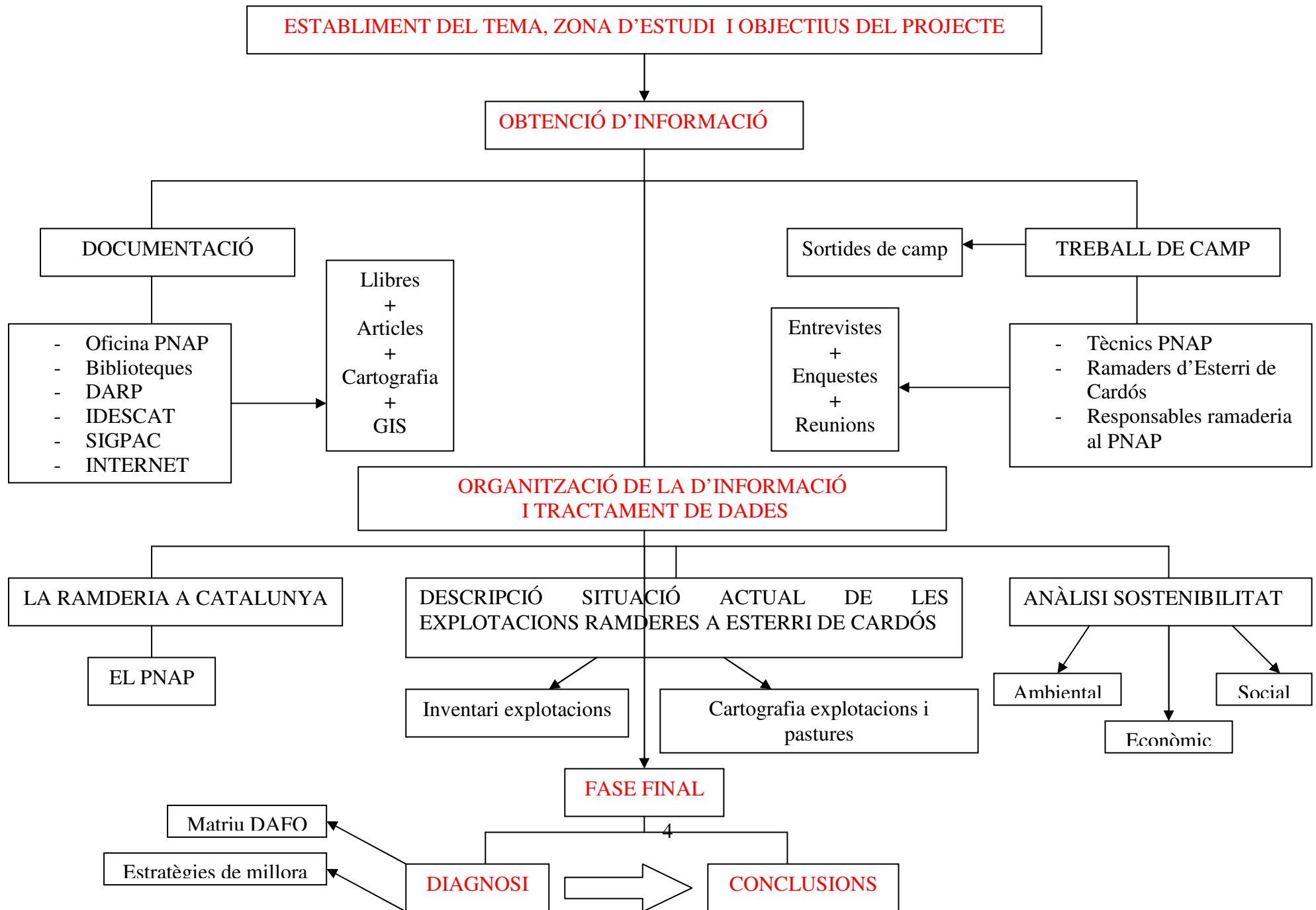
En la fase final es procedeix a fer una diagnosi i a establir unes conclusions finals sobre el tema d'estudi.

2.4.1.- Diagnosi

Amb els resultats obtingut en els anàlisi social, econòmic i ambiental, es duu a terme un anàlisi DAFO, especificant quines són les Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats que presenta el sector ramader en Esterri de Cardós. A partir d'aquesta matriu es proposen diferents línies estratègiques de millora per la continuïtat del sector.

2.4.2.- Conclusions

Un cop l'estudi ha finalitzat es procedeix a sintetitzar la informació i les interpretacions obtingudes per dur a terme unes conclusions finals del projecte.

3.- Antecedents

En aquest punt es recullen les característiques més teòriques del sector ramader a Catalunya, i les del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

3.1.- La ramaderia a Catalunya

En aquest apartat es mostra la informació relacionada amb el sector econòmic ramader de Catalunya, comentant la seva regulació i les característiques de les explotacions ramaderes extensives.

3.1.1.- El marc legal

El marc legal que regula el sector ramader a Catalunya és molt extens i variat, i abasta molts aspectes diferents. És per això que en aquest apartat es fa referència als aspectes normatius més rellevants, tenint en compte el tema i els objectius d'aquest projecte.

3.1.1.1.- El marc comú europeu: la Política Agrària Comuna (PAC)

Els seus objectius estan establerts a l'article 39 del Tractat de Roma:

- Incrementar la productivitat
- Garantir un nivell de vida equitatiu a la població agrícola
- Estabilitzar els mercats
- Garantir la seguretat dels abastaments
- Assegurar al consumidor subministres a preus raonables

Els mecanismes utilitzats per la PAC es van posar en funcionament per resoldre la situació en que es trobava Europa l'any 1958 (any de la seva formació, alhora que el Tractat de Roma) és a dir, amb deficiència de la majoria de productes alimentaris. La funció principal d'aquests mecanismes o actuacions era la de recolzar els preus i les rentes inferiors mitjançant operacions d'intervenció i sistemes de protecció fronterera. Aquesta política va contribuir positivament al creixement econòmic i va aconseguir garantir el subministrament al consumidor europeu d'una gran gamma de productes alimentaris de qualitat a uns preus raonables. Per aquells temps, la UE es va convertir en el primer importador i el segon exportador de productes agrícoles a nivell mundial.

A partir de la creació de la PAC van esdevenir les Organitzacions Comunes de Mercat (OCM). Aquestes són acords específics que regulen la producció i el comerç de productes agraris de tots els estats membres de la Unió Europea; i amb el temps han anat substituint a les organitzacions nacionals de mercat en aquells sectors que s'ha considerat convenient.

Les seves funcions són:

- Assegurar la compra dels excedents de producció
- Protecció exterior front les importacions de cost inferior
- Establir règims que recolzen els preus i donen ajuts directes

Les OCM que afecten als sector ramaders objecte d'aquest treball són:

- Sector de carn de bestiar oví i cabrum: Reglament 529/2001
- Sector boví de carn: Reglament 1512/2001, que modifica el Reglament 1254/1999.
- Sector làctic: Reglament 1255/1999.

3.1.1.2.- Els ajuts econòmics

Les subvencions i els ajuts econòmics són molt importants pel sector ramader, i tenen tres nivells normatius: europeu, espanyol i català.

El Reglament CE 1782/2003, del Consell, de 29 de setembre, estableix les disposicions aplicables als règims d'ajut directe en el marc de la política agrícola comuna i instaura determinats règims d'ajuts als agricultors.

Per la seva part el *Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación* (MAPA), té la obligació de transposar aquesta normativa a la legislació espanyola. Mitjançant el Reial Decret 2353/2004, de 23 de desembre, sobre determinats ajuts comunitaris en agricultura i en ramaderia, s'estableixen alguns preceptes de la normativa comunitària.

La Direcció General de Desenvolupament Rural (DGDR), regulada pel Decret 398/2004, de reestructuració de la Direcció General de Desenvolupament Rural del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DARP), convoca cada any unes línies d'ajuts destinades a la millora de la qualitat del sector ramader i al foment de la sanitat en les explotacions ramaderes. Entre d'altres ajuts destaquen.

- Ajuts als programes de carn de boví de qualitat.
- Pagament addicional a la producció de carn de vaquí de qualitat reconeguda oficialment.
- Pagament per extensificació.
- Prima en benefici dels productors d'oví i cabrum.
- Grups de gestió per a la millora de la gestió de les explotacions ramaderes.

Alhora també és important destacar els ajuts, que des del DARP, es donen per al foment de la producció integrada i de la producció agrària ecològica. A través de l'ORDRE ARP/134/2005, d'1 d'abril, per la qual s'aproven les bases reguladores dels ajuts per al foment de l'artesania alimentària a Catalunya, les denominacions d'origen protegides, les indicacions geogràfiques protegides, les denominacions geogràfiques, les especialitats tradicionals garantides de Catalunya, la producció integrada i la producció agrària ecològica i de la marca de qualitat alimentària (Marca Q).

3.1.1.3.- La importància de les subvencions

El factor econòmic és sens dubte un dels aspectes més importants de cara a la continuïtat del sector ramader. Tots coincideixen en que, actualment, els ajuts que reben per part de l'administració són indispensables per continuar amb el treball, i que sense aquests, es plantejarien la seva continuïtat en el sector.

Els programes agroambientals estan regulats pel Reglament (CCE) 2078/92 del Consell, sobre mètodes de producció agrària compatibles amb les exigències de protecció del medi ambient i la conservació de l'espai natural. Aquests preveuen l'establiment de contractes entre els agricultors i l'Administració, d'una durada mínima de cinc anys, mitjançant els quals l'agricultor es compromet a introduir un seguit de pràctiques agroambientals en la seva explotació. A canvi rep una prima que compensa la disminució de renda derivada de la introducció de la pràctica, anomenada *lucre cessant*, els costos addicionals generats per l'actuació i s'afegeix un incentiu. Entre els possibles compromisos coberts per aquest instrument es va incloure l'agricultura ecològica.

L'any 1995 el *Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación* va publicar el Reial Decret 51/1995, pel qual es va establir un règim de mesures horitzontals per fomentar mètodes de producció agrària compatibles amb les exigències de la protecció i la conservació de

l'espai natural. Aquesta normativa va significar l'aplicació del Reglament (CEE) 2078/92 a l'Estat espanyol, i es van incloure quatre mesures concretes:

- El foment de l'agricultura extensiva
- El foment de la formació agroambiental
- El foment de les races en perill d'extinció
- El foment de l'agricultura ecològica

Però fins l'any 1998 els agricultors ecològics catalans no va poder sol·licitar l'ajut de l'agricultura ecològica, gràcies a la publicació de l'Ordre del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de 25 de febrer de 1998.

L'any 1998 van sol·licitar aquest ajut 154 titulars d'explotacions agrícoles ecològiques catalanes, per un total de 4400 ha, el que va suposar un pagament mitjà d'uns 90 €/ha aproximadament. L'any següent van sol·licitar l'ajut 129 titulars, per un total de 2356 ha, i el pagament mitjà va ser de 125€/ha. Aquests ajuts van ser sol·licitats majoritàriament pels productors que ja realitzaven producció ecològica i, atesos la modesta quantia, la poca publicitat i el fet que només es va obrir la línia un any, no es van traduir en un increment substancial de la superfície de producció ecològica.

L'any 2001, i com a conseqüència d'un nou període pressupostari europeu, es va substituir el Reglament (CEE) 2078/92 pel Reglament (CE) 1257/1999. En base a aquesta nova normativa, i després de la seva corresponent transposició a l'ordenament jurídic espanyol i català, es van aprovar unes noves bases reguladores dels ajuts agroambientals, que van ser convocats novament. En aquesta convocatòria es van incloure dues mesures destinades als productors ecològics, una destinada a l'agricultura ecològica (semblant a l'establerta l'any 1998) i una altra de nova (destinada a compensar les pèrdues de renda de la ramaderia ecològica. Aquest cop les línies destinades a la producció ecològica es van convocar dos períodes quinquennals seguits (2001-2005 i 2002-2006).

En concepte d'ajut a l'agricultura ecològica, i durant l'any 2005, es van pagar 512.136,40 €, corresponents a 191 titulars, el que va suposar un import mitjà per explotació de 2.681 €. Pel que fa a l'ajut a la ramaderia ecològica, i també durant l'any 2005, es van atorgar ajuts per valor de 2.710.849 € corresponents a 164 explotacions, amb un import mitjà per explotació ramadera de 16.529 €.

La línia de ramaderia ecològica, a diferència de l'agricultura, es va traduir en un gran increment de superfícies de prats i pastures lligades a la producció animal, i concretament durant l'any 2001 van inscriure's unes 35.000 ha, la majoria en el Pallars i l'Alta Ribagorça. Aquest increment i aquesta concentració dels beneficiaris s'expliquen per diversos motius. En primer lloc, perquè l'import mitjà de la prima percebuda va suposar més de sis vegades l'import percebut pels receptors de la línia d'agricultura ecològica. A més, l'ajut va anar majoritàriament destinat a explotacions de muntanya on només es realitzava la cria extensiva del bestiar, sense engreix posterior, cosa que suposava un elevat pagament per compensar un sobrecost gairebé inexistent. La concentració dels peticionaris de la subvenció de la ramaderia ecològica en tres comarques va ser el resultat lògic d'una campanya de publicitat i captació que van posar en marxa els serveis territorials del DARP a Lleida.

Els ajuts agroambientals han suposat, en molts casos, una empenta de primer orde al creixement del sector, especialment en aquells països que van establir-los a partir del mateix any 1992, que els van convocar anualment, que van arribar als màxims finançables previstos per la normativa europea i que els van lligar a la comercialització efectiva de productes ecològics. En altres ocasions, en canvi s'ha criticat que els imports de les primes concedides s'han allunyat del lucre cessant real, ja sigui per defecte o per excés. El problema, pel que fa al càlcul del lucre cessant, és el desconeixement dels costos afegits reals, que moltes vegades es calculen de forma estimativa i en funció de les dotacions disponibles per a cada línia. Quan hi ha pocs recursos, o quan aquests s'han de repartir per dotar diverses línies, els imports finals no cobreixen el lucre cessant real, mentre que quan es vol afavorir un col·lectiu determinat, o compensar-lo per altres qüestions, les primes poden superar la quantia d'aquest concepte.

Una altra qüestió polèmica dels ajuts ha estat la interpretació d'un dels compromisos exigits per la normativa als beneficiaris, la comercialització de la producció ecològica. Aquest compromís volia assegurar que la percepció de l'ajut anés dirigit a productors professionals i que finalment es traduís en una presència de producte ecològic en el mercat. Aquest punt planteja problemes d'aplicació, especialment quan el producte comercialitzat no va directament al consum i requereix encara de manipulació ulterior per part d'altres empreses. Si les empreses que han de manipular el producte no apliquen la normativa de la PAE ni estan sotmeses a control, llavors el producte ecològic perd la seva certificació i quan arriba al mercat ja no té aquesta consideració.

Aquest problema ha estat especialment important en el cas dels ramaders de boví per a carn, ja que si venen el vedell sense engreixar estan complint el compromís de comercialització de la producció ecològica, però si el comprador no fa l'engreix segons la normativa, llavors el resultat final és que no arriba carns certificada al mercat, cosa que ha passat a Catalunya aquests darrers anys.

En aquest moment s'està elaborant el nou Pla de Desenvolupament Rural (PDR), com a conseqüència de l'entrada en vigor d'un nou període pressupostari 2007-2013. Aquest fet constitueix una fita de primera magnitud pel que fa a l'establiment d'eines financeres adequades al foment de les produccions ecològiques, ja que suposa l'oportunitat de redimensionar les primes dels ajuts, de tal forma que s'ajustin al lucre cessant real, de prioritzar les produccions ecològiques per sobre d'altres actuacions incloses en aquest programa i de dissenyar noves línies d'ajut específiques, més adequades a les necessitats reals del sector ecològic.

S'ha de dir que els ajuts destinats a les explotacions agràries catalanes en el proper període pressupostari aniran lligats al nou Contracte Global d'Explotacions (CGE), que consisteix en un acord mutu pel qual, d'una banda, el titular de l'explotació agrària s'obliga a uns compromisos respecte a la seva activitat productiva i, de l'altra, l'Administració pública (el DARP), s'obliga a la concessió d'ajuts, compensadors i serveis. El contracte tindrà una durada de cinc anys i servirà per remunerar els serveis que les explotacions ofereixen a la societat, i per establir un pla empresarial que asseguri la viabilitat econòmica de l'explotació i la seva sostenibilitat ambiental i social.

El CGE té com a finalitat incentivar les empreses agràries per que desenvolupin un projecte d'explotació que integri les funcions productives, econòmiques, mediambientals i socials de l'agricultura, amb l'objectiu de fomentar la viabilitat de les finques i d'assolir un desenvolupament rural sostenible.

Segons aquesta iniciativa, el DARP, pretén orientar les explotacions agràries catalanes cap a una major competitivitat i multifuncionalitat, amb la incentivació de mesures de caràcter innovador i de millora de la qualitat, amb l'objectiu d'implantar una nova manera de gestionar els ajuts que consideri l'explotació en la seva globalitat. A través dels contractes globals d'explotació es pretén integrar i unificar, a mitjà termini, tant la gestió dels ajuts al desenvolupament rural com la dels ajuts derivats de les organitzacions comunes de mercat (OCM) corresponents, amb la voluntat de simplificar-se els tràmits de gestió.

Entre les actuacions objecte del contracte, i dins de l'àrea de la millora de la competitivitat de les explotacions, hi ha les pràctiques agroambientals, que inclouen l'agricultura i la ramaderia ecològiques, així com la producció integrada, les actuacions en prats i pastures, la millora de la fertilització en base a anàlitzes del sòl. Aquest cop, en relació al problema del compromís de comercialització, la normativa preveu que "en cas que se sol·liciti l'ajut a la ramaderia ecològica i/o agricultura ecològica, caldrà comercialitzar un mínim del 50% de la producció com a ecològica. En el cas de la ramaderia ecològica, caldrà comercialitzar d'acord amb els criteris següents:

- Cria: a un engreixador inscrit al CCPAE
- Engreix: a un escorxador inscrit al CCPAE

Una de les novetats del CGE és que es diferencia la cria i l'engreix, i estableix un import reduït per als que només fan cria (106.8 €/ha de prats i pastures o 42.44 €/ha de rostolls i subproductes), un import més elevat per als que només fan engreix (201.6 €/ha o 63.44 €/ha, respectivament), i un import major per als que fan les dues activitats (236.8 €/ha i 91.64 €/ha respectivament). Això suposa un avanç en relació a l'anterior programa, que no diferenciava entre actuacions i es pagava la mateixa prima als que feien només cria que als que també feien engreix. Tot i això, la quantitat de l'ajut per cria continua sent massa elevada en comparació a la destinada a l'engreix, perquè la major part de del lucre cessant es produeix en la fase d'engreix, ja que la cria extensiva i l'ecològica tenen una estructura de costos força semblant.

Les línies d'ajuts destinades als productors ecològics s'han limitat, fins ara, als ajuts agroambientals, associats, dins del PDR, a l'objectiu del manteniment i millora del medi ambient i gestió sostenible dels boscos. Altres ajuts destinats a la producció ecològica, però, també podrien establir-se associats als altres dos objectius del programa: la millora de la competitivitat de l'espai rural, i l'adaptació del sector agrari i agroindustrial a les condicions de mercat, el que donaria noves possibilitats i situaria la PAE en un context més real, ja que no es tracta tan sols d'una pràctica amb incidència en el medi ambient, sinó que també constitueix un sistema de producció que respon a una demanda social de productes d'elevada qualitat i constitueix una alternativa empresarial competitiva de primer ordre.

Al marge dels ajuts que deriven dels instruments comunitaris, els Estats, així com les comunitats autònomes, també poden establir nous ajuts, o complementar-ne algun dels existents, a càrrec dels seus propis pressupostos i sempre que la Unió Europea ho aprovi.

3.1.1.3.- Normativa general

- Regulació de les explotacions ramaderes.

En el Decret 61/1994, sobre regulació de les explotacions ramaderes, es recullen les condicions mínimes que han de complir totes les explotacions ramaderes. Es marquen les

línies bàsiques que serveixen per una posterior ordenació de cadascun dels sectors ramaders i es crea el Registre d'explotacions ramaderes. L'objectiu d'aquesta norma és millorar la producció ramadera i la qualitat dels processos productius

- Contracte Global d'Explotació (CGE)

És un contracte plurianual que s'estableix entre l'administració (Departament d'Agricultura ramadera i Pesca) i l'emprenedor agrari que serveix per remunerar els serveis que les explotacions ofereixen a la societat, i per establir un pla de gestió que asseguri la viabilitat econòmica de l'explotació i la seva sostenibilitat ambiental i social.

- Legislació ramadera ecològica.

La ramadera ecològica compta amb un marc legal des de la creació de la normativa europea de 1999: Reglament 1804/1999 en el que s'estableixen els requisits per considerar una producció ramadera com a ecològica en el marc de la Unió Europea.

A nivell espanyol, aquesta pràctica ramadera està regulada pel Reglament i Normes Tècniques del Contesto Regulador de la Agricultura Ecològica (CRAE), de 1990.

3.1.2.- El sistema ramader extensiu a Catalunya

En aquest apartat es proporciona informació sobre l'evolució del sistema ramader a Catalunya, les diferències entre les característiques de les explotacions ramaderes extensives i intensives i les zones de pastura a Catalunya.

3.1.2.1.- Evolució del sistema ramader a Catalunya: des del 1980 fins a l'actualitat.

1) Primera meitat del segle XX.

A principis de la dècada de 1980 es va iniciar una etapa expansiva al sector pecuari que es va estendre fins a l'esclat de la Guerra Civil. Uns anys abans ja s'havien pres algunes mesures per a fomentar la ramadera, com el Decret de 1881 pel qual es van constituir les Granges Models, mentre que el 1882 es va promulgar el decret pel qual es va instaurar el Primer Concurs Exposició de ramaders i indústries derivades. D'altra banda, la crisi vitivinícola que va començar a les darreres dècades del segle XIX, va comportar que l'activitat pecuària recuperés cert valor per les petites i mitjanes explotacions. A aquests dos fets se'ls hi va afegir un tercer, l'emergència de Barcelona com a gran ciutat i principal centre industrial de Catalunya i Espanya, amb el conseqüent augment de la demanda de productes agropecuaris, especialment de fruites, llet, ous i carn.

Entre 1909 i 1933, la ramadera catalana va experimentar un augment molt notable dels seus efectius, mesurats en unitats ramaderes. Aquest creixement va estar impulsat per un increment molt considerable dels censos porcins i bovins, molt lligats a l'auge de la demanda de productes carnis i lactis de l'àrea de Barcelona. Aquest lligam que comença a formar-se entre el creixement dels censos ramaders i l'augment de la demanda des dels àmbits urbans i industrials, va comportar una progressiva modificació de la localització territorial dels efectius ramaders, de cara a facilitar l'accés als mercats. El resultat va ser un canvi en la localització de la ramadera en el territori català. Si a començaments de segle la major part d'explotacions es concentraven a les províncies de Lleida i Girona, en aquest període (1909-1933) Barcelona es va col·locar en primera posició.

Durant aquest temps, la ramadera catalana va experimentar un gran canvi. Va passar de produir fonamentalment per l'autoconsum o per a àrees rurals properes, a produir per vendre, comercialitzar i respondre a les demandes dels centres urbans i industrials.

Tot i així, a Catalunya, abans de la Guerra Civil, existia una ramaderia dual; amb un sector majoritari caracteritzat per formes de producció tradicionals, i un altre que va adoptar les formes de producció capitalistes i que progressivament dependria dels impulsos d'una demanda urbana creixent.

2) La Guerra Civil i els anys de la postguerra.

Aquesta tendència cap la progressiva modernització de l'aparell productiu ramader es va veure truncada per la Guerra Civil espanyola (1936-1939). La guerra va provocar la desestabilització dels canals habituals del mercat de productes alimentaris, es va disminuir la importació d'adobs i era pràcticament impossible substituir la maquinaria utilitzada a les feines del camp degut al tancament dels mercats exteriors. Durant la guerra el nombre d'unitats ramaderes (UR) va disminuir un 39%.

Durant els anys de dictadura que van seguir a la fi de la Guerra Civil, la situació de la ramaderia, lluny de millorar, va continuar empitjorant. Això va ser degut a la política econòmica i agropecuària que va adoptar el règim franquista. Degut a que la ramaderia era un subsector agrari poc important, tant a Catalunya com a Espanya, no era l'activitat més idònia per aconseguir l'acumulació de capital excedentari que perseguia el règim per tal de facilitar el procés de modernització econòmica del país. Això va comportar un abandonament gairebé total de les activitats ramaderes a Catalunya.

3) Els anys 60 i 70

La dècada dels 50 va ser una etapa de transició, que va evidenciar la necessitat urgent d'un canvi de model econòmic. Finalment, l'any 1959 es va promulgar el Pla d'Estabilització que va comportar una profundització del procés liberalitzador de l'economia catalana i espanyola, i la seva inserció definitiva en el capitalisme internacional. Aquesta nova situació econòmica va permetre que Espanya, i en especial, Catalunya, entressin de ple en el camí dels desenvolupament i creixement econòmic a partir del 1960 fins a 1975. Aquesta progressiva modernització de l'economia espanyola va induir a l'aparició d'un conjunt de factors al sector agrari: creixement econòmic, augment considerable del nivell de vida, l'impuls al procés d'urbanització del país, etc. Aquests, van provocar la ràpida dissolució del model agropecuari tradicional i la seva substitució per un altre que es pot anomenar com a completament capitalista.

L'administració de l'estat va afavorir el desenvolupament d'un model ramader industrial, que va permetre un increment important de la productivitat ramadera. Aquest desenvolupament d'una ramaderia industrial, independent del medi físic que la sustenta, basada en una emergent indústria de pinsos compostos per l'alimentació del bestiar i estretament lligada a l'evolució i situació de la demanda, va permetre a Catalunya convertir-se, cap a l'any 1975, en la primera regió ramadera d'Espanya; i va superar l'agricultura en la seva aportació econòmica a la producció final agrària regional. El model industrial també va suposar un trencament amb la tendència de la localització espacial de la ramaderia a prop dels principals centres de consum. L'avenç dels usos urbans i industrials a l'àrea metropolitana de Barcelona i la pròpia necessitat d'espais més grans per a la construcció de les instal·lacions ramaderes, van comportar un desplaçament de les activitats pecuàries industrials a la resta de províncies i comarques catalanes, especialment a Lleida, que es va convertir en poc temps en la primera província ramadera pel seu volum de producció de Catalunya i Espanya.

4) Del 1975 al 1995

En aquest període de temps s'han produït uns fets molt importants, amb conseqüències en el terreny agropecuari.

- L'entrada d'Espanya a la Comunitat Europea el mes de gener de 1986
- La configuració del Mercat Únic de 1993
- Els Acords de l'Acord general de Tarifes i Comerç (GATT), de 1994-1995.
- Ampliació de competències en matèria de política agrària per part de la generalitat.

Fins l'any 1986, la política agrària va estar articulada bàsicament a l'entorn de tres principis generals:

- La liberalització de l'activitat agrària
- L'obertura al comerç exterior
- El control de preus com a instrument essencial de la lluita de la inflació.

Quan l'any 1986 Espanya entra a la Comunitat Europea, suposa l'aplicació a l'agricultura i la ramaderia espanyola de la Política Agrària Comuna (PAC). En el cas de la ramaderia, els sectors més influenciats per la PAC són el bestiar boví de carn, la producció de llet de vaca i el bestiar oví.

Però la Política Agrària Comuna necessitava ser reformada, i l'any 1992 es va aprovar una àmplia reforma. Els elements que més van afectar a la ramaderia van ser: la reducció dels preus dels cereals i lleguminoses que comporta una caiguda relativa dels preus dels cereals, la dràstica disminució dels preus de sosteniment de la llet, la mantega i la llet desnatada, la limitació del nombre d'ovelles per les quals es pot percebre una subvenció al nombre establert a partir del cens de 1990, i finalment, la pròrroga per vuit anys més del sistema de quotes lleteres.

L'evolució dels censos ramaders va seguir una línia ascendent fins a l'última part dels anys 80, moment en el qual una certa saturació del mercat d'alguns productes pecuaris i la crisi de la PAC, van incidir negativament en algunes espècies.

5) Situació actual

Actualment es pot afirmar que la ramaderia s'ha convertit en la principal activitat agrària del camp català en termes econòmics i socials i, alhora en un dels sectors més dinàmics i importants de l'economia del país. Cal considerar la situació actual dels sectors boví, oví i cabrum ja que són els més destacats en la nostra zona d'estudi

A començaments dels anys 90 Catalunya era la primera regió ramadera espanyola i una de les més importants de la Unió Europea, tant en el nombre dels seus efectius com pel volum de la seva producció. La densitat ramadera a Catalunya arribava a les 69 UR/km² (Unitats Ramaderes/km²), pràcticament el triple que el corresponent a la mitjana espanyola (25 UR/km²), i també molt per sobre del valor mitjà de la UE (43 UR/km²).

A la Taula 1 es pot observar l'evolució en el nombre d'UR a Catalunya des de l'any 1993 fins el 2003. Es veu un increment en el número total d'UR, tot i que alhora hi ha hagut una davallada en el número d'explotacions. Pel que fa a la densitat ramadera l'any 2003, aquesta es trobava en 82.13 UR/km². Aquestes dades ens indiquen que en els darrers deu anys ha disminuït el nombre d'explotacions però aquestes ara són més intensives, és a dir, tenen més caps de bestiar per explotació; això ho indica l'augment de les Unitats Ramaderes.

Taula 1 : Evolució d'Unitats Ramaderes (UR) a Catalunya (1993-2003)

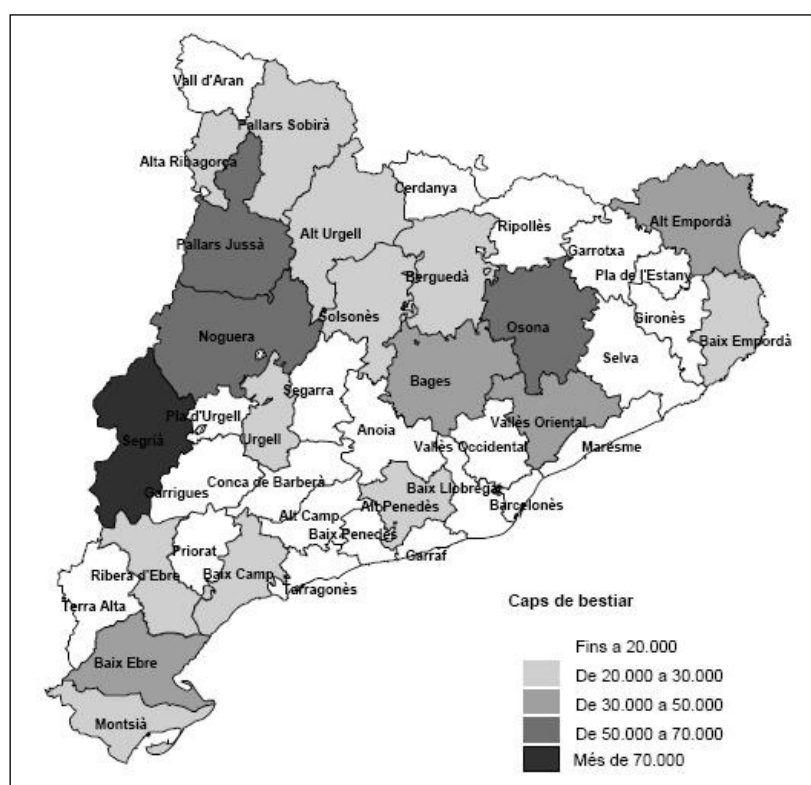
Any	Total		Bovins		Ovins		Cabrum	
	Explotacions	UR	Explotacions	UR	Explotacions	UR	Explotacions	UR
1993	15.282	2.637.710	5.084	350.507	2.445	71.071	1.419	7.502
1995	20.454	2.218.838	6.682	387.535	2.925	91.207	1.957	5.105
1997	22.482	2.111.614	7.501	372.894	3.153	86.040	2.250	4.643
2003	23.858	2.066.562	7.550	345.950	3.411	87.432	2.332	4.902

Font: Idescat

Com s'observa a la Taula 1, en tots tres sectors econòmics ha augmentat el nombre d'explotacions ramaderes, sent especialment destacable el cas del sector boví que ha augmentat en 2500 explotacions aproximadament, sent el sector que més explotacions concentra, mentre que el sector cabrum és el que té un menor número tant d'explotacions com d'UR. Cal destacar, però, el cas del sector oví, ja que és l'únic que experimenta un augment tant del número d'explotacions com de les UR.

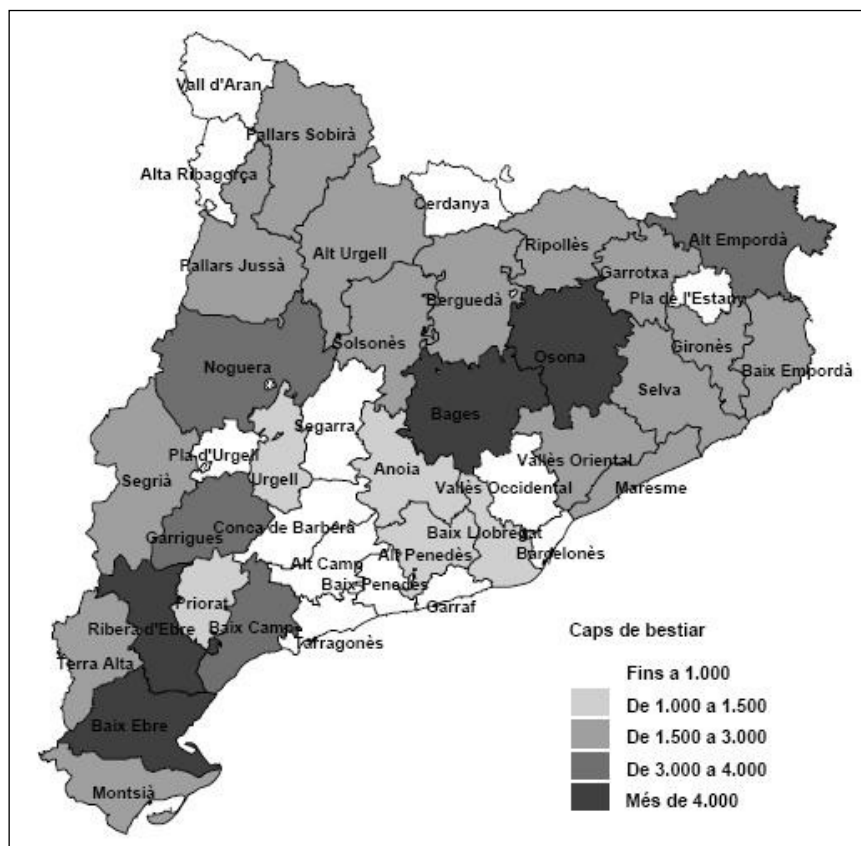
A les següents imatges es troben representats els censos de bestiar boví, oví i cabrum segons les diferents comarques de Catalunya.

Imatge 1: Cens oví per comarques (2004)

Font: www.gencat.net/darp/

Com es pot observar a la Imatge 1, les comarques que concentren més caps de bestiar oví són el Segrià, principalment, seguida de les comarques d'Osona, Noguera i Pallars Jussà.

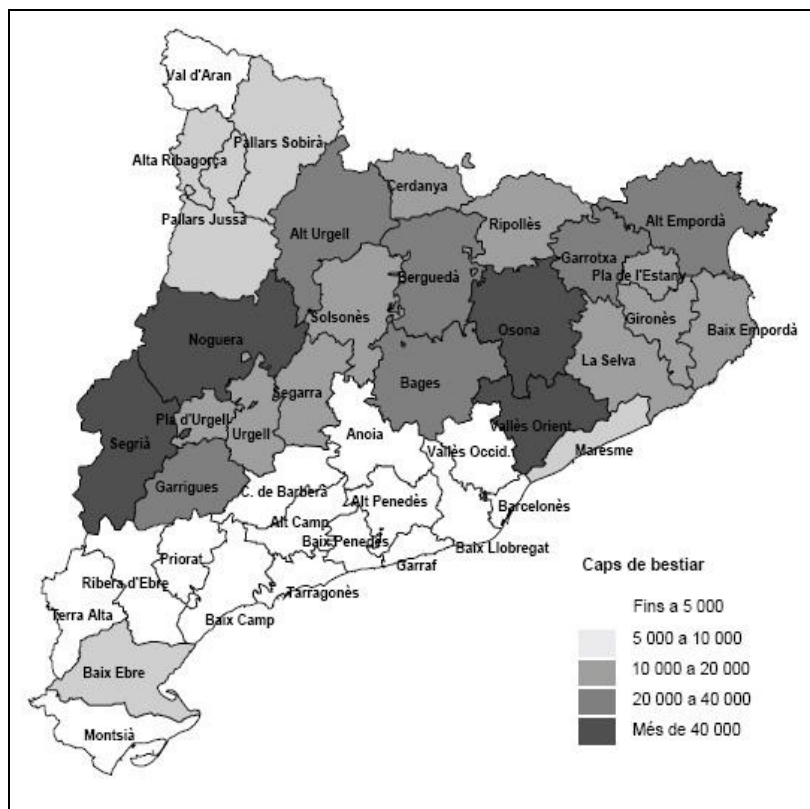
Imatge 2: Cens cabrum per comarques (2004)

Font: www.gencat.net/darp/

Com s'observa a la Imatge 2, les comarques amb més concentració de caps de bestiar cabrum són Osona, Bages, Ribera d'Ebre i Baix Ebre.

Imatge 3: Cens boví per comarques (2004)

A la Imatge 3 es pot veure el cens de bestiar boví segons les comarques catalanes. Destaquen per un major nombre de caps de bestiar les comarques del Segrià, Noguera, Osona i Vallès Oriental.

Segons les anteriors imatges cal destacar un parell d'aspectes:

- El paper destacat que té la comarca d'Osona. És la comarca de Catalunya que concentra més caps de bestiar (d'oví, cabrum i oví)
- I la poca presència del sector ramader a les comarques del Barcelonès i el Tarragonès, incloent-hi les seves respectives àrees d'influència.

3.1.2.2.- La ramaderia intensiva i extensiva

Podem diferenciar dos tipus de ramaderia principalment: la intensiva i la extensiva.

Ramaderia intensiva: Els principis de la ramaderia intensiva són els d'aconseguir el màxim benefici en el menor temps possible, concentrant els mitjans de producció i mecanitzant i racionalitzant els processos, per incrementar constantment el rendiment productiu. Es pot dir que la ramaderia intensiva es regeix per les lleis de la producció industrial.

Avantatges:

- Eficiència. Obté la màxima producció amb els diners invertits en el menor temps possible.
- Adaptació a la demanda del mercat. S'ajusta a la demanda dels consumidors.

- Homogeneïtat. Obtenció de productes homogenis o de característiques iguals, per satisfer les necessitats de la distribució i comercialització a gran escala.

Inconvenients:

- Gran consum d'energia, generalment de combustibles fòssils.
- Contaminació. Degut a l'acumulació de grans quantitats de dejeccions, que provoquen la contaminació de sòls, la contaminació atmosfèrica, i de les aigües amb metalls pesats, fàrmacs, etc.

Ramaderia extensiva: Es considera extensiva l'explotació ramadera que per a l'alimentació del bestiar utilitza l'aprofitament de prats, pastures de forma permanent o temporal.

Els sistemes extensius, tradicionals o convencionals de producció animal es caracteritzen essencialment per formar part d'un ecosistema natural modificat per l'home, i tenen com a objectiu la utilització del territori d'una manera perdurable. Estan sotmesos als cicles naturals, mantenen una relació ampla amb la producció vegetal de l'agroecosistema del que formen part, i tenen la "necessitat" d'arribar a la generació següent els elements del sistema en un estat igual o superior del que es va rebre de la generació anterior.

Avantatges:

- Requereixen poca quantitat de combustibles fòssils.
- Contribueixen a mantenir els agroecosistemes dels que formen una part essencial, mantenint la biodiversitat.
- Prevenen els incendis forestals mitjançant el control arbustiu, la reducció de biomassa combustible, etc.

Inconvenients:

- Menor eficiència productiva.
- No poden ajustar-se fàcilment a la demanda dels consumidors.
- No poden proporcionar productes tant homogenis com sol·licita la distribució i el mercat de les grans superfícies comercials.

A la Taula 2, es mostren les diferències bàsiques entre la ramaderia extensiva i la intensiva.

Taula 2 : Ramaderia Intensiva vs Extensiva

	INTENSIVA	EXTENSIVA
	<i>Màxim benefici en el menor temps possible</i>	<i>Utilització del territori d'una manera perdurable</i>
Avantatges	<ul style="list-style-type: none">- Eficiència- Adaptació a la demanda del mercat- Homogeneïtat	<ul style="list-style-type: none">- Poca quantitat de combustibles fòssils- Manteniment dels agroecosistemes- Prevenció els incendis forestals

BLOC 2: Antecedents, localització i descripció

Inconvenients	<ul style="list-style-type: none">- Gran consum d'energia- Contaminació (maquinaria, dejeccions, etc.).	<ul style="list-style-type: none">- Menor eficiència- Difícil ajust a la demanda dels consumidors.- Productes poc homogenis (manca d'adaptació al mercat)
---------------	--	---

Font: Elaboració pròpia

La situació a Catalunya presenta una tendència generalitzada de les explotacions cap a una intensificació productiva. Darrerament s'ha produït una disminució del nombre d'unitats productives (granges) i, alhora, un augment paral·lel de la seva dimensió mitjana (nombre d'animals per granja). Si es produeix una disminució de les unitats productives i un augment de la capacitat de les que queden, es desenvolupa un increment molt destacat de la dimensió mitjana de les explotacions. Així, es pot afirmar que a Catalunya la majoria d'explotacions són intensives, sobretot en els sectors porcí i l'avicultura. Tal i com es pot observar a la Taula 1, el número d'explotacions ha disminuït en els darrers deu anys, i en canvi han augmentat el nombre d'unitats ramaderes. Això es un indicador del procés d'intensificació de la ramaderia catalana.

3.1.2.3.- Les zones de pastura a Catalunya

A Catalunya podem trobar diferents tipus de pastures degut a la gran heterogeneïtat paisatgística. Es poden classificar les pastures en cinc grans grups: les pastures d'alta muntanya, les pastures de la muntanya mitjana humida, les pastures de la muntanya mitjana mediterrània, les pastures de la terra baixa mediterrània i les pastures d'estiu i pastures d'hivern. (classificació segons el llibre *L'estat del medi ambient a Catalunya*, 2005)

a) Pastures d'alta muntanya.

Es troben majoritàriament als Pirineus, per sobre dels 2000m, a l'estatge alpi. Són formacions herbàcies pasturades a l'estiu per bestiar oví i boví. Es poden diferenciar entre les pastures desenvolupades a sòls àcids i les de sòls calcaris.

- Sòls àcids:

Destaquen les pastures de pèl caní (*Nardus stricta*¹), localitzades a llocs planers i que necessiten un cert grau d'humitat.

I les pastures de gesp (*Festuca eskia*²), es troben en els vessants de solana i amb un relleu esglaonat. Totes dues són espècies poc consumides pel bestiar perquè tenen unes fulles molt fortes i alhora poc nutritives.

- Sòls calcaris:

Destaquen els prats d'ussona (*Festuca gautieri*³) que es desenvolupen tant en l'ambient alpi com en el subalpi. Es troben en llocs secs i pedregosos, amb sòls poc desenvolupats.

¹ Veure Annex (Foto 1A)

² Veure Annex (Foto 2A)

³ Veure Annex (Foto 3A)

També es troben els prats d'elina. Són propis de les regions boreals, i requereixen una gran adaptació perquè estan localitzades a les carenes ventejades i eixutes amb unes condicions climàtiques complicades.

Sense diferenciar ja entre sòls àcids i calcaris, també són importants els prats de dall de l'estatge subalpí que constitueixen les formacions herbàcies més destacades. Es troben en sòls humits i freds i es poden dallar un cop l'any, ja que quasi arriben a un metre d'alçada i des del dall d'estiu fins a la tardor moltes plantes aconsegueixen una segona florida.

Alhora els matollars ocupen grans extensions de terreny i es diferencien per l'arbust dominant en cada cas, entre els quals destaquen els de bruguerola (*Calluna vulgaris*⁴), els de boixerola (*Arctostafylos uva-ursi*⁵), els de ginebró (*Juniperus communis ssp.nana*⁶) o els de bàlec (*Genista purgans*⁷). I finalment les pastures arbrades subalpines que es troben en el domini del pi negre (*Pinus uncinata*⁸) i l'avet (*Abies alba*⁹). Són trossos de bosc on el neret del sotabosc deixa espai per gespes graminoides. Són molt importants com a llocs de pastura d'estiu.

b) Pastures de la muntanya mitjana humida.

Es poden trobar els següents tipus de pastures:

Les pastures de sòls profunds, poden ser seques (Xerobromion) o humides (Mesobromion). Les seques es troben en solells, patint variacions climàtiques acusades, sobre substrat silici (*Phleum phleoides*¹⁰) o sobre substrat calcari (*Hippocrepis comosa*¹¹). Quan disminueix la pressió ramadera sobre aquestes pastures, donen lloc ràpidament a formacions arbustives.

Els prats de dall de fromental (*Arrhenatherum elatius*¹²) són les pastures més representatives de l'ambient eurosiberià. En el seu desenvolupament intervé l'home sembrant espècies farratgeres en llocs planer, humits i fèrtils. Es reguen i s'adoben amb fems, per tenir un dall a l'estiu i deixar que el rebrot perquè el pasturin les vaques. Amb el temps, aquests camps són envaïts per altres herbàcies espontànies que enriqueixen el prat; alguns exemples són: el gram d'olor (*Anthoxanthum odoratum*¹³), el fromental petit (*Trisetum flavescens*¹⁴), etc. En aquells llocs més freqüentats pel bestiar es desenvolupen prats i jonqueres de sòls eutròfics, semblants als prats dalladors, molt densos i amb espècies resistents al trepig i a la pastura.

Els pradells d'herbes anuals apareixen sobre sòls poc profunds, secs i pedregosos. Hi apareixen espècies com l'aira (*Aira caryophylla*¹⁵) o l'esclerant (*Scleranthus annuus*¹⁶) i d'altres plantes com la els crespínells i matafocs.

⁴ Veure Annex (Foto 4A)

⁵ Veure Annex (Foto 5A)

⁶ Veure Annex (Foto 6A i 7A)

⁷ Veure Annex (Foto 8A)

⁸ Veure Annex (Foto 9A)

⁹ Veure Annex (Foto 10A)

¹⁰ Veure Annex (Foto 11A)

¹¹ Veure Annex (Foto 12A)

¹² Veure Annex (Foto 13A)

¹³ Veure Annex (Foto 14A)

¹⁴ Veure Annex (Foto 15A)

¹⁵ Veure Annex (Foto 16A)

¹⁶ Veure Annex (Foto 17A)

Altres formacions a destacar són les landes (formacions arbustives de les muntanyes atlàntiques) i les deveses de faig i roure (sistema silvopastoril de la regió del Cabrerés).

c) Pastures de la muntanya mitjana mediterrània.

La pastura boscana està localitzada en les muntanyes del sud, de l'Urgell, del Bages o d'Osona, així com les del sistema litoral i prelitoral; que comprenen els dominis de les pinedes de pinassa (*Pinus nigra ssp. Salzmannii*¹⁷) i pi roig (*Pinus sylvestris*¹⁸) i dels boscos escleròfil·les com els alzinars (*Quercus ilex*¹⁹), suredes (*Quercus suber*²⁰) i rouredes de roure martinenc (*Quercus humilis*²¹). Principalment els alzinars i les rouredes proporcionen, a la tardor i a l'hivern, un reforç alimentari important (glans). Normalment aquests boscos els trobem en llocs amb pendent.

d) Pastures de la terra baixa mediterrània.

Són pastures que durant l'hivern acollien ramats transhumants i que ara són utilitzades per ramats residents tot l'any. Hi ha una gran varietat de pastures, entre les quals destaquen les següents:

Les pastures sabanoides d'abellatge (*Hyparrhenia hirta*²²) i altres graminies perennes (*Heteropogon*, *Hidropogon*, etc.), representen una penetració de les sabanes africanes en les terres mediterrànies. Són pastures altes de no molt bona qualitat i poc extenses.

També són destacades les extensions d'herbassars propis de camps de vinyes, oliveres, ametllers i garrofers, ja que representen un recurs pasturable de gran importància a l'hivern i a la primavera. Estan formats per espècies arvenses com la ravenissa blanca (*Diplotaxis eruroides*²³). Formen sistemes agroecològics de doble aprofitament: l'estrat arbori s'aprofita per al fruit, i l'herbaci per al bestiar.

Sobre sòls silicis o amb pocs carbonats trobem, secs i més aviat pobres, apareixen els pradells d'heliantem tacat (*Helianthemum guttatum*²⁴), de poca alçada i rics en plantes anuals que es desenvolupen a la primavera. En canvi sobre sòls calcaris més o menys secs, les pastures xeròfiles de jonça (*Aphyllanthes monspelinensis*²⁵) estan àmpliament distribuïdes per la geografia catalana. És una pastura bastant densa, d'alçada mitjana i amb abundància d'herbes perennes, que es veu afavorida per la presència de ramats fins i tot dins de les pinedes.

Sobre sòls calcaris, i a mesura que el clima es va fent més continental, apareixen les pastures d'espart (*Stipa* i *Lygeum spartium*), amb petites plantes anuals que s'assequen a l'estiu.

Les pastures llenyoses es desenvolupen en muntanyes baixes i relleus en pendent i pedregosos. L'estrat herbaci no es gaire abundant, però s'han utilitzat tradicionalment pels ramats de cabres.

¹⁷ Veure Annex (Foto 18A)

¹⁸ Veure Annex (Foto 18A2)

¹⁹ Veure Annex (Foto 19A)

²⁰ Veure Annex (Foto 20A)

²¹ Veure Annex (Foto 21A)

²² Veure Annex (Foto 22A)

²³ Veure Annex (Foto 23A)

²⁴ Veure Annex (Foto 24A)

²⁵ Veure Annex (Foto 25A)

De les diferents espècies llenyoses que es troben, destaca pel seu interès ramader el coscoll (glans, i brots tendres).

Altres pastures destacades tot i tenir una extensió reduïda són les pastures del litoral, entre les que destaquen els prats inundables o closes, com els dels aiguamolls de l'Empordà.

e) Pastures d'estiu i pastures d'hivern.

Com a gran classificació dels tipus de pastures es pot parlar de pastures d'estiu o de muntanya, que es troben als Pirineus i també a la Serralada Prelitoral; i de pastures d'hivern o de plana, que es troben a les planes de l'Empordà i el Gironès, a la Depressió Prelitoral catalana, a la Depressió Interior i a les planes del Montsià i el Baix Ebre.

3.1.2.4.- Interacció entre la fauna salvatge i el bestiar

Fent una mica de recull històric es pot observar la importància dels animals de peu forcat salvatges (remugants i porc senglar) com el cérvol, les cabres salvatges, etc. Però en els darrers anys això ha canviat i el que abans era admiració, devoció i dependència ecològica, s'ha convertit en menyspreu. Cap els anys cinquanta, aquests animals estaven pràcticament extingits a Catalunya, quedaven un centenar d'isards, un centenar de cabres salvatges, i pocs més senglars. I els isards feia un segle aproximadament que havien desaparegut. Aquest fet pot ser degut al canvi de l'home, de recol·lector a ramader, que va comportar una selecció de les espècies de peu forcat que eren més adients en termes ramaders i productius, afavorint aquestes i menyspreant la resta. Eren una font d'aliment, de proteïnes i de greixos segura i fàcil, i alhora permetien elaborar nous productes (formatges, quallades, etc.). Els espais van ser ocupats per la ramaderia extensiva d'ovelles i cabres domèstiques, afavorint les espècies de caça menor com el conill, la perdiu i la llebre. Finalment, a mitjans de segle XX, les necessitats de l'home urbà comencen a superposar-se amb les de l'home rural. Es comença a abandonar el camp i el bosc progressa, alhora que aquests animals comencen a ser rescatats.

Aquesta davallada en el nombre de remugants domèstics (vaques, ovelles, cabres) ha afavorit en els darrers temps, la invasió dels boscos, reduint les pastures tradicionals i la fauna relacionada amb aquests espais oberts. La necessitat de preservar aquests hàbitats, així com la necessitat de disminuir la càrrega de biomassa dels boscos i evitar la continuïtat de les masses forestals, ha conduït a proposar la reintroducció de remugants salvatges que a la vegada representen una clara possibilitat cinegètica. La recuperació d'aquestes espècies ha estat fonamental per a la recuperació dels seus hàbitats, ja que els remugants silvestres porten a terme unes funcions ecològiques molt concretes en aquests ecosistemes.

Actualment, gràcies a les diverses actuacions que s'han realitzat, les espècies de remugants silvestres autòctons (cérvol, cabirol, isard i cabra salvatge) mantenen poblacions amb un nombre creixent d'individus que permeten la colonització de nous territoris.

La reintroducció d'aquests animals comporta una sèrie de factors beneficiosos:

- Recuperació de la biodiversitat
- Són espècies anomenades basobionts, que acumulen molta biomassa animal de l'ecosistema.
- Es pot produir una recuperació del patrimoni genètic.

- Redueix l'efecte de determinats depredadors que poden consumir espècies domèstiques (vaques, ovelles, etc.)
- Poden ampliar l'espectre ramader i econòmic, són una forma sostenible d'aprofitar les pastures.
- Són espècies que contribueixen a reduir la combustibilitat, disminueixen i controlen la biomassa dels boscos.
- Afavoreixen la reconstitució dels espais oberts i de la fauna annexa.
- Aporten matèria orgànica i afavoreixen la fauna insectívora i les espècies pròpies dels espais oberts.

Tot i que les avantatges són destacables, també cal considerar els punts negatius de la reintroducció d'aquests animals.

- Alliberament d'espècies no autòctones en àrees tancades.
- Competència amb altres espècies salvatges.
- Danys a boscos i produccions agrícoles (interacció amb el bestiar).

A la següent Taula 3, es poden observar els efectes d'aquestes reintroduccions de fauna salvatges realitzades a tot el territori català, i les poblacions actuals de cada espècie.

Taula 3: Poblacions de fauna salvatge a Catalunya

Fauna Salvatge	Poblacions
Isards	15.000 exemplars. En llocs concrets del territori tenen densitats molt elevades (15 indiv./km ²)
Cabra salvatge	7000 exemplars
Mufló	Petit nucli de població a la vall de Núria
Cérvol	2000 exemplars, especialment concentrats a les comarques pirinenques i prepirinenques
Cabirol	Progressió molt gran en els darrers trenta anys, actualment 4000 exemplars
Daina	1000 exemplars, amb una població molt dispersa
Porc senglar	Població molt abundant i repartida per tot el territori

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Pla estratègic de caça

Els danys a les activitats agrícoles, forestals i ramaderes.

Ocasionalment algunes espècies silvestres tenen una alta adaptació als espais modificats artificialment per l'home i produeixen danys als cultius, amb la conseqüent pèrdua d'aprofitament, per part dels propietaris dels terrenys. Seria convenient, doncs, trobar un equilibri entre les dues situacions. D'una banda, quan les activitats antròpiques ocupen el territori habitat per espècies silvestres que poden provocar danys; i d'altra banda, els increments de densitats o la reintroducció d'espècies potencialment danyoses en llocs amb activitats antròpiques establertes.

El senglar és l'espècie que causa més danys a Catalunya, causen danys en tot tipus de conreus i pastures, ja sigui pel consum de fruites i fulles, o bé per furgades que fan per aconseguir aliments que es troben sota terra com ara arrels i cucs. La importància dels danys està condicionada per el nombre de senglars que es concentren en una zona i els factors meteorològics; ja que en períodes de sequera, o quan hi ha molta superfície de terreny gelada o coberta de neu, són els més problemàtics ja que els senglars troben més fàcilment aliment als prats i a les hortes que als boscos.

Els danys que provoca aquesta espècie són diversos. A l'estiu, sobretot si és molt sec, busca la humitat dels conreus intensius o que requereixen regadiu. Fruïters, hortes i sistemes de reg, pateixen les seves incursions nocturnes. La manca de recursos nutricionals als boscos en períodes de sequera o quan la producció d'agllans és baixa fa que s'intensifiqui les expedicions, ja sigui en grups familiars o pels grans mascles solitaris, als camps de cereal, de blat de moro, de patates i d'altres. Aquest fet també afecta a les pastures d'alta muntanya, s'identifica clarament la seva presència pel rastre llaurat d'aquestes pastures. El fet de ser un animal omnívor fa que mengi pràcticament de tot, i els danys que provoca són interminables: pastures aixecades, fruïters amb branques arrencades, cereals menjats, blat de moro tombat, planters d'arbres aixafats, sistemes de reg arrabassats, etc.

El senglar té una gran capacitat per adaptar-se a tot tipus de condicions i no és fàcil evitar els danys que causa, però es poden aplicar sistemes que permetin reduir els conflictes. Alguns d'aquests dels sistemes són:

- Repel·lents olfactius. Líquids que fan una olor desagradable per als senglars. Es poden aplicar en esprai o per aspersió amb tractor-cuba. Serveixen per mantenir els senglars allunyats dels prats o aconseguir que estiguin menys estona als camps.
- Tancats elèctrics (pastors elèctrics o vailets).

El cabirol presenta un problema molt concret. Tant en el moment de la renovació de la banya com quan marca el territori durant l'època de zel, els mascles arrenquen, amb el fregament de les banyes, l'escorça dels arbres més joves. També té preferència per menjar els brots més tendres de les plantacions regulars més joves.

Els isards i les cabres salvatges provoquen molt pocs problemes de danys, ja que les seves poblacions es situen en paratges on les activitats agrícoles, ramaderes o forestals són poc importants. En el cas de la cabra cal prestar especial atenció als danys a cultius arbrats (ametllers i oliveres)

El cérvol i la daina causen danys a conreus de cereals i pastures, i ocasionalment a les plantacions forestals regulars, en especial en l'època que perden el vellut de les banyes.

Amb densitats molt elevades poden posar en perill la regeneració natural de certes espècies de coníferes.

El mufló és un herbívor molt poc selectiu i això fa que potencialment pugui fer mal a tot tipus de conreu, tot i que al no comptar amb poblacions gaire grans fa que els danys que provoca siguin molt reduïts. No perjudica tant pel que menja com pel que destrossa.

3.2.- El Parc Natural de l'Alt Pirineu

El paisatge extraordinari de la zona, és fruit del vincle existent entre els valors culturals, l'activitat econòmica i els valors naturals. Les activitats tradicionals lligades al sector primari i l'existència d'un aprofitament ordenat dels recursos naturals, principalment la ramaderia, és el que ha fet possible que es mantinguin bona part dels valors ecològics i paisatgístics que han motivat la creació del Parc Natural.

La complexitat orogràfica, l'extensió, la diversitat paisatgística i l'amplitud altitudinal permeten l'existència de mostres molt variades i riques dels ecosistemes, dels hàbitats i de les comunitats vegetals, les espècies i els paisatges del Pirineu axial català. S'hi troben zones de gran interès geològic, particularment elements d'interès geomorfològic, hidrològic i hidrogeològic. Dos bons exemples són l'estany de Certascan, l'estany glacial més extens del Pirineu, i la Cigalera de l'Obaga de Valeran, un dels avencs més profunds de Catalunya.

D'altra banda, a la zona hi ha un nombre significatiu d'espècies de flora d'especial singularitat i interès, concretament, n'hi ha nou que són declarades com estrictament protegides i gairebé tots els tipus d'hàbitats existents tenen el caràcter d'hàbitats d'interès comunitari²⁶.

Pel que fa a la fauna, s'hi troba un alt nombre d'espècies animals rares o amenaçades, com l'ós bru, la llúdriga, l'almesquera, el trencalòs, la perdiu blanca o el mussol pirinenc, el gall fer i la sargantana pallaresa i sis espècies d'ungulats.

Si es parla de patrimoni cultural, a la zona s'hi troba un extens patrimoni arqueològic i arquitectònic de l'art romànic. Són especialment remarcables les nombroses mostres de béns artístics religiosos com retaules, talles o orfebreria.

3.2.1.- La creació del Parc

Després del període formal d'informació pública i la valoració de totes les al·legacions formulades pels ajuntaments, els particulars i associacions, la Direcció general de Boscos i Biodiversitat va continuar treballant en la definició final del projecte del Parc.

²⁶ Veure Annex

Mapa 1: Els parcs naturals de Catalunya

Font: <http://mediambient.gencat.net>

Com a resultat es declaren Parc Natural els àmbits de les comarques del Pallars Sobirà i l'Alt Urgell grafiats al plànol que consta a l'annex 1 d'aquest DECRET 194/2003²⁷, d'1 d'agost, de declaració del Parc Natural de l'Alt Pirineu, amb la denominació de Parc Natural de l'Alt Pirineu (veure la situació del Parc al Mapa 1). L'objectiu principal del parc és fer compatible la conservació del patrimoni natural i cultural amb el desenvolupament econòmic i el manteniment d'activitats tradicionals com la ramaderia extensiva.

Aquest Parc Natural²⁸ s'estén, amb una superfície total de 69.850,38 ha, en dues comarques:

- El Pallars Sobirà, als municipis Alt Àneu, La Guingueta d'Àneu, Esterri d'Àneu, Alins, Esterri de Cardós, Farrera, Lladorre, Llavorsí, Rialp, Soriguera, Sort, Tírvia i Vall de Cardós.
- L'Alt Urgell, als municipis de Les Valls de Valira i Montferrer i Castellbò.

I hi trobem 2 Reserves Naturals Parcials: La de la Noguera Pallaresa-Bonaigua (139,72 ha) i la de l'Alt Àneu (338,44 ha).

Durant el mes de setembre es va constituir la Junta Rectora, i cap a finals d'any, es va anar formant l'equip de gestió, establint la seu provisional del Parc a Llavorsí.

²⁷ Consultar a l'ANNEX el Decret 194/2003

²⁸ Veure ANNEX (Cartografia: "Delimitació del PNAP")

3.2.2.- Els objectius del Parc Natural

Els objectius bàsics del Parc Natural de l'Alt Pirineu són:

- a) La protecció dels valors geològics, biològics, ecològics, paisatgístics i culturals inclosos en el seu àmbit.
- b) L'establiment d'un règim d'ordenació i de gestió adreçat al desenvolupament sostenible, que faci compatible la protecció dels valors esmentats amb l'aprofitament ordenat dels seus recursos i l'activitat dels seus habitants.

3.2.3.- Ordenació i planificació de l'espai protegit

L'ordenació i la planificació de l'ús i la gestió del Parc Natural s'ha de dur a terme per mitjà dels instruments següents:

- a) El Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge.
- b) El Pla rector d'ús i gestió, que té per objecte programar les actuacions i establir les determinacions necessàries per al desenvolupament de la gestió del Parc Natural, d'acord amb la regulació del Pla especial.

3.2.4.- Òrgans gestors

La gestió del Parc Natural de l'Alt Pirineu és porta a terme per l'equip de gestió com a unitat tècnica específica, d'acord amb les directrius de la Junta Rectora, que s'adscriu al Departament de Medi Ambient.

El director/a del Parc Natural és nomenat pel conseller o consellera de Medi Ambient, prèvia consulta a la Junta Rectora, d'acord amb la normativa vigent en matèria de provisió de llocs de treball i té al seu càrrec el comandament de l'equip de gestió.

La Junta Rectora del Parc Natural de l'Alt Pirineu és l'òrgan rector del Parc Natural i està formada per representants de les administracions actuant, dels ens locals i de les organitzacions i sectors socials interessats.

El Consell de Cooperació és l'òrgan col·laborador en la gestió del Parc Natural, integrat per entitats i associacions representatives dels sectors socials interessats.

Els òrgans gestors del Parc Natural han de consultar les entitats titulars, legalment constituïdes, dels terrenys i drets comunals inclosos en l'àmbit del Parc en aquelles decisions que puguin afectar l'ordenació i l'aprofitament dels recursos naturals en aquests terrenys.

3.2.5.- El règim de finançament del PNAP

El pressupost del Parc Natural es nodreix de les aportacions dels pressupostos de la generalitat de Catalunya i de les administracions integrades en la Junta Rectora del Parc o de qualsevol altra entitat. També prové dels ingressos procedents de l'explotació dels serveis del Parc i/o de qualsevol altra aportació d'institucions, empreses o particulars destinada al finançament del Parc Natural. Es regeix pel règim d'autonomia econòmica establert al Decret 84/1997²⁹, d'1 d'abril, sobre la gestió del règim d'autonomia econòmica dels espais naturals de protecció especial adscrits al Departament de Medi Ambient.

²⁹ Veure Annex

3.2.6.- El Parc i la ramaderia

Per tal de estudiar l'estat de la ramaderia al PNAP s'han de considerar quines són les intencions que tenen els tècnics del Parc sobre el tema.

Actualment, els tècnics del Parc estan elaborant una proposta de contracte per a la conservació del patrimoni natural al PNAP, i han facilitat una versió provisional del contracte, que no ha estat debatuda amb el sector ramader i que, de moment, està aturada a nivell polític i per ara no es durà a terme. Per tant, no és ni molt menys definitiu.

Les característiques dels contractes són les següents:

- El contracte és un document signat entre el titular d'una explotació agropecuària i el PNAP, pel qual el titular es compromet a realitzar unes determinades actuacions de foment del patrimoni natural i cultural en finques pròpies³⁰ declarades l'any anterior a la DUN 2004³¹ i compreses dins de la delimitació del PNAP i/o de les zones de Xarxa Natura 2000 de l'Alt Pallars (LIC i ZEPA) i la Torrassa (LIC).
- La duració del contracte és de 5 anys.
- La signatura del contracte és voluntària.
- La realització de les actuacions que es defineixen en el contracte contempla el pagament d'una quantitat econòmica al beneficiari com a mesura de foment, si s'escau.
- L'aportació econòmica que rep el beneficiari no és incompatible amb qualsevol altre tipus d'ajut agrari que estigui rebent, sempre que es compleixin les condicions que estableix el propi contracte (a excepció del Contracte Global d'Explotació).
- En el cas de les parcel·les que siguin susceptibles d'ajuts i que no estiguin en la seva totalitat dins del PNAP, es donarà l'ajut proporcional a la superfície de la parcel·la que està dins del PNAP, i no al total de la superfície de la parcel·la.
- Tots els compromisos i les obligacions dels beneficiaris estaran sotmesos a controls que es realitzaran segons uns protocols establerts durant diferents èpoques de l'any.
- Cada parcel·la només es pot acollir a una línia contractual (excepte la línia 5, que puntualment pot ser compatible amb una de les altres).

3.2.6.1.- Línia 1: Foment del manteniment dels prats de dall

Es podran acollir a aquestes ajudes els titulars d'explotacions que treballin parcel·les que compleixin les següents condicions:

- 1- Es podran beneficiar tots els explotants dels prats de dall catalogats pel mapa d'hàbitats de Catalunya amb el codi 38b³² *Prats dalladors amb fromental (Arrhenatherum elatius) dels estatges submontà i montà, principalment dels Pirineus*, i amb el codi 38d⁶

³⁰ S'entén per finques pròpies aquelles explotades agràriament pel titular, ja siguin de la seva propietat o arrendades, cas en què caldrà aportar la documentació del contracte d'arrendament. S'exclouen del còmput de finques les de titularitat comunal.

³¹ Veure Annex

³² Veure Annex

Prats dalladors mesohigròfils i comunitats anàlogues, dels estatges altimontà i subalpí dels Pirineus. Es realitzarà una confirmació de l'estat de la biodiversitat dels mateixos mitjançant una visita de camp dels tècnics del Parc Natural.

2- Explotació del sistema tradicional dels prats de dall, alternant l'aprofitament "a dent" i la realització de dalls tant mecànicament com manualment, per a l'obtenció de farratge conservat.

3- Parcel·les que compleixin els requisits de l'apartat 1 i 2, però que no estiguin declarades a la DUN del 2004 i que es declarin als anys següents. I parcel·les que complint el requisit 1 s'hagin abandonat recentment, però en les quals la degradació de la comunitat vegetal del prat de dall sigui reversible.

Les clàusules d'obligat compliment són:

- Les parcel·les de prat de dall colindants amb les lleres dels rius que potencialment puguin tenir bosc de ribera segons especifica l'apartat de Recuperació del Bosc de Ribera. S'hauran d'acollir a aquella en els 5 metres més propers a la llera del riu, restant els altres 5 m com opcionals, segons s'acordi en el contracte.

- No utilització d'herbicides ni plaguicides en una franja de 3 metres al voltant dels marges del camp. En el cas que s'acullin ramaders inscrits a la producció ecològica, no podran utilitzar herbicides ni plaguicides en tota la parcel·la i hauran de seguir les directrius establertes pel Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE).

- Realització d'un dall anual com a mínim.

- Conservació dels marges o franges intermitges entre els camps i la seva cobertura vegetal.

- No es podran realitzar cremes dels marges, excepte per motius justificats i amb el vistiplau dels tècnics del PNAP, i sempre complint les prescripcions generals de prevenció d'incendis que es notifiquin amb caràcter general.

- Manteniment dels arbres dels marges de les parcel·les segons els usos i costums de la zona.

- Els ramaders hauran d'aplicar les mesures contra els danys dels ungulats que determinin els tècnics del PNAP. El perímetre del mateix el determinarà els tècnics del PNAP segons les parcel·les colindants que també hagin entrat als contractes. El manteniment de les mesures aplicades corren a càrrec del ramader.

- Evitar la proliferació d'espècies nitròfiles i ruderals.

- En el cas de prats de dall colindants amb les lleres dels rius, es realitzarà una diagnosi dels possibles danys realitzats pels animals domèstics sobre el bosc de ribera, i s'establiran acords contractuals per tal d'evitar-los.

Les clàusules opcionals són:

- El manteniment dels elements d'interès natural dins l'explotació, que s'inventariaran prèviament a la signatura de contracte i s'inclouran en el mateix, de mutu acord entre les dues parts. Entren dins d'aquesta clàusula:

- 1.- Construccions agrícoles o ramaderes tradicionals no productives (cabanes, orris, etc.).
- 2.- Arbres de gran port, vius o morts, de 30 cm o més de diàmetre a 1,3 m d'alçada, i altres elements d'interès natural.
- 3.- Marges de murs de pedra seca que es determinin d'especial interès paisatgístic o faunístic.

- Manteniments dels recs tradicionals actius, intentant respectar el màxim la vegetació del bosc de ribera.

- En els prats que no permeten la mecanització per limitació d'accés rodat o degut a un fort pendent (superior al 25%), es primarà el dall manual.

- Adobat del prats de dall amb el pasturatge d'ovicàprids. Aquesta mesura exclou la fertilització dels camps amb adobs químics.

3.2.6.2.- Línia 2: Cultius Farratgers

Entren en aquest grup els prats polífits³³ i els monocultius farratgers en els quals es produeixi farratge conservat (fenc o ensitjat).

La quantia econòmica a atorgar en el cas de prats polífits és diferent a la dels monocultius farratgers.

Clàusules d'obligat compliment:

- No utilització d'herbicides ni plaguicides en una franja de 3 metres al voltant dels marges del camp. En el cas que s'acullin ramaders inscrits a la producció ecològica no podran utilitzar herbicides ni plaguicides en tota la parcel·la i hauran de seguir les directrius establertes pel CCPAE.

- No es podran realitzar cremes dels marges, excepte per motius justificats i amb el vist i plau dels tècnics del PNAP i sempre complint les prescripcions generals de prevenció d'incendis que es notifiquin amb caràcter general.

- Manteniment dels arbres dels marges de les parcel·les segons els usos i costums de la zona.

- Els ramaders hauran d'aplicar les mesures contra els danys dels ungulats que determinin els tècnics del PNAP. El perímetre del mateix el determinarà els tècnics del PNAP segons les parcel·les colindants que també hagin entrat als contractes. El manteniment de les mesures aplicades corren a càrrec del ramader.

Clàusules opcionals:

- Manteniment dels elements d'interès natural existents dins l'explotació, que s'inventariaran prèviament a la signatura de contracte i s'inclouran en el mateix, de mutu acord entre les dues parts. Entren dins d'aquesta clàusula:

³³ Prat polífit: aquell que hagi estat sembrat amb més d'una espècie

- 1.- Construccions agrícoles o ramaderes tradicionals no productives (cabanes, orris, etc.).
- 2.- Arbres de gran port, vius o morts, de 30 cm o més de diàmetre a 1,3 m d'alçada, i altres elements d'interès natural.
- 3.- Marges de murs de pedra seca que es determinin d'especial interès paisatgístic o faunístic

3.2.6.3.- Línia 3: Pastures de muntanya mitjana

Es poden acollir a aquesta línia les zones de pastura que compleixin els següents requisits:

- 1.- Parcel·les situades a una cota inferior a 1.800 metres i que no estiguin situades en el fons de vall (definit pel canvi de pendent respecte el vessant).
- 2.- La coberta arbòria del conjunt de la parcel·la no pot superar el 20%, l'arbustiva el 45% i la coberta de pedra/roca el 15%
- 3.- Les parcel·les han de ser de propietat privada.

- El PNAP realitzarà un seguiment tècnic per controlar el pasturatge, a partir d'indicis com la presència d'excrements o la regressió o manteniment de la vegetació arbustiva.

Clàusules d'obligat compliment:

- Compromís del ramader de pasturar la zona com a mínim durant la primavera i la tardor.
- Compliment d'unes càrregues ramaderes màximes de 1,8 UBM³⁴/ha any i mínimes de 1 UBM/ha any.
- No es podran realitzar cremes dels marges, excepte per motius justificats i amb el vist i plau dels tècnics del PNAP, i sempre complint les prescripcions generals de prevenció d'incendis que es notifiquin amb caràcter general.
- Manteniment dels arbres dels marges de les parcel·les segons els usos i costums de la zona
- Es podran acollir a aquestes ajudes camps que fa 5 anys o més que estan abandonats.

Clàusules opcionals:

- Manteniment dels elements d'interès natural dins l'explotació, que s'inventariaran prèviament a la signatura de contracte i s'inclouran en el mateix, de mutu acord entre les dues parts. Entren dins d'aquesta clàusula:

- 1.- Construccions agrícoles o ramaderes tradicionals no productives (cabanes, orris, etc.).
- 2.- Arbres de gran port, vius o morts, de 30 cm o més de diàmetre a 1,3 m d'alçada, i altres elements d'interès natural.
- 3.- Marges de murs de pedra seca es determinin d'especial interès paisatgístic o faunístic.

- L'aprofitament de les pastures amb una proporció de 0,33 UBM d'oví i/o cabrum o superior per cada UBM/ha.

³⁴ UBM: Unitat de Bestiar Major. 1 UBM= 125 caps.

- Parcel·les que es pasturin i que siguin susceptibles de risc d'incendis segons estableixi la generalitat de Catalunya, que estiguin situades dins un perímetre definit per una distància inferior a 300 m dels nuclis urbans.

- Rebran un suplement econòmic per al seu manteniment les parcel·les que compleixin aquests requisits i que estiguin catalogades en el Mapa d'hàbitats de Catalunya com "Prats calcícoles i mesòfils, amb *Festuca nigrescens*, *Plantago media* (plantage), *Galium verum* (espunyidella groga), *Cirsium acaule*, de muntanya mitjana i de l'estatge subalpí dels Pirineus i de les terres properes" (codi 34b), i els "Prats basòfils i xeròfils amb *Festuca ovina*, *Avenula iberica*, *Bromus erectus*, *Brachypodium phoenicoides*, *Seseli montanum*, *Teucrium pyrenaicum* (angelins), de l'estatge montà dels Pirineus" (codi 34d).

3.2.6.4.- Línia 4: Recuperació del cultiu de cereal de secà

La línia de *recuperació* del cultiu de cereal de secà s'abonarà els tres primers anys del contracte; els dos darrers es considerarà *manteniment* del cereal. L'objectiu d'aquesta línia és afavorir i, en gran mesura, restaurar les comunitats botàniques i faunístiques vinculades als cultius de cereal. En particular, el suport a la recuperació d'espècies cinegètiques bàsiques per a la cadena tròfica, com la perdiu roja (*Alectoris rufa*), la perdiu xerra (*Perdix perdix*) i el conill (*Oryctolagus cuniculus*). També se'n beneficiarien diverses espècies d'ocells passeriformes en regressió.

Es podran acollir a aquest ajuts les parcel·les que compleixin les característiques següents:

- Parcel·les catalogades improductives o no declarades a la DUN, que passin a ser declarades i cultivades amb cereal de secà.

- Parcel·les que actualment estiguin implantat un cultiu farratger que no sigui prat de dall natural, i que es converteixin a cultiu de cereal.

- La superfície màxima per explotació que es podrà acollir a aquesta línia és de 2 hectàrees, que hauran d'estar repartides en un mínim de tres parcel·les diferents i no podran ser colindants.

Clàusules d'obligat compliment:

- Durant el contracte no es podrà disminuir la superfície de cultiu de cereal de secà en el conjunt de l'explotació.

- El ramader té l'obligació d'aplicar una dosi de sembra mínima de 100 kg de llavor per hectàrea, i de realitzar la recol·lecció del gra.

- No es podran utilitzar herbicides ni plaguicides en una franja de 3 metres al voltant dels marges del camp. En el cas que s'acullin ramaders inscrits a la producció ecològica, no podran utilitzar herbicides ni plaguicides en tota la parcel·la, i hauran de seguir les directrius establertes pel CCPAE.

- No es podran realitzar cremes dels marges, excepte per motius justificats i amb el vist i plau dels tècnics del PNAP i sempre complint les prescripcions generals de prevenció d'incendis que es notifiquin amb caràcter general.

- Manteniment dels arbres dels marges de les parcel·les segons els usos i costums de la zona.
- Els ramaders hauran d'aplicar les mesures contra els danys dels ungulats que determinin els tècnics del PNAP. El perímetre del mateix el determinarà els tècnics del PNAP segons les parcel·les colindants que també hagin entrat als contractes. El manteniment de les mesures aplicades corren a càrrec del ramader.
- En la sega s'haurà de deixar una canya del cereal com a mínim de 20 cm, excepte els cultius que estiguin situats a un perímetre inferior a 300 m dels nuclis urbans.
- No es podrà llaurar el camp abans de setembre.

Clàusules opcionals:

- Realitzar un any de guaret durant un dels dos últims anys del contracte per parcel·la recuperada.

Les parcel·les que s'acullin a aquesta clàusula opcional hauran de complir els següents requisits:

1.-Després de la recol·lecció del gra i de la palla no es podrà treballar la terra ni realitzar cap aplicació a la parcel·la d'herbicides, ni de plaguicides, ni d'adobs, ni de fertilitzants si en l'any agrícola següent està prevista la realització del guaret.

2.-Els guarets podran ser pasturats a partir del 15 de juny.

- Manteniment dels elements d'interès natural dins l'explotació, que s'inventariaran prèviament a la signatura de contracte i s'inclouran en el mateix, de mutu acord entre les dues parts. Entren dins d'aquesta clàusula:

- 1.- Construccions agrícoles o ramaderes tradicionals no productives (cabanes, orris, etc.).
- 2.- Arbres de gran port, vius o morts, de 30 cm o més de diàmetre a 1,3 m d'alçada, i altres elements d'interès natural.

3.- Marges de murs de pedra seca es determinin d'especial interès paisatgístic o faunístic.

Una altra de les línies de treball del PNAP amb la ramaderia, és la d'ajuts ordinaris. Es poden consultar al DOGC l'Ordre MAH/126/2006, de 16 de març, per la qual s'aproven les bases reguladores dels ajuts per al finançament d'actuacions en els espais naturals protegits de Catalunya i se'n fa pública la convocatòria per a l'any 2006.

Aquests ajuts tenen per objecte finançar les actuacions i inversions fetes en els espais naturals protegits de Catalunya a l'empara de la Llei 12/1985³⁵, d'espais naturals, i de les directives 92/43/CEE³⁶ i 79/409/CEE³⁷, que indiquin les convocatòries anuals.

³⁵ Veure Annex

³⁶ Veure Annex

³⁷ Veure Annex

Les actuacions subvencionables a les quals fa referència el document són les següents:

Són objecte de subvenció les actuacions i inversions definides en els tres grups següents, d'acord amb el que estableix el capítol II d'aquestes bases.

Grup 1: actuacions de manteniment i inversions en edificis i equipaments, i actuacions de desembosc forestal i d'educació ambiental.

1.1) Les activitats d'educació ambiental i l'elaboració i edició de material divulgador, formatiu o pedagògic.

1.2) Manteniment de la xarxa bàsica de senders, incloent estassades, reparació del ferm, arranjament de murs, etc. i manteniment dels equipaments descrits en el grup 3 de la base 2.

1.3) Maneig orientat a la conservació dels hàbitats litorals, de les zones humides i dels hàbitats fluvials i dels seus elements del patrimoni natural.

1.4) Manteniment d'elements singulars patrimonials.

1.5) L'execució del desembosc de productes forestals amb tracció animal.

1.6) Millores i arranjaments estructurals d'exterior en edificacions i construccions principals i coberts, teulades, cabanes, bordes que conservin l'ús ramader; l'arranjament de camins d'accés i portades de serveis a les masies, i la recuperació de murs, parets i coves de pedra seca i tanques vegetals, quan impliquin una millora en les seves característiques externes per tal d'evitar impactes paisatgístics, afavorir la conservació de les masies i millorar la qualitat de vida dels habitants.

1.7) La redacció de projectes, si s'escauen, de les actuacions definides en el grup 1.6).

Grup 2: inversions en protecció, restauració i millora dels hàbitats i dels hàbitats d'espècies.

2.1) Protecció, restauració i millora dels hàbitats i dels hàbitats d'espècies, tant naturals com seminaturals (hàbitats litorals, hàbitats marins, zones humides, boscos, prats i pastures, hàbitats agrícoles, brolles i bosquines, coves i hàbitats rocosos i hàbitats fluvials).

2.2) Creació, protecció i condicionament de fonts i surgències, i el seu entorn, sempre i quan les actuacions fomentin o siguin compatibles amb la conservació de la flora i fauna.

2.3) Enderrocament d'edificis i estructures obsoletes que afectin la qualitat del paisatge, els hàbitats o el medi en general.

2.4) Instal·lació i millora d'infraestructures ramaderes fixes per al manteniment dels hàbitats de prats i pastures, vinculades a la seva conservació, i que es localitzin en terrenys públics o comunals, o bé en terrenys privats sempre i quan siguin d'interès general.

2.5) Millora de qualitat ambiental de la xarxa hidràulica en zones humides.

2.6) Instal·lació de senyalització complementària i indicativa de les actuacions dels apartats anteriors.

Grup 3: inversions en ordenació dels usos públics i de difusió dels valors ambientals.

3.1) Obertura i condicionament de senders de fins a 2 metres d'amplada incloent, si fos necessari, la instal·lació de senyals d'orientació, ruta i guiatge (banderoles, fletxes de direcció, indicadors de ruta, etc.).

3.2) Instal·lació de tanques, passeres de fusta, fileres d'estaques unides amb corda o altres sistemes per canalitzar i ordenar els fluxos de visitants.

3.3) Instal·lació d'observatoris de fauna, pantalles, torres de guaita i miradors, mampares visuals i altres estructures de lliure accés per a l'observació del medi.

3.4) Habilitació i condicionament de zones d'aparcament per a vehicles, sempre i quan tinguin relació directa amb un accés a l'espai natural o a una zona concreta amb problemàtica d'aparcament no controlat.

3.5) Balisament i senyalització d'àrees sensibles, en relació amb l'ús públic, exclosa la senyalització experimental dels espais.

3.6) Condicionament de zones a l'aire lliure per rebre visitants, sempre que l'ús principal sigui la difusió i la informació sobre els valors naturals de l'espai i/o l'ordenació de l'ús públic. S'inclouen àrees de lleure, sempre que incorporin elements relacionats amb la difusió i la informació sobre els valors naturals.

3.7) Instal·lació de plafons informatius i descriptius sobre el paisatge, els valors naturals, la fauna, la flora, la geologia, etc.

3.8) Instal·lació de rètols en indrets d'especial interès natural o paisatgístic.

3.9) Adequació d'edificis, sales o altres espais que permetin la prestació de serveis a l'ordenació o la gestió dels espais naturals (punts d'informació) i la redacció dels projectes necessaris per a aquesta finalitat.

S'estableixen quatre línies d'ajuts en funció de l'àmbit territorial d'aplicació i de la tipologia de l'actuació sol·licitada, amb la regulació següent:

- Línia 1: ajuts als espais naturals de protecció especial.

- Actuacions subvencionables.

- Són subvencionables les actuacions dels grups 1, 2 i 3 de la base 2.

- Àmbit d'aplicació.

L'àmbit d'aplicació són els espais naturals de protecció especials següents: els parcs naturals del Delta de l'Ebre, Aiguamolls de l'Empordà, Cadí-Moixeró, Cap de Creus, els Ports, Zona Volcànica de la Garrotxa, Serra de Monsant i Alt Pirineu; els paratges naturals d'interès nacional de la vall del monestir de Poblet, l'Albera i Pedraforca; l'àrea protegida de les Illes Medes. També s'inclou la totalitat de l'espai del PEIN del Delta de l'Ebre, del Montgrí i del Massís de l'Albera.

- Línia 2: ajuts a la protecció de la biodiversitat.

- Actuacions subvencionables.

Són subvencionables les actuacions del grup 2 de la base 2, excepte les del grup 2.5. També són subvencionables les actuacions dels grups 1.3), 1.4) i 3.9) de la base 2. Totes aquestes actuacions estan contemplades per la mesura "t"³⁸ del Programa de Desenvolupament Rural (PDR).

- Àmbit d'aplicació.

L'àmbit d'aplicació són els espais que formen part de la Xarxa Natura 2000 designats abans del 31 de desembre de 2005, excloent aquells que formen part d'un espai natural protegit especificat en la base 5.1.2.

- Línia 3: ajuts a l'ordenació dels usos públics i a la millora ambiental.

- Actuacions subvencionables.

Són subvencionables les actuacions del grup 3 de la base 2. Per als espais del PEIN que no formen part de la Xarxa Natura 2000 són també subvencionables les actuacions del grup 2 de la base 2, excepte les del grup 2.5. En aquests espais també són subvencionables les actuacions dels grups 1.3 i 1.4 de la base 2.

- Àmbit d'aplicació.

Per a les actuacions del grup 3, l'àmbit d'aplicació són, per una banda, els espais del PEIN (formin part o no de la Xarxa Natura 2000) i, per l'altra, els espais de la Xarxa Natura 2000, excloent aquells que formen part d'un espai natural protegit especificat en la base de la línia 2. Per a les actuacions del grup 2 l'àmbit d'aplicació són només els espais del PEIN que no formen part de la Xarxa Natura 2000.

- Línia 4: ajuts a les zones humides.

- Actuacions subvencionables.

Són subvencionables les actuacions dels grups 2 i 3 de la base 2, excepte les del grup 2.5).

- Àmbit d'aplicació.

L'àmbit d'aplicació són les zones humides incloses en l'Inventari de zones humides de Catalunya, exceptuant aquelles que es localitzen en espais de la Xarxa Natura 2000, en espais del PEIN o en espais naturals de protecció especial.

La quantia dels ajuts s'ha de determinar de la manera següent:

- La quantia dels ajuts corresponents a la Línia 1 dels espais naturals de protecció especial s'establirà mitjançant l'aplicació d'un percentatge d'atorgament per a cada sol·licitud, determinat en base a la puntuació obtinguda en el barem establert a la base 10. Els percentatges a aplicar seran els següents:

- a) puntuació de 0 a 3,99 punts: 0-20%;
- b) puntuació de 4 a 5,99 punts: 21-40%;
- c) puntuació de 6 a 8,99 punts: 41-70%;
- d) puntuació de 9 a 10,99 punts: 71-85%;
- e) puntuació d'11 a 12 punts: 86-100%.

- La quantia dels ajuts corresponents a la resta de línies s'establirà mitjançant l'aplicació d'una quota o percentatge d'atorgament comuna per a tots els ens locals, que no serà inferior al 70%, i una altra per a la resta de beneficiaris que no serà inferior al 80%.

³⁸ "Mesura t": Protecció del mediambient en connexió amb la conservació del paisatge i l'economia agrària i forestal, així com la millora del benestar del bestiar.

Els percentatges a aplicar es determinaran tenint en compte les sol·licituds presentades i les disponibilitats pressupostàries.

- L'import de cada ajut és la quantitat resultant d'aplicar el percentatge previst en els apartats anteriors sobre el pressupost de l'actuació que se subvenciona, amb el màxim de la subvenció sol·licitada, i en tot cas amb un màxim de 30.000 euros en el cas d'ens locals i de 9.000 euros per a la resta de beneficiaris. Així mateix, per a les persones físiques i jurídiques que s'acullin als ajuts de les línies 2 i 3 l'import màxim serà de 18.000 euros per a les actuacions de manteniment del grup 1.

- El percentatge d'atorgament s'aplicarà respecte el pressupost subvencionable de l'actuació.

S'entén per pressupost elegible el pressupost d'aquelles actuacions que s'adiuen amb les bases de l'Ordre. El pressupost d'execució d'aquelles actuacions que quedin excloses per les bases de l'Ordre d'ajuts no es consideraran en el còmput per determinar la quantia de la subvenció a atorgar.

- Pel que fa a la Línia 4 (ajuts a les zones humides), l'import màxim per a tots els beneficiaris és de 18.000 euros, a excepció dels ens locals, l'import màxim per als quals és de 30.000 euros.

- Per a la redacció de projectes previstos en el grup 1.7 de la base 2, l'import màxim és de 3.000 euros.

- L'import de l'ajut atorgat en cap cas no podrà, aïlladament i en concurrència amb altres subvencions, superar el pressupost de l'activitat a desenvolupar pel beneficiari.

D'altra banda, poden ser beneficiaris dels ajuts regulats en aquestes bases:

a) Els ens locals.

b) Les persones físiques: propietaris, copropietaris, masovers i titulars d'explotacions forestals i agràries, cedides en arrendament, contracte de parceria o altra forma de cessió de l'explotació.

c) Les persones jurídiques sense ànim de lucre titulars dels terrenys o titulars d'explotacions forestals i agràries, cedides en arrendament, contracte de parceria o altra forma de cessió de l'explotació o de la gestió amb títol degudament formalitzat; i les que disposin de l'autorització de l'Administració competent pel que fa als dominis públics hidràulic i maritimoterrestre.

d) Les agrupacions de persones físiques o jurídiques, públiques o privades, les comunitats de béns o qualsevol altre tipus d'unitat econòmica o patrimoni separat que, encara que no tinguin personalitat jurídica, pugui acomplir els projectes, activitats o comportaments o es trobin en la situació que motiva la concessió de la subvenció.

e) Les persones jurídiques amb ànim de lucre titulars dels terrenys o titulars d'explotacions forestals i agràries, cedides en arrendament, contracte de parceria o altra forma de cessió de l'explotació o de la gestió amb títol degudament formalitzat.

3.2.7.- La flora i la vegetació

Les diferents comunitats es distribueixen seguint les variacions d'altitud, orientació, tipus de roca i influència humana, formant mosaics més o menys complexos.

En les zones més altes el paisatge és dominat per prats naturals i per vegetació de roca. Més avall es formen els boscos de pi negre i les avetoses, i en altituds mitjanes predominen els boscos de pi roig i diversos tipus de prat, de dall o de pastura. A les parts més baixes encara hi ha una forta influència mediterrània, com indiquen els extensos alzinars de carrasca dels solells rocosos, però la major part del territori és cobert per vegetació de caràcter eurosiberià o boreoalpí.

Prop de 40 hàbitats del Parc són considerats d'interès comunitari a nivell europeu; alguns d'ells ocupen grans superfícies, com les pinedes de pi negre, els matollars d'alta muntanya o els carrascars.

D'entre les 1500 espècies de flora que hi ha, un bon nombre són endemismes pirinencs, és a dir, plantes que només es troben en aquesta serralada, i també plantes singulars per la seva raresa. Tot i que al parc predominen àmpliament les plantes pròpies de terrenys silicis, és molt destacable la presència a l'Alt Àneu d'un grup d'espècies d'alta muntanya de terrenys calcaris, molt rares en el conjunt de Catalunya.

Foto 1: Flor de neu

Font: www.lillet.diba.es

L'exemple més popular d'aquest grup d'espècies és la flor de neu (*Leontopodium alpinum*) (Foto 1), que està protegida per llei i té abundants poblacions. Són encara més notables algunes de les plantes que tenen al Parc l'única població catalana, com l'espècie aquàtica *Hippuris vulgaris*³⁹, o que no gairebé no es fan enlloc més dels Pirineus, com *Matthiola valesiaca*⁴⁰.

Tot i que es podria dir que no hi ha cap bosc verge a la zona, degut al tradicional ús de la fusta dels boscos, hi ha algunes àrees especialment madures que tenen caràcters de bosc vell, com els boscos de Cireres i Àrreu, a l'Alt Àneu, o el d'Arcalís, d'Alins i Àrreu. Actualment, s'hi troba un arbre catalogat com a monumental, que és l'Avet del Pla de la Selva (Alins).

3.2.8.- La fauna del PNAP

El Parc Natural de l'Alt Pirineu té una variabilitat faunística important:

Pel que fa a les aus, als ambients oberts de l'estatge alpí s'hi troben la perdiu blanca (*Lagopus muta*), el pardal d'ala blanca (*Montifringilla nivalis*⁴¹) i el pela-roques (*Tichodroma muraria*⁴²), sense oblidar l'àguila daurada (*Aquila chrysaetos*⁴³) i el trençalòs (*Gypaetus barbatus*). Als boscos d'alta muntanya, ho trobem el gall fer (*Tetrao urogallus*), on té la població més nombrosa de tota la península Ibèrica, el mussol pirinenc (*Aegolius funereus*), la becada (*Scolopax rusticola*⁴⁴) i el raspinell pirinenc (*Certhia familiaris*).

³⁹ Veure Annex (Foto 26A)

⁴⁰ Veure Annex (Foto 27A)

⁴¹ Veure Annex (Foto 28A)

⁴² Veure Annex (Foto 29A)

⁴³ Veure Annex (Foto 30A)

⁴⁴ Veure Annex (Foto 31A)

D'altra banda, s'hi poden observar sis espècies d'ungulats: l'isard (*Xatardia scabra*⁴⁵), el mufló (*Ovis musimon*⁴⁶), el cabirol (*Capreolus capreolus*⁴⁷), el cérvol (*Cervus elaphus*⁴⁸), la daina (*Dama dama*⁴⁹), i el porc senglar (*Sus escrofa*⁵⁰).

Cal destacar, també, la presència del mític ós bru (*Ursus arctos*) i la marta (*Martes martes*⁵¹).

Pel que fa la fauna aquàtica, a l'extensa xarxa de rius del parc s'hi poden trobar truites (*Salmo trutta*⁵²), alguns vertebrats semiaquàtics singulars, com l'almesquera (*Galemys pyrenaicus*⁵³), un mamífer insectívor endèmic i amenaçat, la llúdriga (*Lutra lutra*) i la merla d'aigua (*Cinclus cinclus*⁵⁴).

Un dels animals més rellevants del parc és la sargantana Pallaresa (*Iberolacerta aurelioi*), una espècie endèmica de la zona dels Pirineus compresa entre els massissos del Mont-roig i de la Pica d'Estats. La major part de la població mundial d'aquesta sargantana es troba dins els límits del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

3.2.8.1.- Les espècies protegides del PNAP

Podem definir les espècies protegides com aquelles que, per diferents motius, tenen les seves poblacions localitzades en punts molt concrets o són escasses. També s'han d'incloure aquelles que, tot i ser abundants, són beneficioses perquè ajuden a controlar altres espècies perjudicials per a la salut humana o poden esdevenir plagues per a l'agricultura.

Per garantir la seva conservació s'han protegit legalment, de manera que s'ha prohibit la seva caça, captura, tinença o bé exhibició pública tot i que en alguns casos concrets, que cal justificar, i sempre per motius de tipus científic, de conservació o de divulgació, es poden atorgar autoritzacions per a la seva captura.

La relació de les espècies protegides a Catalunya i la seva normativa de protecció, es troben a la Llei 3/1988⁵⁵, de 4 de març, de protecció dels animals i s'incorporen al Catàleg de la fauna amenaçada de Catalunya.

Els espècies animals del PNAP sobre les quals s'han realitzat o s'estan realitzant programes de seguiment, gestió i/o conservació son:

⁴⁵ Veure Annex (Foto 33A)

⁴⁶ Veure Annex (Foto 34A)

⁴⁷ Veure Annex (Foto 35A)

⁴⁸ Veure Annex (Foto 36A)

⁴⁹ Veure Annex (Foto 37A)

⁵⁰ Veure Annex (Foto 38A)

⁵¹ Veure Annex (Foto 39A)

⁵² Veure Annex (Foto 40A)

⁵³ Veure Annex (Foto 41A)

⁵⁴ Veure Annex (Foto 42A)

⁵⁵ Veure a l'annex la llei 3/1998 de protecció dels animals i s'incorporen al Catàleg de la fauna amenaçada de Catalunya

- Rèptils:

Entre els rèptils es troben:

- La Sargantana Pallaresa (*Iberolacerta aurelio*) (Foto 2)

Foto 2: La Sargantana Pallaresa

Font: www.mediambient.gencat.es

Va ser descoberta el 1993 junt amb la sargantana aranesa. Sempre es troba en àrees alpines, per sobre del límit del bosc i sobre pissarres i esquistos cambroordovícics, que li proporcionen bons refugis. És una espècie molt adaptada a la vida en condicions extremes com altitud, radiacions solars, temperatures ambientals baixes.

El principal perill potencial per a aquesta espècie és l'excés de recollida il·legal que pot patir en indrets molt concrets i coneguts per part de recol·lectors científics o afeccionats, a part dels perills naturals com l'escalfament climàtic i els seus depredadors (escurçons, xoriguers, erminis).

Normativa:

RD 439/90⁵⁶ - En perill d'extinció

Llei 3/1988 - Espècie protegida

- Ocells:

Entre els ocells trobem:

- Trencalòs (*Gypaetus barbatus*) (Foto 3)

Foto 3: El trencalòs

Font: <http://obrasocial.caixacatalunya>

És una espècie carronyaire que necessita grans sistemes muntanyencs abruptes amb abundància de cingleres amb una alimentació molt especialitzada, ja que menja les restes més dures dels cadàvers, els cartílags i principalment els ossos. El seu nom li prové, doncs, de la tècnica que utilitza per a poder trencar els ossos més grans, llençant-los des de gran altura sobre les tarteres per trencar-los i poder així engolir-los.

Cap a finals del segle XIX l'espècie era present en tota la península Ibèrica. Al llarg del segle XX, però, va patir una forta regressió i sobre els anys 80 la seva àrea de va quedar reduïda a la serralada pirinenca amb una població de 5-6 parelles distribuïdes per les comarques de l'Alta Ribagorça, el Pallars Jussà i el Pallars Sobirà. A partir d'aquest moment, es va iniciar un procés de recuperació, arribant als 54 adults, distribuïts en 24

⁵⁶ Veure a l'annex el RD 439/90

territoris per les comarques de la Val d'Aran, l'Alta Ribagorça, el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, la Noguera, l'Alt Urgell, la Cerdanya, el Berguedà i el Ripollès, l'any 1998.

Els principals factors que van donar lloc a la seva regressió van ser la utilització de verins, la caça i l'espoli dels nius. Últimament la col·lisió dels exemplars amb les línies de conducció elèctrica, l'escalada i altres activitats esportives com el para-pent estan afectant aquesta espècie. El tema dels verins però, va tornar a sorgir el 1994, ja que fins el 1998 es van trobar 8 exemplars enverinats en el conjunt dels Pirineus.

El 1998, es va realitzar el Pla Coordinat d'Actuacions per a la Protecció del Trencalòs i posteriorment ha estat aprovat el Pla de Recuperació del Trencalòs a Catalunya (Decret 282/1994, de 29 de setembre).

Normativa:

Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenacades de Fauna i Flora i Silvestres (CITES)⁵⁷ - Annex A

Conveni de Bonn - Annex II⁵⁸

Conveni Berna - Annex II⁵⁹

Directiva ocells - Annex I⁶⁰

RD 439/1990 - En perill d'extinció

Llei 3/1988 - Espècie protegida

Decret 148/1992⁶¹ - Espècie molt sensible

- Voltor Comú (*Gyps fulvus*) (Foto 4):

El voltor pot ocupar una gran diversitat d'ambients, sempre que trobi menjar suficient i penya-segats o cingleres on poder instal·lar el niu i la seva alimentació es basa única i exclusivament en els cadàvers d'animals morts de la mida d'un gos o superior.

Foto 4: El voltor comú

Font: www.mediambient.gencat.es

A Catalunya, fins els anys 50, es trobava estès per tots els Pirineus i les serres del sud de Tarragona. A començaments de la dècada dels 60, però, va desaparèixer de les comarques del Pirineu de gironí i barceloní, com a conseqüència de la utilització de verins i la mecanització del camp, que va comportar una reducció important de la seva principal font d'aliments, els cadàvers dels animals domèstics, van donar lloc a un fort procés de regressió. El 1979 es localitzen 37 nius, l'any 1989 es comptabilitzen 93 nius i el 1999, 397 nius, mostrant doncs una recuperació de la població. La prohibició de l'ús de verins, la protecció legal de l'espècie i paral·lelament un millor coneixement de la seva biologia per part de la gent en general, han afavorit la seva protecció, facilitant la recuperació de la seva població. A més d'aquest important augment de la població s'ha constatat també una expansió de la seva àrea de distribució cap a l'est. Així, el voltor torna a reproduir-se en les comarques pirinenques de Barcelona.

⁵⁷ Acord internacional concertat entre els governs. Té per finalitat vetllar per que els comerç internacional d'espècies d'animals i plantes silvestres no constitueixi una amenaça per la seva supervivència.

⁵⁸ Veure Conveni de Bonn a l'Annex

⁵⁹ Veure Conveni de Berna a l'Annex

⁶⁰ Veure Directiva d'ocells a l'Annex

⁶¹ Veure a l'annex el Decret 148/1992

Normativa:

CITES - Annex A

Conveni de Bonn - Annex II

Conveni Berna - Annex II

Directiva ocells - Annex I

RD 439/1990 - De interès especial

Llei 3/1988 - Espècie protegida, catàleg B

Decret 148/1992 - Espècie sensible

- Aufrany (*Neophron percnopterus*) (Foto 5):

És un ocell estival. Arriba a Catalunya a començaments de març i marxa al centre i sud d'Àfrica al setembre. Pot ocupar una gran varietat d'ambients on hi hagi talussos o penya-segats on poder nidificar i suficients recursos per a subsistir. Gran part de la seva alimentació està formada per les restes de petits cadàvers i les parts més toves dels cadàvers de grans animals.

Foto 5: L'Aufrany

És doncs un veritable netejador o sanitari.

A principis del segle XX se'n trobaven a totes les comarques dels Pirineus i Pre-pirineus, inclòs al sud de Tarragona, però la utilització de verins i la caça va reduir la seva àrea de distribució, només n'hi havia a l'Alta Ribagorça, la Noguera i el Pallars Jussà. L'eliminació dels verins i la protecció legal de l'espècie han canviat poc a poc la seva evolució. A Catalunya, aquesta espècie està protegida des de l'any 1988. Malgrat la recuperació que sembla observar-se darrerament, està catalogada en el "Llibre vermell dels vertebrats ibèrics" com a vulnerable tant a la Península com a Europa.

Font: <http://www.kaupiana.de>

Actualment, el trobem distribuït a l'Alt Urgell, el Pallars Sobirà, el Solsonès, la Cerdanya, el Berguedà, l'Osona i el Baix Ebre-Montsià.

Normativa:

CITES - Annex A

Conveni de Bonn - Annex II

Conveni Berna - Annex II

Directiva ocells - Annex I

RD 439/1990 - D'interès especial

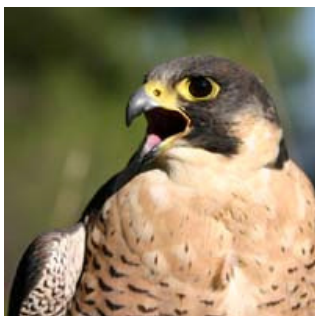
Llei 3/1988 - Espècie protegida

Decret 148/1992 - Espècie sensible

- Falcó pelegrí (*Falco peregrinus*) (Foto 6):

En els anys 50-70 la població es trobava en regressió, per la utilització d'insecticides com el DDT (Dicloro-difenil-tricloroetà) i l'espoli d'ous i polls per la falconeria i el comerç associat. Actualment, no s'utilitza el pesticida i s'ha reduït la persecució dels falconers. Ara, la població es troba en franca recuperació, i ja ha recolonitzat antics territoris abandonats. El nombre de parelles reproductores actual podria situar-se entre les 150 i les 200. Les úniques mesures que es realitzen actualment són de seguiment de la reproducció i regulació de l'escalada en algunes àrees, perquè l'estat de la població no és crític i es troba en increment.

Foto 6: El Falcó Pelegrí

Font: mediambient.gencat.es

L'hàbitat de nidificació són les cingleres amb situació dominant, sense importar-li excessivament el paisatge que les envolta i s'alimenta exclusivament d'ocells capturats en vol i sovint s'instal·la vora les rutes migratòries dels ocells per així poder capturar-los en època de pas.

Normativa:

CITES - Annex A

Conveni de Bonn - Annex II

Conveni Berna - Annex II

Directiva ocells - Annex I

RD 439/1990 - D'interès especial

Llei 3/1988 - Espècie protegida

Decret 148/1992 - Espècie sensible

- Perdiu blanca (*Lagopus mutus*) (Foto 7):

Foto 7: La Perdiu Blanca

Font: www.comadevaca.com

Les glaciacions que es van produir al quaternari, fa ja 18 o 20.000 anys, ens van portar aquesta espècie fins a les nostres contrades. La posterior retirada del gel la va deixar aïllada en els Pirineus. A Catalunya trobem, en les comarques de muntanya: Val d'Aran, Alta Ribagorça, Pallars Sobirà, Alt Urgell, Cerdanya i Ripollès, ja que viu a les zones més altes dels Pirineus, per damunt dels 2000 metres, una població de 100 a 150 parelles. Per tal d'adaptar-se a les condicions climàtiques que es donen en aquestes zones, té pràcticament tot el cos cobert per plomes dobles, dotades del que s'anomena "filopluma".

Aquestes plomes canvien segons les estacions, durant l'època d'innivació són pràcticament blanques, per camuflar-se enmig de la neu, mentre que a l'estiu tenen un plomatge gris-marronós.

S'alimenta gairebé durant tot l'any dels vegetals que hi ha en el medi alpí i, durant l'estiu aprofita també els insectes.

Els factors que afecten l'espècie es deriven de l'explotació turística de les zones alpines. L'obertura de camins dins del seu hàbitat, la construcció de pistes d'esquí alpí i la pràctica de l'esquí de muntanya. També hi ha, però, factors de tipus climàtic, com l'augment general de la temperatura, el retràs en l'època d'innivació i la reducció en la quantitat de neu que cau cada any.

És una espècie protegida, catalogada recentment com en perill d'extinció segons consta en el llibre vermell dels vertebrats d'Espanya.

Normativa

Conveni Berna - Annex III

Directiva ocells - Annex I, II, III

Llei 3/1988 - Espècie protegida

Decret 148/1992 - Espècie molt sensible

- Gall fer (*Tetrao urogallus*) (Foto 8):

Foto 8: El Gall Fer

La seva població d'aquesta raça té una certa estabilitat des de l'inici de la dècada dels 80, quan es va prohibir la seva cacera. No obstant, a les comarques del Ripollès, la Cerdanya i l'Alt Urgell s'ha produït una davallada poblacional, com a conseqüència de la silvicultura, les estacions d'esquí alpí o nòrdic els incendis. A hores d'ara, a Catalunya s'hi troben entre 800 i 900 mascles.

Acostumen a ser solitaris si bé existeix durant certes èpoques un cert grau de gregarisme i seva alimentació és, durant la majoria de l'any, de fulles de coníferes. Durant la tardor i l'estiu la complementa amb fruits de nabiu, boixerola, ginebró, gerds i fruits del faig.

Font: <http://www.xtec.es>

Segons el llibre vermell dels vertebrats ibèrics, aquesta espècie ha estat catalogada com a vulnerable, és a dir, no es troba en un imminent perill d'extinció, però si els condicionants ambientals continuen actuant, sobretot afectant l'hàbitat, podria passar a formar part de la llista d'espècies en perill d'extinció. El Servei de Protecció i Gestió de la Fauna aplica diferents mesures per tal de garantir la supervivència de l'espècie i del seu hàbitat a mig i llarg termini.

Normativa:

Conveni Berna - Annex II

Directiva ocells - Annex I, II, III

Llei 3/1988 - Espècie protegida

Decret 148/1992 - Espècie sensible

- Mussol pirinenc (*Aegolius funereus*) (Foto 9):

A Catalunya es localitzen els primers exemplars l'any 1981 al Ripollès i el 1983 al Pallars. Actualment s'hi troben unes 50 parelles. Viu als boscos vells de coníferes subalpins amb pi negre i/o avet, entre els 1650 i 2200 metres d'altitud.

Foto 9: Mussol Pirinenc

La població pirinenca d'aquest mussol, està aïllada del gruix de la població europea, com passa amb les perdis blanques, d'ençà de les glaciacions, i actualment es troba en el límit meridional de la seva àrea de distribució. Les condicions de marginalitat i insularitat que això suposa, fan que la població pirinenca sigui especialment vulnerable, per tant, una modificació profunda del seu hàbitat, per aprofitaments forestals excessius o per la creació d'estacions o pistes d'esquí, podria ocasionar una ràpida davallada de la població d'aquesta espècie.

Font: www.gencat.es

Normativa:

CITES - Annex A

Conveni Berna - Annex II

Directiva ocells - Annex I

RD 439/1990 - D'interès especial

Llei 3/1988 - Espècie protegida

Decret 148/1992 - Espècie molt sensible

- Picot negre (*Dryocopus martius*) (Foto 10):

A la península Ibèrica només es troba als Pirineus, a la serralada Cantàbrica i en alguns punts del Sistema Central i la seva població va patir una davallada al nostre país per la intensificació dels aprofitaments forestals durant aquest segle, per tant, l'explotació dels boscos és el principal factor responsable de la presència o l'absència d'aquesta espècie.

Foto 10: Picot Negre

És una espècie sedentària i estrictament forestal, de els boscos de mitjana i alta muntanya com fagedes, avetoses, pinedes de pi roig i de pi negre., que viu tot l'any en el medi forestal descrit. S'alimenta de larves de diversos tipus d'escarabats que troba a l'interior de troncs i branques mortes i també de formigues presents a soques velles i formiguers. Aquest hàbits alimentaris el converteixen en un controlador de possibles

Font: www.fotonatura.org

Normativa:

Conveni Berna - Annex II

Directiva ocells - Annex I

RD 439/90 - D'interès especial

Llei 3/1988 - Espècie protegida

Decret 148/1992 - Espècie sensible

- **Mamífers:**

Entre els mamífers trobem:

- Llúdriga (*Lutra lutra*) (Foto 11) :

Foto 11: La Llúdriga

A mitjans de segle XX era una espècie ben repartida per tota Europa fins però va patir una gran davallada durant els anys 50, 60 i 70 com a conseqüència de la contaminació de les aigües continentals i a la destrucció dels seus hàbitats.

A Catalunya només sobreviu a les comarques dels Pirineus de Lleida i a la Terra Alta, on hi trobem uns 200 exemplars. Aquest mamífer: és un bio-indicador de l'estat d'un riu.

Font: www.gencat.net

S'alimenta majoritàriament de peixos però també de serps d'aigua, crancs de riu, amfibis i, més rarament, mamífers, ocells i insectes. D'altra banda, la llúdriga és indicadora de que els peixos són abundants i controla altres dels seus depredadors

La llúdriga està totalment protegida i la generalitat ha declarat una sèrie de reserves naturals per a la seva conservació.

Normativa:

CITES - Annex A

Conveni Berna - Annex II

Directiva hàbitats - Annex II, IV

RD 439/1990 - D'interès especial

Llei 3/1988 - Espècie protegida

Decret 148/1992 - Espècie molt sensible

Ordre 138/2002⁶² - Pla de conservació de la llúdriga.

- Ós bru (*Ursus arctos*) (Foto 12):

Foto 12: L'ós Bru

Font: www.xtec.es

L'ós és un animal omnívor amb una alimentació molt variada: herbes, fruits secs i sucosos, formigues, proteïna animal... Poden fins i tot atacar ramats de bestiar, majoritàriament ovelles i cabres. El seu hàbitat està constituït per avetoses, pinedes de pi negre i pi roig, fagedes, avellanoses i rouredes, alternant aquestes masses forestals amb, prats i matolls alpins, subalpins i montans. Tot i que poden creuar fons de valls.

Durant l'edat aquest ocupava pràcticament tot el Principat de Catalunya, però, durant el segle XIX va quedar reclòs als Pirineus. A mitjans del segle XX, només n'hi havia al Pirineu de Lleida, als anys 80 hi havia de 4 a 6 óssos, que habitualment eren al vessant francès.

La principal causa de la regressió i extinció de l'ós a Catalunya i a bona part dels Pirineus va ésser la persecució humana, sigui amb armes de foc o amb paranyes i verins. L'ós està protegit des de l'any 1973, tot i això, durant el període 1972-1992 es calcula que uns 25 óssos foren morts al conjunt dels Pirineus.

Únicament una reintroducció podia retornar aquesta espècie al Pirineu i el 1996, el govern francès va alliberar dues femelles prenyades al Pirineu Francès, dins del marc del Programa LIFE de la Unió Europea, i l'any 1997 un mascle al mateix lloc.

Tots tres exemplars, així com les 5 cries nascudes han passat llargues temporades a la Val d'Aran, al Pallars Sobirà i, més esporàdicament, a l'Alta Ribagorça i al Pallars Jussà. Actualment, sobreviuen una femella, el mascle i 4 cries.

Els únics conflictes que s'han produït han estat ocasionats per atacs al bestiar, facilitats per la manca de vigilància, ja que els ramats estan lliures dia i nit sense gos ni pastor que els controlï.

⁶² Veure Annex

Cal comentar però, que aquests danys han estat sobredimensionats ja que, en realitat, entre 1996 i 1998 només han estat sol·licitades 78 indemnitzacions per més de 300 caps de bestiar morts o desapareguts entre els anys 1996 i 1998. D'aquests, han estat indemnitzats un total de 351 caps, tot i que es considera que únicament 76 eren imputables als óssos (mitjana 25/any), xifra molt inferior als danys atribuïts als gossos. S'ha de dir que durant els anys 80, es va reclamar la indemnització de tres ovelles mortes pels óssos autòctons. Per tal de reduir aquests danys, s'han proporcionat als ramaders locals, gossos de la raça Muntanya dels Pirineus, especialment ensinistrats per a la vigilància, així com vailets elèctrics per a tancar el bestiar a muntanya.

Normativa:

CITES - Annex

Conveni Berna - Annex II - Estrictament protegida

Directiva hàbitats - Annex II

RD 439/1990 - En perill d'extinció

Llei 3/1988 - Espècie protegida, categ. A

Decret 148/92 - Espècie molt sensible

- Gat fer (*Felis silvestris*) (Foto 13):

El gat salvatge habita principalment les zones boscoses, tant si són grans masses, com mosaics amb prats i conreus i les zones rocalloses li són molt adients. També se'l pot trobar en indrets arbustius, màquies i matollars, que li forneixen prou cobertura. És un especialista en la captura i consum de petits mamífers, té, per tant, una clara funció en el control de les poblacions d'algunes espècies que poden constituir plagues per a l'agricultura.

Foto 13: El Gat Fer

Font: www.wikimedia.org

Actualment existeixen poblacions aïllades a Escòcia, a França, a Alemanya, a punts residuals de l'interior d'Itàlia, a la Península Ibèrica i una franja a la Península Balcànica. Una de les causes de la regressió de la població ha estat la humanització del territori, per aquesta raó, a la Península ha quedat relegat a les zones més muntanyenques i a les més deshabitades. A Catalunya, viu preferentment en zones amb una densitat de població humana inferior als 25 habitants/km². En els darrers anys ha experimentat una certa recuperació a casa nostra i se'l troba en la meitat del territori del Principat.

És una espècie protegida, per tant, la seva captura està totalment prohibida. La principal causa de mortalitat que pateix la constitueixen els atropellaments.

Normativa:

CITES - Annex A

Conveni Berna - Annex II

Directiva hàbitats - Annex IV

RD 439/1990 - D'interès especial

Llei 3/1988 - Espècie protegida

3.2.8.2.- La fauna autòctona al PNAP

Les races autòctones es poden definir com a races d'animals que tenen una identitat genètica i unes característiques morfològiques específiques. Es consideren races autòctones catalanes aquelles incloses al Catàleg de la Organització de les Nacions Unides per l'Agricultura i l'alimentació (FAO) i les reconegudes en el Catàleg de Races Autòctones d'Espanya.

Les races autòctones més importants que trobem al PNAP són les següents:

- La Vaca Bruna dels Pirineus (Foto 14):

La vaca Bruna prové de la vaca autòctona catalana ubicada en els Pirineus fusionada amb bovins de raça bruna alpina que es van importar de Suïssa a finals del segle XIX.

Actualment aquesta espècies es troba en les comarques pirinenques i prepirinenques de Catalunya (Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Alta Ribagorça, Alt Urgell, Cerdanya, Berguedà i Ripollès) i constitueix el 80% dels bovins de carn de Catalunya.

Foto 14: Vaca Bruna

La bruna és una raça rústica, amb gran capacitat de pastura, que, en el seu hàbitat natural, s'explota per a la producció càrnia en règim extensiu. Està perfectament adaptada al medi, ja que té facilitat per pujar les muntanyes amb la seva cria. D'altra banda, la docilitat de la raça la fa molt apreciada pels ramaders.

Font: <http://www.rac.uab.es>

La raça Bruna està classificada com a raça de protecció especial i la normativa que regula la seva protecció és la següent:

- Reial Decret 1682/1997⁶³, de 7 de novembre, pel qual s'actualitza el "*Catálogo Oficial de Razas de Ganado de España*" (BOE Núm. 279, de 21 de novembre de 1997).
- Reial Decret 997/1999⁶⁴, de 11 de juny, sobre el foment de les races autòctones espanyoles de protecció especial en perill d'extinció. (BOE Núm. 140, de 12 de juny de 1999).
- Ordre APA/2724/2004⁶⁵, de 26 de juliol, per la qual es convoquen els ajuts per al foment de les races autòctones espanyoles de protecció especial en perill d'extinció. (BOE Núm. 192, de 10 d'agost de 2004).
- Línies d'ajuts del DARP a la producció ramadera (punt 03) i a la conservació de la natura (punt 11).
- Ordre de 24 d'agost de 1990⁶⁶, per la qual es crea el Llibre Genealògic de la raça Bruna dels Pirineus (DOGC Núm. 1344, de 17 de setembre de 1990).

⁶³ Veure Annex

⁶⁴ Veure Annex

⁶⁵ Veure Annex

⁶⁶ Veure Annex

- Resolució de 10 de setembre de 1990⁶⁷, per la qual es reglamenta el Llibre Genealògic de la raça Bruna dels Pirineus (DOGC Núm. 1349, d'1 d'octubre de 1990).

- La vaca Pallaresa (Foto 15):

Foto 15: Vaca Pallaresa

Font: <http://www.rac.uab.es>

Tot i tenir més de 250 anys d'història, la raça pallaresa no està inclosa al catàleg oficial de races de bestiar d'Espanya. La Pallaresa es diferencia de la Bruna per la seva coloració uniformement blanca del pelatge. Com la Bruna, és una vaca molt rústega, dòcil i manejable.

La crisi del conreu de la vinya, com a conseqüència de l'aparició de la fil·loxera, va contribuir a que els bovins autòctons d'aquestes comarques pirinenques (vaca pallaresa, majoritàriament), comencessin a ser encreuats amb boví lleter, importat de Suïssa, per tal de cercar una alternativa econòmica al tradicional conreu de la vinya.

Aquests animals van ser de triple aptitud (treball, carn i llet) durant molt de temps a mitjans del segle XX, d'un 50% a un 70% dels efectius bovins de les comarques pirinenques eren d'aquesta raça. No obstant, la crisi de la ramaderia cavallar dels anys 50 i el fet de no poder competir amb d'altres races lleteres més especialitzades, com la Pardo Alpina i la Frisona, va fer que els encreuaments i la selecció dels animals s'orientessin cap a la recerca d'una vaca amb bones característiques càrnies. Com a resultat, va aparèixer l'actual Bruna dels Pirineus, morfològicament semblant a les seves antecessores, però amb una aptitud càrnia diferenciada.

Com a conseqüència d'això, les vaques pallareses van anar disminuint progressivament, de tal manera que el 1980, només el 15% dels efectius bovins eren de la raça i actualment només se'n troben una vintena, al municipi d'Alins. La manca, doncs, d'animals d'aquesta raça fa que l'edat mitjana de les vaques sigui elevada, d'uns 20 anys, essent la més vella d'uns 29 anys.

Com a legislació específica sobre aquesta raça només es troben línies d'ajuts del DARP a la producció ramadera (punt 03) i a la conservació de la natura (punt 11).

- La ovella Xisqueta (Foto 16):

Foto 16: L'ovella Xisqueta

Aquesta raça prové de l'*Ovis aries ibericus*, i forma part de les races del tronc ibèric amb l'Ojalada i la Montesina, entre d'altres. Té una gran capacitat per subsistir amb escassos recursos vegetals que no són assequibles per a altres races d'ovelles.

És una varietat ovina molt antiga, degut al seu aïllament geogràfic, a la vall Fosca i a la vall de Manyanet, a la comarca del Pallars Jussà, es manté en un alt grau de puresa.

Font: www.rac.uab.es

⁶⁷ Veure Annex

La xisqueta es troba principalment a les comarques de l'Alta Ribagorça, del Pallars Jussà i del Pallars Sobirà, tot i que es poden trobar alguns ramats al sud de Lleida i a la província d'Osca.

És una raça rústica, d'aspecte resistent i molt activa, amb bona aptitud reproductiva. generalment no presenten banyes, tot i que pot ser que els mascles sí en tinguin en forma d'espiral oberta. Tenen una capa de color blanc amb pigmentació negra i presenten coloració negra a la punta o a tota l'orella.

El 1995 va ser catalogada com a raça en perill d'extinció i el 1996 es va crear l'Associació Nacional de Criadors d'Ovella Xisqueta. Actualment hi ha al voltant de 45000 individus, però de raça pura n'hi deuen haver entre 15000 i 20000.

Legislació sobre la raça:

- Línies d'ajuts del DARP a la producció ramadera (punt 3) i a la conservació de la natura (punt 11).
- Reial Decret 1682/1997⁶⁸, de 7 de novembre, pel qual s'actualitza el "*Catálogo Oficial de Razas de Ganado de España*" (BOE Núm. 279, de 21 de novembre de 1997)
- Reial Decret 997/1999⁶⁹, de 11 de juny, sobre el foment de les races autòctones espanyoles de protecció especial en perill d'extinció. (BOE Núm. 140, de 12 de juny de 1999)
- Ordre APA/2724/2004⁷⁰, de 26 de juliol, pel qual es convoquen els ajuts per al foment de les races autòctones espanyoles de protecció especial en perill d'extinció. (BOE Núm. 192, de 10 d'agost de 2004).

- Hispa-Bretó (Agrupació Hipermètrica Pirinenca) (Foto 17):

Al Pirineu i Prepirineu s'hi troba una heterogènia població de cavalls, àmpliament distribuïda, d'orientació bàsicament càrnia. Aquesta població s'ha anomenat Agrupació Hipermètrica Pirinenca (AHP): *Agrupació*, perquè la raça, a hores d'ara, no es pot definir com a raça única; *Hipermètrica*, perquè els individus de la població posseeixen les característiques generals de la hipermètria, és a dir, dels cavalls pesants; i *Pirinenca*, perquè l'origen i la localització actual dels animals és als Pirineus.

Foto 17-: L'Hispa-Bretó

És un bestiar molt mestís i molt adaptat al terreny, que es troba tot l'any a l'aire lliure pasturant contínuament. Son de temperament tranquil, però vius, ardents, vigorosos i molt rústecs i ben adaptats al medi muntanyós. S'exploten en règim extensiu, principalment per a la producció de carn.

En gran part del territori pirinenc es criava el cavall Català, emparentat amb altres races de la península com l'Andalus, el Lusità, el Mallorquí i el Menorquí, extingit el primer terç del segle XX.

Font: www.rac.uab.es

⁶⁸ Veure Annex

⁶⁹ Veure Annex

⁷⁰ Veure Annex

Es van importar races hipermètriques, sobretot franceses com la Bretona i la Ardenesa, que conjuntament amb les especials característiques orogràfiques i ambientals dels Pirineus, van donar lloc a aquest bestiar.

La subpoblació més uniforme es troba a la Cerdanya, conegut com el cavall Bretó Cerdà i l'*Associació de Criadors de Cavalls de la Cerdanya*, creada l'any 1986, a promogut la millora cap a la producció càrnia. Antigament a també s'anomenava la població com "hispano-bretona".

La tendència d'aquests cavalls ha sigut regressiva en les darreres dècades i actualment el cens estimat és d'unes 4000 eugues i 475 sementals, distribuïts en 499 criadors. Per tal de disminuir aquesta tendència, el DARP i la Facultat Veterinària de Barcelona van iniciar el 2004 tot un seguit d'actuacions per analitzar i caracteritzar racialment aquesta agrupació i assentar les bases per a un futur Programa de Conservació i Millora.

Legislació sobre la raça:

- Línies d'ajuts del DARP a la producció ramadera (punt 03) i a la conservació de la natura (punt 11).
- Decret 155/2002⁷¹, de 28 de maig, pel qual es crea la Comissió Assessora del Sector Equí a Catalunya i se'n regulen la composició i les funcions (DOGC Núm. 3652, de 7 de juny de 2002)

Per tal de preservar aquestes races, les administracions realitzen actuacions de conservació i busca sistemes que en permetin la rendibilitat i així evitar que les poblacions quedin molt reduïdes i cal que les explotacions siguin la garantia de la supervivència de l'espècie.

Normativa:

- RESOLUCIÓ ARP/680/2002⁷², de 26 de març, per la qual es reglamenta el Llibre genealògic de la raça asinina catalana (DOGC núm. 3608, de 4.04./2002, pàg. 5747)
- ORDRE ARP/78/2002⁷³, de 14 de març, per la qual es crea el Llibre genealògic de la raça asinina catalana (DOGC núm. 3601, de 22.03.2002, pàg.5156).

Concretament, a les races autòctones catalanes s'adrecen programes adaptats a les diferents circumstàncies amb l'objectiu d'intentar mantenir i, si es possible, afavorir l'expansió de la raça.

D'altra banda, hi ha també ajuts econòmics foment de les races autòctones espanyoles de protecció especial en perill d'extinció i l'adquisició en subhastes d'animals de reposició de determinades races bovines, ovines i caprines autòctones espanyoles.

3.2.9.- El patrimoni cultural

El patrimoni arqueològic i arquitectònic, de l'art romànic, és un dels principals valors d'aquesta zona. S'hi troben, també, béns artístics religiosos com talles, retaules i orfebreria, elements d'època medieval i barroca.

⁷¹ Veure a l'annex el Decret 155/2002

⁷² Veure a l'annex la Resolució ARP/680/2002

⁷³ Veure a l'annex l'Ordre ARP/78/2002

No obstant, aquests elements d'interès es troben en els nuclis de població que normalment són externs a l'àmbit que abasta el Parc. A Ginestarre trobem l'església de Santa Maria i a Esterri de Cardós la de St. Pere i St. Pau (Foto 18 i 19).

Foto 18: Església de Santa Maria

Font: www.e-canet.com

Foto 19: Església de Sant Pere i Sant Pau

Font: www.e-canet.com

Alguns nuclis urbans petits com Arrós de Cardós i Os de Civís, conserven mostres d'arquitectura popular a base de pedra, llosa i calç, i al territori s'hi troben bordes, cabanes i pletes, lligades a la tradicional explotació ramadera extensiva de les pastures del Parc.

S'hi poden trobar serradores, molins, colomars, carboneres, restes de fargues, llobateres i altres elements d'interès històric i cultural.

El vincle entre l'activitat econòmica i els valors naturals i culturals és un aspecte destacable d'aquest territori a tenir en compte. Com s'ha comentat anteriorment, les activitats tradicionals lligades al sector primari i l'aprofitament ordenat dels recursos naturals, sobretot en la ramaderia, és el proporciona l'existència i la conservació de gran part dels valors paisatgístics i ecològics.

Cal destacar també les relacions entre les poblacions de la zona amb el seu entorn. Quan es parla de les propietats comunals dels veïns de la zona, que també s'anomenen béns comunals, sovint es refereix als forests i les pastures d'alta muntanya, i els recursos naturals que hi extreuen. Aquestes comunitats de veïns, que tenen legalment el dret al seu aprofitament, tenen dificultats per continuar amb aquestes activitats, però, en canvi, aquests espais estan cada vegada més valoritzats per la societat en general.

Altres formes de titularitat forestal comunitària que tenen el seu origen en la propietat comunal són les Societats de propietaris o de veïns, enteses com a propietats particulars pluripersonals.

Sense oblidar les festes majors, les tradicions i la gastronomia, que formen part també de la riquesa cultural de la zona.

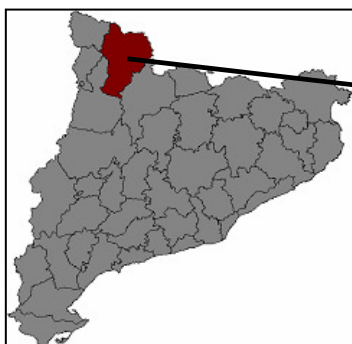
4.- El municipi d'Esterri de Cardós

Donada la gran superfície que abasta l'àmbit del PNAP, s'ha delimitat la nostra zona d'estudi. S'ha escollit el municipi de Esterri de Cardós, ja que és un dels municipis del PNAP amb més ramaders i dels més joves del territori.

Esterri de Cardós pertany a la comarca del Pallars Sobirà i al partit Judicial de Tremp. Està a la Vall de Cardós i comprèn els pobles de Benante (amb una altitud de 975 metres sobre el nivell del mar), Arrós (1035 m), Esterri de Cardós (1200 m) i Ginestarré (1360 m). El municipi té una extensió de 16'6 km², ocupant part de la vall secundària del torrent d'Esterri, l'afluent del riu Noguera de Cardós.

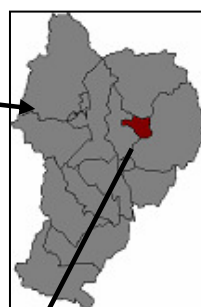
L'alcalde del municipi és el senyor Josep Maria Orteu i Soldevila. D'altra banda, el municipi participa en el Consorci Localret.

Mapa 2: Catalunya

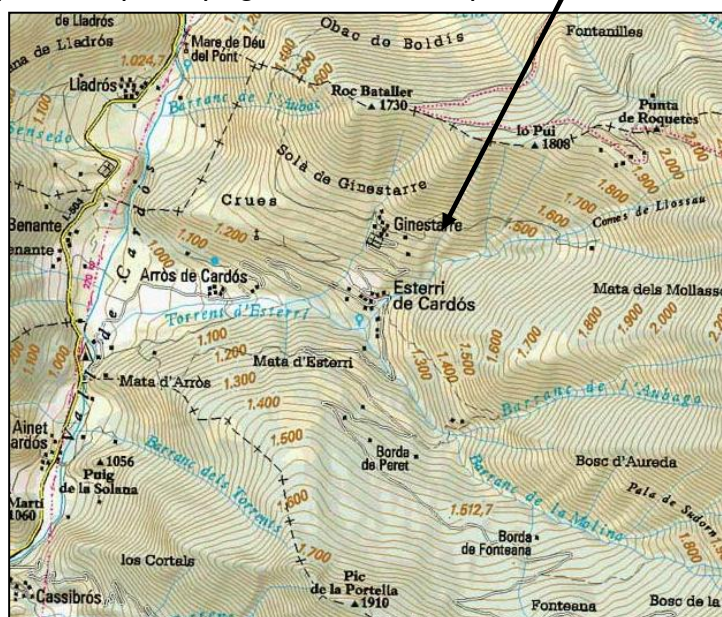
Font: <http://ca.wikipedia.org>

Mapa 3: Pallars Sobirà

Font: <http://ca.wikipedia.org>

Mapa 4: Mapa Topogràfic del municipi d'Esterri de Cardós

Font: www.esquidemuntanya.com

Les coordenades UTM que permeten saber la situació del municipi al territori són: UTMx: 357.500 i UTM_y: 4.717.200.

La vall d'Esterri de Cardós, tot i ser un territori petit, combina pastures, prats de dall, formacions arbustives i boscos caducifolis i de coníferes que configuren un gran mosaic de paisatges. Un aspecte a destacar és el contrast entre els espais de solana, molt desforestats i coberts de prats, matolls i formacions rocoses; i els d'obaga, on dominen boscos d'avets i de pins.

L'economia del municipi gira al voltant de la ramaderia. Actualment el bestiar oví i el de peu rodó han estat substituïts en gran part pel bestiar boví de carn.

Com a elements d'interès històric trobem les esglésies de Sant Pere i Sant Pau, d'Esterri de Cardós i la de Santa Maria, a Ginestarre, on aviat es reproduiran les pintures murals romàniques, ja que les originals estan al Museu Nacional d'Art Contemporani (MNAC) de Barcelona.

4.1.- Estadístiques de la població

A la Taula 4 es pot observar el nombre d'habitants al municipi d'Esterri de Cardós i a la comarca del Pallars Sobirà des de l'any 1717 fins el 2005.

Taula 4: Població d'Esterri de Cardós des del 1717 fins el 2005

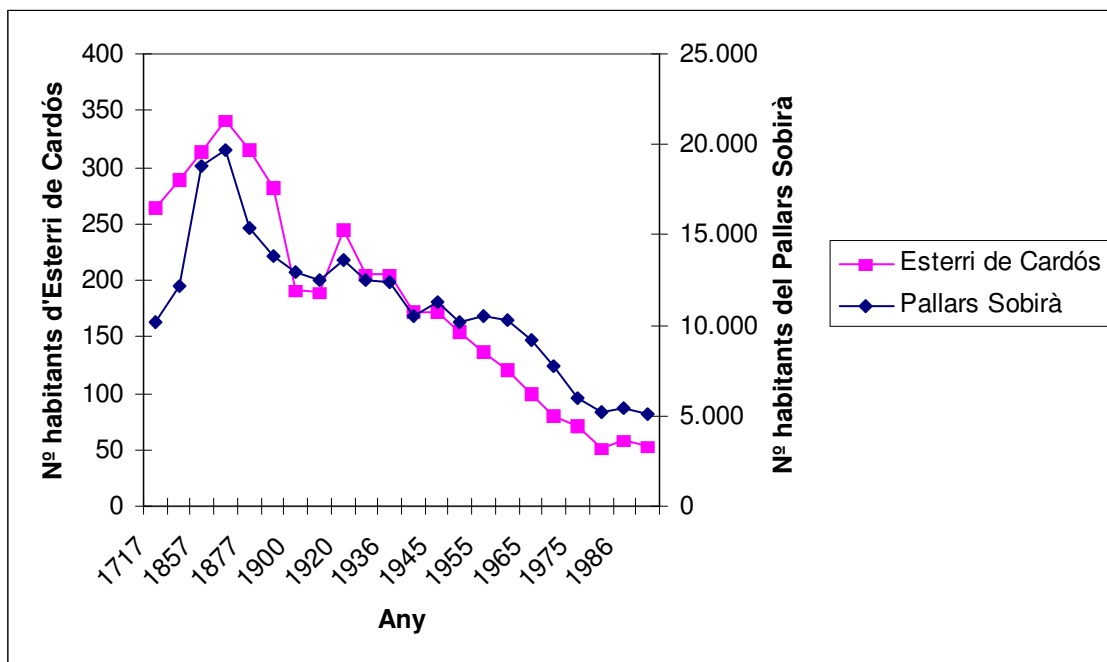
	Població (nombre d'habitants)									
Any	1717	1787	1857	1860	1877	1887	1900	1910	1920	1930
Esterri de Cardós	264	289	314	342	315	281	192	190	245	205
Pallars Sobirà	10.122	12.163	18.762	19.712	15.322	13.878	12.990	12.475	13.634	12.507
	Població (nombre d'habitants)									
Any	1936	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1981
Esterri de Cardós	206	171	172	154	137	121	100	80	70	52
Pallars Sobirà	12.369	10.483	11.315	10.223	10.553	10.240	9.201	7.700	6.017	5.247
	Població (nombre d'habitants)									
Any	1986	1991	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Esterri de Cardós	59	53	72	72	75	77	77	75	72	70
Pallars Sobirà	5.438	5.046	5865	5952	6050	6140	6301	6396	6666	6883

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Com, s'observa a la Taula 4 l'emigració a Esterri de Cardós s'ha incrementat notablement. El municipi va assolir un màxim de població, l'any 1860, amb 342 habitants i després del 1936 va començar a experimentar un decreixement demogràfic fins arribar als 70 habitants actuals. Concretament ara a Benante s'hi troben 5 habitants censats, a Arrós 21, a Esterri de Cardós 38 i a Ginestarre 6, per tant, la densitat de població al municipi és de 4'2 habitants/km².

Al Gràfic 1, es pot veure més clarament com va disminuint la població amb el temps i que Esterri de Cardós segueix, més o menys, les mateixes fluctuacions i tendència que la comarca a la que pertany, el Pallars Sobirà.

Gràfic 1: Evolució de la població d'Esterri de Cardós i del Pallars Sobirà

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Per tal de veure quina és l'estructura per sexes de la població d'Esterri de Cardós s'ha elaborat la Taula 5, on es pot veure la quantitat i proporció de la població masculina i femenina del municipi.

Taula 5: Població per sexes a Esterri de Cardós des de 1998 fins el 2005

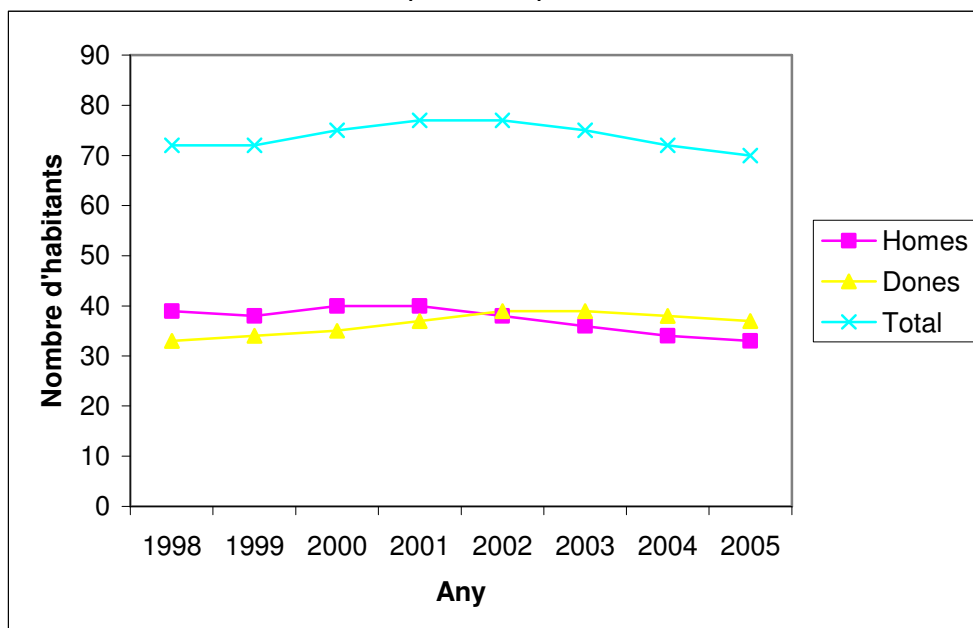
Any	Sexe (cens 2005)			Sexe (percentatge 2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1998	39	33	72	54,16	45,84	100
1999	38	34	72	52,77	47,23	100
2000	40	35	75	53,33	46,67	100
2001	40	37	77	51,95	48,05	100
2002	38	39	77	49,35	50,65	100
2003	36	39	75	48,00	52,00	100
2004	34	38	72	47,22	52,78	100
2005	33	37	70	47,14	52,86	100

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

L'evolució de la població masculina d'Esterri de Cardós al llarg dels últims vuit anys és decreixent, tal i com es pot observar al Gràfic 1. Tot i augmentar en un membre l'any 2000, va disminuint al llarg dels últims 5 anys. D'altra banda, la població femenina del municipi mostra una tendència creixent fins al 2003, on a partir d'aquest any comença a decreixer. D'altra banda, al Gràfic 2, es pot observar l'evolució global de la població d'Esterri de Cardós des del 1998 fins el 2005, l'últim cens oficial. Pel que fa a la proporció, a la Taula 5, es pot comprovar que fins l'any 2002 al municipi d'Esterri de Cardós hi havia

més homes que no pas dones, però a partir del 2003, hi ha més presència de dones, tot i que la proporció entre els sexes és molt semblant.

Gràfic 1a: Evolució de la població per sexe a Esterri de Cardós

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

4.1.1.- L'activitat econòmica

Pel que fa a l'activitat econòmica d'Esterri de Cardós, s'ha de tenir en compte a quin gran sector d'activitat es dedica la població ocupada de la zona. Com a sectors d'activitat econòmica es troben l'agricultura, la indústria, la construcció i el sector dels serveis.

A la Taula 6, es pot veure a quin sector econòmic es dediquen els habitants ocupats del municipi tant pel que fa al nombre d'ocupats i sexe.

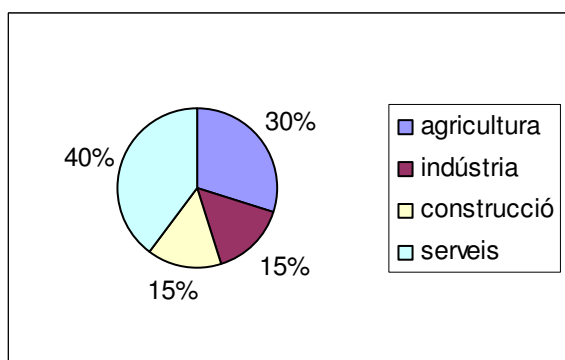
Taula 6: Ocupats per grans sector d'activitat i sexe (població de 16 anys i més) a Esterri de Cardós l'any 2001

Sexe	Ocupats (recompte)				
	agricultura	indústria	construcció	serveis	total
Homes	6	3	3	8	20
Dones	3	1	1	6	11
Total	9	4	4	14	31
Sexe	Ocupats (%)				
	agricultura	indústria	construcció	serveis	total
Homes	30	15	15	40	100
Dones	27	9	9	55	100
Total	29	13	13	45	100

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

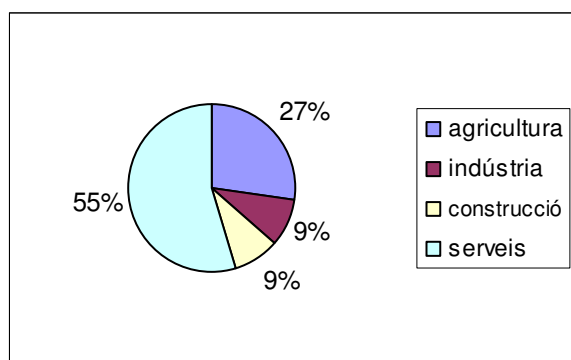
Per visualitzar millor la distribució de l'ocupació de cada habitant del municipi, s'han realitzat tres diagrames de sectors. En el Gràfic 2 es representa la distribució dels homes de la comarca en els 4 sectors econòmics esmentats anteriorment. En aquest diagrama s'observa que el 30% dels homes del municipi es dedica al sector agrícola, un 40% al sector serveis i un 30% als sectors d'indústria i construcció. En el Gràfic 3, es representa la distribució de la població femenina del municipi, i es pot veure que més de la meitat de la població es dedica al sector dels serveis, mentre que un 27 % es dedica a l'agricultura, que és el segon sector amb més ocupació, i un 9% a la indústria i construcció. Finalment, en el Gràfic 4, el que es representa és un diagrama que indica la distribució conjunta d'homes i dones en els diferents sectors econòmics del Pallars Sobirà. Es pot veure que els sectors d'Esterri de Cardós amb més ocupació són el de serveis amb un 45 % i l'agrícola, amb un 29%.

Gràfic 2: Distribució masculina per sectors a Esterri de Cardós

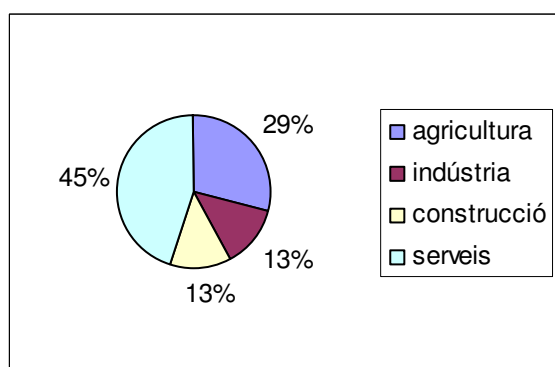
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 3: Distribució femenina per sectors a Esterri de Cardós

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 4: Distribució total per grans sectors d'activitat a Esterri de Cardós

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

És important saber quin és el paper de l'activitat econòmica del municipi d'Esterri de Cardós a la comarca del Pallars Sobirà, per tant cal fer un estudi de l'activitat econòmica de la comarca.

A la Taula 7, es pot veure a quin sector econòmic es dediquen els habitants ocupats de la comarca. Les dades es troben en nombre d'ocupats (homes, dones i total) i en percentatges.

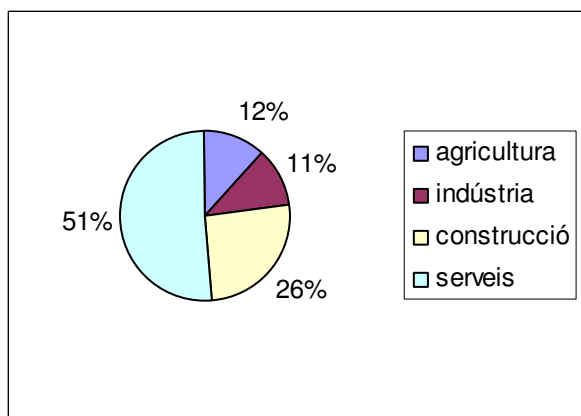
Taula 7: Població Ocupada per grans sectors d'activitat i sexe (població de 16 anys i més) al Pallars Sobirà el 2001

Sexe	Ocupats (recompte)				
	agricultura	indústria	construcció	serveis	total
Homes	197	182	424	848	1.651
Dones	82	78	33	971	1.164
Total	279	260	457	1.819	2.815
Sexe	Ocupats (%)				
	agricultura	indústria	construcció	serveis	total
Homes	12	11	26	51	100
Dones	7	7	3	83	100
Total	10	9	16	65	100

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

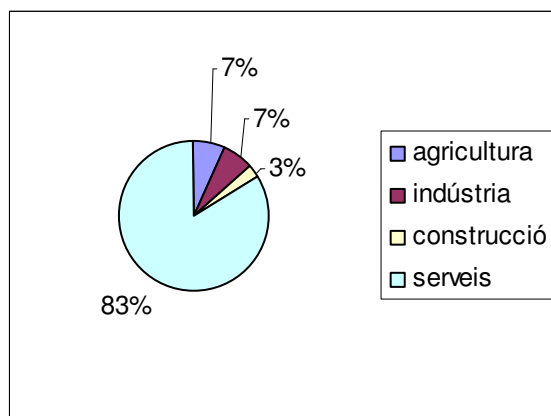
Com s'ha fet anteriorment, per poder visualitzar amb més facilitat la distribució de les ocupacions laborals de cada habitant ocupat, s'han realitzat els tres diagrames de sectors següents, representant la distribució de població masculina, femenina i total del Pallars Sobirà. En el Gràfic 5, es pot veure com, la meitat de la població masculina es dedica al sector de serveis, un 26 % al sector de construcció, només un 12 % a l'agricultura i ramaderia i un 11% a la indústria. En el Gràfic 6, es mostra la distribució d'ocupació en els diferents sectors econòmic, de les dones. La majoria de les dones es dedica al sector serveis (83%), i només un 7% es dedica a l'agricultura, igual que al sector de indústria. El sector amb menys ocupació femenina és el de la construcció, amb tant sols un 3%. Finalment, el Gràfic 7 representa la distribució en els diferents sectors del total de la població de la comarca, i es pot observar que el 65% de la població de la comarca es dedica al sector dels serveis, un 16% a la construcció i només un 10 i un 9 % es dediquen a l'agricultura i la indústria, respectivament.

Gràfic 5: Distribució masculina per sectors al Pallars Sobirà

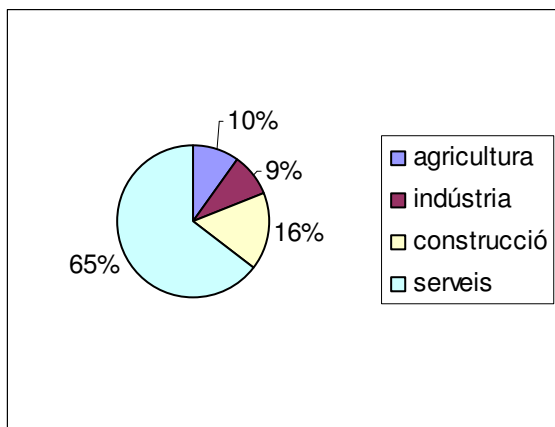
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 6: Distribució femenina per sectors al Pallars Sobirà

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 7: Distribució total per grans sectors d'activitat al Pallars Sobirà

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

4.2.- Estadístiques agràries

En aquest apartat es fa referència a les estadístiques ramaderes i de maquinària a Esterri de Cardós i al Pallars Sobirà, per tal de conèixer quina és l'evolució de les explotacions ramaderes i el poder de mecanització de les explotacions.

4.2.1.- La ramaderia

Quan es parla de ramaderia es fa referència als animals que hi ha a l'explotació, al ramat transhumant i al ramat en règim d'integració o contracte, que és el ramat que implica una dependència en els subministraments i en la venda.

Una explotació agrària és la unitat que serveix de base al Cens Agrari i que, alhora, representa la unitat econòmica per excel·lència del sector agrari. La unitat de gestió a la qual fa referència l'explotació va aparellada a un emplaçament geogràfic determinat i a l'ús d'una mateixa maquinària i mà d'obra. D'altra banda, cal remarcar que l'activitat agrària no es limita a les activitats de conreu o de cria de bestiar sinó que també inclou els aprofitaments forestals o per pastura i els estrictament cinegètics amb una voluntat d'abastar tot el territori on es podrien donar o es donen alguns aprofitaments d'aquests⁷⁴.

Les dades de ramaderia que es comenten en aquest apartat són el nombre de caps per espècies i les unitats ramaderes.

4.2.1.1.- Nombre d'explotacions i caps de bestiar per espècies a Esterri de Cardós

A la Taula 8 es pot observar el nombre d'explotacions (explot.) i el nombre de caps que hi ha en el conjunt de les explotacions per bovins, ovins, cabrum i porcins, als anys 1982, 1989, 1999 i 2006⁷⁵, que hi ha al municipi d'Esterri de Cardós.

⁷⁴ Evolució de les estructures de la població agrària a Catalunya. DARP, Generalitat de Catalunya

⁷⁵ Les dades del 2006 s'han obtingut per les entrevistes amb els ramaders d'Esterri de Cardós

Taula 8: Nombre de caps de bestiar de bovins, ovins, cabrum i porcins a Esterri de Cardós

Any	Bovins		Ovins		Cabrum		Porcins	
	explot.	caps	explot.	caps	explot.	caps	explot.	caps
1982	8	127	4	251	0	0	1	3
1989	8	175	7	810	4	17	5	15
1999	5	102	3	787	4	94	0	0
2006	4	136	3	1743	2	37	0	0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Com mostra la Taula 8, el nombre d'explotacions dels caps de bestiar representats, ha disminuït progressivament amb el pas dels anys. El nombre de caps de bestiar també ha seguit una tendència descendent en la majoria dels casos, tot i que es pot observar com l'explotació d'ovins el nombre de caps de bestiar ha augmentat amb els anys tot i reduir-se el nombre d'explotacions.

A la Taula 9 es pot observar el nombre d'explotacions i caps de bestiar d'aviram, conilles i equins del municipi d'Esterri de Cardós dels anys 1982 fins al 2006.

Taula 9: Nombre de caps de bestiar d'aviram, conilles i equins a Esterri de Cardós

Any	Aviram		Conilles mares		Equins	
	explot.	caps	explot.	caps	explot.	caps
1982	10	92	9	83	5	10
1989	10	123	8	93	6	19
1999	6	97	4	311	5	27
2006	3	40	1	340	3	55

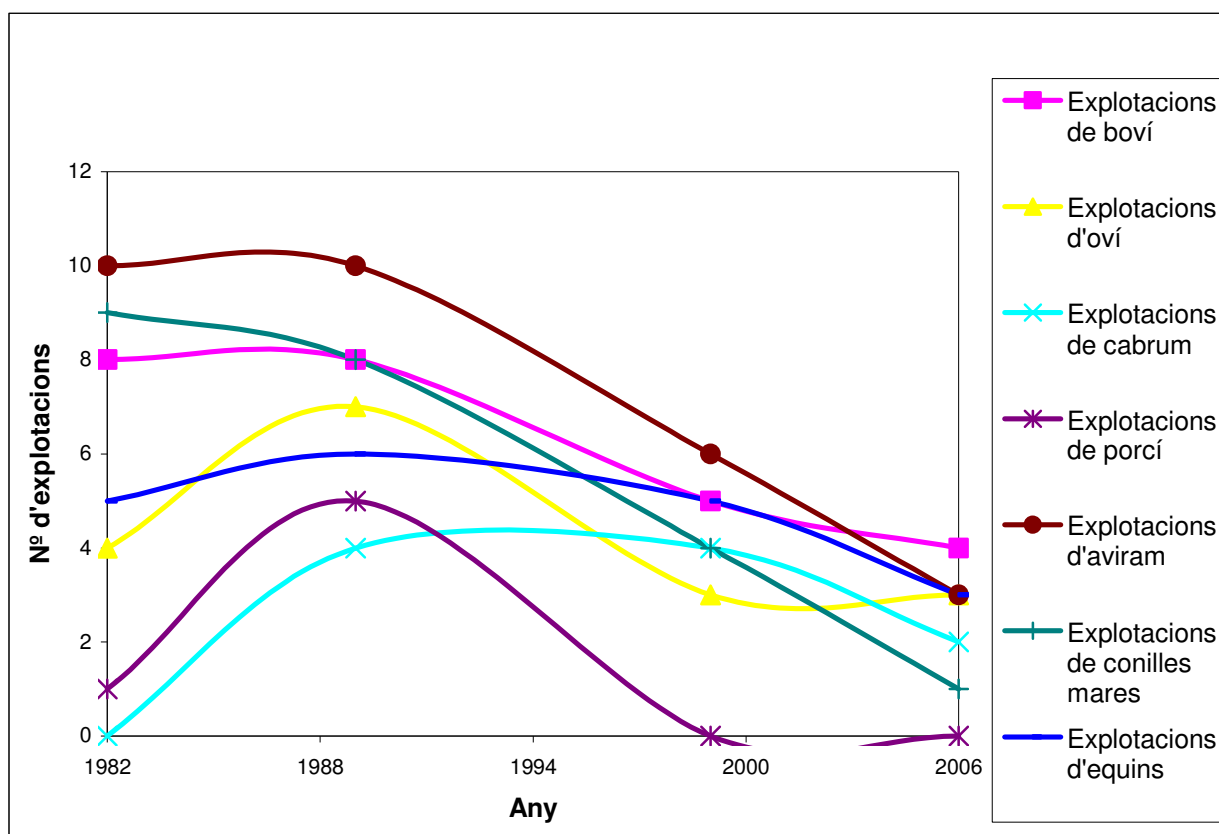
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Com mostra la Taula 9, el nombre d'explotacions d'aviram, conilles i de cavalls ha experimentat un decreixement des del 1982 fins al 2006. Les explotacions de conilles i d'equins tot i experimentar un decreixement en el nombre d'explotacions han augmentat el nombre de caps de bestiar.

Les dues taules anteriors s'han representat en els dos gràfics següents.

El Gràfic 8 mostra l'evolució de les explotacions ramaderes al municipi d'Esterri de Cardós des de l'any 1982 fins el 2006.

Gràfic 8: Evolució de les explotacions ramaderes al municipi d'Esterri de Cardós

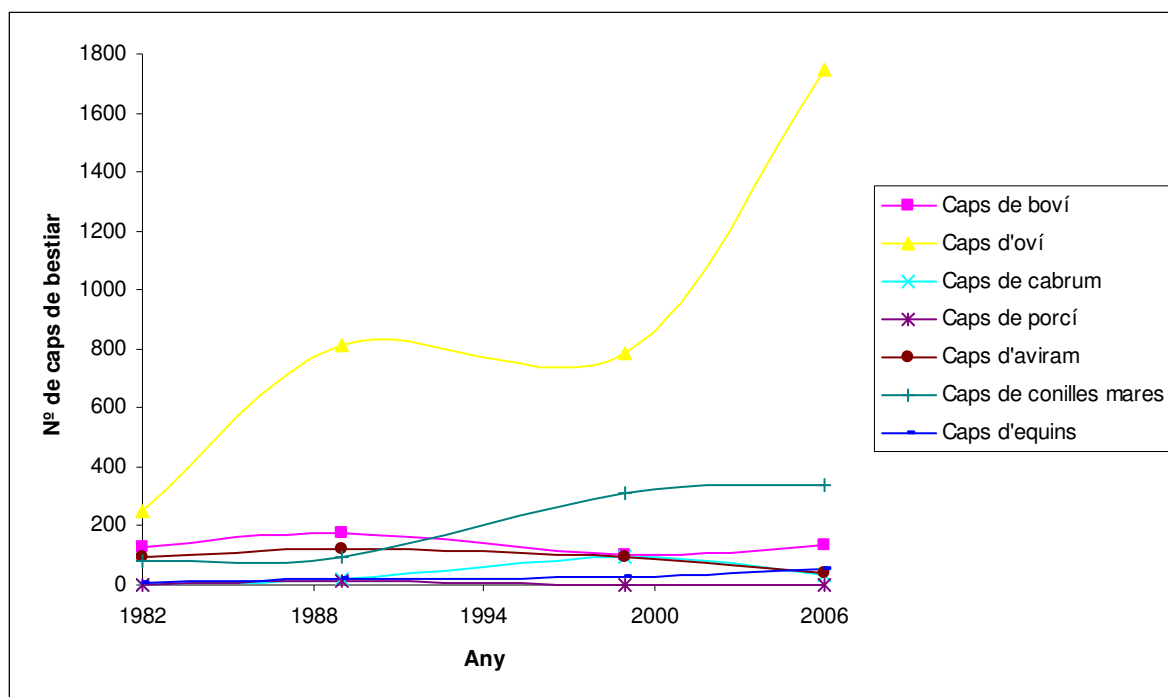

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Com es pot veure al Gràfic 8, el nombre d'explotacions d'equí, oví, porcí i cabrum augmenten clarament des del 1982 fins el 1989, les d'aviram i boví augmenten però més discretament i es perd una explotació de conilles mares. Entre el 1989 i el 1999 el nombre d'explotacions de totes les espècies de bestiar disminueix, excepte les explotacions de cabrum, que continuen sent 4 el 1999. Les explotacions porcines disminueixen fins a tal punt que el 1999 desapareixen. A partir del 1999, totes les explotacions de bestiar continuen disminuint, excepte les explotacions d'oví, el 2006, continuen havent 3 explotacions al municipi que es dediquen a aquest bestiar.

El Gràfic 9 il·lustra les dades dels caps de bestiar a Esterri de Cardós de les Taules 9 i 10 i mostra la seva evolució des del 1982 fins el 2006.

Gràfic 9: Evolució dels caps de bestiar al municipi d'Esterri de Cardós

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

En el Gràfic 9 es pot observar com en el període del 1982 fins el 1989 hi ha un augment del nombre de caps de totes les espècies de bestiar. El major augment és el d'oví, que va de 251 caps el 1982 a 800 el 1989. El menor augment és el d'equins, ja que el 1982 hi ha 10 caps i el 1989 s'hi troben 9 més.

Del 1989 dins el 1999 disminueix el número de caps de boví, oví, porcí (el 1999 ja no hi queda un sol exemplar) i d'aviram. No obstant, el nombre de caps de cabrum, conilles mares i equí augmenta.

Entre el període el 1999-2006 augmenta el numero de caps de boví, conilles mares i equins. Però l'augment més important l'experimenta el bestiar oví, que passa de 787 caps el 1999 a 1243 el 2006. D'altra banda, el nombre de caps d'aviram i cabrum disminueix. Cal esmentar que el 2006 els caps d'aviram que hi ha són d'autoconsum⁷⁶.

4.2.1.2.- Nombre d'explotacions i caps de bestiar per espècies Pallars Sobirà

A la Taula 10 s'hi pot veure el nombre d'explotacions i el número de caps de bestiar que hi ha en el conjunt de les explotacions bovines, ovines, de cabrum i porcines, als anys 1982, 1989, 1999 i 2003, a la comarca del Pallars Sobirà.

Taula 10: Nombre de caps de bestiar d'aviram, conilles i equins al Pallars Sobirà

Any	Bovins		Ovins		Cabrum		Porcins	
	explot.	caps	explot.	caps	explot.	caps	explot.	caps
1982	518	7457	110	24837	54	513	161	2136
1989	353	7875	141	33571	95	1678	99	4781
1999	195	10936	83	34360	56	1678	29	12263
2003	170	9930	56	29646	45	2633	12	5772

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

⁷⁶ Veure Annex (Foto 49A)

A la Taula 10, es pot observar com la tendència de les explotacions ramaderes descrites a la comarca del Pallars és molt semblant a la del municipi d'Esterri de Cardós. El nombre de les explotacions disminueix amb els anys i els caps de bestiar experimenten un creixement en la majoria dels casos.

A la Taula 11 es mostra el nombre d'explotacions el número de caps bestiar d'aviram, de conilles i d'equins en els 1982, 1989 i 1999 a la comarca del Pallars Sobirà.

Taula 11: Nombre de caps de bestiar d'aviram, conilles i equins al Pallars Sobirà

Any	Aviram		Conilles mares		Equins	
	explot.	Caps	explot.	caps	explot.	caps
1982	580	7.417	559	4.517	387	830
1989	347	4.169	319	1.767	204	878
1999	141	25.141	119	1.427	110	1.253

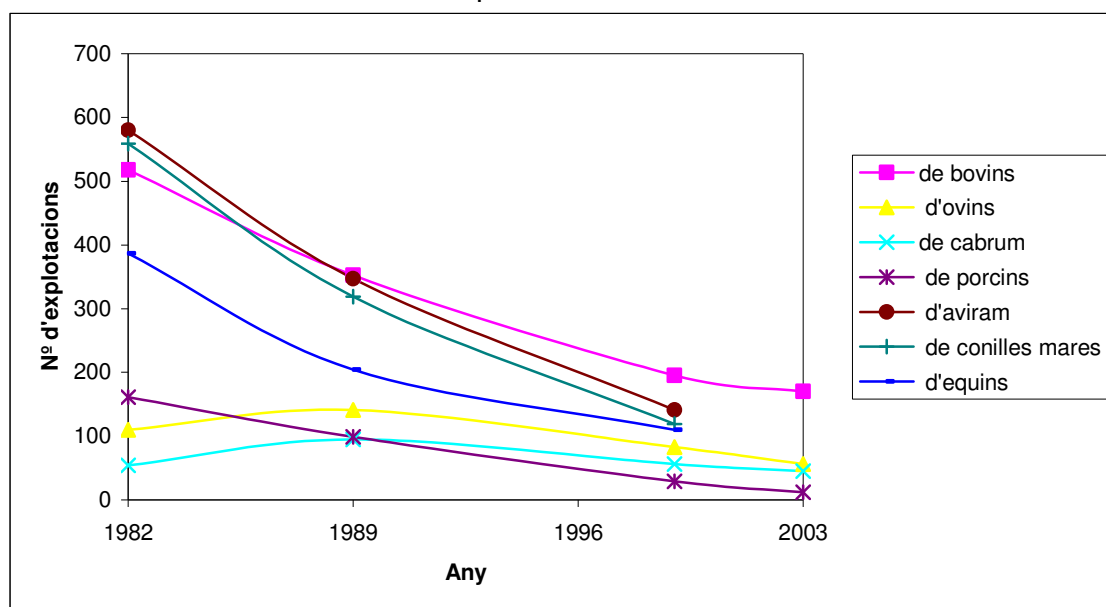
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Com es pot observar a la Taula 11, el nombre d'explotacions d'aviram, conilles i cavalls experimenten un descens amb el pas dels anys. En el cas de les explotacions d'aviram i cavalls els caps de bestiar augmenta tot i disminuir el nombre d'explotacions, i els caps de conilles mare disminueix progressivament, fet que es contraposa amb la tendència observada al municipi d'Esterri de Cardós (Taula 9).

Les taules anteriors (Taula 10 i 11), s'han representat en els dos gràfics següents, per tal de poder observar aquestes tendències amb més claredat:

El Gràfic 10 mostra l'evolució de les explotacions ramaderes al Pallars Sobirà des de l'any 1982 fins el 2003.

Gràfic 10: Evolució de les explotacions ramaderes al Pallars Sobirà

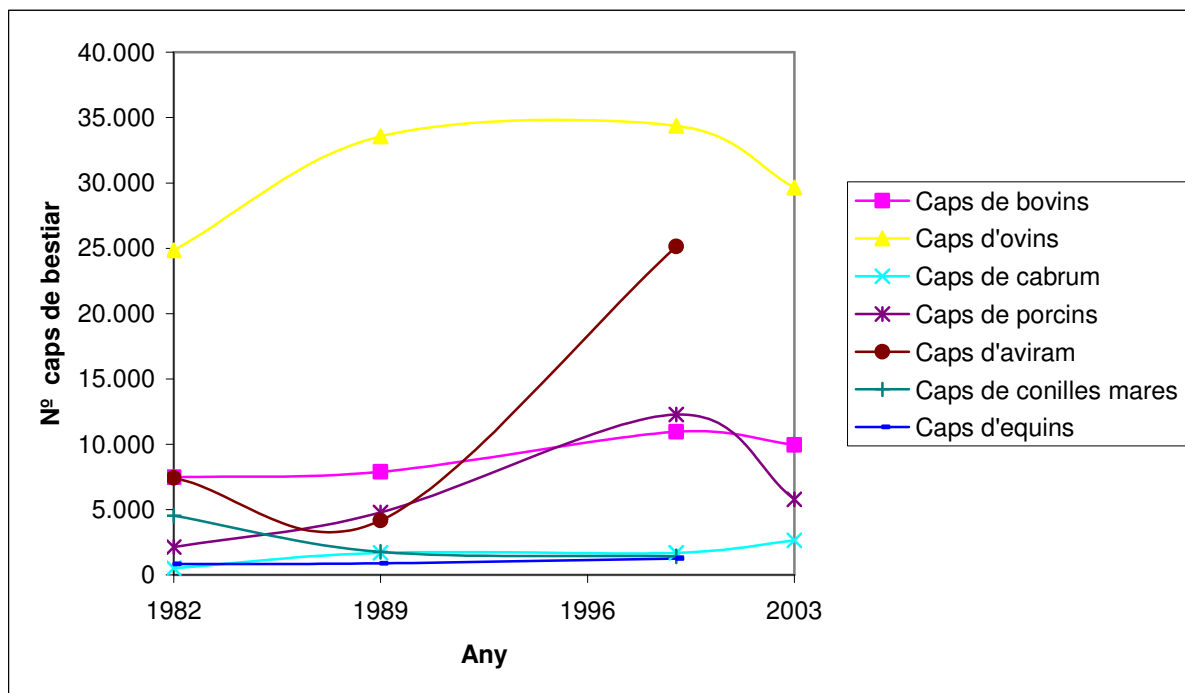
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

El Gràfic 10, mostra com en el període 1982-1989 disminueix el nombre d'explotacions de bovins, porcí, aviram, conilles mares i equins. Però el nombre d'explotacions d'oví i cabrum augmenta de 110 a 141 i de 54 a 95 el 1989.

A partir del 1989 el nombre d'explotacions, siguin del bestiar que siguin, disminueix i aquesta davallada es va suavitzant, però continua, passat el 1989.

El Gràfic 11 il·lustra les dades dels caps de bestiar a la comarca del Pallars Sobirà de les Taules 10 i 11 i mostra la seva evolució des del 1982 fins el 2003.

Gràfic 11: Evolució dels caps de bestiar al Pallars Sobirà

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Com es pot observar al Gràfic 11, des del 1982 fins el 1989 s'experimenta una disminució del nombre de caps d'aviram i de conilles mares. En canvi, augmenta el número de caps de bovins, d'ovins, de cabrum, de porcins i d'equins, tot i que l'últim en pocs caps

En el període de 1989-1999, també augmenta el número de caps de boví, oví, porcí, aviram i equí, en canvi el nombre de caps de cabrum es manté constant i el nombre de conilles disminueix.

A partir del 1999 disminueix el nombre de caps de boví i oví i augmenta el de cabrum.

4.2.1.3.- Nombre d'unitats ramaderes per espècies a Esterri de Cardós:

Una unitat ramadera o UR del sector ramader que s'obté aplicant un coeficient a cadascuna de les espècies i tipus, per poder així presentar en una mateixa unitat d'equivalència les diferents espècies.

La espècie de referència és el boví adult, i de vegades se la denomina unitat ramadera major (URM) o bovina (URB). En altres casos es poden utilitzar altres com la unitat ramadera ovina (UGO).

En aquest projecte s'han utilitzat com a espècie de referència el boví adult i a la Taula 12 es mostren les diferents equivalències.

Taula 12: Equivalències UR

Espècie	Equivalència	Espècie	Equivalència
Vaques lleteres	1	Garrins	0,027
Altres vaques	0,8	Altres porcins	0,3
Bovins mascles de 24 mesos o més	1	Equins	0,8
Bovins femelles de 24 mesos o més	0,8	Aviram	0,014
Bovins de 12 a 24 mesos	0,7	Polletes destinades a la posta	0,014
Bovins de menys de 12 mesos	0,4	Pollastres de carn i galls	0,007
Ovins	0,1	Gall d'indi, ànecs i oques	0,03
Cabrum	0,1	D'altres aus	0,03
Truges	0,5	Conilles mares	0,02
Truges reposició	0,5		

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Seguidament s'ha fet un estudi de les UR a Esterri de Cardós i a la comarca del Pallars Sobirà.

A la Taula 13 es mostren les unitats ramaderes per cada grup de bestiar i les UR totals del municipi d'Esterri de Cardós. Es pot veure que la tendència del bestiar boví en els últims 24 anys no és regular, ja que augmenta del 1982 al 1989, disminueix del 1989 al 1999 i el 2006 torna a augmentar fins arribar a les 123 UR. Pel que fa els ovins, cal remarcar que les UR han augmentat més del doble del 1999 al 2006. No es pot dir el mateix sobre el bestiar cabrum, ja que ha disminuït del 1999 al 2006. El sector porcí segueix extingit en el municipi i l'aviram només és per a l'autoconsum. Les UR del sector equí segueixen una tendència ascendent des del 1982 fins el 2006, i les de les conilles mares roman constant.

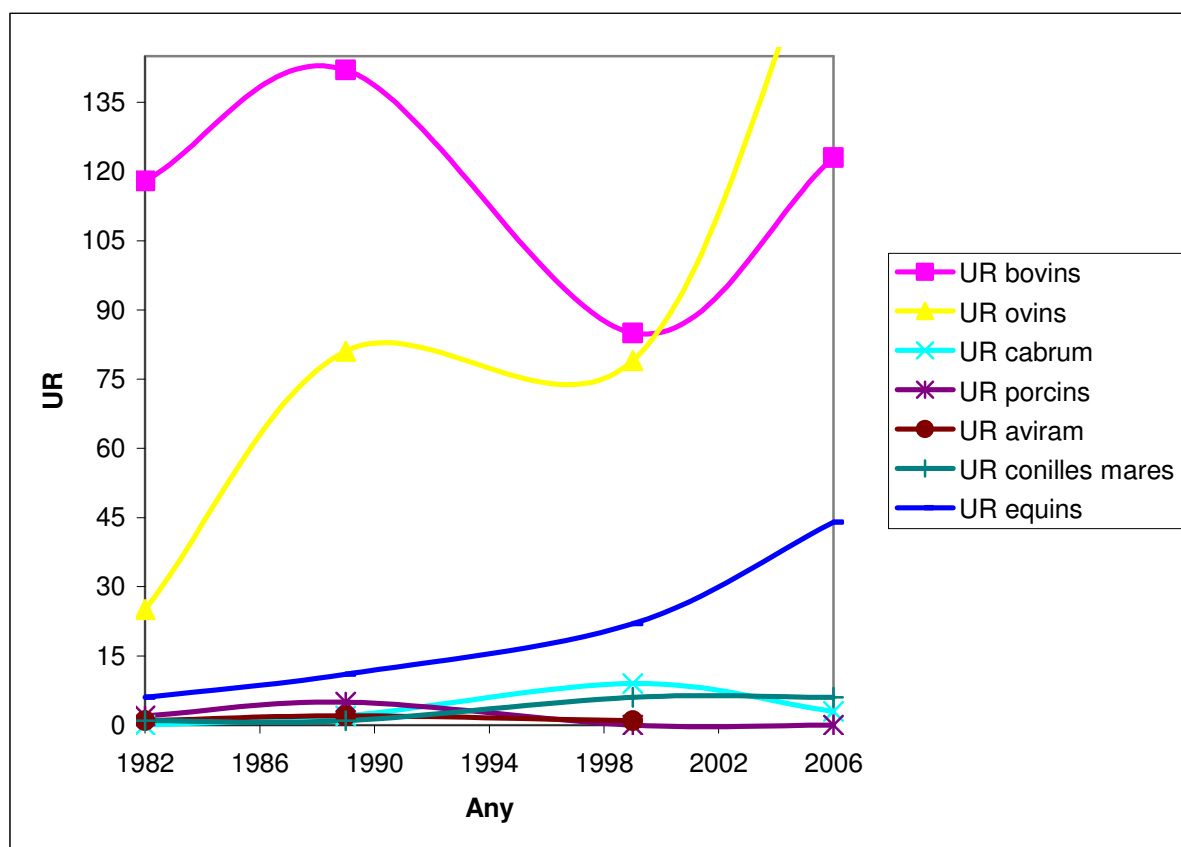
Taula 13: Evolució d'UR a Esterri de Cardós

Any	UR bovins	UR ovins	UR cabrum	UR porcins	UR aviram	UR conilles mares	UR equins	Total UR
1982	118	25	0	2	1	1	6	154
1989	142	81	2	5	2	1	11	244
1999	85	79	9	0	1	6	22	202
2006	123	178	3	0	-	6	44	354

Font: Elaboració pròpia a partir de dades pròpies i dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Al Gràfic 12 es representen les dades de la taula anterior (Taula 13), i es pot veure amb més facilitat quina és la tendència de les UR del bestiar d'Esterri de Cardós.

Gràfic 12: Evolució de les unitats ramaderes al municipi d'Esterri de Cardós

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Tal i com s'ha comentat en la taula anterior (Taula 13), el Gràfic 12, mostra com les UR ramaderes ovines han experimentat un progressiu creixement tot i haver patit alguna inflexió durant el 1990 i el 1998. Les unitats ramaderes bovines, van experimentar un decreixement a partir del 1990, i a partir del 1999 s'observa una progressiva recuperació. Les unitats ramaderes de porcins, aviram i de cabrum han anat experimentant un progressiu decreixement amb els anys. Les unitats ramaderes de conilles mares segueix una tendència molt lineal, amb poca evidència de creixement important durant els últims anys.

4.2.1.4.- Nombre d'unitats ramaderes per espècie al Pallars Sobirà

A la Taula 14 podem veure les unitats ramaderes per a cada grup de bestiar i les UR totals a la comarca del Pallars Jussà. La majoria d'UR totals de la comarca provenen del bestiar boví, de l'oví i, també, cal remarcar l'evolució les UR porcines, que augmenta de 862 en el 1989 a més de 3000 el 1999.

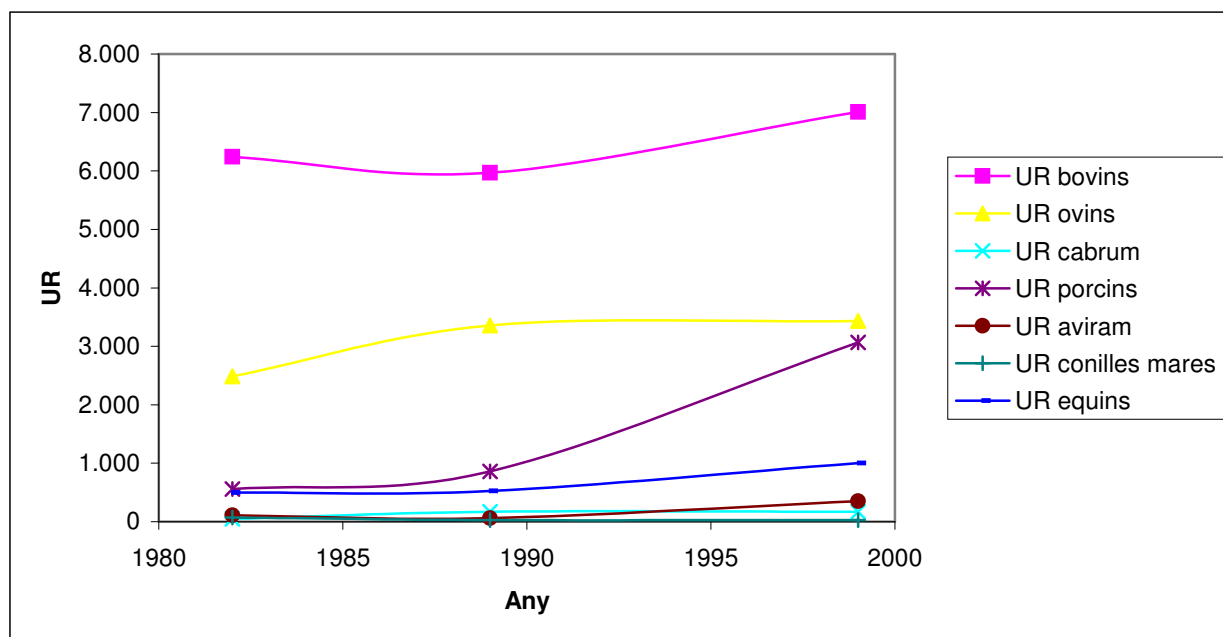
Taula 14: UR al Pallars Sobirà

Any	UR bovins	UR ovins	UR cabrum	UR porcins	UR aviram	UR conilles mares	UR equins	UR Totals
1982	6.245	2.485	51	558	108	69	498	10.008
1989	5.967	3.357	169	862	59	27	525	10.962
1999	7.009	3.435	170	3.064	351	27	1.003	15.056

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Al gràfic següent (Gràfic 13), es representen les línies evolutives de les UR al Pallars Sobirà, exposades a la taula anterior (Taula 15).

Gràfic 13: Evolució de les Unitats Ramaderes al Pallars Sobirà

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Com es pot observar al Gràfic 13, la majoria de les unitats ramaderes de la comarca segueixen una tendència de creixement bastant lineal, excepte en el cas de les unitats ramaderes porcines, que a partir del 1989 experimenten un creixement significatiu.

4.2.2.- La maquinària

El concepte de maquinària agrícola fa referència al conjunt de màquines que es fan servir en les explotacions agrícoles com a elements de tracció per treballar la terra i per a la collita. És important la disponibilitat de maquinària per a que a les explotacions es puguin realitzar les diverses tasques amb més comoditat.

A Catalunya, només un 10% de les explotacions no disposen de tractor i motocultor de propietat o copropietat, cosa que obliga a contractar el servei. Com a conseqüència de l'abandonament de les terres més petites, cada vegada hi ha menys tractors i motocultors, però cada vegada són més potents. No obstant, la proporció d'explotacions que disposen d'aquesta maquinària augmenta amb el temps.

A la Taula 15, es pot veure la quantitat de motocultors, motosegadores, motoaixades, i motofresadores i recollidores que tenen els ramaders d'Esterri de Cardós. Mentre que el nombre de recollidores roman constant, en 5 màquines, el de motocultors, motosegadores, motoaixades i motofresadores ha augmentat en els últims anys, existint ara 10 màquines d'aquest tipus al municipi.

Taula 15: La maquinària dels ramaders d'Esterri de Cardós

	Tipus 1: Motocultors, motosegadores, motoaixades, motofresadores		Tipus 2: Recollidores: empaquetadores, de palla o fenc	
Any	explot.	nombre de màquines	explot.	nombre de màquines
1982	15	6	5	5
1989	10	3	5	5
1999	9	8		
2006	7	10	7	5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Si es té en compte que, actualment, hi ha 7 explotacions al municipi i 10 màquines del tipus 1, a cada explotació li correspondria més d'una d'aquestes màquines. En canvi, pel que fa a la maquinària de tipus 2, hi han explotacions que no disposen d'aquest tipus de maquinària.

A la taula següent (Taula 16) es mostren les dades de la maquinària dels ramaders al Pallars Sobirà.

Taula 16: La maquinària dels ramaders del Pallars Sobirà

	Motocultors, motosegadores, motoaixades, motofresadores		Recollidores: empaquetadores, de palla o fenc	
Any	explot.	nombre de màquines	explot.	nombre de màquines
1982	281	287	108	108
1989	278	292	182	183
1999	182	209	-	-

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Tal i com es pot observar a la Taula 16, cadascuna de les explotacions de la comarca té disponibilitat de maquinària, tant al 1982 com a l'any 1999, no com en el cas del municipi d'Esterri de Cardós, que només a partir de l'any 1999 cada explotació pot disposar de maquinària de tipus 1 i només algunes de les explotacions encara ara poden disposar de maquinària de tipus 2.

4.2.3.- Mà d'obra

Segons la relació laboral amb el titular de l'explotació, l'ocupació agrària pot ser de dos tipus:

- Familiar: quan el titular, el seu cònjuge o els altres membres de la família, sempre facin treballs agraris per a l'explotació, de forma contínua o eventual, rebin o no diners a canvi.

Cal diferenciar entre el titular i el cap d'una explotació familiar. El titular és aquell que té la responsabilitat última, jurídica i econòmica dins l'explotació familiar i el cap de l'explotació és aquell que té la responsabilitat de gestionar tècnica i administrativament l'explotació.

Tot i que aquestes dues figures solen coincidir, cada vegada es produeix una dissociació d'aquestes.

Dins de la mateixa explotació familiar, no obstant, es tendeix a repartir les funcions i responsabilitats entre els diferents membres.

- Assalariada: quan persones diferents del titular o dels membres de la família, treballen a canvi d'una contraprestació en diners, en espècie o en les dues coses, sigui de forma contínua (assalariat fix) o eventual (de forma esporàdica o per temporades).

D'altra banda, cal esmentar que una Unitat de Treball Any (UTA) "es refereix al treball que duu a terme una persona a temps complet durant un any i equival a 228 jornades o més completes, tant per al treball assalariat com no assalariat. Una jornada parcial s'ha computat com la meitat d'una de completa i les jornades eventuais s'han computat com a completes."⁷⁷

4.2.3.1.- Distribució de les persones i de les UTA, segons el tipus de mà d'obra, a Catalunya

Segons el Cens Agrari del 1999, no s'arriba a ocupar l'equivalent d'una persona (1 UTA) per explotació, encara que la mitjana d'UTA per explotació augmenta sensiblement des del 0'77 del 1989. Més del 60% de les explotacions no arriben a 1 UTA i un 40% no arriba ni a mitja UTA. Només un 13% de les explotacions catalanes tenen 2 o més persones treballant. La mà d'obra familiar aporta més del 60% del treball agrari, i és el titular de l'explotació el que aporta la meitat del treball, les UTA familiars pateix una davallada molt generalitzada a tot el territori.

En la parella, normalment és l'home el que es reserva la funció de titular i la dona és la que apareix com a cònjuge, però en els últims anys ha augmentat la proporció de dones titulars, tot i que sovint es tracta d'un miratge purament formal, ja que la dona no guanya força en la gestió de l'explotació: poques dones són el cap d'explotació (el 1989 un 12'8% ho eren, i el 1999 un 12'5%). No obstant, al 1999, un 47% de les explotacions familiars comptaven amb mà d'obra femenina. Pel que fa les UTA, les dones es dediquen menys a l'explotació (mitjana de 0'29 UTA) que els homes (0'46 UTA de mitjana). De les explotacions amb dones com a titulars, més de la meitat no rep ajuda de la seva parella masculina. L'aportació de treball prové dels familiars més directes (fills, filles o pares), és cada vegada més estrany que participin familiars més allunyats. És a les comarques pirinenques i a les meridionals on es dona una major aportació del treball dels cònjuges o dels familiars.

En canvi, en aquest cens es veu un canvi molt important en la mà d'obra assalariada, gràcies a l'augment dels assalariats fixes, que es troba ara en un 31% del total de les UTA, mentre que en l'anterior cens, del 1989, era d'un 19%. Les àrees amb més mà d'obra per explotació són les àrees d'ús intensiu i, també, són les que presenten major proporció de treball assalariat. Un 80% dels assalariats fixos treballen en explotacions que corresponen a les diverses formes de societats (no familiars). Dels assalariats fixos que treballen en aquestes explotacions, un 25% no arriba a les 171 jornades a l'any i un 14% no arriba a les 57, no tenen una dedicació a l'explotació plena. Cal remarcar també l'augment en el nombre d'assalariats eventuais, ja que actualment, més d'un 25% d'explotacions disposen dels seus serveis.

⁷⁷ Dades del Institut d'Estadística de Catalunya

Normalment, els assalariats fixos es relacionen amb la ramaderia o amb l'horticultura i els eventuais amb l'arboricultura i amb els conreus de temporada, per tant, es troben més assalariats fixos a les comarques orientals i els eventuais més a les comarques meridionals.

D'altra banda, cal comentar el fort envelliment de la mà d'obra familiar, ja que si es realitza una piràmide el resultat és que aquesta sigui totalment invertida. Una quarta part de la població catalana que es dedica a les explotacions agràries està en edat de jubilació, cosa que posa en perill la continuïtat de les explotacions.

No obstant, una característica important de les activitats agràries i ramaderes és que l'edat de jubilació no ha de marcar el final de la vida activa, molts ramaders compaginen les pensions amb la feina amb el bestiar i el camp. El 1989 el 23'4% de la mà d'obra familiar tenien mínim 65 anys, i el 1999 el percentatge va pujar fins el 25%. També hi ha gent d'aquesta edat com a assalariats fixos, però el seu pes a l'explotació és menor, amb un percentatge del 4'3% del total de membres d'explotacions majors de 65 anys el 1989 i del 6'5% el 1999.

La continuïtat de les explotacions està en perill. Entre el 1989 i el 1999 un 35% de les explotacions van desaparèixer. Tot i això és difícil veure quines explotacions poden desaparèixer i quines no tenint en compte que els censos només tenen en compte els familiars que treballen a l'explotació. Per tant, pot ser que una explotació que es donava per tancada acabi tenint un comprador o un hereu, o que acabi sent abandonada per l'hereu que es donava com a segur successor. Al cens, a partir de variables demogràfiques es fa una avaluació de la possible continuïtat de les explotacions familiars tenint en compte l'edat del cap de l'explotació i la dels altres membres de la família, fixant un criteri de precaució per una possible continuïtat generacional a través dels membres de la família que no són recollits en el cens.

A la Taula 17 es pot veure la estimació de la continuïtat de les explotacions familiars a Catalunya.

Taula 17: Estimació de la continuïtat demogràfica de les explotacions familiar a Catalunya, el 1989 i el 1999

Valoració general	Característiques	Explotacions 1989		Explotacions 1999	
		Total	%	Total	%
Sense continuïtat	El cap d'explotació té més de 65 anys i no hi ha altres membres més joves a la família	17994	16,5	13227	18,5
Continuïtat dubtosa	El cap d'explotació té entre 50 i 65 anys i no hi ha altres membres més joves a la família	35065	32,1	21349	29,8
Continuïtat aparent	El cap d'explotació té menys de 65 anys	56280	51,5	37080	51,7
Total		109339	100	71656	100

Font: Elaboració pròpia a partir del Cens agrari del 1999

Tal i com es mostra a la Taula 17, el 51,5% de les explotacions existents al 1989 presentava una continuïtat aparent i un 16,5% de les explotacions es presentaven sense continuïtat. 10 anys després, el nombre de les explotacions qualificades sense continuïtat ha augmentat un 2%, i el nombre de les explotacions amb continuïtat aparent ha crescut un 0,2%.

Un altre aspecte a considerar és la dedicació a l'agricultura i la ramaderia a temps parcial, és a dir, veure si la mà d'obra familiar de les explotacions realitza d'altres activitats i veure si aquestes activitats comporten més o menys dedicació de temps en relació al temps que es dedica a l'explotació. La Taula 18 recull aquesta informació.

Taula 18: Dedicació exclusiva a l'explotació i exercici d'altres activitats lucratives segons la relació familiar amb el titular de l'explotació, 1989-1999

Relació familiar	Nombre d'explotacions			% de les explotacions		
	Amb una altra activitat principal	Amb una altra activitat secundària	Sense una altra activitat lucrativa	Amb una altra activitat principal	Amb una altra activitat secundària	Sense una altra activitat lucrativa
Titulars	20878	3556	47739	28,9	4,9	66,1
Cònjuges	6388	726	17986	25,5	2,9	71,7
Fills	6984	526	4843	56,5	4,3	39,2
Altres familiars	3690	321	7257	32,7	2,8	64,4
Total	30914	4760	54758	42,8	6,6	75,9

Font: Elaboració pròpia a partir del Cens agrari del 1999

Tal i com es mostra a la Taula 18, aproximadament un 76% de les explotacions familiars no hi ha cap familiar que realitzi cap altra activitat a part de la feina que comporta mantenir una explotació agrària, i en les explotacions familiars on algú sí es dedica a una altra activitat lucrativa, normalment aquesta és l'activitat principal a la qual el familiar dedica el seu temps.

És important, doncs, estudiar com és la mà d'obra al municipi d'Esterri de Cardós i veure com és a la comarca a la qual pertany.

4.2.3.2.- Distribució de les persones i de les UTA, segons el tipus de mà d'obra, a Esterri de Cardós

A la taula següent (Taula 19) es fa referència a l'evolució del nombre d'explotacions que hi havia els anys 1982, 1989, 1999 i 2006 a Esterri de Cardós, amb les respectives UTA associades a cada explotació.

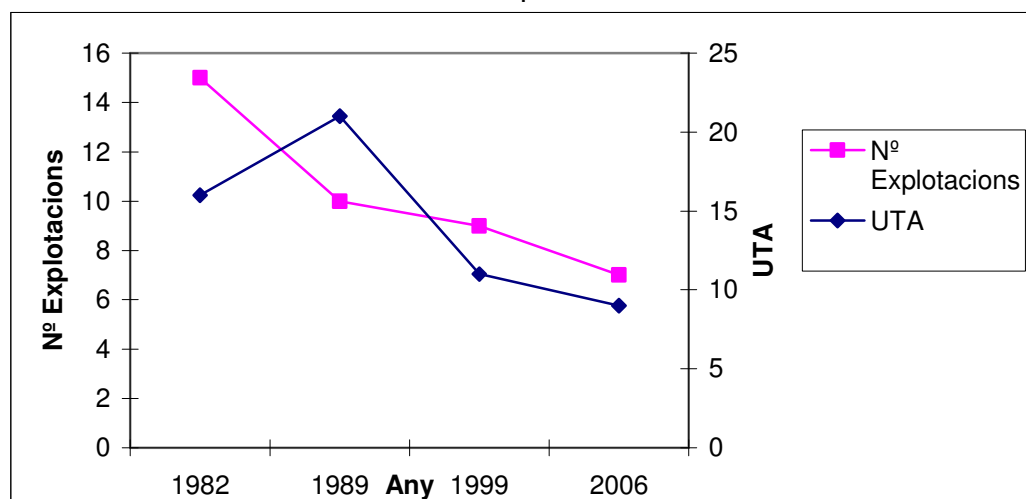
Taula 19: Total d'explotacions i UTA per explotació a Esterri de Cardós des del 1982 fins el 1999

Any	Total	
	Explotacions	UTA
1982	15	16
1989	10	21
1999	9	11
2006	7	9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya i treball de camp.

A la Taula 19 es pot observar com el nombre d'explotacions ramaderes al municipi disminueix en aquest període. Pel que fa a les Unitats de Treball Any, no es pot establir una tendència exacte, perquè s'observa que entre l'any 1982 i el 1989, tot i disminuir el nombre d'explotacions, el nombre d'UTA augmenta. Entre els anys 1999 i 2006 la tendència dels dos factors és la disminuir.

Gràfic 14: Evolució del nombre d'explotacions i UTA a Esterri de Cardós

Font: Elaboració pròpia

Al Gràfic 14, es pot observar la tendència seguida per l'evolució del nombre d'explotacions ramaderes i UTA al municipi d'Esterri de Cardós, comentada en la Taula 19.

Taula 20: Ocupació agrària familiar a Esterri de Cardós

	Mà d'obra familiar								
	total			titular		cònjuge		altres familiars	
Any	explot	nombre de persones	UTA	nombre de persones	UTA	nombre de persones	UTA	nombre de persones	UTA
1982	15	35	16	15	6			20	10
1989	10	32	20	10	7	7	5	15	8
1999	9	14	9	9	6	4	3	1	0
2006	7	16	9	7	5.5	2	1	8	2.5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya i treball de camp al municipi d'estudi

A la Taula 20, es mostra l'evolució de la mà d'obra familiar dedicada al manteniment de les explotacions ramaderes. En el total del nombre d'explotacions i mà d'obra familiar dedicada a elles, s'observa una disminució tant en el nombre d'explotacions, com en el nombre de persones dedicades al seu manteniment. El nombre de titulars i cònjuges que es dediquen a les explotacions ha disminuït des del 1982 fins al 2006, però pel que fa a la dedicació d'altres familiars (progenitors, germans, etc.) el nombre ha augmentat en comparació a l'any 1999.

Taula 21: Ocupació agrària assalariada a Esterri de Cardós

Any	Mà d'obra assalariada						
	total		fixa			eventual	
	explot.	UTA	explot.	nombre de persones	UTA	explot.	UTA
1982	0	0	0	0	0	0	0
1989	1	1	1	1	1	0	0
1999	2	2	2	3	2	0	0
2006	1	1	1	1	1	0	0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya i treball de camp al municipi d'estudi.

Pel que fa a la mà d'obra assalariada que es dedica al manteniment de les explotacions, la Taula 21 mostra com pràcticament no hi ha explotacions que disposin d'aquest tipus de treballador. L'any 1999 té un màxim en el nombre de mà d'obra assalariada fixa. Al 2006 només una explotació disposa d'un treballador assalariat a contracte fix. Pel que fa a la mà d'obra assalariada eventual, no hi ha cap explotació que en disposi.

4.2.3.3.- Distribució de les persones i de les UTA, segons el tipus de mà d'obra, al Pallars Sobirà

A la taula següent (Taula 22) es fa referència al número d'explotacions que hi havia els anys 1982, 1989 i 1999 a Pallars Sobirà, amb les respectives UTA associades a cada explotació. El nombre d'explotacions disminueix en aquest període però les UTA no semblen seguir cap tendència evolutiva, ja que del 1982 al 1989 augmenten les UTA, però disminueixen del 1989 al 1999.

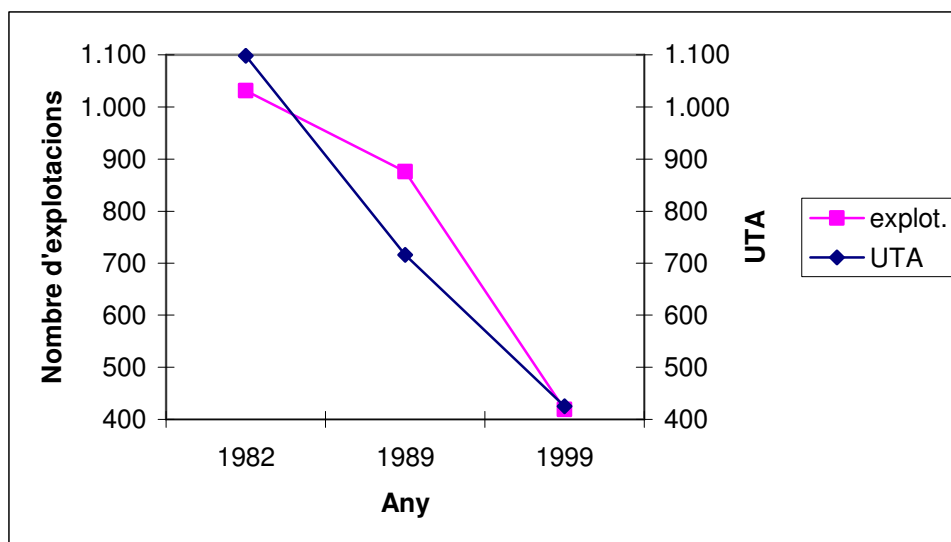
Taula 22: Total d'explotacions i UTA per explotació al Pallars Sobirà des del 1982 fins el 1999

Any	Total	
	explot.	UTA
1982	1.031	1.098
1989	876	716
1999	419	425

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Al Gràfic 15 es pot veure quina és la tendència que segueix les UTA a la comarca del Pallars Sobirà.

Gràfic 15: Nombre d'explotacions i UTA al Pallars Sobirà

Font: Elaboració pròpia

Tal i com s'observa al Gràfic 15, tan el nombre d'explotacions ramaderes com les Unitats de Treball Any disminueixen amb el pas del temps. A l'any 1982 hi ha un màxim en el nombre d'explotacions i UTA i al 1999 es redueixen més de la meitat.

A la taula següent, la Taula 23, es poden veure les dades de la ocupació agrària familiar al Pallars Sobirà. Es pot observar el total d'explotacions, i el nombre de persones (titulars, cònjuges o altres familiars) que s'ocupen de les explotacions.

Taula 23: Ocupació agrària familiar al Pallars Sobirà

	Mà d'obra familiar									
	total			titular		cònjuge		altres familiars		
Any	explot.	nombre de persones	UTA	nombre de persones	UTA	nombre de persones	UTA	explot.	nombre de persones	UTA
1982	943	1.892	911	943	454			607	949	457
1989	789	1.474	675	789	348	360	166	243	325	163
1999	333	557	364	333	241	107	61	94	117	58

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Tal com mostra la Taula 23, el nombre total d'explotacions i mà d'obra familiar que es dedica al manteniment de les explotacions disminueix amb els anys, i per tant el nombre d'UTA també.

D'altra banda, a la Taula 24, es pot veure l'ocupació assalariada de la comarca, fixa o eventual, per a cada explotació que disposa d'aquest tipus de mà d'obra.

Taula 24: Ocupació agrària assalariada al Pallars Sobirà

Any	Mà d'obra assalariada						
	total		fixa			eventual	
	explot.	UTA	explot.	nombre de persones	UTA	explot.	UTA
1982	116	188	35	152	151	100	37
1989	123	41	104	118	32	21	8
1999	115	63	102	128	56	21	7

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Tal i com s'indica a la Taula 24, el nombre total d'explotacions experimenta un augment entre l'any 1982 i 1999, i torna a descendir l'any 1995 situant-se molt pròxim al de l'any 1982. Tot i que el nombre d'explotacions els anys 1982 i 1999 són pràcticament les mateixes, el nombre d'Unitats de Treball Any disminueix significativament el 1999. El nombre d'explotacions amb mà d'obra fixa augmenta considerablement en aquest període, tot i que les UTA dedicades disminueixen. El nombre d'explotacions amb mà d'obra eventual disminueix significativament entre els anys 1982 i 1989, disminuint també el nombre d'UTA.

4.2.4.- Turisme rural

L'activitat econòmica al municipi d'Esterri de Cardós i a la comarca del Pallars Sobirà també està orientada al turisme i al turisme rural en els petits municipis de la comarca.

A Esterri de Cardós, el turisme rural genera una font d'ingressos addicionals a la majoria dels ramaders dels municipis.

A la Taula 25 es pot veure com varia el nombre d'equipaments rurals a Esterri de Cardós i a la comarca del Pallars Sobirà en el període 2000-2005.

Taula 25: Equipaments de turisme rural a Esterri de Cardós i al Pallars Sobirà

Any	Esterri de Cardós				Pallars Sobirà			
	Allotjaments rurals independents	Masies	Cases de poble	Allotjaments totals	Allotjaments rurals independents	Masies	Cases de poble	Allotjaments totals
2000	4	0	1	5	18	1	30	49
2002	4	0	1	5	31	1	31	63
2003	4	0	1	5	35	1	31	67
2004	4	0	1	5	39	1	31	71
2005	4	0	1	5	43	2	31	76

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Com s'observa a la Taula 25, des de l'any 2000 no hi ha hagut cap augment del nombre d'equipaments rurals a Esterri de Cardós, però al Pallars Sobirà es pot veure que el total d'allotjaments rural augmenta en 5 anys de 49 a 76, però els tipus d'equipament que creix de forma més notable són els allotjaments rurals independents, que augmenten el nombre de 18 a 43.

5.- La producció ramadera ecològica

Es pot definir un sistema de producció ecològica com *un sistema agrari que té l'objectiu fonamental d'obtenir aliments de màxima qualitat, sense malmetre el medi ambient i conservant la fertilitat de la terra, mitjançant la utilització adequada dels recursos i sense l'ús de productes químics de síntesi.*

5.1.- El Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)

A Catalunya el Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE) és l'organisme únic de control i certificació dels productes agraris i alimentaris de cultiu ecològic a Catalunya. El segell del Consell identifica tots els productes produïts i elaborats a Catalunya sota l'auspici de CCPAE.

Els primers anys, el control de la producció ecològica estava centralitzat al "Contesto Regulador de la Agricultura Ecológica (CRAE)", l'organisme regulador a nivell estatal. Posteriorment, el 1994, el control va passar a ser competència de les diferents comunitats autònomes, integrant-se, a Catalunya, al Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca (DARP). L'any 2001 es va crear el CCPAE, una corporació privada de titularitat pública, depenent del DARP, però els treballadors de la qual no són funcionaris de l'administració.

El reglament (CEE) 2092/91 del Consell (24 de juny de 1991) regula la producció agrícola ecològica a tot Europa, i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris. La producció ramadera està obligatòriament lligada a la producció vegetal, perquè l'alimentació del bestiar ha de ser ecològica.

Tota persona que vulgui produir, elaborar, envasar i/o etiquetar productes d'alimentació humana o animal fent servir les indicacions protegides pel Reglament 2092/91 s'ha d'inscriure al CCPAE.

a) Organització:

- Junta Rectora. Constituïda per dotze membres (tres productors, tres elaboradors, tres consumidors i tres representants de l'Administració: Departaments d'Indústria, de Medi Ambient i d'Agricultura). D'aquí s'elegeix un president.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. És l'autoritat competent i, com a tal, vetlla pel bon funcionament del Consell.
- Directora tècnica.
- Àrea d'administració (gestió).
- Àrea d'inspecció. Integrada per una coordinadora d'inspeccions i cinc inspectors distribuïts per zones, no geogràfiques sinó d'activitat econòmica/producció.
- Àrea de certificació. Responsable tècnics de producció i d'elaboració, i Comitè de Certificació.

b) Finançament:

El Consell es financia actualment amb les quotes dels inscrits i amb les subvencions que rep per part de l'Administració. La taxa d'inscripció és única i la quota anual varia en funció de l'activitat de l'empresa: més elevada en productors de línia mixta, i més baixa en productors de línia única.

c) Funcionament:

Les inspeccions de seguiment es poden fer amb o sense avís previ, en les quals es controlen la gestió, la comptabilitat, l'entrada d'insums, la comercialització i es prenen mostres. Actualment el CCPAE es compromet a realitzar una inspecció de seguiment per any.

d) Règim sancionador:

Es considera com a infracció administrativa l'incompliment de les normes relatives a la producció, l'elaboració, la transformació, la importació i la comercialització, i també qualsevol altra obligació establerta pel Reglament (CEE) 2092/91. Les infraccions es classifiquen en:

- Lleus: actuacions o omissions de caràcter administratiu que no impliquen cap variació en el mètode de producció agrari ecològic establert pel reglament, i les que no poden qualificar-se com a greus o molt greus.
- Greus: infraccions derivades de la manca de control propi o de precaució exigible en l'activitat, les instal·lacions o els processos de producció o elaboració i transformació, i també la reincidència d'infraccions lleus en un mateix any.
- Molt greus: infraccions que impliquen prescindir totalment del mètode de producció agrari ecològic i de la indicació d'aquest en els productes agraris alimentaris, i també la reincidència d'infraccions greus en un mateix any.

Si s'obre un expedient sancionador, aquest es gestiona de del DARP. En pot resultar una mesura cautelar (que es resol amb la desqualificació del producte i retirada de les etiquetes), o bé un expedient sancionador que obligui a abonar una multa que pot anar des del 300.5 € en cas d'infracció lleu fins als 30.0501,6 € en cas d'infracció molt lleu.

5.2.- Principis generals

- Integrar les activitats agràries i ramaderes (tancar cicles). Les produccions animals han de contribuir a l'equilibri dels sistemes agrícoles, mantenint l'associació plantes-sòl-animals. No s'accepten les produccions sense sòl.
- Es limita el nombre d'animals per unitat de superfície.
- En una mateixa explotació no poden criar-se animals de sistema ecològic i no ecològic a no ser que siguin d'espècies diferents i es produeixin en unitats, locals i parcel·les clarament separades.
- Els animals de cria no ecològica extensiva poden, temporalment aprofitar les pastures ecològiques, sempre que no hi hagi al mateix temps en aquestes pastures altres animals de cria ecològica.
- Els animals de cria ecològica poden pasturar en terres comuns de pastures, sempre que no s'hagin fet tractaments no autoritzats en els darreres tres anys i es comparteixin les pastures amb animals de cria extensiva. Els productes procedents dels animals, mentre estiguin utilitzant aquestes terres, no es consideraran de producció ecològica. Un clar exemple d'això són les terres comunals del Pirineu.

5.3.- Alimentació

L'alimentació està destinada a garantir la qualitat de la producció i no a incrementar-la fins el màxim. S'utilitzaran preferentment aliments procedents de la pròpia unitat o, quan això no sigui possible, d'altres empreses de producció ecològica. S'autoritza la inclusió d'un màxim del 30% de productes de conversió, que pot arribar al 60% si el producte en reconversió procedeix de la pròpia explotació.

L'alimentació dels més joves haurà d'estar basada en llet natural preferentment llet materna, durant el període mínim de: 3 mesos en bovins i equins, 45 dies en ovelles o cabres i 40 dies en porcs.

En tots els herbívors, almenys un 60% (en matèria seca) de la ració diària estarà constituïda per farratges frescos, secs o ensitjats. També s'autoritza una proporció d'un 10% (herbívors) d'aliments convencionals si al ramader li resulta impossible obtenir-lo. El percentatge (en matèria seca) diari màxim, excepte en període de transhumància, és del 25%. En monogàstrics s'autoritza fins a un 20% de matèries primeres convencionals si es pot demostrar que de cap manera ha estat possible aconseguir la totalitat de l'alimentació en ecològic.

5.4.- Corral, zones a l'aire lliure i allotjaments per al bestiar

Càrrega ramadera: Cal una superfície suficient de conreus per evitar l'excessiva nitrificació del sòl; no compten, però, els terrenys on no s'hi aboquen fems o no hi van els animals, com per exemple el bosc no pasturable. La quantitat total de fems per explotació no haurà d'excedir els 170 quilos de nitrogen per hectàrea de la superfície agrícola utilitzada i any. En cas necessari, la càrrega ramadera total es reduirà per evitar que sobrepassi el límit esmentat. Per tal de conèixer la càrrega ramadera correcta, el nombre d'animals que equival a 170 quilos de nitrogen per hectàrea de superfície utilitzada i any es determinarà a partir de la Taula 26.

Taula 26: Càrrega ramadera segons espècie

Classe o espècie	Nombre màxim d'animals per hectàrea equivalent a 170 Kg N/ha i any
Èquids de més de 6 mesos	2
Vedells d'engreix	5
Altres bovins de menys d'un any	5
Bovins mascles d'1 a 2 anys	3.3
Bovins femelles d'1 a 2 anys	3.3
Bovins mascles de més de 2 anys	2
Vedelles per a cria	2.5
Vedelles d'engreix	2.5
Vaques de llet	2
Vaques de llet de reposició	2
Altres vaques	2.5
Conilles reproductores	100
Ovelles	13.3
Cabres	13.3
Garrins de llet	74
Truges reproductores	6.5
Porcs d'engreix amb pinso	14
Altres porcs	14
Pollastres de carn	580
Gallines ponedores	230

Font: Producció d'extensius i ramaderia ecològica. Ed. Amics de l'Escola Agrària de Manresa

Accés a pastures: Tots els mamífers hauran de tenir accés a zones de pastures o a zones obertes d'exercici, o a espais a l'aire lliure. En el cas de les pastures, però, la carrega d'animals haurà de ser suficientment baixa per evitar que es destrueixin per sobrepastoreig. Els animals herbívors hauran de tenir accés a les pastures sempre que ho permetin les condicions. En alguns casos excepcionals s'autoritza que no tinguin aquest accés a pastures, per exemple quan les condicions climatològiques ho fan impossible.

Allotjaments: Les condicions d'allotjament dels animals hauran de respondre a les seves necessitats biològiques i etològiques. Caldrà que tinguin un accés fàcil a l'alimentació i a l'aigua, i una ventilació i entrada de llum abundant i natural. Són obligatòries una zona coberta i una zona de pati: tanmateix, els allotjaments no seran obligatoris en zones en què les condicions climàtiques possibilitin la vida dels animals a l'aire lliure. La fase final d'engreix del bestiar podrà efectuar-se a l'interior (sense accedir als patis ni a les zones de pastura), però aquest període no superarà la cinquena part del temps de vida de l'animal i en qualsevol cas no serà superior als tres mesos. Els allotjaments hauran de disposar d'una zona de descans còmode, neta i amb un jaç de palla (o altres materials naturals) ampli i sec. Com a mínim la meitat de la superfície del sòl dels allotjaments ha de ser ferm sense graelles.

5.5.- Impactes positius

La ramaderia ecològica comporta una integració entre el component animal i l'agrícola. Els residus de la producció vegetal es converteixen en el principal insum dels animals, mentre que els residus de la producció ramadera (adobs) són el principal input de la producció vegetal. Aquesta situació té una sèrie d'avantatges:

- Un ús més racional dels residus i rebuig de collites, vegetació espontània i àrees amb dificultat per l'agricultura.
- La producció d'adob unida als residus de collites i rebuig residus dels animals tornen a incorporar-se al sòl. Amb això es pot reduir o eliminar la compra de fertilitzants i es millora el reciclatge de nutrients.

Els animals col·laboren en el control de la vegetació espontània

5.6.- Mètodes de gestió, transport i identificació

En principi, la reproducció s'haurà de fer seguint mètodes naturals. Malgrat tot s'autoritza la inseminació artificial. No es poden efectuar mutilacions. Tan sols la seguretat, la salut o el benestar de l'animal poden justificar algunes mutilacions: No s'autoritza el tallat de les banyes, s'autoritza el tallat de les cues dels bous perquè es considera que això beneficia l'animal, i també es permet el raspallat del bec a les ponedores. Es prohibeix mantenir lligats els animals, tot i que s'autoritzen algunes excepcions en granges ja existents abans del 24/8/2000; actualment s'està estudiant el cas d'algunes zones del Pirineu per a certes èpoques de l'any. S'ha de respectar una edat mínima en el moment del sacrifici. Els animals i els seus productes hauran d'estar identificats al llarg de tota la cadena de producció, preparació, transport i comercialització.

5.7.- Comercialització

Un cop el producte ha acabat el seu cicle a la granja inscrita, es transporta a l'escorxador inscrit acompanyat d'un document de circulació i el cròtal. Des d'aquí, un cop identificat amb el precinte del CCPAE numerat, surt amb un altre document de circulació cap a la sala de desfer inscrita, que proveirà la carnisseria inscrita, o cap a la carnisseria inscrita directament. Si es vol assegurar que al consumidor li arriba el producte amb totes les garanties de verificació, caldrà que aquest estigui envasat i etiquetat o bé precintat.

El logotip (Imatge 4) i la numeració del CCPAE permeten garantir la traçabilitat del producte (capacitat de reconstruir la història d'un producte a partir d'un sistema documentat de registres).

Imatge 4: Logotip del CCPAE

Font: www.ipcena.org

5.7.1.- Qualitat de la carn de vacu: factors que influeixen i perspectives

El consumidor, a l'hora d'escollir la carn, es regeix pel que veu (qualitat observada + qualitat que es creu que té el producte) i per la informació que té d'entrada; amb això defineix la qualitat que desitja, que no sempre s'avé amb el que troba.

Les comarques i els ramaders dels Pirineus que ja tenien una tradició en la producció de productes ramaders qualificats; el formatge, la mantega i la vedella han volgut ampliar el seu àmbit d'acció vers la producció ecològica. Els interessants ajuts europeus i espanyols per la cria de vedells de producció ecològica, ha fet que es constituís ràpidament un grup de ramaders que han optat per aquest nou camí. El segon pas, el de l'engreix dels vedells, ja ha tingut més dificultats, degut a l'elevat cost dels pinsos produïts amb sistemes de producció ecològica. També hi ha incidit la manca d'escorxadors, sales de desfer, distribució i comerç en general d'aquest nou tipus de producte.

5.7.2.- Característiques del Mercat

La comercialització és una de les principals limitacions que té la producció agroalimentària ecològica (PAE), i la carn és un exemple. La quota assolida és molt baixa i això dificulta la presència de canals de comercialització i punts habituals de venda. Tampoc no es troben tots els productes, i els que hi ha a vegades escassegen. Els punts de venda dels productes són pocs, petits i es troben molt dispersos; tot això dificulta la distribució i la comercialització. Alhora, però, aquest fet també permet un tracte més personal, que facilita la tasca de sensibilització, però a una escala molt local.

Tot i aquesta situació, el futur es presenta optimista, el mercat espanyol està creixent a l'entorn del 20% anual, encara que només representa entre el 0.1 i el 0.2% del consum total. En el cas de Catalunya, l'any 2004 la producció ecològica comercialitzada es va valorar en 42.46 milions d'euros, segons dades del CCPAE, aproximadament el 17% de l'espanyola. D'aquesta producció declarada, se'n va exportar poc més del 20% (un 17% destinat a la Unió Europea i un 4.5% a països tercers), mentre que en el conjunt de l'Estat les exportacions van suposar el 70% de la producció.

Els productes catalans més consumits l'any 2004 van ser les hortalisses i les fruites (26%), les begudes (26%), els productes carnis (21%) i els productes lactis (16%)⁷⁸.

Actualment, tot i el creixement de la demanda de productes ecològics, l'increment de la producció ha estat superior. L'any 2004, a nivell espanyol, la demanda va augmentar un 13.25%, mentre que la producció ho va fer un 30%. Aquest augment tant notable de la demanda ve determinat en gran part per l'incentiu del mercat interior i els ajuts agroambientals⁷⁹.

La particularitat a Catalunya és que té una producció agrària més diversificada que altres comunitats de l'Estat, així com un mercat intern més dinàmic i és pionera en empreses de transformació agroalimentària ecològica. A partir de 1999 el nombre de punts de venda de productes ecològics ha augmentat molt per l'obertura de nous comerços i noves agrupacions de compra i, sobretot, per la seva incorporació a botigues d'alimentació, supermercats i hipermercats. Es pot interpretar que a Catalunya s'està en l'inici de la fase de maduració de la comercialització: els establiments d'alimentació ecològica es professionalitzen i la seva especialització pot esdevenir una oportunitat; es creen supermercats ecològics; alhora els supermercats, hipermercats i cadenes alimentàries convencionals ofereixen i creen gammes pròpies de productes ecològics i pugnen pel domini del mercat; es consoliden canals de distribució i venda directa.

5.7.3.- La distribució

Les empreses distribuïdores o comercialitzadores són la principal font de proveïment dels establiments comercials, tot i que més del 50% dels productors i més del 65% dels elaboradors distribueixen directament la seva producció. Catalunya és la primera comunitat de tot l'Estat quant a empreses de distribució i també d'importació, ja que una bona part dels distribuïdors també són importadors i molts, a més, elaboradors.

A Catalunya, el 65% dels distribuïdors de productes ecològics els venen sobretot al mercat local: a la mateixa comarca, en un radi de 50 o 60 km. En el cas dels productes frescos fins al 80% de les vendes es destinen al mercat interior. Només el 13% dels operadors catalans exporten, principalment al mercat europeu. Però l'exportació, tot i que ha pogut servir de motor de la PAE catalana, està subjecta, cada cop més, als riscos de la competència internacional, amb produccions més barates i sovint amb condicions de producció més favorables.

Les empreses de distribució acostumen a aplicar uns marges importants, i són les que presenten més solidesa econòmica i majors beneficis i, alhora, les que tenen més perspectives de desenvolupament i de fer els productes ecològics a la població consumidora en general. Una part important del sobrepreu sol ser degut a les insuficiències de la distribució i el consum: comandes habitualment petites, dificultats de trobar la quantitat i la varietat de demanda, llarg període de rotació i minves en els productes frescos, de tal manera que no s'aprofiten les economies d'escala. Aproximadament la meitat d'empreses comercialitzadores ja tractaven anteriorment productes convencionals, mentre que l'altra meitat s'ha creat per comercialitzar específicament productes ecològics.

⁷⁸ Dades extretes del *Llibre blanc de la producció agroalimentària ecològica* (2006)

⁷⁹ Dades extretes del *Llibre blanc de la producció agroalimentària ecològica* (2006)

Les empreses de distribució convencional que incorporen productes ecològics ho fan per oportunitat comercial, per diversificar la seva oferta cap a un sector que està en alça.

5.7.3.1- Dificultats

Tot i que la PAE es troba en una situació de clar avanç, també ha de fer front a una sèrie de dificultats relatives a la distribució dels seus productes.

- La incorporació en el negoci dels productes ecològics de les grans empreses agroalimentàries, amb capacitat econòmica per fer campanyes publicitàries i per a tenir línies de producció pròpies, significa una bona oportunitat per al creixement del sector. Però com acostuma a passar, els petits productors i elaboradors, es troben en inferioritat de condicions. El fet de prioritzar els interessos de la gran distribució, pot posar en perill el model productiu agroecològic perseguint varietats uniformes, primant les característiques necessàries per a circuits llargs de comercialització, pressionant a la baixa les normes de certificació.
- Un altre factor que s'ha de considerar és la estacionalitat dels aliments ecològics frescos. El consumidor està acostumat a disposar d'una gran varietat d'aliments en qualsevol època de l'any, i els restaurants i menjadors col·lectius necessiten quantitats fixes per mantenir l'oferta de la seva carta.
- La necessitat d'indústries auxiliars per fer possible l'obtenció de certs productes; com escorxadors o sales de desfer certificats per obtenir carn ecològica destinada al consum.
- Existeix una gran diversitat de criteris entre els diferents organismes que participen en els tràmits per acceptar o no els productes que arriben de fora de la UE. Hauria de ser possible que tot producte amb llicència d'importació pogués arribar i ser despatxat sense dificultat a qualsevol punt de la UE, amb les mateixes condicions i tràmits.
- El fet que la PAE s'hagi decantat cap a la exportació i les ajudes comunitàries a la producció (mesures agroambientals), han afavorit les grans explotacions en perjudici de les empreses familiars agràries, sense garantir el futur de la majoria de finques i del món rural.

5.7.4.- El preu

Ahora de comprar qualsevol producte, el preu és un dels principals factors que incideixen en l'elecció de la compra. En el cas dels productes ecològics, és un factor que limita el consum. El consumidor té una percepció (no sempre encertada) dels productes ecològics com a productes més cars que els convencionals, entre un 26.5% i un 67% (observar Taula 27).

Hi ha un conjunt de factors que poden influir en el sobrepreu:

- El menor rendiment en producció ecològica.
- Els majors costos de producció.
- La major diversitat de cultius i tècniques de producció que poden encarir el procés.
- Utilització de més ma d'obra.
- El cost de la inspecció i la certificació.
- Les opcions més reduïdes de compra de matèries primeres per part de les indústries transformadores.

- L'ús d'unes tecnologies que prioritzen la qualitat del producte davant el rendiment productiu
- Deficient estructura comercial, amb marges mitjans al voltant del 30% en la distribució i del 40% en els punts de venda.

Taula 27: Comparativa de preus, carn de vedella ecològica vs convencional

Peces	Preu (€/kg)		
	Convencional	Ecològica	Increment
Llom	17.40	19.90	+ 2.50
"Chuleton"	7.10	8.20	+ 1.10
Tapa	12.10	13.90	+1.80
Agulla	10.30	12.90	+ 2.60
"Espadilla"	10.90	15.60	+ 5.70
"Morcillo"	6.90	8.20	+ 1.30
"Osobuco"	9.20	10.40	+ 1.20

Font: Elaboració pròpia amb dades dels supermercats Biospace i Carrefour.

Un aspecte important a destacar és que els preus dels aliments convencionals no tenen en compte les externalitats, és a dir, els costos ambientals, de salut i socials que genera la contaminació en la producció i l'explotació insostenible dels recursos. Si s'internalitzessin els costos de l'agricultura convencional, per exemple, la relació de preus amb l'agricultura ecològica seria molt diferent.

5.7.5.- Consum i demanda

Actualment, el perfil del consumidor ecològic és aquell que s'engloba en un sector encara minoritari de persones amb consciència ambiental, preocupades pel que mengen, amb un coneixement sobre l'alimentació ecològica, els seus avantatges i beneficis. També és cert que hi ha qui consumeix productes ecològics perquè tenen millor gust i qualitat; i aquest tipus de consumidors són els que estan augmentant més en l'actualitat. Sense oblidar-se del client ocasional, el que esporàdicament compra en botigues especialitzades, herbolaris, dietètiques, supermercats i hipermercats.

Segons dades extretes d'unes jornades de reflexió sobre agricultura ecològica (Ministerio de Agricultura, Alimentación y Pesca, l'any 2005), els atributs que consideren els consumidors que millor caracteritzen els aliments ecològics són:

- Que no porten tractaments químics.
- Que són productes naturals.
- Que no perjudiquen el medi ambient.
- Que són productes de qualitat certificada.

Prop del 60% dels catalans acceptaria pagar per mantenir l'activitat agrària i un 45% assenyala com a raons més importants: produir aliments, conservar el medi ambient, mantenir la vida en els pobles, conservar el paisatge i els boscos.

5.7.5.1.- Dificultats i perspectives

Els principals inconvenients per al consum de productes ecològics són la seva difícil accessibilitat, el desconeixement i el preu elevat en comparació amb els productes convencionals.

La situació ideal seria que el consumidor pogués trobar-los fàcilment als llocs habituals de compra, comerços i cadenes d'alimentació; i rebre informació detallada sobre qualitat i garantia del sistema de producció, elaboració i certificació de l'aliment.

- Un cas particular és el dels productes carnis. Aquests costen molt de trobar i la demanda possible no es satisfà. De tota manera, els comerços que n'han començat a vendre i els mateixos productors no estan gaire satisfets dels resultats assolits pel baix volum de consum que hi ha. En canvi, els consumidors de carn ecològica tenen una percepció molt positiva, pel sabor, la consistència i el coneixement del mètode de producció que els n'assegura la salubritat.
- El perfil del consumidor de productes ecològics a Catalunya pot representar només el 6% del total. El repte està en arribar a la resta de consumidors, per poder fer créixer el mercat. S'ha d'augmentar la informació, la conscienciació i l'interès pels productes ecològics.
- Un aspecte molt important que no s'ha de descuidar és l'embalatge, la marca i la manera de presentar els productes. En general, està pendent resoldre la problemàtica de l'ecoembalatge. Per posar en valor els productes ecològics cal innovar i invertir en promoció, en ecoembalatge, en garanties de traçabilitat⁸⁰ i de qualitat per assegurar-ne la credibilitat.
- Un dels reptes pendents és amb el sector de la restauració. Alguns productors subministren directament a restaurants i a cases rurals. Tot i així, encara són molt pocs els restaurants, menjadors col·lectius, escolars o de serveis públics, que utilitzen productes ecològics en els seus menús.

5.8.- La ramaderia ecològica de muntanya

Dins de la ramaderia ecològica a Catalunya, destaca per la seva importància la de muntanya, destinada principalment a la producció de carn, especialment la bovina. La ramaderia de muntanya inclou les comarques de la Vall d'Aran, l'Alta Ribagorça, el Pallars Jussà, el Pallars Sobirà, L'alt Urgell i la Cerdanya. A la Taula 28 es mostra la distribució geogràfica i nombre dels ramaders ecològics que es dediquen als diferents tipus de bestiar.

Taula 28: Distribució dels ramaders ecològics a Catalunya

	Boví		Altres remugants		Aus i ous		Llet i lactis		Porcí		Total	
ZONES	nre. ⁸¹	%	nre.	%	nre.	%	nre.	%	nre.	%	nre.	%
Pirineu	118	55	43	20	0	-	1	0.5	0	-	162	76
Catalunya central	20	9	11	5	13	6	3	1	1	0.5	45	21
Catalunya litoral	2	1	1	0.5	4	2	1	0.5	0	-	7	3
Total	140	65	55	26	17	8	5	2	1	0	214	100

Font: Llibre blanc de la producció agroalimentària ecològica (2006)

La ramaderia més important numèricament és la de muntanya, als Pirineus, on es troben 162 ramaders; i està dominada per les comarques del Pallars Sobirà (69 ramaders), l'Alta Ribagorça (44) i el Pallars Jussà (36).

⁸⁰ Traçabilitat: Capacitat de reproduir l'història d'un producte.

⁸¹ nre. Nombre de ramaders ecològics

Taula 29: Ramaders ecològics de muntanya

Tipus de ramaderia	Ramaders		Producció gra (Cultius)
	nre.	%	
Boví cria i reproducció	69	43	3 (Blat, civada, sègol, triticle, veça)
Boví cria, reproducció i engreix	22	14	6 (Blat, ordi, sègol, triticle, sèsam)
Boví i equí	17	10	1 (Blat, ordi, civada, sègol)
Boví amb: oví, cabrum i/o equí	9	6	1 (Civada)
Boví d'engreix i equí	1	1	
Total boví prevalent	118	75	10
Oví sol	7	4	1 (Cereals, ordi)
Cabrum sol	5	3	
Equí sol	19	12	
Oví amb: cabrum o cabrum i equí	12	7	3 (Ordi, civada, blat de moro, erbs)
Total ramaderia no bovina	43	24	5
Llet i làctics	1	1	
Total	162	100	15

Font: Llibre blanc de la producció agroalimentària ecològica (2006)

Com s'observa a la Taula 29, la ramaderia de muntanya és majoritàriament una ramaderia bovina de cria. La majoria de ramaders (118 de 162) tenen boví, sol o associat amb algun altre tipus d'animal. Només una cinquena part dels ramaders crien i engreixen els vedells. Aquesta ramaderia de cria combina sovint diferents espècies d'animals: boví, oví, cabrum i equí.

Taula 30: Escorxadors ecològics a les comarques de muntanya

	Tipus d'empresa (propietat)	Escorxador			Amb sala de desfer ⁸²
		Boví	Oví	Cabrum	
Alta Ribagorça, Pallars Jussà, Solsonès	3 d'ajuntaments 1 d'empresa	3	2	2	1
Alt Urgell, Bages	2 d'empreses	2	2	1	2
Baix Ebre, Cerdanya, Montsià	2 d'ajuntaments 1 de cooperativa	3	-	-	2

Font: Llibre blanc de la producció agroalimentària ecològica (2006)

Segons la Taula 30, cal destacar els 4 escorxadors repartits per les comarques de l'Alta Ribagorça, el Pallars Jussà i el Solsonès, tot i que només un té sala de desfer. A més, al Pallars Jussà hi ha, també, una sala d'especejament i elaboració ecològica que completa la feina dels dos escorxadors que només sacrifiquen els animals.

5.8.1.- Situació actual

Arran dels ajuts agroambientals, es va produir una "explosió" de la ramaderia ecològica durant els anys 2001 i 2002.

⁸² Procès d'especejament de l'animal obert prèviament en canal a l'escorxador.

Al Pirineu lleidatà han anat sorgint iniciatives individuals per donar sortida a la producció. Aquestes, però, avancen molt lentament, tot i que en un principi van crear moltes expectatives dins del sector (és el cas de la sala de desfer de la Pobla de Segur, o la inscripció en ecològic de diversos escorxadors de l'àmbit pirinenc).

El sentiment dels productors és que no és prou reconeguda la qualitat dels seus productes i del seu projecte, relacionat amb el manteniment de la pagesia al camp, la conservació del paisatge i la prevenció d'incendis. La producció ecològica necessita del suport de l'Administració. Els ajuntaments poden ser determinants a l'hora de conservar estructures locals de manipulació i transformació dels productes. Cal que sàpiguen valorar la viabilitat i l'interès d'aquestes instal·lacions per a la conservació d'un teixit econòmic viu en els municipis; per tant, els ramaders ecològics reclamen a les autoritats locals més comprensió per ajudar-los a fer millores i més atenció a les seves necessitats tot garantint uns serveis suficients. També demanen que les disposicions legals prevegin les seves condicions específiques de producció (empreses familiars, producció artesana, etc.) emparant-los enfront de les grans empreses industrials. Reclamen la revalorització de la imatge de la ramaderia extensiva lligada a la terra no com a relíquia del passat, i la seva promoció i protecció enfront dels canvis experimentals per les zones rurals: abandonament, turisme i bombolla immobiliària (preus del sòl), circulació de vehicles i gossos abandonats.

Al Pirineu de Lleida, els ajuts agroambientals han estat l'ocasió per a uns quants ramaders per fer el salt a la producció ecològica i veure que era possible criar els animals de forma més propera a la seva idea d'una feina ben feta. Alhora, les dificultats de la conversió i la reduïda possibilitat d'augmentar sensiblement els preus s'han traduït en un balanç econòmic inicial sovint ajustat, a costa d'un gran esforç laboral. Els productors consideren que la ramaderia ecològica pot anar-se consolidant i que a la llarga serà més rendible, l'única viable per a les petites explotacions, a condició que realitzin algunes millores essencials. Reclamen, em primer lloc, una presa de consciència de les autoritats, una aposta política clara que es tradueixi en una racionalització dels ajuts i en potenciar l'assessorament. En la producció s'han de millorar les pastures mitjançant una gestió més curosa del bosc i assolir una bona complementació entre la ramaderia i l'agricultura. De cara al consum, s'han d'afavorir els canals de transformació i comercialització. Els ramaders ecològics valoren les fórmules a escala mitjana, l'elaboració pròpia, la comercialització de proximitat, individual o en grups, que contribueix a reduir preus.

Sembla ser que al Pirineu, tothom veu clar que la ramaderia ecològica pot ser una alternativa productiva molt viable per a les explotacions de les comarques de muntanya, perquè compten amb una base de farratges i de pastures suficient per complir les normes tècniques de producció i perquè la conversió cap a aquest sistema implica canvis poc significatius. La ramaderia ecològica pot suposar una aposta de desenvolupament per aquestes zones d'alt valor paisatgístic mediambiental, on la ramaderia de muntanya, que ha mantingut una estreta relació amb el medi ambient, és estratègica per la seva relació amb el territori. Els paisatges d'aquestes comarques han estat modelats per l'activitat ramadera i encara en depenen. Els sistemes de prats, de pastura i de dall, diversifiquen aquests paisatges i afavoreixen la biodiversitat d'aquestes regions.

Aquesta aposta per la ramaderia ecològica no sempre és suficient per retenir les noves generacions, que sovint encarrilen el seu futur a fora de la seva regió d'origen, cursant estudis que els permetran nivells de renda més elevats.

Moltes explotacions tenen, també, una base territorial insuficient, així com una dispersió geogràfica de les diferents parcel·les i caldria fer inversions de tal manera que la producció ecològica s'hauria d'inscriure entre les estratègies per garantir el futur.

6.- El paisatge de muntanya

En aquest apartat es proporciona informació sobre l'evolució paisatgística i la seva dinàmica, la pressió antròpica sobre el territori i la seva regulació normativa.

6.1.- L'evolució paisatgística

Es pot definir paisatge com un conjunt complex d'interrelacions que formen conjuntament una part reconeixible del territori, originades i mantingudes per factors biòtics, abiòtics i antròpics⁸³ i se'l pot considerar com la unitat funcional del territori. A Catalunya el territori es divideix en cinc grans grups segons les característiques del paisatge⁸⁴: alta muntanya, litoral, rerepaís litoral, àmbit fluvial i de ribera i àmbit d'interior sec⁸⁵. Cadascun d'aquests grups engloba certa base geogràfica i unes característiques i una problemàtica comunes.

En aquest projecte interessa l'alta muntanya, zona en la qual s'agrupen totes les zones amb orografies molt accentuades, com les comarques dels Pirineus i Prepirineus. Hi predominen els paisatges amb un important component natural i successions en alçada de comunitats ben desenvolupades (tenint en compte que és la part de territori menys afectada per l'activitat humana històricament).

Abans dels anys vuitanta s'abandonaven els nuclis aïllats de l'alta muntanya però actualment, i com a conseqüència de l'augment del turisme a la zona i de les segones residències, ha augmentat la pressió de la població sobre la zona. Els impactes que, actualment, són més importants a la zona es deuen a la construcció d'urbanitzacions i d'instal·lacions turístiques, sense deixar de banda els ocasionats per l'activitat hidroelèctrica.

El creixement considerable de la superfície urbanitzada i, com a conseqüència del nombre d'infraestructures es produeix una fragmentació del territori. Com a fragmentació s'entén la presència d'usos diversos i no relacionats en territoris relativament petits, sobretot si aquesta diversitat fa que els usos similars estiguin incomunicats entre si². Aquest fet és observable, sobretot en les zones de transició entre l'interior i la muntanya.

D'altra banda, els descens de la utilització de terres per al conreu a les zones muntanyenques ha propiciat que la vegetació silvestre, principalment bosquines (que són comunitats heterogènies però poc riques en espècies valuoses i amb tendència als incendis forestals), hagi augmentat notablement la seva presència al territori.

6.1.1.- La política i la muntanya

El 1982 el Parlament espanyol va aprovar la Llei d'agricultura de muntanya, però la Llei 2/1983 d'alta muntanya aprovada per la Generalitat de Catalunya va deixar el govern espanyol sense les competències sobre la muntanya catalana. El 1990 es van començar a elaborar i aprovar els plans comarcals de Catalunya i després els plans per a les zones de muntanya situades fora de les comarques de muntanya dels Pirineus. A partir d'aquest any, la política d'inversions de les administracions en les comarques de muntanya de Catalunya ha comportat una millora important dels principals dèficits pel que fa a infraestructures, equipaments i serveis que arrossegaven les zones muntanyenques des de

⁸³ Pino i Rodà, 1999.

⁸⁴ L'estat del medi ambient a Catalunya. ICTA, Enric Llebot (ed.). 2005.

⁸⁵ Folch, 1988.

principis del segle XX. Aquestes inversions han servit per millorar, principalment, les comunicacions de la zona (carreteres i camins veïnals), la telefonia i les instal·lacions elèctriques rurals.

Cal comentar que les propostes polítiques realitzades durant els anys setanta i vuitanta perseguien un desenvolupament integrat de les comarques de muntanya a través d'una explotació racional dels recursos naturals i una diversificació de l'estructura econòmica, potenciar els recursos humans, atorgar una atenció especial als problemes de l'agricultura de muntanya, resoldre dèficits d'infraestructures viàries... Als anys noranta, tot això ha donat pas a una política de muntanya basada, bàsicament, en escurçar les distàncies respecte al centre (amb una millora dels accessos) i en potenciar el turisme sense que la muntanya perdi el seu caràcter d'espai perifèric, poc estructurat i dependent⁸⁶.

El fet de no incloure l'Alt Pirineu com a pla específic de planificació dins del Pla Territorial de Catalunya o de la reivindicació d'un Pla estratègic per a l'Alt Pirineu va provocar certa polèmica. Finalment es va aprovar la Llei 24/2001 de reconeixement de l'Alt Pirineu i Aran com a àrea funcional de planificació.

D'altra banda, el fet de que la Generalitat prioritzés donar un impuls a les polítiques dels seus departaments en els territoris de l'Alt Pirineu (l'Alta Ribagorça, l'Alt Urgell, la Cerdanya, el Pallars Jussà i el Pallars Sobirà) i l'Aran (Val d'Aran), per tal de fomentar-ne la projecció i el desenvolupament integral amb l'objectiu d'assolir un creixement sostenible i territorialment equilibrat, va comportar la creació de l'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu (IDAPA) mitjançant la Llei 28/2002, de 30 de desembre. L'IDAPA és una entitat funcional capaç d'impulsar la participació real dels pirinencs i llurs institucions en la informació, l'estudi i l'elaboració de propostes i projectes sobre qüestions que els afecten, com ara l'aprofitament de recursos i la planificació territorial⁸⁷. L'objectiu de l'Institut és el desenvolupament integral i la promoció de l'Alta Ribagorça, l'Alt Urgell, la Cerdanya, el Pallars Jussà, el Pallars Sobirà i la Val d'Aran i les seves funcions van encaminades a impulsar i executar iniciatives i a elaborar programes d'actuació que contribueixin a aquest desenvolupament integral.

Les funcions de l'IDAPA són les següents:

- Defensar els interessos de la població de l'Alt Pirineu i Aran.
- Elaborar, avaluar i executar o impulsar plans de promoció i desenvolupament de caràcter global o sectorial, amb criteris de sostenibilitat, de l'Alt Pirineu i Aran, que integrin o potenciïn les actuacions que s'hi fan i que afavoreixin la coordinació de les administracions que hi actuen.
- Promoure, elaborar i assessorar estudis i treballs tècnics per a conèixer millor la realitat i les perspectives de l'Alt Pirineu i Aran.
- Impulsar les accions de defensa dels ecosistemes naturals de l'Alt Pirineu i Aran i la sensibilització, la divulgació i l'educació ambientals.

⁸⁶ L'estat del medi ambient a Catalunya. ICTA, Enric Llebot (ed.). 2005.

⁸⁷ IDAPA.

- Adoptar mesures per a impulsar el desenvolupament dels diferents sectors d'activitat de l'Alt Pirineu i Aran.

- Participar en l'elaboració de les disposicions legals o reglamentàries que afectin l'Alt Pirineu i Aran, a requeriment del Parlament o del Govern, especialment pel que fa a les matèries relacionades amb la revitalització del sector ramader, agrícola i forestal, la promoció industrial i artesanal, el desenvolupament turístic i la promoció ambiental.

- Participar en l'elaboració i l'avaluació dels plans territorials i dels plans comarcals de muntanya que afectin l'Alt Pirineu i Aran, d'acord amb les autoritats sectorials competents.

- Impulsar la participació d'entitats, públiques i privades, en l'elaboració de propostes sobre l'aprofitament de recursos o la planificació sectorial de l'Alt Pirineu i Aran.

- Fomentar la projecció de l'Alt Pirineu i Aran i fer-ne conèixer els trets d'identitat.

- Impulsar la programació, la gestió i la informació de les actuacions especials per a la muntanya de la Unió Europea.

- Impulsar polítiques sostenibles de desenvolupament demogràfic i cohesió social, que garanteixin infraestructures culturals i d'ensenyament presencial i a distància.

- Promoure infraestructures tecnològiques adaptades al medi que afavoreixin la implantació dels serveis de telecomunicacions i tecnologies de la informació i el desenvolupament del teletreball.

- Promoure la creació de la marca de qualitat Pirineus per a productes agraris i turístics i elaborar-ne les normes de qualitat.

- Impulsar la creació d'una xarxa de comunicació de ràdio i televisió de l'Alt Pirineu i Aran.

- Fer el seguiment de les accions que l'Institut acordi, impulsar-les i informar-ne el Govern.

- Qualsevol altra funció que ajudi a assolir el desenvolupament integral i sostenible de l'Alt Pirineu i Aran.

6.1.2.- La dinàmica actual de les zones de muntanya

A Catalunya es poden diferenciar 3 zones de muntanya, que presenten situacions socioeconòmiques i ecològiques diferents entre sí: Els Pirineus (la zona en la qual ens centrarem), la muntanya rural i la muntanya metropolitana.

Els Pirineus representen el 25% de la superfície de Catalunya i tenen una importància ecològica a nivell europeu. La seva extensió territorial, la seva riquesa i diversitat dels recursos naturals i la importància dels canvis socioeconòmics i ecològics que s'hi produeixen darrerament són les principals característiques específiques de la zona.

El procés de despoblament:

La regressió demogràfica està associada a un canvi de model de poblament que comporta un augment progressiu de la població a les principals valls i en alguns nuclis de població, mentre que la resta del territori experimenta una davallada demogràfica radical. El despoblament comporta l'exhauriment dels recursos humans, ja que desapareixen els joves i es trenca el cicle vital entre població i territori, i, per tant, es posa en dubte qualsevol alternativa de futur. Aquest despoblament es caracteritza per la buidada demogràfica en alçada, ja que la població baixa de cota, i en extensió, ja que la població es concentra en punts determinats. Això provoca l'abandonament de molt pobles situats a les valls, principalment als Prepirineus.

No obstant, cal comentar que en els últims censos algunes comarques han deixat de perdre població i, fins i tot, en algunes hi ha hagut un augment, però en global hi ha un despoblament del conjunt del territori. Si, a més, es té en compte l'envelliment de la població de la muntanya es pot dir que en uns vint-i-cinc anys, la major part del territori de muntanya estarà pràcticament desert⁸⁸.

L'abandonament de les activitats del sector primari:

La crisi de les activitats del sector primari (agricultura, ramaderia i explotació forestal) i d'algunes activitats industrials (com l'explotació hidroelèctrica al Pallars Jussà i l'Alta Ribagorça) també afecta el despoblament del territori muntanyenc. La desaparició de la pagesia en bona part del territori de muntanya ja és un fet, i l'extensió del fenomen a la resta del territori sembla una qüestió de temps. L'actual reducció del nombre de pagesos actius té a veure amb la desaparició dels actius per envelliment i amb un trencament generacional de la transmissió familiar de l'activitat, no pas amb un procés de modernització de les explotacions. Com s'ha comentat abans, si es manté la tendència actual, en un màxim d'una o dues generacions l'explotació agrària s'extingirà al conjunt del territori⁸⁹.

6.1.3.- La regressió ecològica dels paisatges

El despoblament i l'abandonament de les activitats del sector primari, esmentat anteriorment, comporta una pèrdua de control del territori i desencadena un procés de regressió ecològica dels paisatges. L'abandonament de superfícies productives, agràries o forestals, al llarg de quaranta anys, i que continua, ha comportat la proliferació d'ermes, un creixement extraordinari de la superfície forestal, canvis en l'estructura de les masses boscoses, importants afectacions de la fauna i una degradació generalitzada d'elements construïts per l'home, com pobles, esglésies, bordes, fonts, marges i camins.

Tots això dona lloc a un paisatge nou, de característiques ecològiques molt diferents de les del paisatge antic. Si el paisatge anterior era el resultat d'un determinat model de gestió del territori, el paisatge actual és, doncs, el resultat de l'absència de gestió i, per tant, resulta d'un procés mancat dels controls més elementals. Cal establir un model de gestió i explotació d'aquest vast territori perquè aquesta situació comporta uns riscos i uns reptes en termes de sostenibilitat.

⁸⁸ L'estat del medi ambient a Catalunya. ICTA, Enric Llebot (ed.). 2005.

⁸⁹ La transformació del model agrari en àrees de muntanya. Tulla, A.F. et al. 2003

El desequilibri productiu en favor del sector terciari i específicament del turisme:

Aquestes transformacions i processos esmentats en els apartats anteriors estan acompanyats per el creixement del sector terciari, sobretot el turisme. Ara, les zones de muntanya són territorial i socioeconòmicament més desequilibrades i dependents del que ho eren abans. Això és degut a la incapacitat de mantenir les activitats primàries

tradicionals (també les industrials) i d'aturar l'envelliment i l'èxode de la població, el fracàs de les propostes d'industrialització selectiva i la incapacitat per integrar el territori de muntanya dins les dinàmiques pròpies dels territoris desenvolupats⁹⁰.

Es pot veure, doncs, que les millores en les infraestructures i els serveis, comentades anteriorment, han creat noves expectatives i han contribuït a generar un nou dinamisme i a millorar la qualitat de vida dels habitants de les zones de muntanya. Han acostat les zones de muntanya a les àrees metropolitanes. No obstant, aquestes mesures no han estat, ni molt menys, suficients per poder canviar la situació i evitar aquesta transformació del territori ja que la zona de muntanya manté el seu caràcter de perifèria amb un baix nivell d'integració en el sistema territorial català. Per a que la situació canviï es necessari el canvi en la política, no només autonòmica, sinó en la estatal i en la europea, en àmbits com el medi rural, l'agricultura, l'explotació forestal i les infraestructures i comunicacions.

L'esforç que s'ha fet durant la dècada dels noranta per promoure i desenvolupar el turisme, ha fet que aquest sector hagi adquirit tanta importància a les zones de muntanya que actualment està amenaçant en convertir-se en un monoconreu. D'altra banda, el manteniment del sector primari o la diversificació productiva (indústria, serveis no turístics) rebien un impuls o un suport insuficients.

El turisme, en algunes comarques, ha servit com a pretext per impulsar el sector secundari, de construcció. La proliferació de segones residències amenaça el paisatge i, per tant, gran part dels sòls més productius. Les cues que es produeixen el cap de setmana en els accessos a determinades zones de muntanya amaguen, doncs, la realitat d'un sector turístic subdesenvolupat, de qualitat sovint baixa o mediocre, subordinat als interessos d'un sector de la construcció sobredimensionat⁸. A les zones de muntanya hi ha més població activa en el sector secundari que en el sector turístic, això demostra que el creixement econòmic de les comarques més turístiques s'ha basat en el consum del sol, un bé limitat.

Un altre problema del turisme és la seva estacionalitat. Els índexs d'ocupació de les segones residències són massa baixos per poder generar una veritable economia turística que realment beneficiï la zona; la integració del turisme amb els altres sectors de l'economia és, doncs, molt baixa. Per tant, es pot dir que l'actual model turístic de l'alta muntanya no és sostenible.

S'ha de tenir em compte, també, la incapacitat per generar noves indústries artesanes o productes turístics a partir d'un patrimoni cultural de primer ordre com és la rica tradició pastoral (treball de transformació de la llana, etc.), que en altres països ha esdevingut el motor econòmic d'algunes valls de muntanya. Tampoc s'han sabut integrar les races domèstiques autòctones o silvestres, en una oferta turística integradora i potenciadora dels valors culturals i naturals propis del territori.

⁹⁰ L'estat del medi ambient a Catalunya. ICTA, Enric Llebot (ed.). 2005.

Un exemple clar d'aquest fet és la important promoció de la utilització dels vehicles motoritzats, com els quads i els 4x4, mentre que la promoció d'activitats que poden complementar l'activitat agrària i contribuir a la gestió correcta del paisatge, com el turisme eqüestre i asinal, és molt reduïda.

Cal comentar que, a part de la construcció, l'esquí alpí i els esports d'aventura tenen una gran importància econòmica a la zona de muntanya. L'esquí alpí, té un paper destacat en la desestacionalització de la demanda, és un factor d'equilibri del sistema socioeconòmic i, doncs, de sostenibilitat. No obstant, l'impacte ambiental que té en determinades zones valoritzables econòmicament per mitjà d'estratègies diferents (ecoturisme), provoca dubtes i reticències sobre aquest servei.

6.1.4.- La pressió antròpica creixent sobre el territori

El lleure a la natura s'ha popularitzat en els últims quinze anys. El "turisme d'aventura" ha transformat totalment el model de freqüentació del rural i natural. Ha augmentat el nombre de practiques lúdiques i esportives, en els medis terrestre, aquàtic i aeri, i ha augmentat el nombre de practicants de cadascuna d'aquestes pràctiques. Això comporta un ús cada cop més intensiu d'aquests ambients. La millora de les infraestructures, sobretot viàries, i el progrés tecnològic, els vehicles principalment, han encongit l'espai-temps, com s'ha comentat anteriorment. Ha augmentat l'ús de vehicles motoritzats per accedir al medi natural, cosa que afavoreix la freqüentació cada cop més intensa d'indrets cada cop més llunyans i inaccessibles. Cal comentar que la natura deixa de ser un espai per conèixer i passa a ser una zona de jocs i relaxament.

En aquest nou model d'accés a la zona de muntanya és lògic que es multipliquin les topades entre el medi ambient i el turisme, entre el turisme i les activitats forestals, o l'aparició de sistemes d'emergència com accidents, extraviaments o incendis. Si continua el despoblament i l'abandonament de les activitats agràries i augmenta la pressió turística, aquests problemes s'accentuaran⁹¹.

6.1.5.- Els costos ambientals del transport

El sector dels transports és el principal consumidor d'energia, tant a Catalunya com a la Unió Europea, per davant de la indústria i l'ús domèstic. S'ha de tenir en compte l'energia emprada per impulsar els vehicles però també el volum total d'energia utilitzat al llarg de tot el cicle productiu de transport.

Les emissions que aporta la circulació dels vehicles és molt important en la contaminació atmosfèrica. L'augment de la mobilitat ha comportat més emissions a l'atmosfera, amb conseqüències sobre el medi ambient i la salut de les persones.

La circulació dels vehicles no només emet gasos, sinó que s'ha de tenir en compte la contaminació acústica que provoca, sobretot en el medi urbà. Òbviament, l'augment d'aquest tipus de contaminació es relaciona directament a l'ús dels vehicles motoritzats.

L'augment de l'ús dels vehicles amb motor implica, també, un augment de l'ocupació del sòl per part de les infraestructures viàries i provoca una fragmentació del territori cada vegada més notable.

⁹¹ L'estat del medi ambient a Catalunya. ICTA, Enric Llebot (ed.). 2005.

6.1.5.1.- Els camins rurals

L'espai rural està comunicat per una gran xarxa de camins i senders rurals, que constitueixen més del 90% de la xarxa de comunicacions a les comarques de muntanya.

Els camins afavoreixen la comunicació veïnal, les tasques d'agricultura, ramaderia, silvicultura, protecció civil i gestió del medi natural i milloren les condicions de lleure i turisme a la natura. Per tant, els camins es poden classificar com a veïnals, rurals, forestals, ramaders i de servei i la majoria d'ells són públics. Aquesta xarxa de camins està integrada per vials, pavimentats o no, construïts per a la circulació de vehicles a motor i d'altres més antics, tradicionals, construïts per a la circulació de persones i ramats, que poden constituir fins un 50% de la xarxa de camins, depenent de la comarca⁹².

D'altra banda, el despoblament del medi rural, l'abandonament d'activitats tradicionals agràries i ramaderes, la baixa rendibilitat dels boscos i els pocs recursos dels que disposen les localitats rurals expliquen l'estat, cada vegada pitjor, de la xarxa de camins rurals. A finals dels anys vuitanta el 70% dels accessos a nuclis habitats eren pistes de terra, però, actualment la majoria d'aquests vials estan pavimentats, gràcies a l'Administració catalana. No obstant, els ajuntaments rurals no tenen recursos propis per a mantenir aquestes infraestructures, i necessiten ajudes d'altres nivells institucionals.

La funció d'aquests vials rurals ha canviat molt. Actualment tenen s'utilitzen, principalment, per al lleure i al turisme. L'augment de l'ús dels vehicles a motor, com s'ha comentat anteriorment, també ha contribuït al canvi d'ús dels camins rurals.

Com ha conseqüència d'això, creix el conflicte entre les activitats rurals tradicionals i les activitats turístiques actuals, amb el conseqüent creixement de l'impacte ambiental provocat per aquestes. És per això que s'aprova la Llei 9/1995, de regulació de l'accés motoritzat al medi natural, modificada per la Llei 12/2006 de mesures en matèria de medi ambient.

Cal comentar, també, que, com a conseqüència d'aquest creixent interès per el turisme rural, el senderisme ha experimentat un creixement notable, ja sigui a peu, en bicicleta o a cavall. És per això que la xarxa de senders ha augmentat en els últims anys. Es pot comprovar veient com s'ha expandit la xarxa homologada de senders de curt i llarg recorregut que gestiona la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC), que ja passa els 5.000 km de recorreguts.

Pel que fa als camins ramaders, cal remarcar que, tot i que la Llei 3/1995 de vies pecuàries, empara aquests camins de forma directa i els atorga funcions con la conservació del medi o la satisfacció del lleure (sempre que siguin compatibles amb l'ús ramader), no hi ha polítiques d'ordenació territorial que els regulin.

6.1.6.- El model d'espais naturals protegits

Tot i que gran part de les zones de muntanya estan protegides pel PEIN, en aquest sistema de protecció especial els organismes internacionals defineixen una sèrie de funcions (com la conservació, la recerca científica, l'educació ambiental i el lleure) a realitzar en els espais naturals protegits que després són incapaços de realitzar, no hi ha una definició del territori suficient i les diferents figures de protecció s'utilitzen malament⁹³.

⁹² La xarxa de camins a les comarques de muntanya. Campillo, X. 1995.

⁹³ L'estat del medi ambient a Catalunya. ICTA, Enric Llebot (ed.). 2005.

Per tant, tenint en compte la crisi que pateixen les zones de muntanya, ja comentada anteriorment, és necessària una veritable política que redreci la tendència actual. Per a una gestió integrada dels espais naturals, és necessari que els equips tècnics del parc estiguin formats per, a part de biòlegs enginyers forestals, economistes, enginyers agrònoms, antropòlegs, geògrafs, entre d'altres.

7.- Emissions de gasos i residus ramaders

En aquest apartat s'expliquen quins són els principals problemes que es poden produir en el medi ambient per un excés de residus ramaders.

7.1.- Emissions de gasos

Les substàncies gasoses originades per les activitats ramaderes, susceptibles d'alterar les característiques de l'aire són:

- El diòxid de carboni
- El metà
- L'amoníac
- Les olors

7.1.1.- El diòxid de carboni

És un gas format per la combustió de matèria orgànica. Les principals fonts antropogèniques d'emissió a l'atmosfera són la combustió de carburants fòssils i els incendis forestals. El seu temps de permanència a l'atmosfera és de 100 anys i des del començament del període preindustrial ha augmentat un 25%.

En la ramaderia, el CO_2 deriva principal de la respiració animal i dels subproductes del seu metabolisme. La seva contribució a l'augment de la concentració de CO_2 és totalment menyspreable.

7.1.2.- El metà

És produït per la descomposició bacteriana de la matèria orgànica en condicions anaeròbies. El 70% de les emissions de metà a l'atmosfera són a causa de l'activitat humana, principalment de l'agricultura i la ramaderia. El temps de residència a l'atmosfera és d'uns 10 anys. El metà emès a l'atmosfera no s'acumula: una part es reabsorbeix pel sòl i l'altra és oxidada a l'aire. La destrucció del metà pels bacteris metanotròfics del sòl no és gens menyspreable i contribueix a augmentar la humitat i la concentració nitrogenada del sòl (veure Imatge 5).

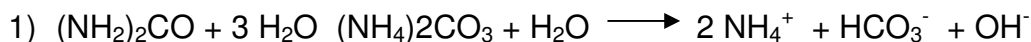
El metà (CH_4) intervé en diversos aspectes i reaccions de gran importància per l'atmosfera: en la troposfera, participa de l'escalfament de la terra i pot augmentar la concentració d'ozó, pel contrari, en la estratosfera contribueix a la destrucció de la capa d'ozó. Igual que el diòxid de carboni CO_2 , el metà absorbeix les radiacions infraroges que procedeixen de la superfície de la terra, formant una espècie de capa que no permet que la calor s'elimini cap a l'espai, donant lloc al que es coneix com a "efecte hivernacle". relativa del 15% en l'escalfament global, fet que el col·loca com el segon gas d'efecte hivernacle darrera del diòxid de carboni, que és responsable del 55%.

7.1.2.1.- L'amoníac

Les fonts més importants d'amoníac són les activitats agràries (un 80.6%) entre els residus ramaders i els fertilitzants químics. El temps de residència de l'amoníac és de 10 dies, ja que és molt reactiu i es combina fàcilment donant lloc a aerosols. Cal destacar que no totes les espècies participen igual en el procés, s'ha de tenir en compte la talla de l'animal i la densitat i concentració de caps de bestiar.

La formació de l'amoniac esdevé de la següent manera:

L'ió amoni es produeix majoritàriament per la hidròlisi de la urea continguda a la orina, segons la reacció química:

Posteriorment, l'ió pren la forma gasosa d'amoniac (NH_3):

Aquestes reaccions es veuen afavorides quan el sòl té pH elevat. La volatilització es produeix quan la concentració d'amoniac en la superfície és superior a la concentració d'amoniac a l'aire. En cas contrari, es produeix la deposició.

7.1.2.2.- Les olors

Són motiu de problemes d'impacte ambiental, de denúncies, queixes i normatives reguladores. Són una font de malestar comprensible tot i que no són necessàriament una font de contaminació ambiental.

Deriven principalment dels processos de degradació biològica de les substàncies que contenen els excrements. Si les condicions en que es realitzen aquestes transformacions són anaeròbies, més desagradables, a l'olfacte, són els compostos volàtils que es generen. Finalment, la olor, és la conseqüència de la barreja de tots els gasos que es produeixen. Per tant, la individualització química dels principals compostos volàtils responsables no és suficient per donar una informació fiable sobre l'efecte olfatiu de la combinació. Tot i així, normalment sempre hi ha certs gasos presents en les barreges: l'amoniac i el sulfur d'hidrogen.

7.1.3.- Efectes ambientals i ecològics

Alguns dels gasos citats anteriorment són més perjudicials que altres. En aquests apartat s'explica quins són els principals efectes ambientals i ecològics d'aquests gasos.

7.1.3.1.- El metà i el diòxid de carboni

El metà intervé en diversos aspectes i reaccions de gran importància per l'atmosfera: en la troposfera, participa en l'escalfament de la terra i pot augmentar la concentració d'ozó, en canvi, en la estratosfera contribueix a la destrucció de la capa d'ozó. Tant el CO_2 com el NH_4 , són gasos que absorbeixen les radiacions infraroges que procedeixen de la superfície de la terra, formant una espècie de capa que no deixa que el calor s'escapi cap a l'espai, fet que es coneix amb el nom de "efecte hivernacle". El diòxid de carboni és el responsable del 50% del potencial d'escalfament de la terra, mentre que tota la resta (metà, òxids de nitrogen i CFC) són responsables de l'altre 50%. Segons una seria molt complexa de reaccions, el metà s'oxida a l'atmosfera donant lloc a monòxid de carboni (CO), el qual, mitjançant una nova oxidació, passarà a donar diòxid de carboni (CO_2). Per tant, la contribució de metà a l'efecte hivernacle és doble: directament, per absorbir les radiacions infraroges; i indirectament, al transformar-se en CO_2 .

7.3.2.2.- L'amoniac

L'amoniac, a més de causar danys directes en la vegetació que es troba al voltant de les fonts d'emissió, també es causant de l'acidificació de l'atmosfera i, en conseqüència, dels sòls i de les aigües mitjançant deposicions humides.

Els efectes directes estan relacionats amb les deposicions seques i es manifesten molt freqüentment en els climes del nord d'Europa o durant els hiverns freds dels climes continentals. Les plantes que tenen la capacitat d'absorbir directament l'amoni a través del fullatge, presenten unes coloracions grises (necrosi) en les fulles, conseqüència de la incapacitat del vegetal a reaccionar a baixes temperatures. Aquests efectes no apareixen amb temperatures baixes.

Els efectes indirectes són més comuns i greus. L'amoníac es combina fàcilment amb compostos àcids presents a l'atmosfera donant lloc a aerosols amoniacals, forma que li permet recórrer grans distàncies, i així esdevé un contaminant d'escala internacional.

Les deposicions àcides, com el sulfat amònic, provoquen una acidificació i enriquiment de nitrogen al sòl. Les deposicions NH_4^+ són transformades molt ràpidament en NO_3^- per nitrificació, fet que comporta una acidificació del sòl. Com a conseqüència, moltes espècies vegetals, característiques d'ecosistemes fràgils, desapareixen. D'altra banda, es desenvolupen i entren en competència les espècies tolerants a sòls àcids. Aquelles espècies de creixement ràpid tindran avantatges sobre les espècies de creixement lent.

7.3.3.- Els residus ramaders

Antigament, les dejeccions sòlides i les líquides es recollien per separat. Actualment es reuneixen abans de ser emmagatzemades, o bé amb palla per formar l'adob, o bé amb l'aigua que s'ha fet servir per rentar, juntament amb residus alimentaris, per formar l'adob liquat. La composició d'aquestes barreges varia molt segons l'espècie animal i la proporció de palla o d'aigua afegida, així com segons el tipus d'emmagatzemament.

A una dosi compatible amb una valoració agrònoma, els afluents animals tenen, essencialment, un seguit d'efectes positius sobre el sòl i les plantes. L'adob, és un important generador d'humus. L'ús dels afluents no és una tasca fàcil, i necessita que es segueixin un seguit de condicions en relació al moment i a la forma de d'aplicació, la dosi, el tipus de sòl, la presència o l'absència i el tipus de cultiu. Totes aquestes recomanacions són especialment destacades per la ramaderia de tipus intensiu, no tant pel que fa a la ramaderia extensiva.

8.- Treball de camp

En aquest apartat es mostren les enquestes realitzades a cada ramader del municipi d'Esterri de Cardós i al representant dels ramaders (Josep Ticó).

Al final de cada entrevista es representa un mapa amb les parcel·les de propietat i arrendades, tot i que en alguns casos només es representen les parcel·les de propietat privada per manca de dades. En cada mapa, es representa la divisió parcel·laria. A la última part de les entrevistes també es troba un mapa amb la distribució general de les parcel·les de tot el municipi (propietat privada, comunals i Institut Català del sòl) i la superfície que ocupen.

Amb la informació obtinguda en les entrevistes als ramaders, i al representant dels ramaders, s'ha elaborat un inventari, sintetitzant totes les dades proporcionades.

En l'última part de l'apartat es pot veure el model d'enquesta que s'ha utilitzat en les entrevistes als ramaders.

8.1.- Enquestes i entrevistes

A continuació es recullen totes les entrevistes realitzades als ramaders d'Esterri de Cardós i al representant dels ramaders.

8.1.1.- Ramader 1: Josep Maria Caminal Blasi

Casa MARCH. Tfn:973623170

Municipi: Esterri de Cardós

Edat: 46

Data de l'entrevista: 17 de novembre del 2006

Hora de l'entrevista: 9:00h

EXPLOTACIÓ BOVINA, OVINA I EQUINA

Característiques de l'explotació ramadera

Disposa de 19 caps de bestiar boví, 547 caps ovins i 11 equins⁹⁴.

Per alimentar al bestiar durant l'època en que es troba a les parts més baixes de la muntanya, en que per les condicions climàtiques no es disposa de suficient past natural, es du a terme el dall i redall de les parcel·les, per poder procedir al peixiu. El primer dall es du a terme al juny i el segon, redall, al mes d'agost.

El primer peixiu es du a terme al mes d'abril i el segon als mesos de novembre o febrer.

Amb els fems del bestiar té suficient per adobar les zones de pastura i assegurar un creixement natural del past, no li cal afegir-ne més ni utilitzar additius químics.

L'explotació bovina, ovina i equina és comercialitza per l'aprofitament de la carn.

El bestiar, generalment es troba lliure, i el va a controlar com a mínim un cop a la setmana.

Explotació Bovina

El ramat està a les bordes o pastures intermitges els mesos de maig i octubre. Al mes de juny es dirigeix cap a les pastures d'estiu, i al novembre baixa cap a les parts baixes de la muntanya d'Esterri de Cardós, practicant la transterminàcia. El període d'estabulació va des de gener fins març i s'alimenta al bestiar amb l'herba obtinguda en el dall i redall de les superfícies conreades i de les pastures naturals.

El bestiar d'engreix rep complements alimentaris com el fenc.

Explotació Ovina

El ramat està a les bordes de les pastures intermitges durant el mes de juny. Al mes de juliol el ramat puja cap a les pastures d'estiu i arriba a les parts baixes de la muntanya d'Esterri de Cardós al mes de novembre. El període d'estabulació va des de desembre fins abril i s'alimenta al bestiar amb l'herba obtinguda en el dall i redall de les superfícies conreades i de les pastures naturals.

El bestiar d'engreix rep complements alimentaris de fenc i granulat de producció pròpia ecològica i en cas de no tenir suficient compra.

⁹⁴ Veure Annex (Foto 48A)

Explotació equina

El ramat està a les bordes durant els mesos de maig i desembre. Al mes de juny el ramat puja cap a les pastures d'estiu i arriba a les parts baixes de la muntanya d'Esterri de

Cardós al mes de novembre. Quan arriba a la part baixa de la muntanya, s'alimenta amb l'herba obtinguda en el dall i redall de les superfícies conreades i de les pastures naturals.

El bestiar no rep mai cap tipus de complements alimentaris.

Factors socio-econòmics i ambientals de l'explotació

Factors ambientals

Problemes amb la fauna salvatge:

Els principals problemes que li ocasionen determinats animals salvatges com els gossos assilvestrats, el porc senglar, l'àliga daurada i el cabirol, són la depredació de cries de bestiar, danys a les infraestructures de les pastures (tanques, etc.), danys a prats i conreus i competència per l'herba dels prats de dall.

Els cabirols i els porcs senglars causen molt danys a les parcel·les conreades i va haver d'instal·lar sistemes de vigilància com el pastor elèctric per evitar l'entrada. Els gossos assilvestrats van ocasionar l'any passat, la pèrdua de 97 caps ovins.

La presència i danys d'aquests animals salvatges les deu a una reintroducció d'aquesta fauna que genera una sobrepoblació.

La reintroducció de nous exemplars d'ós bru al PNAP li sembla una mesura molt incorrecte, ja que genera un gran perill per al bestiar.

Fems:

No té cap problema amb un excedent de fems a les zones de pastura, 100 caps de bestiar distribuïts per mes de 1000 ha, no poden generar una sobrecàrrega d'adob.

Paisatge:

La ramaderia juga un paper molt important en la conservació del paisatge i de la biodiversitat de la zona, i és molt important i positiu que es valori aquest factor. Sense ramat, el paisatge característic del Pirineu desapareix, afectant també a la gran diversitat vegetal i animal de la zona.

Factors econòmics

Es dedica íntegrament a l'explotació ramadera, no rep ingressos externs degut a la dedicació d'altres professions.

Les ajudes i subvencions li aporten un ingrés capaç d'afavorir la continuïtat a la dedicació ramadera. Sense aquestes ajudes no es podria dedicar ja que no tindria suficients ingressos per poder viure. Rep ajudes agroambientals de suport a la ramaderia ecològica.

El preu de la carn no ha augmentat al mateix ritme que l'augment del cost de la vida. Fa 20 anys el preu de la carn era el mateix que actualment, amb la diferència que abans amb una explotació de 20 caps bovins es podia viure i ara es necessiten un mínim de 60 caps per poder obtenir un mínim d'ingressos suficients.

És molt difícil comercialitzar la carn ecològica al preu que realment hauria de valer, considerant la seva qualitat. El preu de la carn ecològica és més elevat que el de la carn convencional i per tant es consumeix menys. L'augment del cost de la vida ha generat que es valori més el preu que la qualitat de l'aliment.

L'herba que es talla a l'estiu als camps de dall, serveix per poder alimentar al bestiar durant l'hivern. Aquest anys, el dèficit de pluges ha generat molta sequera i una disminució del 70% de l'herba obtinguda, comparat amb anys anteriors. Aquest fet suposa un cost addicional pel manteniment de l'explotació, degut a la necessitat d'haver de comprar molta quantitat d'herba per fer front a les necessitats alimentàries del bestiar. Els ramaders reben ajudes econòmiques quan es troben davant de problemes de sequera que els obliga a comprar més quantitat d'herba. El problema és que reben menys diners dels que haurien de rebre per pèrdues en la producció d'herba.

Les parcel·les s'exploren des de satèl·lit i molts cops es detecten menys parcel·les no productives de les que realment hi ha.

Factors socials

A l'explotació es dedica ell a jornada completa i la seva mare de 80 anys. No té cap fill o col·laborador que succeeixi l'explotació un cop ell no es pugui dedicar al manteniment de l'explotació.

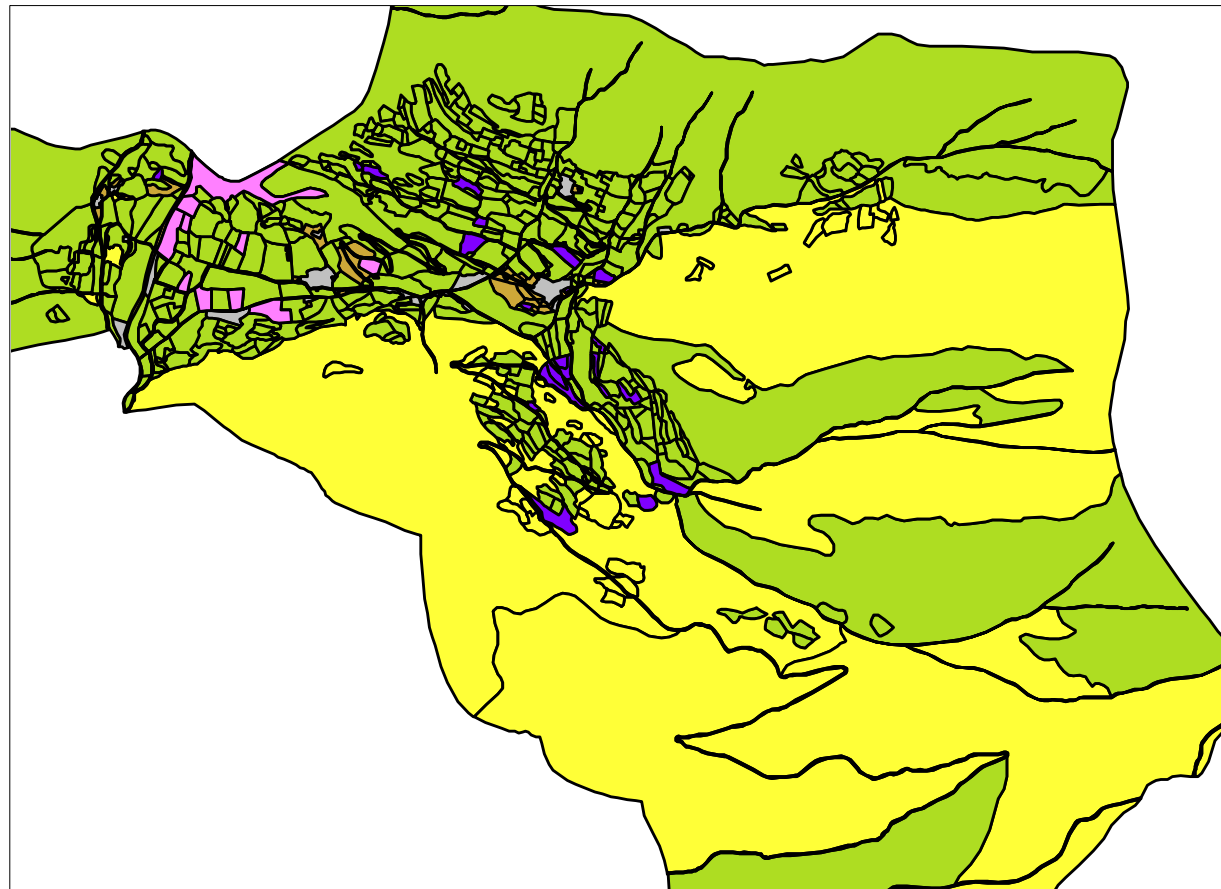
És un treball molt sacrificat al qual només es dedica aquella persona que li agradi molt i hagi nascut en una família dedicada a la ramaderia. És una professió heretada.

Actualment, el repte més important que ha de superar la ramaderia de la comarca per continuar és el de la manca de relleu generacional que dificulta la continuïtat de les explotacions ramaderes. En pocs anys, si la situació econòmica i social segueix com en l'actualitat desapareixerà la tradició ramadera en el municipi, i en la majoria de pobles de l'Alt Pirineu.

La gent escull treballar en altres sectors, com el turisme o la construcció, en que les ingressos són superiors i les hores laborals inferiors. Un dels factors clau que generaran la gran davallada en el sector ramader en pocs anys, és el gran impuls de sectors com les immobiliàries o el turisme. Molta gent prefereix vendre parcel·les a un preu relativament elevat que no seguir dedicant-se a una professió tan sacrificada. El PNAP ha ajudat a impulsar més el sector immobiliari que no pas protegir el sector ramader. Considera la incidència dels espais naturals protegits sobre la ramaderia de muntanya un factor molt negatiu, i pensa que un espai protegit ha d'ajudar als ramaders que tenen prats i bestiar dins del seu límit.

Mapa 5: Distribució parcel·laria de Josep Maria Caminal Blasi

Llegenda:

- Parcel·les arrendades
- Parcel·les de propietat
- Denominació Qualificació Cadastral**
- CULTIU PERMANENT
- CULTIVABLE
- FARRATGERA
- NO CULTIVABLE
- US MULTIPLE

200 0 1000 m

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del cadastre del 2003.

8.1.2.- Ramader 2: Ángeles Castella Carmaniu

Casa MORA⁹⁵. Tfn: 973623222

Municipi: Arròs de Cardós

Edat: 42

Data de l'entrevista: 2 de novembre del 2006

Hora de l'entrevista: 16:00h

EXPLOTACIÓ DE CONILLS

Característiques de la instal·lació de l'explotació de conills

La nau de conills té una superfície de 300 m². Disposa d'electricitat i d'aigua de la xarxa pública. Té un sistema de neteja elèctric dels fems. Les gàbies estan situades a 1 metre de la superfície aproximadament i un sistema elèctric de pales recull els fems que es van dipositant sobre el sòl, extraient-los de la instal·lació i acumulant-los fora. Els fems recollits s'acumulen durant un any per obtenir, posteriorment, a la primavera adobs.

Durant l'hivern, les temperatures són molt baixes i el fred afecta a la fertilitat, al poder receptiu de les femelles i a la qualitat de la llet. Per tant s'aïllen les finestres de la nau amb plàstics per tal de disminuir la pèrdua de calor de l'interior d'aquesta.

A l'estiu, durant els mesos de juny i juliol, les temperatures poden arribar als 36°C, fet que provoca que moltes femelles morin per l'estrès climàtic, al no poder suportar aquestes temperatures estant embarassades.

Les femelles necessiten 16 hores de llum al dia, per tal d'assegurar la seva productivitat i fertilitat, per tant a l'hivern es necessiten més hores de llum elèctrica a la instal·lació per satisfer les hores necessàries de llum.

La nau disposa de ventiladors, que estan contínuament en funcionament per tal de renovar l'aire sobrecarregat de l'interior.

Característiques de l'explotació i de l'activitat econòmica

L'explotació disposa de 300 femelles i 40 mascles⁹⁶ de raça híbrida (1 mascle per cada 10 femelles, aproximadament). Cada dos o tres mesos s'adquireixen 3 mascles per anar reposant. Cada mascle pesa entre 4 i 5 kg i la seva edat de màxim rendiment dura dos anys aproximadament. L'alimentació dels conills és pinso compost.

L'explotació és diferència en 3 bandes o sectors diferents⁹⁷. Cada banda té entre 60 i 70 femelles.

A cada banda es duen a terme etapes diferents. A la primera banda, es troben les femelles positives i els mascles. A la segona banda es porta a terme el procés d'engreixament de les cries. I a la tercera es troben la resta de les femelles. Es du a terme un circuit tancat entre les 3 bandes.

⁹⁵ Veure Annex (Foto 64A)

⁹⁶ Veure Annex (Foto 51A)

⁹⁷ Veure Annex (Foto 57A)

El procés d'aparellament es du a terme cada 15 dies, mitjançant la introducció de la femella a la gàbia del mascle, no es poden treure als mascles de les gàbies per aparellar-se amb les femelles.

L'embaràs de les conilles dura 28 dies, si es supera aquest temps significa que el nombre de conills en el part serà menor a l'habitual. Cada mes crien entre 12 i 15 conilles⁹⁸. En cada part es pot arribar a tenir entre 5 i 19 conills, amb una mitjana de 8 conills per part. Disposa de dues conilles adoptives, que tenen cura de part de les cries de la resta, per poder igualar, així, el nombre de cries per conilla.

Les conilles positives es troben a la primera banda de la nau, preparen el niu, triturant la palla i arrancant-se part del pèl. Les cries, a partir dels 4 mesos de néixer, comencen a ser fèrtils. Les gàbies tenen una fitxa d'identificació del conill, en la que s'especifica si la conilla és positiva o no, les dates dels parts i els nombres de cries que han tingut en cada part.

Als 30 dies de néixer, les cries es separen de la mare i es porta a terme un procés d'engreixament, a la segona banda, durant uns altres 30 dies, passats aquests 30 dies es venen o es porten a l'escorxador de Tremp i es procedeix a la neteja de les instal·lacions.

El sistema elèctric de pales⁹⁹, extreu els fems i els acumula a l'exterior. Les gàbies es cremen, es renten i es desinfecten abans de tornar a posar de nou femelles positives.

Situació econòmica de l'explotació

Fa 15 anys es dedicava a la ramaderia bovina, però va haver de deixar el sector degut a la gran davallada que va patir el preu de la carn bovina en aquell temps.

Les subvencions que rep el sector ramader (oví, boví, equí i cabrum) fa que molta gent es dediqui a aquest tipus de ramaderia només per l'interès econòmic de les subvencions.

La situació de l'activitat econòmica de l'explotació de conills és crítica. No rep cap tipus de subvencions i li suposa un cost massa elevat com per poder fer front al dia a dia sense ingressos externs a aquesta activitat. Un dels problemes mes greus és el preu de la carn del conill. Abans el preu del conill era de 1300 pessetes, ara és molt més inferior. Amb l'entrada en vigor l'euro, el kg de conill va arribar a valer 1€. Actualment, pot arribar a obtenir 300€ cada 15 dies en la venda de conills (26 cèntims per conill). No li veu futur a aquesta activitat. Potser, una explotació més gran o una menor distància a l'escorxador, que reduiria el cost de transport faria més viable dedicar-se a aquesta activitat. Al manteniment de l'explotació de conills es dediquen ella i el seu marit a temps parcial.

A part de l'explotació de conills es dedica al sector terciari, turisme rural. Disposa d'una casa rural, Casa Mora, al municipi d'Arròs de Cardós, que li aporta més beneficis i menors costos que l'explotació de conills. Li ofereix una bona part d'ingressos, tot i que durant els mesos de gener, febrer i març tingui menor ocupació. Està lluitant per aconseguir el Segell de qualitat ambiental de Turisme Rural.

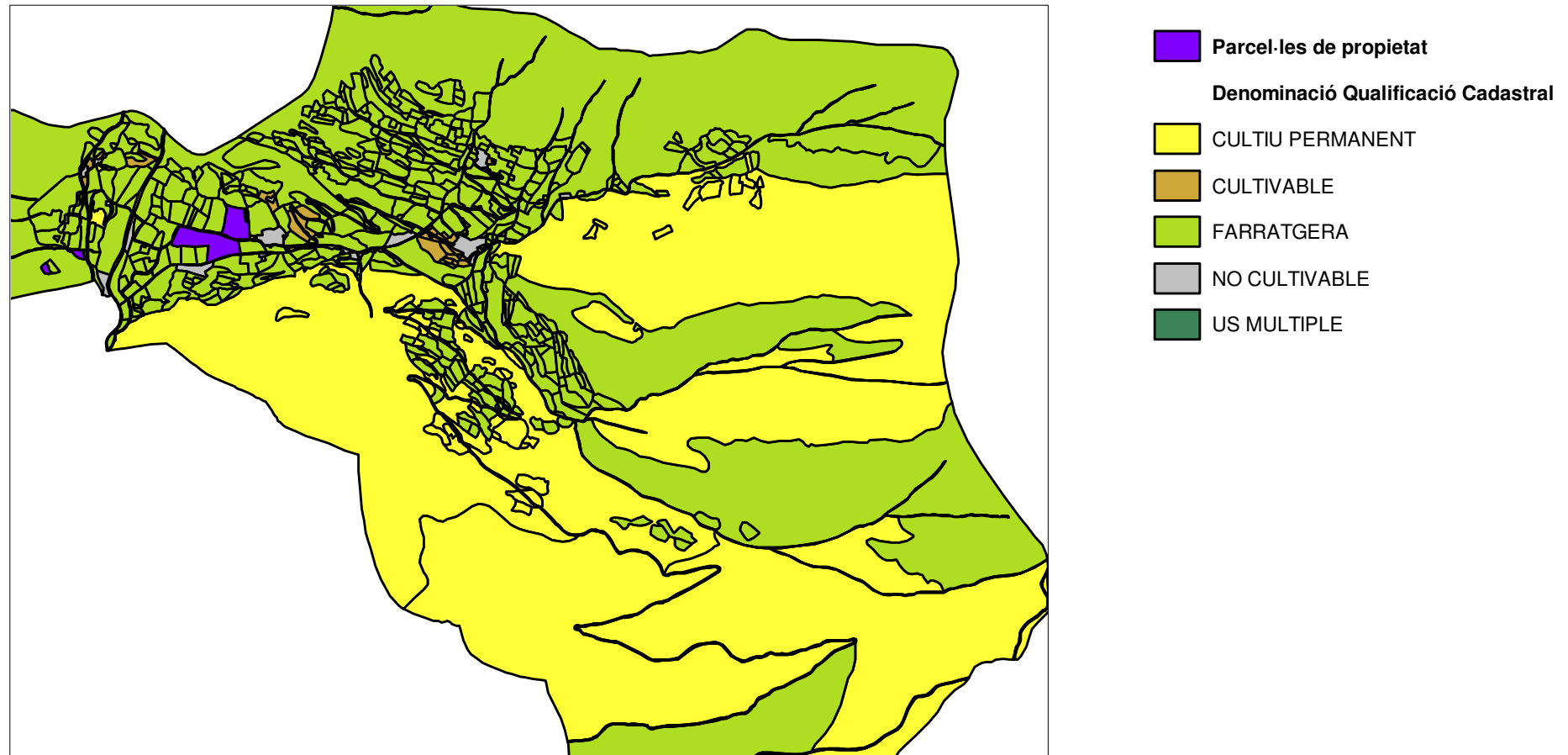
Els ingressos totals de la família, provenen, per tant, de l'explotació de conills, de la casa rural i de l'ocupació del seu marit (guarda forestal).

⁹⁸ Veure Annex (Foto 52A i 53A)

⁹⁹ Veure Annex (Foto 58A)

Mapa 6: Distribució parcel·laria de Àngeles Castella Carmaniu

Llegenda:

200 0 1000 m

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del cadastre del 2003.

8.1.3.- Ramader 3: Josep Català Isus

Casa CATALÀ. Tfn: 973623220

Municipi: Arròs de Cardós

Edat: 36 anys

Data de l'entrevista: 17 de novembre del 2006

Hora de l'entrevista: 13:00h

EXPLOTACIÓ BOVINA

Característiques de l'explotació ramadera

Disposa de 26 caps de vedelles, 9 vedelles de reposició de la raça bruna i 19 cries de vedell de la raça llemosina.

Per alimentar al bestiar durant l'època en que es troba a les parts mes baixes de la muntanya, en que per les condicions climàtiques no es disposa de suficient past natural, es du a terme el dall i redall de les parcel·les, per poder procedir al peixiu. El primer dall es du a terme al juny i el segon, redall, al mes de setembre.

El primer peixiu es duu a terme al mes de maig i el segon als mesos d'octubre o novembre.

Amb els fems del bestiar té suficient per adobar les zones de pastura i assegurar un creixement natural del past, no li cal afegir-ne més ni utilitzar additius químics. Adoba els camps al mes d'abril.

L'explotació bovina, ovina i equina és comercialitzada per l'aprofitament de la carn.

Disposa de certs caps d'aviram i conills per l'autoconsum.

Explotació Bovina

El ramat està a les bordes o pastures intermitges els mesos de maig i novembre. Al mes de juny es dirigeix cap a les pastures d'estiu, i a l'octubre baixa cap a les parts baixes de la muntanya d'Esterri de Cardós, practicant la transterminància. A l'hivern s'alimenta al bestiar amb l'herba obtinguda en el dall i redall de les superfícies conreades i de les pastures naturals. En cas de no tenir suficient, alimenta al bestiar amb fenc convencional propi o comprat.

El ramat, quan es troba lluny del poble, està lliure i el va a controlar de tant en tant, amb una aflluència menor d'un cop a la setmana.

Factors socio-econòmics i ambientals de l'explotació

Factors ambientals

Problemes amb la fauna salvatge:

Els principals problemes que li ocasionen determinats animals salvatges com el porc senglar i el cabirol, són els danys a les infraestructures de les pastures (tanques...), danys a prats i conreus i competència per l'herba dels prats de dall.

La presència elevada d'ungulats es deu a l'abandonament del medi rural.

La reintroducció de nous exemplars d'ós bru al PNAP és un tema al qual no li dóna importància, ja que pensa que hi ha altres problemes més importants que s'haurien de tractar abans.

Paisatge:

La ramaderia juga un paper molt important en la conservació del paisatge i de la biodiversitat de la zona, i és molt important i positiu que es valori aquest factor. Sense ramat, el paisatge característic del Pirineu desapareixeria, afectant també a la gran diversitat vegetal i animal de la zona.

Factors econòmics

Es dedica íntegrament al manteniment de l'explotació ramadera, i no obté ingressos externs de l'explotació.

Les ajudes i subvencions li aporten un ingrés capaç d'afavorir la continuïtat a la dedicació ramadera. Sense aquestes ajudes no es podria dedicar, ja que no tindria suficients ingressos per poder viure. Rep ajudes agroambientals de suport a la ramaderia ecològica.

Factors socials

Al manteniment de l'explotació col·labora la seva mare de 65 anys. De moment no té cap fill ni col·laborador que succeeixi l'explotació ramadera quan ell no es pugui dedicar.

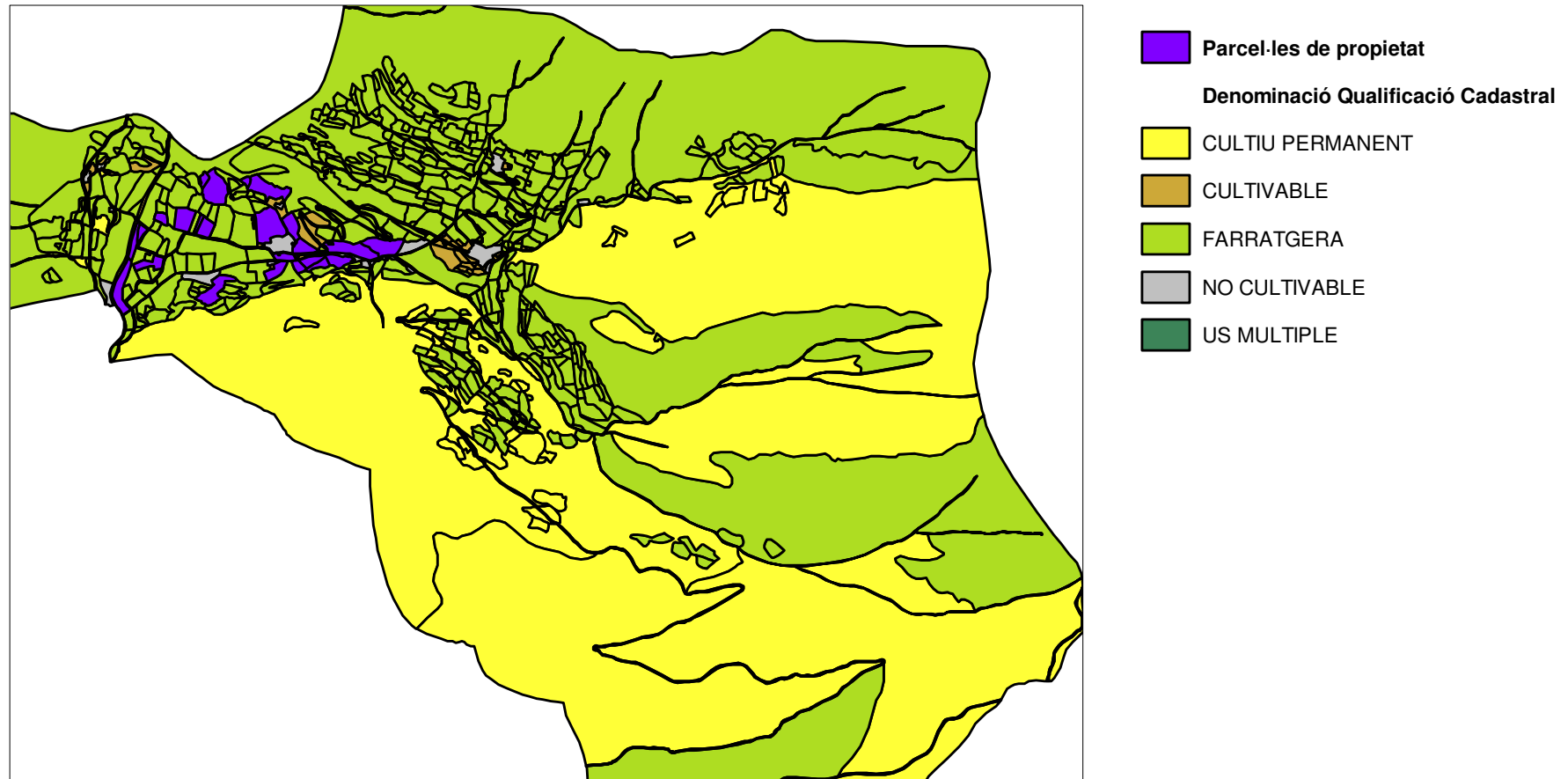
És un treball molt sacrificat en que només es dedica aquella persona que li agradi molt i hagi nascut en una família dedicada a la ramaderia. Durant tota la vida, la seva família s'ha dedicat a aquesta professió, i fa 8 anys que ell segueix aquesta orientació.

Considera la incidència dels espais naturals protegits sobre la ramaderia de muntanya un factor negatiu, i pensa que un espai protegit ha d'ajudar als ramaders que tenen prats i bestiar dins del seu límit.

Actualment, el repte més important que ha de superar la ramaderia de la comarca per continuar és el de la pressió de la rendibilitat econòmica del comerç del bestiar. Els preus de la carn són molt baixos comparats amb l'augment del cost de la vida.

Mapa 7: Distribució parcel·laria de Josep Català Isus

Llegenda:

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del cadastre del 2003.

8.1.4.- Ramaders 4 i 5: Jordi i Montserrat Laguia Aldosa

Casa l'ESPONA. Tfn: 973623219

Municipi: Arròs de Cardós

Edat: 30

Data de l'entrevista: 2 i 17 de novembre del 2006

Hora de l'entrevista: 21:00h i 17:00h

EXPLOTACIÓ BOVINA I OVINA

Característiques de l'explotació ramadera

Es tracta de dues explotacions diferents. En Jordi Laguia Aldosa es dedica a l'explotació ovina¹⁰⁰. Disposa de 850 caps d'ovelles i 50 corders, de la raça híbrida xisqueta i francesa.

La Montserrat Laguia Aldosa es dedica a l'explotació bovina, amb 66 caps de vaques, 15 vedelles de reposició, 6 cries de vedells i 1 toro, de la raça bruna.

L'alimentació del bestiar quan es troben en les zones més baixes de la muntanya es bàsicament l'herba obtinguda¹⁰¹ en el dall i redall de les parcel·les durant els mesos de juny i agost. El primer peixiu¹⁰² es duu a terme a l'abril i el segon al mes de novembre.

Aquest any, degut al dèficit de pluges, no tenen suficient herba per alimentar al bestiar i hauran de comprar per tal de poder abastar les necessitats alimentàries del ramat. Amb els fems propis del bestiar tenen suficient per adobar els prats.

Explotació ovina

El ramat està a les bordes o a les pastures intermitges el mes de juny. Al mes de juliol es dirigeixen cap a les zones altes de la muntanya, cap a les pastures d'estiu, i baixa cap a les zones baixes de la Vall de Cardós al mes de novembre, on s'estabulen¹⁰³ fins al mes d'abril. El bestiar rep complements alimentaris durant tot l'any del tipus granulat.

Quan el bestiar es troba lliure per la muntanya, el va a controlar mínim un cop a la setmana.

Explotació bovina

El ramat es troba a l'Alta muntanya, a les parcel·les comunals de la zona de Surri durant tot l'estiu. Quan arriba l'hivern alguns caps de bestiar, uns 20, baixen fins al municipi d'Arròs de Cardós per criar, i són estabulades durant el procés de cria. La resta de bestiar es dirigeix cap a les zones baixes de pastura del municipi de Lleret¹⁰⁴. Durant l'època d'estabulació per la cria reben complements alimentaris de fenc i ensitjat de producció pròpia o comprat en cas d'haver dèficit. Els mesos d'abril i maig tornen a pujar cap la muntanya i el mes de juny pasten a l'alta muntanya de la zona de Tavascan.

El bestiar està pràcticament lliure durant tot l'any, excepte en l'època de cria a l'hivern, i el va a controlar amb una aflluència menor d'un cop a la setmana.

¹⁰⁰ Veure Annex (Foto 43A)

¹⁰¹ Veure Annex (Foto 56A)

¹⁰² Veure Annex (Foto 48A)

¹⁰³ Veure Annex (Foto 44A, 45A, 46A, 54A, 55A)

¹⁰⁴ Veure Annex (Foto 50A)

Factors socio-econòmics i ambientals de l'explotació

Factors ambientals

Problemes amb la fauna salvatge:

Els principals problemes que li ocasionen determinats animals salvatges com els gossos assilvestrats, el porc senglar, i el cabirol, són els danys a les infraestructures i la competència per l'herba.

Els cabirols i els porcs senglars causen molt danys a les parcel·les conreades. Els gossos assilvestrats ocasionen, la pèrdua de caps de ramat.

La reintroducció de nous exemplars d'ós bru al PNAP els hi sembla una mesura molt negativa, ja que és una decisió imposada sense escoltar la veu de la gent que viu durant tot l'any a la zona i pot ser afectada per aquesta reintroducció. És un perill real per les persones i pel bestiar.

La ramaderia juga un paper molt important en la conservació del paisatge i de la biodiversitat de la zona, i és molt important i positiu que es valori aquest factor. Sense ramat, el paisatge característic del Pirineu desapareix, afectant també a la gran diversitat vegetal i animal de la zona.

Factors econòmics

Es dediquen íntegrament a l'explotació ramadera, no reben ingressos externs d'altres professions.

Les ajudes i subvencions els aporten un ingrés capaç d'afavorir la continuïtat a la dedicació ramadera. Sense aquestes ajudes no es podrien dedicar ja que no tindrien suficients ingressos per poder viure. Reben ajudes agroambientals de suport a la ramaderia ecològica.

El preu de la carn no ha augmentat al mateix ritme que l'augment del cost de la vida. Fa 20 anys el preu de la carn era el mateix que actualment. És molt difícil comercialitzar la carn ecològica al preu que realment hauria de valer, considerant la seva qualitat. El preu de la carn ecològica és més elevat que el de la carn convencional i per tant es consumeix menys. L'augment del cost de la vida ha generat que es valori més el preu que la qualitat de l'aliment. L'herba que es talla a l'estiu als camps de dall, serveix per poder alimentar al bestiar durant l'hivern. Aquest any, el dèficit de pluges ha generat molta sequera i una disminució important de l'herba obtinguda, comparat amb anys anteriors, fet que suposa un cost addicional pel manteniment de l'explotació, degut a la necessitat d'haver de comprar molta quantitat d'herba per fer front a les necessitats alimentàries del bestiar.

Factors socials

A l'explotació es dediquen tots dos a jornada completa, i el seu pare jubilat. Són dues explotacions diferents però s'ajuden conjuntament.

És un treball molt sacrificat en que només es dedica aquella persona que li agradi molt i hagi nascut en una família dedicada a la ramaderia.

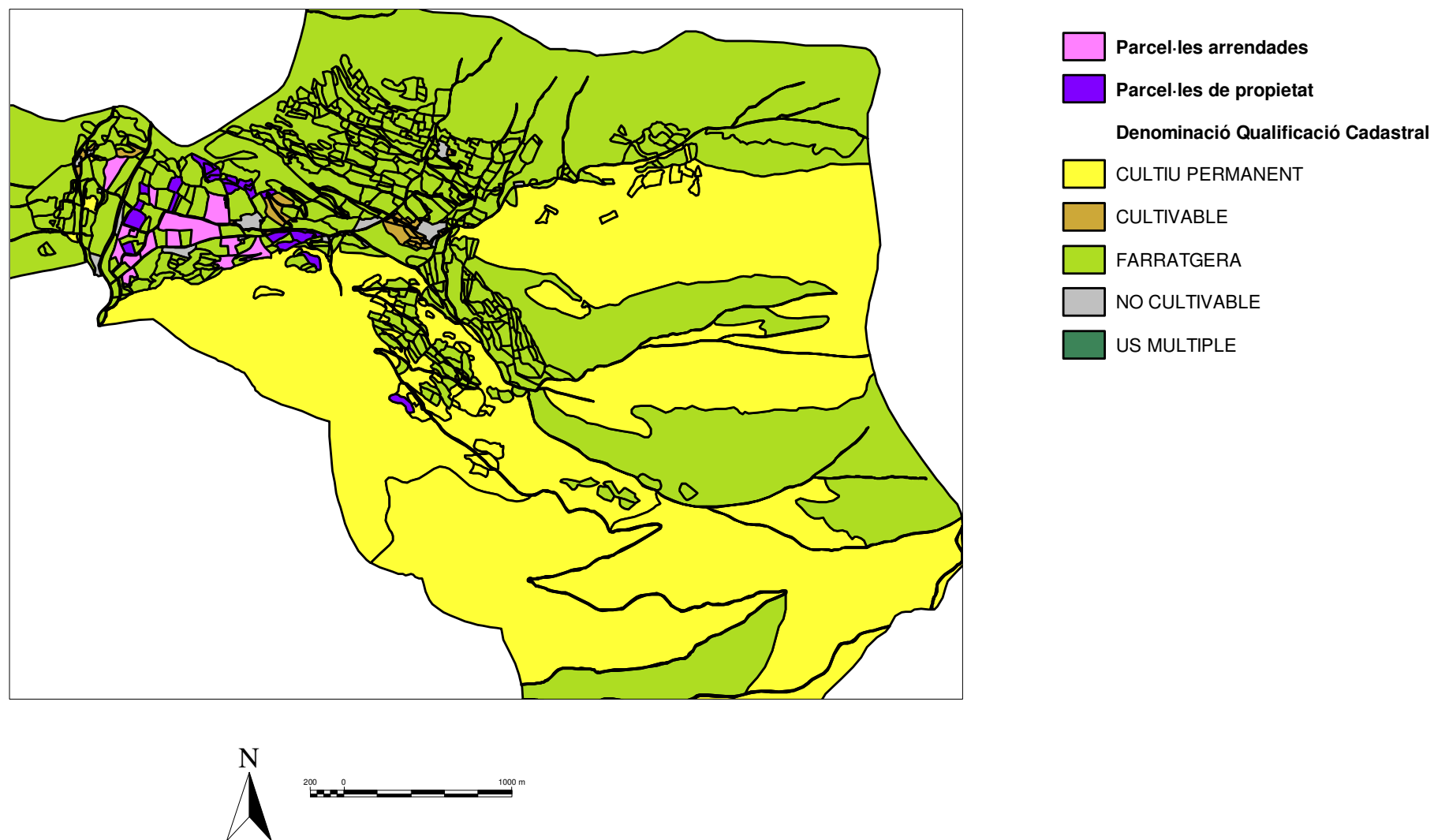
Actualment, el repte més important que ha de superar la ramaderia de la comarca per continuar és el de la manca de relleu generacional que dificulta la continuïtat de les explotacions ramaderes i igualar l'augment del cost de la vida amb el preu del bestiar.

Valoren molt positivament el fet que es reconegui la ramaderia com un factor molt important per la conservació del paisatge i de la biodiversitat, i consideren molt important que l'administració considerés aquest fet i ajudés econòmicament a mantenir el sector, amb l'objectiu de conservar el paisatge.

En pocs anys, si la situació econòmica, política i social no milloren, no hi quedarà gaire gent que es dediqui a la ramaderia.

Mapa 8: Distribució parcel·laria de la família Laguia Aldosa

Llegenda:

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del cadastre del 2003.

8.1.5.- Ramader 6: Josep Maria Orteu

Casa BORRUT. Tfn: 973623184

Municipi: Esterri de Cardós

Edat: 44 anys

Data de l'entrevista: Entrevista facilitada per Feliu López

EXPLOTACIÓ OVINA I EQUINA

Característiques de l'explotació ramadera

Disposa de 296 caps de bestiar boví, 31 caps equins i 29 caps cabrums.

Dels 296 caps bovins, 215 són ovelles de raça híbrida (xisqueta i francesa), 18 corderes de reposició, 60 cries de corders i 3 marrans de raça francesa.

Dels 31 caps equins, 15 són egües, 5 egües de reposició, 10 pollins i 1 semental, de raça hispà bretó.

Dels 29 caps cabrums, 7 són cabres, 1 cabra de reposició, 12 cabrits i 1 boc, de la raça del país.

Per alimentar al bestiar durant l'època en que es troba a les parts més baixes de la muntanya, en que per les condicions climàtiques no es disposa de suficient past natural, es du a terme el dall i redall de les parcel·les, per poder procedir al peixiu. El primer dall es du a terme al juny o juliol i el segon, redall, al mes d'agost o setembre.

El primer peixiu es duu a terme als mesos d'abril o maig i el segon al mes de novembre.

Amb els fems del bestiar té suficient per adobar les zones de pastura i assegurar un creixement natural del past, no li cal afegir-ne més ni utilitzar additius químics.

L'explotació bovina, ovina i equina és comercialitza per l'aprofitament de la carn.

Disposa de certs caps d'aviram i conills per l'autoconsum.

El ramat, es troba pràcticament lliure durant tot l'any, i el va a controlar de tant en tant, amb una aflluència menor d'un cop a la setmana.

Explotació Ovina

El ramat està a les bordes o pastures intermitges el mes de juny. Al mes de juliol es dirigeix cap a les pastures d'estiu, i al novembre baixa cap a les parts baixes de la muntanya d'Esterri de Cardós, practicant la transterminància.

El període d'estabulació va des de febrer fins març i s'alimenta al bestiar amb l'herba obtinguda en el dall i redall de les superfícies conreades i de les pastures naturals.

El bestiar d'engreix rep complements alimentaris ecològics com el fenc, granulat i alfals de producció pròpia o comprada en cas de no tenir suficient per abastar les necessitats alimentàries del bestiar.

Explotació Equina

Al mes de juliol el ramat puja cap a les pastures d'estiu i arriba a les parts baixes de la muntanya d'Esterri de Cardós al mes de novembre. S'alimenta al bestiar amb l'herba obtinguda en el dall i redall de les superfícies conreades i de les pastures naturals. A l'hivern el bestiar rep complements alimentaris ecològics de fenc i granulat de producció pròpia o comprada en cas de no tenir suficient.

Explotació Cabruma

El ramat està a les bordes durant el mes de juny. Al mes de juliol el ramat puja cap a les pastures d'estiu i arriba a les parts baixes de la muntanya d'Esterri de Cardós al mes de novembre. Quan arriba a la part baixa de la muntanya, s'alimenta amb l'herba obtinguda en el dall i redall de les superfícies conreades i de les pastures naturals.

El període d'estabulació va des de febrer fins març. Quan el ramat cria se'ls dona complements alimentaris ecològics de fenc i granulat propis o comprats.

Factors socio-econòmics i ambientals de l'explotació

Factors ambientals

Problemes amb la fauna salvatge:

Els principals problemes que li ocasionen determinats animals salvatges com els gossos assilvestrats, el porc senglar, l'àliga daurada i el cabirol, són la depredació de cries de bestiar, danys a les infraestructures de les pastures (tanques...), danys a prats i conreus i competència per l'herba dels prats de dall.

La presència elevada d'ungulats les deu a una reintroducció d'aquesta fauna, que genera una sobrepoblació.

La reintroducció de nous exemplars d'ós bru al PNAP li sembla una mesura molt negativa, ja que genera un gran perill per al bestiar.

Paisatge:

La ramaderia juga un paper molt important en la conservació del paisatge i de la biodiversitat de la zona, i és molt important i positiu que es valori aquest factor. Sense ramat, el paisatge característic del Pirineu desapareixeria, afectant també a la gran diversitat vegetal i animal de la zona.

Factors econòmics

Es dedica a temps parcial al manteniment de l'explotació ramadera, i obté ingressos externs del sector serveis (restaurant al municipi), al que també es dedica. Només amb els ingressos que obté de la ramaderia no té suficient per poder viure.

Les ajudes i subvencions li aporten un ingrés capaç d'afavorir la continuïtat a la dedicació ramadera. Sense aquestes ajudes no es podria dedicar ja que no tindria suficients ingressos per poder viure. Rep ajudes agroambientals de suport a la ramaderia ecològica.

Factors socials

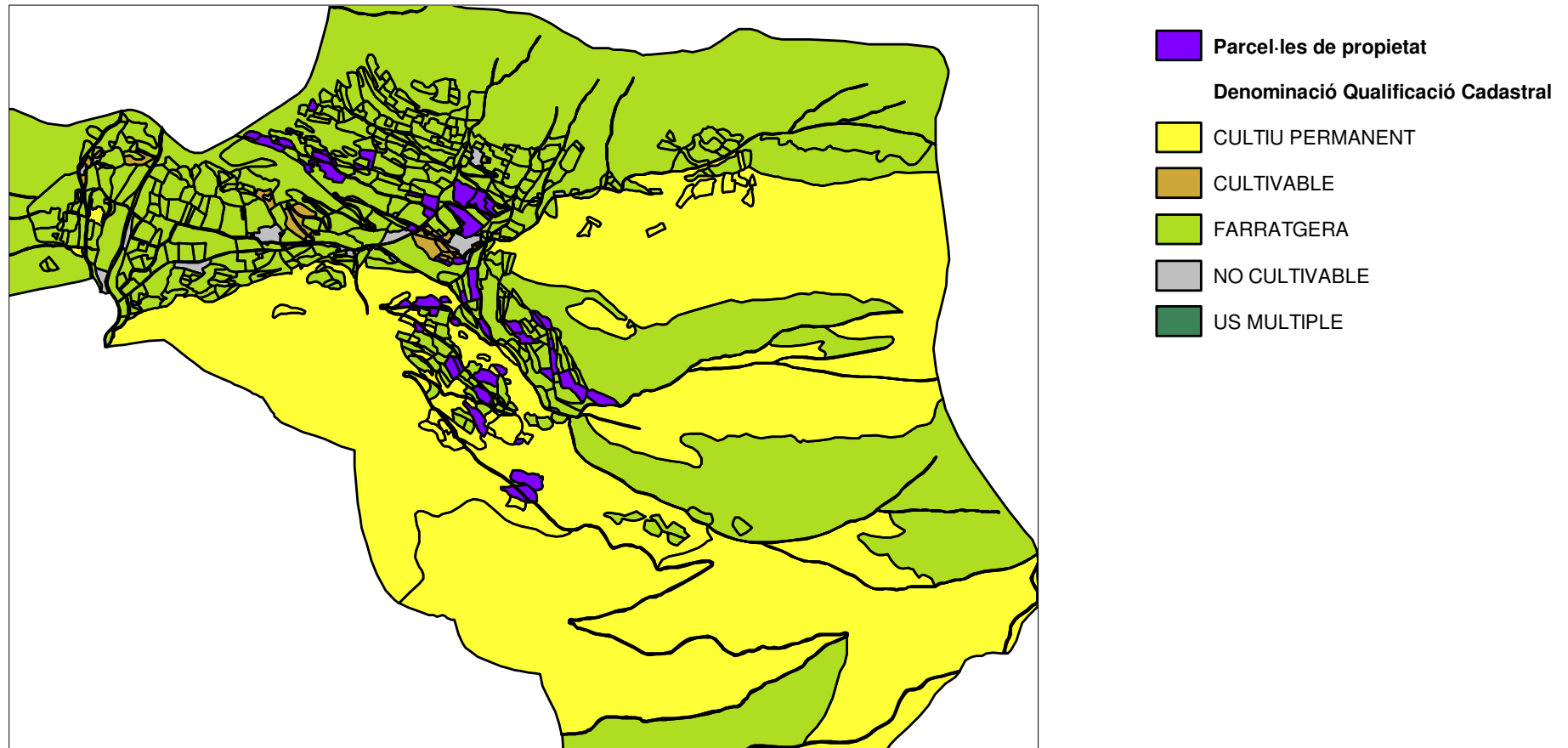
Al manteniment de l'explotació col·labora el seu fill, de 25 anys, a temps parcial i un treballador de 25 anys, extern a la família, que treballa a jornada completa. El seu fill succeirà la seva explotació, un cop ell no es dediqui.

És un treball molt sacrificat en que només es dedica aquella persona que li agradi molt i hagi nascut en una família dedicada a la ramaderia. És una professió heretada. Durant tota la vida, la seva família s'ha dedicat a la ramaderia, fa 17 anys que ell segueix aquesta orientació. Considera la incidència dels espais naturals protegits sobre la ramaderia de muntanya un factor negatiu, i pensa que un espai protegit ha d'ajudar als ramaders que tenen prats i bestiar dins del seu límit.

Actualment, el repte més important que ha de superar la ramaderia de la comarca per continuar és el de la manca de relleu generacional que dificulta la continuïtat de les explotacions ramaderes.

Mapa 9: Distribució parcel·laria de Josep Maria Orteu

Llegenda:

200 0 1000 m

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del cadastre del 2003.

8.1.6.- Ramader 7: Montserrat Peiró Batalla

Casa JANET. Tfn: 973623169.

Municipi: Esterri de Cardós.

Edat: 40

Data de l'entrevista: 17 de novembre del 2006

Hora de l'entrevista: 10:00h

EXPLOTACIÓ DE BOVÍ I EQUÍ

Característiques de l'explotació i de l'activitat econòmica

Es dedica a l'explotació d'egües i vaques. Disposa de 12 caps d'egües i 1 mascle, 10 vaques, 1 toro i 3 corders per consum propi.

Les vaques i les egües es troben lliures sempre per la muntanya, practicant la transterminància. Al juny el ramat es dirigeix cap a les pastures d'estiu i al novembre arriba a la part baixa de la Vall de Cardós. Quan arriba al municipi no s'estabula, el ramat pot entrar i sortir de les instal·lacions lliurement, depenent de les seves necessitats.

L'herba obtinguda en el dall i redall de les parcel·les s'utilitza com aliment del bestiar durant l'època d'hivern.

Aquest any hi ha un dèficit de la quantitat d'herba obtinguda en el dall i redall. Han obtingut un 60% menys que altres anys, i es veuran obligats a comprar-ne per poder fer front a la demanda alimentària del bestiar.

Els corders es troben en una instal·lació tancada i no es comercialitzen, la seva carn és exclusivament per autoconsum.

Reben ajuts agroambientals de suport per dedicar-se a la ramaderia ecològica.

A l'explotació es dediquen ella i el seu marit, tots dos a temps parcial. Amb els ingressos que obtenen amb la ramaderia exclusivament no tenen suficient per viure. Obtenen rendes externes amb la professió de fuster del marit.

Visió de futur del sector ramader

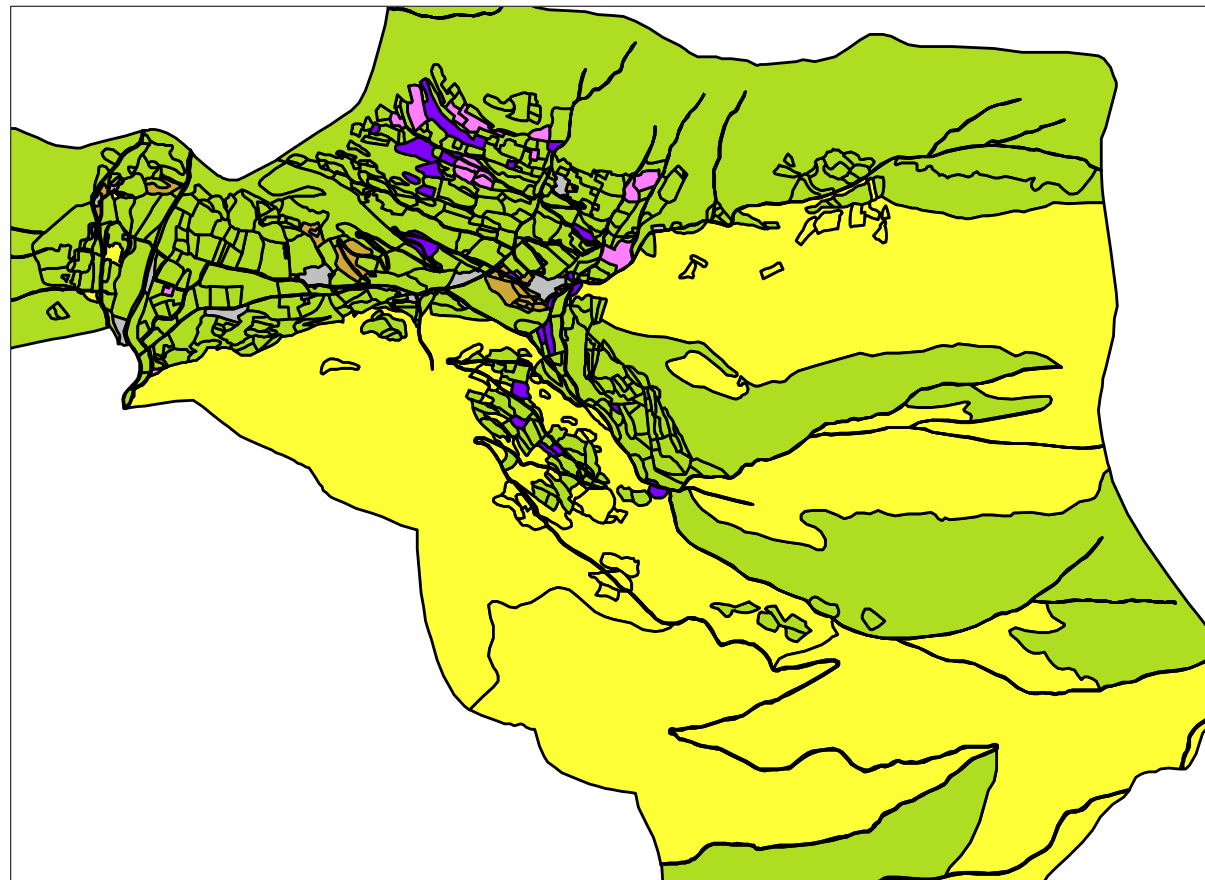
Un dels factors que facilita la continuïtat de la dedicació ramadera són els ajuts econòmics que es reben, ja que sense rebre aquests ajuts no hi hauria ningú que es dediqués a aquest sector. El bestiar es ven ara al mateix preu que es feia fa 20 anys, tot i que el cost de la vida és molt més superior actualment.

És un treball que no té jornada laboral, s'ha de dedicar molt de temps i molta il·lusió. La gent que no ha nascut amb una activitat ramadera heretada a casa seva no vol seguir la continuïtat d'aquesta professió i cada cop seran menys els que s'acabin dedicant.

No troba un factor clau en la davallada de l'activitat ramadera l'impuls del sector immobiliari a la zona, ja que hi ha poca gent que tingui la sort de tenir parcel·les urbanitzables.

Mapa 10: Distribució parcel·laria de Montserrat Peiró Batalla

Llegenda:

- Parcel·les arrendades
- Parcel·les de propietat
- Denominació Qualificació Cadastral**
- CULTIU PERMANENT
- CULTIVABLE
- FARRATGERA
- NO CULTIVABLE
- US MULTIPLE

200 0 1000 m

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del cadastre del 2003.

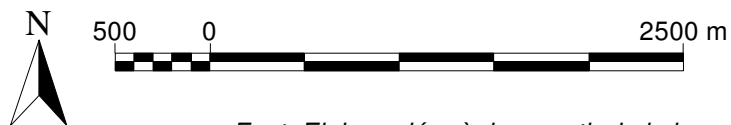
Mapa 11: Distribució parcel·laria d'Esterri de Cardós

Llegenda:

- Propietats privades
- Propietat de l'Institut Català del Sòl
- Propietat de l'Ajuntament d'Esterri de Cardós

Propietat privada: 255 ha
Comunals:
Institut Català del Sòl: 8 ha
Ajuntament d'Esterri de Cardós: 362 ha

Parcel·les públiques: 84%
Parcel·les privades: 16%

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del cadastre del 2003.

8.1.7.- ENTREVISTA JOSEP TICÓ

Representant de l'Associació de Ramaders del PNAP

La seva tasca principal és la de defensar, junt amb el Consorci Forestal i la Cooperativa del Pallars, els interessos i les condicions del sector ramader al Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Ramaderia

- Característiques de l'explotació ramadera

Disposa de 25 vaques brunes, de les quals 8 es troben pasturant a les parcel·les pròximes al municipi, i la resta es troba lliure tot l'any, duent a terme la transterminància per l'alta muntanya i la Vall de Certascán. També disposa d'un nombre reduït de caps, de cavalls de la raça hispà bretó. Manté aquesta petita explotació de cavalls per satisfacció pròpia ja que no li generen gaires beneficis econòmics.

El comerç dels caps bovins i dels cavalls es destina a la carn.

A finals de novembre, quan el bestiar es troba a la part més baixa de la Vall de Tavascan i les pastures són escasses, el pastor els hi dona aliment complementari, majoritàriament l'herba que han obtingut del dall i redall al juny i agost de les parcel·les de prat de dall. L'any passat degut al dèficit de precipitacions a la zona, va haver una pèrdua del 30% d'herba recollida en el dall i redall, comparat amb altres anys. Aquest any, la situació pluviomètrica ha estat encara més deficitària i ha provocat que les pèrdues en obtenció d'herba siguin del 70%, fet que provocarà que s'hagi de comprar una quantitat considerable per fer front a les necessitats alimentàries del bestiar.

- Adobs:

No necessita comprar adobs per adobar les zones de pastura. Hi ha molta superfície de pastura i els caps de ramats no són tan elevats com per poder exhaurir la producció de pastos. A més, el fet que practiquin la transterminància genera un desplaçament longitudinal del ramat per la muntanya, que permet comptabilitzar la producció natural de pastos amb l'explotació ramadera amb els propis fems del bestiar.

- Fauna salvatge:

Actualment, la fauna salvatge com l'ós bru o el porc senglar no li comporten cap problema de cara al bestiar. Fa un temps, van haver problemes amb la presència del porc senglar ja que destrossava els camps cultivats. Per reduir la població de senglars van fer caceres nocturnes i actualment no suposa un gran problema la seva presència.

L'animal més problemàtic és el cabirol, ja que hi ha una sobrepoblació i produeix grans danys en els camps sembrats. És un animal reintroduït per l'home i no viu en les zones d'alta muntanya, sinó que acostuma a viure pròxim a les parcel·les conreades. Va haver de col·locar un sistema de vigilància, guardià elèctric, per protegir les seves parcel·les però només va aconseguir que envaïssin parcel·les veïnes.

Visió socio-econòmica i ambiental de la ramaderia

Socio-econòmic:

El cens d'explotacions ramaderes i de personal dedicat al sector ha disminuït molt des de 1980 fins ara, i en qüestió de 5 anys es pot notar la gran crisi en el sector ramader.

Es tracta d'un tipus de treball molt sacrificat en el que es dediquen moltes hores de treball al dia i molt esforç. En els últims anys ha vingut gent de fora per dedicar-se a la ramaderia, però al poc temps han abandonat el sector i s'han dedicat a altres oficis amb més beneficis i menys sacrificis. Per dedicar-se a aquest sector has de tenir molta motivació, generalment és una dedicació heretada de la família, que s'ha dedicat durant tota la vida.

El cost de la vida ha augmentat molt en aquestes últimes dècades, però el preu d'un vedell fa 15 anys era de 20000 pessetes, actualment el preu és el mateix.

"Ningú ajuda al sector ramader". Rep ajuts agroambientals de suport a la ramaderia ecològica. És l'ajut que aporta més diners en tipus de subvenció a l'activitat ramadera. Sense aquest tipus d'ajut econòmic no es dedicaria a aquest sector. Només els ramaders que són membres d'associacions es poden beneficiar de les subvencions que atorga el PNAP, independentment de si es troben dins dels límits del Parc o no. Les subvencions s'haurien de donar en funció del nombre de caps per explotació, no pel fet de pertànyer simplement a una Associació.

No reben informació suficient del PNAP sobre les subvencions. Quan es van començar a donar els ajuts per ramaderia ecològica, molts ramaders no es van assabentar de si els comportaria beneficis o els hi suposaria més costos el fet d'adaptar-se a aquest tipus de ramaderia, en alguns casos.

La comercialització de la carn ecològica és molt escassa. La carn bovina i equina es porta l'escorxador de la Seu d'Urgell o de la Pobla de Segur. No es valora el fet que la carn sigui ecològica, la major part de la carn que es ven té el mateix preu que la carn convencional i la que es ven com carn ecològica té uns preus tant elevats que el consum és menor.

No té suficient amb els ingressos i ajudes exclusives de l'explotació, i es dedica, a part, al turisme rural, Casa Serra.

Un factor que considera molt important en la davallada del sector ramader, és l'impuls del sector immobiliari a la zona. El Govern no redacta lleis de protecció dels espais naturals estrictes. Gran part dels ramaders que conserven una explotació per fidelitat a la dedicació ramadera de tota la vida, veuen més rentable vendre part de les seves parcel·les urbanitzables per a la construcció de nous habitatges o construccions turístiques (hotels, restaurants, apartaments...) que seguir dedicant-se a aquest sector.

Ambiental:

Considera que la ramaderia contribueix a la conservació del paisatge i de la fauna salvatge dels Pirineus. L'Administració no té del tot en compte que el PNAP és una zona amb una qualitat paisatgística i ambiental de gran qualitat gràcies a la gent que hi viu allà. La ramaderia ajuda a mantenir l'existència dels animals salvatges, ja que s'alimenten del bestiar de la zona. Els ramaders afectats per la pèrdua de caps de bestiar degut als animals salvatges van demanar a ajudes al PNAP, ja que si des del Parc s'ajuda a mantenir l'existència de la fauna salvatge, haurien de compensar econòmicament la pèrdua de caps de bestiar, però el PNAP encara no ha respost a aquesta proposta.

8.2.- Inventari

A partir de la informació obtinguda al treball de camp, a les enquestes i entrevistes als ramaders del municipi d'Esterri de Cardós, s'han elaborat unes taules resum on es sintetitza la informació proporcionada.

En una primera part es mostren les taules que proporcionen les característiques de les explotacions ramaderes (cens ramader), de cada ramader del municipi i les característiques de l'explotació intensiva de conills¹⁰⁵ del municipi d'estudi, en que es proporciona informació del cens, tipus d'alimentació i característiques de la instal·lació de l'explotació intensiva.

En una segona part es mostren les taules que proporcionen les característiques bàsiques de l'alimentació del bestiar i del cicle alimentari agroramader que duen a terme els ramats.

En una tercera part es mostren les taules que proporcionen la informació laboral de les explotacions. La mà d'obra i el tipus de maquinària i característiques tècniques de les instal·lacions de les explotacions ramaderes.

En una quarta fase, es mostren les taules que proporcionen informació sobre la relació entre la ramaderia i l'entorn natural, la influència del PNAP sobre la ramaderia del municipi, i els conflictes principals que té el ramat amb la fauna salvatge del Parc.

Per finalitzar, es mostra la informació de les perspectives de futur que tenen els ramaders de la zona sobre la possibilitat de garantir la continuïtat del sector ramader.

Per representar la informació de cada ramader a cadascuna de les taules s'ha procedit a l'assignació d'un nombre a cada ramader per ordre alfabètic, tal i com es mostra a les entrevistes realitzades prèviament a cadascun dels ramaders.

Caminal Blasi, Josep Maria. Ramader 1
Castella Carmaniu, Ángeles. Ramader 2
Català Isus, Josep. Ramader 3
Laguia Aldosa, Jordi. Ramader 4
Laguia Aldosa, Montserrat. Ramader 5
Orteu Soldevila, Josep Maria. Ramader 6
Peiró Batalla, Montserrat. Ramader 7

¹⁰⁵ L'explotació intensiva de conills (Ramader 2) es representa a les Taules amb ombra gris per diferenciar-la de la resta d'explotacions extensives.

8.2.1.- Cens Ramader

En les següents taules es mostra el cens ramader i raça de cada tipus de bestiar.

8.2.1.1.- Boví

Taula 31: Cens Boví a Esterri de Cardós

	Caps de bestiar					Raça
	Vaques (> 2 anys)	Vedelles reposició	Vedells (cria)	Toros (> 1 any)	Total	
Ramader 1	9	2	7	1	19	Bruna
Ramader2						
Ramader 3	26	9	18		53	Bruna
Ramader 4						
Ramader 5	66	15	6	1	88	Bruna
Ramader 6						
Ramader 7	10			1	11	Bruna
Total	111	26	31	3	171	

Font: Elaboració pròpia

La Taula 31 mostra el cens ramader Boví de les explotacions ramaderes del municipi d'Esterri de Cardós. De les 6 explotacions ramaderes extensives, 4 disposen de caps de bestiar boví. La raça del bestiar boví és la Bruna i en total, el nombre de caps bovins és de 171.

8.2.1.2.- Oví

Taula 32: Cens Oví a Esterri de Cardós

	Caps de bestiar					Raça
	Ovelles	Cordera reposició	Corders (cria)	Marrans (> 1 any)	Total	
Ramader 1	270	82	190	5	547	Híbrida ¹⁰⁶
Ramader2						
Ramader 3						
Ramader 4	620	50	230		900	Híbrida
Ramader 5						
Ramader 6	215	18	60	30	323	Híbrida
Ramader 7			3		3	Híbrida
Total	1105	150	483	35	1773	

Font: Elaboració pròpia

La Taula 32 mostra el cens ramader Oví de les explotacions ramaderes del municipi d'Esterri de Cardós. De les 6 explotacions ramaderes extensives, 3 disposen de caps de bestiar oví. La raça del bestiar boví és híbrida, fruit d'un encreuament entre la raça Xisqueta i la Francesa, en total, el nombre de caps ovins és de 1173.

¹⁰⁶ Raça híbrida: Encreuament de la raça Xisqueta i Francesa

8.2.1.3.- Equí

Taula 33: Cens Equí a Esterri de Cardós

	Caps de bestiar					Raça
	Egües	Egües reposició	Pollins (cria)	Sementals (> 3 anys)	Total	
Ramader 1	6		4	1	11	Hispa Bretó
Ramader 2						
Ramader 3						
Ramader 4						
Ramader 5						
Ramader 6	15	5	10	1	31	Hispa Bretó
Ramader 7	12			1	13	Hispa Bretó
Total	33	5	14	3	55	

Font: Elaboració pròpia

La Taula 33 mostra el cens ramader Equí de les explotacions ramaderes del municipi d'Esterri de Cardós. De les 6 explotacions ramaderes extensives, 3 disposen de caps de bestiar equí. La raça del bestiar equí és la de l'Hispa bretó, i en total, el nombre de caps equins és de 55.

8.2.1.4.- Cabrum

Taula 34: Cens Cabrum a Esterri de Cardós

	Caps de bestiar					Raça
	Cabres	Cabres reposició	Cabrits	Bocs (> 1 any)	Total	
Ramader 1	2		6	1	9	Del país
Ramader 2						
Ramader 3						
Ramader 4						
Ramader 5						
Ramader 6	7	1	12	1	21	Del país
Ramader 7						
Total	9	1	18	2	30	

Font: Elaboració pròpia

La Taula 34 mostra el cens ramader cabrum, de les explotacions ramaderes del municipi d'Esterri de Cardós. De les 6 explotacions ramaderes extensives, 2 disposen de caps de bestiar cabrum. La raça del bestiar equí és la del País, i en total, el nombre de caps cabrums és de 30.

8.2.1.5.- Conills

Taula 35: Característiques de l'explotació intensiva de conills

Explotació intensiva de conills (Ramader 2)										
Caps de bestiar		Alimentació	Superfície de la nau (m ²)	1 ^a banda d'explotació	2 ^a banda d'explotació	3 ^a banda explotació	Sistema de neteja	Cria Femelles/mes	Cries/Femella	Cries/mes
Femelles	Mascles									
300	40	Pinso compost	300	Conilles positives i mascles.	Cries en engreix i conilles	Conilles reposició	Cada 30 dies. Extracció elèctrica dels fems. Crema i desinfecció de les gàbies.	12-15	5-19 (8 de mitjana)	108

Font: Elaboració pròpia

La Taula 35, mostra les característiques de l'explotació intensiva de conills. L'explotació de conills consta de 300 femelles i 40 mascles, el quals s'alimenten bàsicament de pinso compost. La nau on es du a terme l'explotació de conills té una superfície de 300 m², i està organitzada en 3 bandes diferents. A la primera banda es situen les gàbies amb les conilles positives i els mascles, en la segona banda es du a terme un procés d'engreixament de les cries de les conilles, i a la última banda es troben les conilles de reposició. Cada mes, poden parir entre 12 i 15 femelles, i en cada part cadascuna pot arribar a tenir entre 5 i 19 cries, considerant 8 cries com la mitjana del nombre de cries que cada femella acostuma a parir en cada part. Cada mes es pot arribar a tenir, aproximadament unes 108 cries de conill.

La nau on es du a terme l'explotació té un sistema de neteja, que consisteix en l'extracció dels fems a partir d'un sistema de pales elèctriques que extreuen, cada 30 dies, els fems dels conills cap a fora de la instal·lació, on s'acumulen fins que s'aconsegueix adob natural. Les gàbies és cremen i es desinfecten abans de tornar a començar el cicle reproductiu.

8.2.1.6.- Cens Global

Taula 36: Cens global de la ramaderia d'Esterri de Cardós

	Caps de bestiar					
	Boví	Oví	Equí	Cabrum	Conills	Total
Ramader 1	19	547	11	9		586
Ramader 2					340	340
Ramader 3	53					53
Ramader 4		900				900
Ramader 5	88					88
Ramader 6		323	31	21		375
Ramader 7	11	3	13			27
Total	171	1773	55	30	340	2369

Font: Elaboració pròpia

La Taula 36 mostra el cens ramader global del total del bestiar del municipi d'Esterri de Cardós. El nombre total de caps de bestiar de les explotacions ramaderes del municipi d'Esterri de Cardós és de 2369. D'aquests 2369 caps de bestiar, 171 són bovins, 1773 ovins, 55 equins, 30 cabrum i 340 conills. Com s'observa a la Taula, tots els ramaders no es dediquen exclusivament a un sol tipus de bestiar, sinó que alguns es dediquen a més d'un tipus de ramat.

8.2.2.- Aprofitament alimentari dels prats

Taula 37: Procés d'aprofitament dels prats i zones de pastura

	Alimentació						
	Dall	Redall	Peixiu	Segon peixiu	Adobar	Fems suficients	Additius químics
Ramader 1	juny/juliol	agost/setembre	abril	novembre/febrer	maig	SI	Mai
Ramader 2							
Ramader 3	juny	setembre	maig	octubre/novembre	abril	SI	Mai
Ramader 4	juny	agost	abril	novembre	març	SI	Mai
Ramader 5	juny	agost	abril	novembre	març	SI	Mai
Ramader 6	juny/juliol	agost/setembre	abril/maig	novembre	NO		Mai
Ramader 7	juny	agost	abril	novembre			

Font: Elaboració pròpia

El prats de dall són aprofitats per poder proporcionar aliment complementari, en els mesos on hi ha un dèficit d'aliment natural a les muntanyes i en les zones de pastura. En els prats es du a terme el dall als mesos d'estiu (juny/juliol), normalment, si la climatologia és bona, als mesos de agost i setembre es pot dur a terme un segon dall dels camps (redall).

El primer peixiu és du a terme a l'abril/maig i el segon als mesos d'octubre i novembre, depenent del ramader, també es pot dur a terme fins al mes de febrer.

Els camps s'adoben amb adobs naturals als mesos de maig i abril, i no s'utilitzen mai additius químics per fertilitzar el sòl. Tots els ramaders que adoben els camps, tenen suficient amb els fems del ramat per adobar els prats.

8.2.3.- Cicle agroramader

Les taules que figuren a continuació mostren el cicle agroramader de cada espècie ramadera (boví, oví, equí i cabrum). El cicle agroramader que practica la ramaderia del municipi d'Esterri de Cardós s'anomena transterminància, i en les Taules següents s'indiquen els mesos i períodes en que el ramat ascendeix a les pastures d'alta muntanya, en que es troba estabulada en bordes o pastures intermitges, quan descendeix a les parts baixes de la muntanya, i si s'estabulen quan descendeixen a les zones pròximes del municipi. També es proporciona informació sobre l'alimentació completaria que pot rebre el ramat en situacions determinades.

8.2.3.1. Boví

Taula 38: Cicle agroramader Boví

Cicle agroramader (Boví)						
	Borda o pastures intermitges	Ascens pastures	Descens pastures	Estabulació	Complements alimentaris (Quan)	Quin tipus complement
Ramader 1	maig i octubre	juny	novembre	gener a març	Engreix	Fenc (propi)
Ramader 2						
Ramader 3	maig i novembre	juny	octubre			Fenc (propi i comprat)
Ramader 4						
Ramader 5	maig i novembre	juny	novembre	Hivern (període de cria)	Cria	Fenc i ensitjat (propi i comprat)
Ramader 6						
Ramader 7	maig i octubre	juny	novembre	gener a març		

Font: Elaboració pròpia

A la Taula 38 es mostra el cicle agroramader que du a terme la ramaderia bovina del municipi d'Esterri de Cardós. El ramat es troba estabulat durant el període d'hivern, que es quan es du a terme el procés de cria, i es pot allargar fins al març. Durant l'estabulació el ramat pot rebre complements alimentaris de fenc i ensitjat, durant la cria i l'engreix de les cries. Un cop acaba el període d'hivern el ramat ascendeix fins les bordes i pastures intermitges el mes de maig. Al juny ascendeix fins a les pastures d'Alta muntanya i comencen el procés de descens, arribant de nou a les pastures intermitges els mesos d'octubre/novembre.

8.2.3.2.- Oví

Taula 39: Cicle agroramader Oví

Cicle agroramader (Oví)						
	Borda o pastures intermitges	Ascens pastures	Descens pastures	Estabulació	Complements alimentaris (Quan)	Quin tipus complement
Ramader 1	juny	juliol	novembre	desembre a abril	Engreix	Fenc i Granulat (ecològics, propis i comprats)
Ramader 2						
Ramader 3						
Ramader 4	juny	juliol	novembre	novembre a abril	Tot l'any	Granulat
Ramader 5						
Ramader 6	juny	juliol	novembre	febrer a març	Engreix	Fenc, granulat i alfals (ecològics, propis i comprats)
Ramader 7						

Font: Elaboració pròpia

A la Taula 39 es mostra el cicle agroramader que du a terme la ramaderia ovina del municipi d'Esterri de Cardós. El ramat es troba estabulat des dels mes de novembre/desembre fins l'abril, depenent del ramader el procés d'estabulació és pot escurçar i es pot donar a terme del mes de febrer fins al març. El ramat rep complements alimentaris de fenc, granulat i alfals en el procés d'engreix de les cries o durant tot l'any de granulat. Un cop acaba el període d'estabulació el ramat ascendeix fins les bordes i pastures intermitges el mes de juny. Al juliol ascendeix fins a les pastures d'Alta muntanya i comencen el procés de descens, arribant de nou a les parts baixes de la muntanya al mes de novembre on la majoria s'estabula de nou.

8.2.3.3 Equí

Taula 40: Cicle Agroramader Equí

Cicle agroramader (Equí)						
	Borda o pastures intermitges	Ascens pastures	Descens pastures	Estabulació	Complements alimentaris (Quan)	Quin tipus complement
Ramader 1	maig i desembre	juny	novembre		Mai	
Ramader 2						
Ramader 3						
Ramader 4						
Ramader 5						
Ramader 6		juliol	novembre		Hivern	Fenc (ecològic, comprat)
Ramader 7	maig i gener	juny	novembre			

Font: Elaboració pròpia

A la Taula 40 es mostra el cicle agroramader que du a terme la ramaderia equina del municipi d'Esterri de Cardós. El ramat equí, a diferència del boví i l'oví no s'estabula, es troba lliure durant tot l'any. El ramat equí, pot rebre complements alimentaris depenent del ramader, poden rebre complements alimentaris de fenc a l'hivern o no rebre mai. Durant el mes de maig, el ramat es troba a les bordes o a les pastures intermitges. Al mes de juny ascendeix fins a les pastures d'Alta muntanya i comença el procés de descens, arribant de nou a les pastures intermitges els mesos de desembre/gener.

8.2.3.4.- Cabrum

Taula 41: Cicle agroramader Cabrum

Cicle agroramader (Cabrum)						
	Borda o pastures intermitges	Ascens pastures	Descens pastures	Estabulació	Complements alimentaris (Quan)	Quin tipus complement
Ramader 1	juny i octubre	juny	novembre		Mai	
Ramader 2						
Ramader 3						
Ramader 4						
Ramader 5						
Ramader 6	juny	juliol	novembre	febrer a març	Cria	Fenc i granulat (ecològics, propis i comprats)
Ramader 7						

Font: Elaboració pròpia

A la Taula 41 es mostra el cicle agroramader que du a terme la ramaderia de cabrum del municipi d'Esterri de Cardós. El ramat, depenent del ramader pot estabular-se en períodes concrets (de febrer a març), i rebre complements alimentaris de fenc i granulat durant el procés de cria del ramat, o mantenir-se lliure durant tot l'any i no rebre mai cap tipus de complement alimentari.

El ramat es troba a les bordes o a la pastures intermitges durant el mes de juny, al juny/juliol arriben a les pastures d'alta muntanya i tornen a iniciar el cicle de descens cap a les zones baixes de la muntanya, arribant de nou a les pastures intermitges el mes d'octubre.

8.2.4.- Mà d'obra

Taula 42: Característiques de la mà d'obra dedicada a les explotacions ramaderes d'Esterri de Cardós

Mà d'obra												
	Titular				Treballador 1				Treballador 2			
	Sexe	Edat	Procedència	Dedicació (UTA) (*)	Sexe	Edat	Procedència	Dedicació (UTA) (*)	Sexe	Edat	Procedència	Dedicació (UTA) (*)
Ramader 1	Home	46	P. Sobirà	Complet	Dona	80	P. Sobirà	Jubilat (F)				
Ramader 2	Dona	42	P. Sobirà	Parcial	Home	47	P. Sobirà	Parcial (F)				
Ramader 3	Home	36	P. Sobirà	Complet	Dona	65	P. Sobirà	Jubilat (F)				
Ramader 4	Home	37	P. Sobirà	Complet	Dona		P. Sobirà	Complet (F)	Home	67	P. Sobirà	Jubilat (F)
Ramader 5	Dona	35	P. Sobirà	Complet	Home		P. Sobirà	Complet (F)	Home	67	P. Sobirà	Jubilat (F)
Ramader 6	Home	44	P. Sobirà	Parcial	Home	25	P. Sobirà	Parcial (F)	Home	25	Europa	Complet (A)
Ramader 7	Dona	40	P. Sobirà	Parcial	Home	44	P. Sobirà	Parcial				

Font: Elaboració pròpia

(*): Les dades de treball es donen en unitats de treball any (UTA). Una UTA equival al treball que realitza una persona a temps complet durant un any. Una jornada parcial es computa com la meitat d'una completa, i una jornada de jubilat com una quarta part. (Font: Metodologia Censo Agrario, Instituto Nacional de Estadística).

(A): Assalariat

(F): Familiar

A la Taula 42 es mostra la informació de l'estructura social (edat, sexe, procedència, dedicació) de cada explotació ramadera del municipi d'Esterri de Cardós. Els titulars de les explotacions ramaderes del municipi, tenen una edat relativament jove per la dedicació d'aquest treball, a diferència d'altres municipis. L'edat dels titulars oscil·la entre els 35 i 46 anys i la procedència de tots els titulars és de la comarca del Pallars Sobirà. Quatre de les explotacions ramaderes es dediquen a l'explotació a temps complet i 3 a temps parcial.

Totes les explotacions necessiten l'ajuda de treballadors per poder mantenir les explotacions. En aquest cas, tots els treballadors són familiars de les explotacions, en la majoria dels casos són els pares o mares dels titulars que han seguit amb la tradició ramadera, i en altres casos els cònjuges. En una de les explotacions, és el fill i un treballador assalariat de procedència europea els que col·laboren en el manteniment de l'explotació.

8.2.5.- Instal·lacions i maquinària

A les següents taules es mostra la informació de les característiques de les quadres i magatzems, i el tipus de maquinària de la que disposa cada explotació ramadera.

8.2.5.1 Quadres i magatzems

Taula 43: Característiques de les instal·lacions de les quadres i magatzems

Instal·lacions i maquinària												
	Quadres i magatzems											
	Nº	Superfície (m ²)	Energia elèctrica	Aigua potable	Coms	Equip de reg	Tanques fixes		Tanques mòbils		Triador	
							Nº	Tipus	Nº	Tipus	Nº	Tipus
Ramader 1	4	620	Xarxa pública	Xarxa pública	5	A tesa	1	Metàl·lic	5	Vailet elèctric	1	Comunal
Ramader 2												
Ramader 3	1	150	Xarxa pública	Xarxa pública	2	Aspersió/ A tesa	0		2	Vailet elèctric	1	Propi
Ramader 4	1	600	Xarxa pública	Xarxa pública						Andàs de fusta		
Ramader 5												
Ramader 6	1	500	Xarxa pública	Xarxa pública	0	Aspersió/ A tesa	2	Metàl·lic / Altres cintes	5	Vailet elèctric	1	Comunal
Ramader 7	1	250	-	-	-	-	-	-		Andàs de fusta	-	-

Font: Elaboració pròpia

A la Taula 43 es mostren les característiques tècniques de les quadres i magatzems de les explotacions ramaderes extensives. Totes les quadres i magatzems disposen d'energia elèctrica i aigua potable i el subministrament prové de la xarxa pública.

L'equip de reg empleat pel manteniment de les zones de pastura és du a terme per aspersió i per inundació (a tesa). Les explotacions ramaderes disposen de sistemes de tancament, amb tanques fixes i mòbils. Les tanques fixes acostumen a ser metàl·liques, les mòbils solen ser del tipus vailet elèctric i andàs de fusta. Algunes de les explotacions també disposa de triadors, de les 3 explotacions ramaderes que disposen de triador a les seves quadres i magatzem, dos ho tenen de tipus comunal i només una explotació té el triador de propietat.

8.2.5.2.- Maquinària de camp i equip remolc

Taula 44: Característiques de la maquinària de les explotacions

Instal·lacions i maquinària										
	Maquinària de camp				Equip remolc					
	Tractor 1		Tractor 2		Sembradora	Segadora	"Gira-Sol"	Fenificador	Embaladora	Roto-embaladora
	Any	CV	Any	CV	Any	Any	Any	Any	Any	Any
Ramader 1	1980	60	1999	80		1999	1980	1983	1980	2006
Ramader 2										
Ramader 3	1980	70	2005	100		1999	1999	1999	1986	1999
Ramader 4	1994	80	2000	80	2000					
Ramader 5										
Ramader 6	1980	60	1999	80		1999	1985	1985	1990	
Ramader 7		60								

Font: Elaboració pròpia

La Taula 44 mostra la informació del tipus de maquinària de camp i equip remolc de que disposa cada explotació ramadera. Les explotacions que disposen de zones de pastura disposen majoritàriament de dos tractors. La compra del primer tractor és al voltant dels anys 80, excepte en una explotació que es realitza als anys 90. La compra del segon tractor es realitza en la dècada dels 90 i del 2000, fet que permet veure una modernització de la maquinària de camp de les explotacions ramaderes del municipi.

El tipus d'equip remolc del que disposen les explotacions són sembradores, segadores, "Gira-sols", fenificadors, embaladores i roto-embaladores.

Només una explotació disposa de segadora, adquirida l'any 2000. L'any de compra de la resta d'equips remolcs varia entre la dècada dels 80 i el 2006.

8.2.6.- La ramaderia i l'entorn natural

Taula 45: Prats de dall i vigilància dels ramats

Ramaderia i entorn natural									
	Prats de Dall					Vigilància del ramat			
	Pastures millors pel bestiar			Continuïtat dels prats de dall		Com pastura quan es troba lluny del poble	Cada quant es controla		Factor per afavorir la presència de pastors
	Peixiu dels prats pròxims als pobles	Pastures dels vessants baixos	Pastures d'alta muntanya	Pendent i dimensions del prat han de permetre mecanització	Fàcil accessibilitat per pistes forestals	Lliure i controlat esporàdicament	Un cop a la setmana	Menys d'un cop a la setmana	Suport econòmic
Ramader 1	x			x		x	x		x
Ramader 2									
Ramader 3		x			x	x		x	x
Ramader 4	x					x	x		
Ramader 5			x			x		x	
Ramader 6	x			x		x		x	
Ramader 7	x					x			

Font: Elaboració pròpia

A la Taula 45 es mostra la informació de les característiques alimentàries millors pel bestiar i la continuïtat de seguir explotant els prats de dall com a aliment complementari pel bestiar, així com les característiques de vigilància del bestiar.

La majoria dels titulars de les explotacions pensen que les pastures millors pel bestiar són el peixiu dels prats pròxims als pobles i que la possibilitat de continuar explotant els prats de dall depèn de la pendent i dimensions dels prats, que permetin la mecanització de la zona de pastura.

Pel que fa a la vigilància del ramat, quan el bestiar es troba lluny del poble es troba totalment lliure i controlat esporàdicament, la majoria dels ramaders controla el ramat quan es troba lluny del poble menys d'un cop a la setmana. Alguns ramaders pensen que per afavorir la presència de pastors i vigilar el ramat més periòdicament caldria suport econòmic.

8.2.7.- Espais ambientals i mesures agroambientals

Les següents Taules mostren la informació dels ajuts econòmics i subvencions que reben els ramaders per dedicar-se a aquests sector i la incidència dels espais protegits sobre la ramaderia de muntanya, així com també els principals conflictes que pateix el ramat amb la fauna salvatge existent.

8.2.7.1.- Ajuts econòmics i influència del PNAP sobre la ramaderia

Taula 46: Espais ambientals i mesures agroambientals

	Ajuts		PNAP					
	Ramaderia ecològica	Altres	Propietat i/o bestiar al PNAP	El PNAP ha d'ajudar als ramaders	Incidència dels espais naturals protegits sobre la ramaderia de muntanya			L'Administració ha d'ajudar econòmicament pel paper de la ramaderia en la conservació del paisatge.
					Indiferent	Negativa	Molt negativa	
Ramader 1	x	x	x	x			x	x
Ramader 2			x	x	x			
Ramader 3	x	x	x	x		x		x
Ramader 4	x	x	x	x	x			x
Ramader 5	x	x	x	x	x			x
Ramader 6	x	x	x	x		x		x
Ramader 7	x	x	x	x		x		x

Font: Elaboració pròpia

La Taula 46 mostra el tipus d'ajut econòmic que perceben els ramaders per dedicar-se a aquest sector i com es valora la influència del PNAP sobre la ramaderia del municipi. Tots els ramaders d'estudi que es dediquen a la ramaderia extensiva reben ajuts econòmics per dedicar-se a la ramaderia ecològica. L'explotació intensiva de conills no rep cap tipus de subvenció ni ajut econòmic. El municipi d'estudi es troba dins dels límits del PNAP i per tant tots els ramaders tenen propietats i bestiar dins de la zona protegida del PNAP. Tres de les explotacions del municipi, entre elles l'explotació intensiva de conills, considera indiferent la incidència dels espais naturals sobre la ramaderia de muntanya, però la resta de ramaders valoren aquesta incidència com a negativa o molt negativa.

Totes les explotacions ramaderes extensives del municipi consideren que l'Administració ha d'ajudar econòmicament al sector ramader, pel paper que realitza la ramaderia com a conservador del paisatge i de la biodiversitat vegetal.

8.2.7.2.- Conflictes de la fauna salvatge amb el ramat

Taula 47: Conflicte de la fauna salvatge amb el ramat i l'entorn natural

Conflictes amb la fauna									
	Fauna salvatge que causa danys				Introducció ós bru				
	Àliga Daurada	Cabirol	Gos assilvestrat	Porc Senglar	Valoració Negativa	Motiu valoració negativa de la introducció de l'ós bru			
						Perill per les persones	Perill pel bestiar	Decisió imposada	Altres prioritats abans
Ramader 1	x	x	x	x	x		x		
Ramader 2									
Ramader 3		x		x	x				x
Ramader 4		x	x	x	x	x	x	x	
Ramader 5		x	x	x	x	x	x	x	
Ramader 6	x	x	x	x	x		x		
Ramader 7		x			x	x			

Font: Elaboració pròpia

La Taula 47 mostra quines són les espècies salvatges que causen més incidències sobre la ramaderia de la zona i quina és la valoració de la reintroducció d'espècies salvatges perilloses com l'ós bru.

Les espècies salvatges que més incidències generen sobre el ramat són els cabirols i els porcs senglars, pels danys que generen a les zones de pastura i a l'herba dels prats de dall, dificultant la disponibilitat d'aliment pel bestiar. El gos assilvestrat i l'àliga daurada també causen danys al ramat depredant o ferint al bestiar i a les cries.

La introducció d'exemplars d'ós bru al PNAP està valorada negativament per tots els ramaders. La majoria pensa que és un perill pel bestiar i per les persones, i alguns també comenten que és una decisió imposada pel PNAP sense comptar amb l'opinió dels veïns dels municipis del Parc i que existeixen altres prioritats més importants que cal tenir en compte abans de la reintroducció d'aquest tipus de fauna.

Taula 48: Presència de fauna salvatge (ungulats) i incidències amb el ramat i l'entorn natural

Conflictes amb la fauna									
	Presència d'ungulats			Incidències amb fauna salvatge					
	Abandó del medi rural	Introducció de fauna	Valoració negativa	Depredació cries	Danys a prats i conreus	Danys infraestructures	Competència per l'herba	Protecció amb tanques o vailets	
								Sí (amb ajuts econòmiques)	No (s'han de caçar)
Ramader 1		x	x	x	x	x	x	x	
Ramader 2									
Ramader 3	x		x		x	x	x		x
Ramader 4	x	x	x	x	x				
Ramader 5	x	x	x	x	x				
Ramader 6		x	x	x	x	x	x	x	
Ramader 7			x		x				

Font: Elaboració pròpia

La Taula 48, mostra els principals conflictes que existeixen entre el ramat i les zones de pastura i la fauna salvatge. Tots els ramaders del municipi valoren negativament la presència d'ungulats i associen la seva excessiva presència majoritàriament a una reintroducció d'aquest tipus de fauna, tot i que també l'abandonament del medi rural es considera com una de les principals causes.

Els problemes que genera la fauna salvatge sobre el ramat i les zones de pastura que més afecten als ramaders són la depredació de les cries dels ramats quan es troben pasturant lliures a la muntanya i els danys als prats i als conreus, que afecta a la disponibilitat de menjar pel bestiar. La fauna salvatge també genera danys a les infraestructures de les zones de pastura i genera una competència per l'herba dels prats de dall. Alguns ramaders pensen que per reduir les incidències causades per la fauna salvatge caldria un suport econòmic d'ajuts i subvencions per poder protegir les zones de pastura amb tanques o vailets.

8.2.8.- Perspectives de futur

Taula 49: Perspectives de futur de la continuïtat del sector ramader al municipi d'Esterri de Cardós

Perspectives de futur						
	Repte més importat per mantenir la continuïtat del sector				Continuïtat del sector ramader en les pròximes dècades	
	Manca relleu generacional	Baixos preus del bestiar	Ajuts econòmics insuficients	Oferta d'altres professions i sectors (immobiliari)	Sense subvencions	
					Sí	No
Ramader 1	x					x
Ramader 2		x	x	x		x
Ramader 3		x				x
Ramader 4	x	x				x
Ramader 5	x	x				x
Ramader 6	x					x
Ramader 7	x			x		x

Font: Elaboració pròpia

La Taula 49 mostra quins són els principals reptes als quals s'enfronta el sector per poder garantir la continuïtat del sector ramader a la zona i quines són les perspectives de futur de la ramaderia.

El repte més important que cal superar per mantenir la continuïtat del sector és la manca de relleu generacional. Un dels altres reptes molt importants que cal superar és el de la pressió dels preus. Els preus percebuts pels ramaders no creixen al mateix ritme que els guanys que obtenen per dedicar-se a la ramaderia. La ramaderia intensiva de conills, no rep cap tipus de subvenció ni ajut econòmic i això, junt amb la pressió dels preus percebuts i l'increment dels costos per mantenir l'explotació, fa que cada cop sigui més inviable dedicar-se al sector. Alguns ramaders han comentat que un altre dels problemes que dificulta la continuïtat del sector ramader és l'oferta d'altres professions i de la pressió del sector immobiliari que genera que molts ramaders abandonin la tradició i que no hi hagi oferta de gent que es vulgui dedicar a la ramaderia perquè prefereix orientar la seva professió a altres sectors laborals.

Tots els ramaders arriben a la conclusió de que els únics factors que permeten que actualment segueixin existint alguns ramaders, són per la fidelitat a la dedicació ramadera i als ajuts econòmics que reben, i que sense aquests ajuts i subvencions econòmiques no podrien dedicar-se ni mantenir la continuïtat del sector. Davant d'aquests reptes, la perspectiva de futur per la ramaderia és la desaparició del sector ramader en les pròximes dècades.

8.3.- Model d'enquesta

Departament de Ciència Animal i dels Aliments

Enquesta sobre la Importància de la Ramaderia Extensiva de Muntanya en la Conservació de la Biodiversitat

Edat.....

Població

Situació jurídica de la explotació: _____ familiar _____ empresa

CENS RAMADER

BOVÍ DE CARN

	Nº de caps	Raça
Vaques (femelles parides) (mares) (>2anys)		
Vedelles de reposició (12 mesos–1er part)		
Vedells (7-12 mesos) (engreix)		
Vedells (cria)		
Toros (> 1any)		

OVÍ

	Nº de caps	Raça
Ovelles (femelles > entre 1 i 1.5 anys)		
Cordera de reposició (4–12/18 mesos)		
Corders (cria) (< 3-4 mesos)		
Marrans (> 1 any)		

EQUÍ

	Nº de caps	Raça
Egües (femelles> 3 anys)		
Egües de reposició (1-3 anys)		

BLOC 3: Treball de camp i inventari

Pollins (cria) (< 7mesos)		
Pollins (engreix) (7-12 mesos)		
Sementals (> 3 anys)		

ALTRES TIPUS DE BESTIAR I LA SEVA ALIMENTACIÓ

	Caps	Producció(P)/ Autoconsum(A)	Aliments que consumeixen de l'explotació
Cabrum			
Vaquí de llet			
Porcí			
Altres (abelles propietat- etat/transhuman ts)			

APROFITAMENT DE LA SUPERFÍCIE CONREADA I DE LES PASTURES NATURALS

- Altitud explotació: mínima _____; màxima _____

ALIMENTACIÓ DEL BESTIAR I CICLE AGRORAMADER

- El dall es duu a terme _____; i el redall _____

- El primer peixiu es duu a terme _____; i el segon peixiu _____

- Quan bogue els prats? _____

- En té prou amb el fens de l'explotació? ____ Sí ____ No. En cas negatiu: _____ en compra ____ li'n donen

- Fa servir additius químics pels prats i/o bestiar? ____ sempre ____ puntualment ____ mai

BOVÍ DE CARN

- La ramada surt del poble cap a les pastures d'estiu _____; i en baixa _____

BLOC 3: Treball de camp i inventari

○ La ramada està a la borda o pastures intermitges els mesos de _____

○ El període d'estabulació va des de _____ fins _____

○ Les pastures d'hivern són _____

○ Quan donen al bestiar complements alimentaris? - Només hivern _____ Quins són? _____

Convencionals _____ - Hivern i estiu _____ - Ecològics _____

Comprats _____ - Tot l'any _____ - Propis _____

OVÍ

○ La ramada surt del poble cap a les pastures d'estiu _____; i en baixa _____

○ La ramada està a la borda o pastures intermitges els mesos de _____

○ El període d'estabulació va des de _____ fins _____

○ Les pastures d'hivern són _____

○ Quan donen al bestiar complements alimentaris? - Només hivern _____ Quins són? _____

Convencionals _____ - Hivern i estiu _____ - Ecològics _____

Comprats _____ - Tot l'any _____ - Propis _____

EQUÍ

○ La ramada surt del poble cap a les pastures d'estiu _____; i en baixa _____

○ La ramada està a la borda o pastures intermitges els mesos de _____

BLOC 3: Treball de camp i inventari

○ El període d'establació va des de _____ fins _____

○ Les pastures d'hivern són _____

○ Quan donen al bestiar complements alimentaris? - Només hivern _____ Quins són? _____

- Hivern i estiu _____ - Ecològics _____
Convencionals _____

- Tot l'any _____ - Propis _____
Comprats _____

MÀ D'OBRA

	Assalariat [A] o Familiar [F]	Sexe (H / D)	Edat	Procedència	Dedicació (hores/dia)
Titular					
Treballador 1					
Treballador 2					
Treballador 3					

○ Número de membres de la família que no treballen a l'explotació: _____

○ La família obté rendes externes a l'explotació? _____ Sí _____ No.

- En cas afirmatiu, de quina activitat es tracta? _____

○ La família pot viure dels ingressos i ajudes exclusives de l'explotació? _____ Sí _____ No.

○ Té algun fill/a o col·laborador que el succeirà a l'explotació? _____ Sí _____ No.

○ Fidelitat a l'orientació ramadera (número d'anys): _____

INSTAL·LACIONS i MAQUINÀRIA**QUADRES, CORRALS i MAGATZEMS**

Nº	Localització	m² coberts	Propietat	Lloguer

○ Energia elèctrica a les instal·lacions (s/n): _____ Xarxa Pública _____ Grup electrogen _____ Plaques solars

○ Aigua potable a les instal·lacions (s/n): _____ Xarxa Pública _____
Servei propi

○ Equip de reg: _____ Aspersió _____ Pivot _____ A tesa _____ Altres

○ Tanques:

Nº de tanques fixes: _____ (Espinós, Vailet elèctric, Fusta, Obra, Metàl·lic, Altres cintes)

Nº de tanques mòbils (pletes): _____ (Vailet elèctric, Andàs de fusta, Cleda metàl·lica, Altres cintes)

Superfície tancada: _____

○ Triador? _____ Propi _____ Comunal _____ No

MAQUINÀRIA DE CAMP

	C.V.	Any de compra
Tractor 1		
Tractor 2		
Recol·lectora ("cosechadora")		
Motosegadora		
Motocultor		
Altres (molí elèctric...)		

EQUIP REMOLC

	Any de compra
Sembradora	
Segadora	
Dalladora-picadora-embaladora	
Gira-sol, 'aranya' (acordonadora)	
Fenificadora (regiradora d'herba)	
Embaladora (empacadora) (xica / gran)	
Rotoembaladora (rotoempacadora)	
Altres (cultivador, encintadora...)	

LLOGUER DE MAQUINÀRIA DEL / AL EXTERIOR

Tipus	DEL / AL	Hores/Any

RAMADERIA I L'ENTORN NATURAL

PRATS DE DALL

- Quines pastures considera millor per al bestiar?

Peixiu dels prats de dall prop dels pobles	
Peixiu dels prats de dall de muntanya, al voltant de bordes	
Pastures dels vessants baixos, més aviat seques	
Pastures de muntanya mitjana, en zones on també hi ha bosc	
Pastures d'alta muntanya, per damunt de les zones de bosc	
Ensitjat (silo)	
Fenc dall	
Fenc redall	

- Què és el més important per a continuar treballant un prat de dall?

Ha d'estar prop del poble o explotació	
Encara que estigui lluny, s'hi ha de poder arribar amb carretera asfaltada	
Encara que estigui lluny, s'hi ha de poder arribar amb pista forestal	
La pendent i les dimensions del prat n'han de permetre mecanització	
Que sigui un prat productiu és més important que la distància, pendent o l'accés	

- Ha abandonat algun prat de dall durant els darrers 10 anys? _____ Sí _____ No
En cas afirmatiu, quants? _____

VIGILÀNCIA DELS RAMATS

- Quan té el ramat lluny del poble:

Està amb pastor	
Està amb pastor i gos de guarda	
Està dins una àrea tancada amb una tanca	
Està dins una àrea tancada amb vailet elèctric	
Està lliure i el va a controlar de tant en tant	

- Cada quan controla el bestiar quan pastura lluny del poble?

Hi ha un pastor permanent	
Cada dia	
Un cop a la setmana	
Menys d'un cop a la setmana	

- De quina manera es podria afavorir la presència de pastors per guardar els ramats a l'alta muntanya durant l'estiu?

Suport econòmic	
Construcció de refugis prop de les pastures	
Construcció de pistes fins a les pastures	
No cal, el bestiar està més tranquil sense pastor	
Altres...	

ESPÈCIES D'INTERÈS ESPECIAL

- Refà les parets de pedra seca de la seva propietat quan es deteriorenen? _____
Habitualment _____ Puntualment _____ Mai
- Escolta o veu perdus a les parcel·les que treballa? _____ Habitualment
_____ Puntualment _____ Mai
- Escolta o veu guatlles a les parcel·les que treballa? _____ Habitualment
_____ Puntualment _____ Mai

ESPAIS NATURALS i MESURES AGROAMBIENTALS

- Rep algun ajut agroambiental de suport a la ramaderia? _____ Sí _____ No
 - Ramaderia ecològica _____
 - Actuacions en prats i pastures _____
 - Millora de pastures en zones de muntanya amb ramaderia equina _____
- Com valora la seva participació a aquestes mesures agroambientals?
_____ Molt positiu _____ Positiu _____ Indiferent _____ Negatiu _____ Molt negatiu
- Té alguna propietat i/o bestiar dins alguna figura de protecció d'espais naturals:
_____ Sí _____ No Quina?
 - Parc Natural de l'Alt Pirineu _____
 - Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici _____
 - Altres zones dins el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) _____
- Com considera la incidència dels espais naturals protegits sobre la ramaderia de muntanya?
_____ Molt positiva _____ Positiva _____ Indiferent _____ Negativa
_____ Molt negativa
- Pensa que un espai natural protegit ha d'ajudar als ramaders que tenen prats i/o bestiar dintre? _____ Sí _____ No _____ Indiferent

- N'hi ha que veuen els ramaders de muntanya com els "jardiners del paisatge". Què li sembla el fet que cada cop es valori més el paper de la ramaderia com a conservador de la biodiversitat / natura?

_____ Molt positiu _____ Positiu _____ Indiferent _____ Negatiu _____ Molt negatiu

- Com valoraria el fet que l'administració els pagués uns diners per treballar els prats, amb l'objectiu de conservar el paisatge?

_____ Molt positiu _____ Positiu _____ Indiferent _____ Negatiu _____ Molt negatiu

- Creu que els turistes aprecien l'existència dels prats de dall? _____ Sí _____ No

CONFLICTES AMB FAUNA

- Què li sembla que ara hi hagi ungulats (cérvol, cabirol, daina, mufló) que abans no hi eren?

_____ Molt positiu _____ Positiu _____ Indiferent _____ Negatiu _____ Molt negatiu

- Incidències els darrers 12 mesos amb fauna salvatge:

	Època	Fauna
Depredació de cries		
Danys a infraestructures (tanques...)		
Danys a prats i conreus		
Competència per l'herba		
Accidents de trànsit		
Altres...		

- Creu que cada cop hi ha més ungulats (tossinos, cérvols, cabirols...)? _____ Sí _____ No

- En cas afirmatiu, quin creu que és el motiu?

Abandonament del medi rural	
Reintroduccions o introduccions de fauna	
Desaparició dels grans depredadors naturals	
Cada cop hi ha menys gent a la muntanya	
Increment d'espais naturals protegits	
Se'n cacen massa pocs	

BLOC 3: Treball de camp i inventari

Canvi del clima	
Altres...	

- Per tal d'evitar que els porcs i d'altres ungulats entrin als prats, creu que posar-hi tanques o vaillets és una bona opció?

No, perquè és massa car	
No, perquè porta massa feina	
No, s'han de caçar els que fan mal	
Si, si es rep alguna ajuda per a la instal·lació i manteniment	
Si, tot i no rebre cap ajuda	

- La primavera que ve sembla que tornen a deixar cinc óssos més al Pirineu. Com valora la seva tornada a la comarca?

_____Molt positiu _____Positiu _____Indiferent _____Negatiu _____Molt negatiu

- Per quin motiu?

Les compensacions econòmiques són insuficients	
És una decisió imposada de fora i sense escoltar la veu de la gent que viu aquí tot l'any	
És un perill real per a les persones	
El valor ecològic és elevat	
Cal aplicar mesures per prevenir els possibles danys (tancats, gossos de guarda...)	
És un atractiu turístic	
És bonic	
Altres prioritats abans	
Si els van exterminar és per alguna cosa	
És un perill pel bestiar	
Hi eren abans que nosaltres	
Altres...	

FUTUR

- Quin creu que és actualment el repte més important que ha de superar la ramaderia de la comarca per continuar?

La manca de relleu generacional	
Els baixos preus del bestiar (pressió rendibilitat econòmica)	
L'abandonament del medi rural	
Les noves funcions socials i ambientals que es demanen cada cop més al sector (productor vs. Jardiner)	
La pèrdua de les millors terres per la pressió urbanitzadora	
La gent prefereix dedicar-se a feines més còmodes	
Les traves que posa l'administració	
El canvi del perfil de gent que viu a la comarca no tan acostumats a conrear i conviure amb la ramaderia	
Altres...	

- Com s'imagina la ramaderia a la comarca d'aquí a 20 anys?.....

.....

.....

.....

9.- Anàlisi Ambiental

En aquest apartat es proporciona informació sobre el paper de la ramaderia en la conservació del paisatge, les incidències que genera la presència de sobrepoblacions d'espècies salvatges i un petit comentari sobre els residus de l'activitat ramadera d'Esterri de Cardós.

9.1.- Conservació del paisatge

L'augment del turisme i de les segones residències al Pirineu ha incrementat la pressió de la població sobre la zona. Aquest augment del turisme es manifesta amb un creixement considerable de la superfície urbanitzada i de les infraestructures viàries, donant lloc a un territori fragmentat.

A Esterri de Cardós aquesta tendència no s'ha observat. El turisme en aquest municipi és rural i s'ha manifestat amb la presència de 5 allotjaments rurals. Tenint en compte el gran "boom" actual de la construcció d'urbanitzacions en la zona de muntanya, el municipi d'Esterri de Cardós i la continuïtat de les explotacions ramaderes es poden veure amenaçats. Les creixents ofertes del sector immobiliari en els municipis de muntanya pot incidir en els propietaris de parcel·les destinades a pastures, a l'hora de decidir vendre aquests terrenys a canvi d'una suma de diners elevada i deixar de dedicar-se a altres activitats, com la ramaderia.

La estacionalitat del turisme, també afecta el municipi. És a l'estiu i a la primavera quan els establiments de turisme rural de la zona tenen més afluència turística. Per tant, els ingressos que aporta el sector terciari també són estacionals.

Com s'ha comentat a l'apartat 6, la població abandona les zones altes de muntanya i les petites àrees rurals per residir en zones pròximes a nuclis urbans. Aquest abandonament de molts pobles situats a les valls prepirinenques qüestiona el futur d'aquestes zones.

Al Gràfic 1 es veu que la població d'Esterri de Cardós ha anat disminuint des de l'any 1936 (206 habitants), d'una forma dràstica, tot i que en algun any es produeix algun augment molt petit de població, fins a l'actualitat. La població del municipi al 2005 era de 70 habitants. Per tant, les dades demostren que la població ha anat abandonant el municipi per anar a parar a zones de cotes més baixes, on es troben nuclis urbans més grans com Sort, Tremp, etc.

El despoblament de les zones de muntanya va lligat a l'abandó de les activitats agroramaderes de la població d'Esterri de Cardós. El descens de la dedicació al conreu en les zones de muntanya ha afavorit la vegetació silvestre, que ha augmentat notablement la seva presència al territori. D'altra banda, el descens de l'activitat ramadera afecta el paisatge del municipi. Els prats que els ramats conserven amb la seva pastura, quan s'abandonen esdevenen prats amb flora salvatge, i, poc a poc, van transformant-se en bosquines, fins arribar a formar boscos típics d'alta muntanya¹⁰⁷.

El despoblament del medi rural i l'abandó de les activitats tradicionals agroramaderes expliquen, també, el mal estat dels camins rurals del municipi d'Esterri de Cardós.

¹⁰⁷ Veure Annex (Foto 59A, 60A, 61A, 62A, 63A)

Els veïns d'Arrós i d'Esterri de Cardós, dos dels 4 pobles del municipi, han comentat que com a conseqüència de la davallada de l'activitat del sector ramader molts camins rurals no es troben en bon estat. Diuen que el fet de que els ramats de bestiar circulessin constantment pels camins facilitava la conservació d'aquests. La pèrdua de la tradició ramadera provoca el deteriorament dels camins, fins al punt de que en alguns d'aquests és pràcticament impossible el pas de les persones.

Pel que fa als esports d'aventura, cal comentar que aquests no afecten el paisatge d'Esterri de Cardós, ja que en cap dels 4 pobles que hi ha al municipi es realitza cap tipus d'activitat esportiva d'aventura.

9.2.- La presència de la fauna salvatge

Les variacions de les activitats productives que s'han dut a terme durant centenars d'anys a les zones de muntanya, han generat diversos canvis en el paisatge i en la fauna dels Pirineus.

Quan la ramaderia extensiva d'ovelles i cabres domèstiques en els espais del Pirineu es va presentar com una activitat econòmica forta i practicada, es va afavorir l'existència d'espècies de caça menor com el conill, la perdiu i la llebre. En les últimes dècades del segle XX la pressió de l'home urbà va interaccionar negativament amb l'home rural. Això va provocar un abandonament progressiu del camp, ajudant a la progressió de les zones forestals i afavorint la presència d'exemplars de fauna salvatge, anteriorment desapareguts per la tradició rural ramadera que afavoria a altres espècies.

La davallada progressiva en les últimes dècades d'explotacions ramaderes, disminuint-se així, el nombre de remugants domèstics (vaques, ovelles, cabres), ha afavorit, una progressió de les zones forestals, reduint les zones de pastura tradicionals i la fauna relacionada amb aquests espais oberts. La necessitat de controlar l'avenç de les zones forestals i retraïment de les zones de pastura tradicionals, ha conduït a la reintroducció de certes espècies remugants salvatges. La introducció i recuperació d'aquestes espècies, anteriorment existents en la zona dels Pirineus, ha estat fonamental per a la recuperació dels seus hàbitats, ja que duen a terme funcions ecològiques molt concretes en aquests ecosistemes.

Actualment, la principal fauna salvatge remugant que es troba a la zona del PNAP consta de cérvol, cabirol, isard i cabra salvatge. La reintroducció d'aquests animals comporta: una recuperació de la biodiversitat vegetal, una reducció de determinats depredadors d'espècies domèstiques (vaques, ovelles...), una contribució de reduir la combustibilitat (disminució i control de la biomassa dels boscos), afavoriment de la reconstitució dels espais oberts, aportament de matèria orgànica, i afavoriment de la fauna insectívora i de les espècies pròpies dels espais oberts. Tot i que la reintroducció d'aquests exemplars comporta grans avantatges, també genera molt problemes d'interacció amb la ramaderia de la zona, ja que provoca danys a boscos i produccions agrícoles.

9.2.1.- Incidència de la fauna salvatge amb la ramaderia

En les següents taules es mostren les espècies salvatges principals que generen problemes al sector ramader del municipi i quin tipus d'incidències ocasionen.

Taula 50: Principal fauna salvatge que genera incidències sobre la ramaderia

	Fauna salvatge que causa danys			
	Àliga Daurada	Cabirol	Gos assilvestrat	Porc Senglar
Ramader 1	×	×	×	×
Ramader 2				
Ramader 3		×		×
Ramader 4		×	×	×
Ramader 5		×	×	×
Ramader 6	×	×	×	×
Ramader 7		×		

Font: Elaboració pròpia

Com s'observa a la Taula 50, els ramaders que tenen una explotació extensiva, consideren que el cabirol és l'espècie salvatge que més danys genera a la ramaderia.

El cabirol genera greus problemes sobre les zones de pastura. En el moment de la renovació de la banya i durant l'època de zel, els mascles arrenquen, amb el fregament de les banyes, l'escorça dels arbres més joves i generen problemes en les pastures dels prats de dall, ja que tenen tendència a menjar els brots més tendres de les plantacions regulars més joves.

Una altre de les espècies salvatges que també origina greus problemes sobre les zones de pastura és el porc senglar.

El senglar causa danys en tot tipus de conreus i pastures, degut a les furgades que fa per aconseguir aliments sota terra, com ara arrels i cucs. La magnitud dels danys generats pel senglar està condicionada pel nombre d'exemplars que es concentren en una zona i els factors meteorològics, ja que en períodes de sequera, o en períodes freds, quan hi ha molta superfície de terreny gelada o coberta de neu, afecten especialment els prats i zones de pastura degut a una major disponibilitat d'aliment.

El porc senglar té una gran capacitat d'adaptació i això genera grans impediments per evitar els danys que genera. Una de les actuacions que porten a terme els ramaders afectats pels danys que genera a les seves terres, és la protecció de les parcel·les amb tancats elèctrics (pastors elèctrics o vailets), tot i que aquest sistema no garanteix la protecció total de les zones de pastura.

Altres espècies salvatges com les àligues daurades o els gossos assilvestrats també generen grans incidències, no pel que fa a les pastures sinó sobre les pèrdues de caps de bestiar del ramat.

Taula 51: Principals incidències que genera la fauna salvatge sobre el sector ramader.

	Depredació cries	Danys a prats i conreus	Danys infraestructures	Competència per l'herba
Ramader 1	×	×	×	×
Ramader 2				
Ramader 3		×	×	×
Ramader 4	×	×		
Ramader 5	×	×		
Ramader 6	×	×	×	×
Ramader 7		×		

Font: Elaboració pròpia

Com s'ha comentat anteriorment i es mostra a la Taula 51, el principal dany sobre el sector ramader del municipi d'Esterri de Cardós que ocasiona la fauna salvatge esdevé de les incidències sobre les zones de pastura i les seves infraestructures, afectant els cultius i les terres conreades, i reduint la disponibilitat productiva de la zona i, per tant, al recurs alimentari que aporta a la ramaderia. Un altre problema greu és la depredació de cries per part de certes espècies salvatges, provocant una reducció dels caps de bestiar.

Ocasionalment, algunes espècies silvestres tenen una alta adaptació als espais modificats artificialment per l'home i produeixen danys als cultius, amb la conseqüent pèrdua d'aprofitament, per part dels propietaris dels terrenys. Seria convenient, doncs, trobar un equilibri entre les dues situacions. D'una banda, quan les activitats antròpiques ocupen el territori habitat per espècies silvestres que poden provocar danys; i d'altra banda, els increments de densitats o la reintroducció d'espècies potencialment danyoses en llocs amb activitats antròpiques establertes.

9.3.- Residus ramaders

Els residus ramaders poden esdevenir un problema segons el tipus de ramaderia. En el cas de la ramaderia extensiva el problema és menor ja que el bestiar ocupa una extensió de terreny major i està en continu moviment, per tant, no es produeixen grans concentracions de residus.

Aquest és el cas d'Esterri de Cardós, el nombre de caps de bestiar per hectàrea de superfície de pastura es baix. Per tant, no es produeixen concentracions elevades de residus. L'únic possible problema en el municipi poden ser les olors, ja que la majoria de quadres on estan els animals quan són estabulats a l'hivern, estan situades dins dels nuclis de població.

En el cas de la contaminació per nitrogen seria interessant fer una estudi quantitatiu dels fems per hectàrea, per tal de saber si hi ha una quantitat excessiva o deficitària de fems. Però amb les dades disponibles en aquest projecte no es poden fer aquests càlculs.

10.- Anàlisi econòmic

Segons les entrevistes realitzades als ramaders d'Esterri de Cardós, s'han pogut extreure un seguit de conclusions pel que fa a la situació econòmica del sector i establir quines són les principals amenaces econòmiques que limiten la continuïtat de l'activitat ramadera.

10.1.- Situació econòmica actual del sector

És cert que la majoria de ramaders del poble tenen una visió molt semblant de la situació del sector ramader. Només cal mirar el cens d'explotacions ramaderes i de personal dedicat al sector, i veure que ha disminuït molt des de 1980 fins ara; i es possible que d'aquí cinc anys aproximadament acabi d'entrar en crisi el sector. (Josep Ticó, novembre 2006).

El fet que sigui un treball molt sacrificat, el qual requereix una gran dedicació, moltes hores i molt d'esforç provoca que cada cop siguin més els que es decanten per altres tipus d'ocupacions. Alhora, el poc benefici econòmic que reporta aquesta feina, fa que encara sigui més difícil trobar gent interessada en continuar amb aquesta tasca.

És per això que en els darrers anys els ajuts econòmics que reben els ramaders són un factor molt important per assegurar la continuïtat del sector. Tot i així, una de les queixes és que només els ramaders que són membres d'associacions es poden beneficiar de les subvencions que atorga el PNAP, independentment de si es troben dins dels límits del Parc o no. La seva proposta és que les subvencions s'haurien de donar en funció del nombre de caps per explotació, sense diferenciar pel fet de pertànyer a una associació o no. Segons en Josep Ticó (representant dels ramaders del PNAP), els ramaders "no reben informació suficient del PNAP sobre les subvencions. Quan es van començar a donar els ajuts per ramaderia ecològica, molts ramaders no es van assabentar de si els comportaria beneficis o els hi suposaria més costos el fet d'adaptar-se a aquest tipus de ramaderia, en alguns casos."

A Esterri de Cardós ens trobem amb dos casos. Hi ha ramaders que s'hi dediquen a temps complert i d'altres, en canvi, que només ho fan a temps parcial i que alhora tenen altres feines. Els que s'hi dediquen per complert coincideixen a dir que sense els ajuts agroambientals que reben no podrien seguir endavant amb les explotacions i que haurien de deixar-les, ja no consideren possible dedicar-se a aquesta feina sense els ajuts que els atorga l'administració.

I els ramaders que només ho són a temps parcial, reconeixen que sinó fos per aquesta segona feina, no podrien tirar endavant només amb els ingressos de les explotacions. És el cas de l'Ángeles Castella (explotació de conills), que a més de l'explotació, els seus ingressos provenen de la casa rural "Casa Mora" i del treball del seu marit com a guarda forestal. En el seu cas, les subvencions són inexistents, i necessiten d'aquests altres treballs per poder mantenir la família. Alhora, el fet de ser la única explotació de conills de la zona li suposa un cost en el transport encara major. I a tot això se li ha d'afegir que, actualment, el preu de la carn del conill és molt inferior al de fa vint anys, i en canvi el cost de la vida ha augmentat considerablement.

Seguint la problemàtica del preu de la carn, la resta de ramaders es troben en la mateixa situació. El preu de la carn ha patit un increment menor que el del cost de la vida. Mentre que el preu de la carn és semblant al de fa vint anys, el cost de mantenir l'explotació s'ha multiplicat. Anys enrere, una explotació era rentable econòmicament amb molts menys caps de bestiar dels que són necessaris avui en dia.

Alhora, la comercialització de la carn ecològica suposa un problema en molts casos, ja que és molt escassa i complicada. Als ramaders els hi resulta molt complicat donar sortida a aquest producte, i la major part de la carn que s'hauria de vendre com a ecològica, es comercialitza a preu de carn convencional. Manca una bona estructura de comercialització i distribució per garantir una bona sortida als productes.

Aquesta situació no sembla gaire favorable de cara a la continuïtat del sector ramader. I encara cal afegir un altre aspecte que han coincidit en destacar alguns ramaders del municipi: el pes que exerceix el sector immobiliari. Cada vegada el sector turístic té més importància a la comarca. I, per tant, es necessiten apartaments, hotels, i altres equipaments. En els darrers anys el sector immobiliari està agafant terreny a d'altres sectors. Actualment és molt més rentable econòmicament dedicar-se a la construcció, o de fet, a gairebé qualsevol altre feina. Per tant, és d'esperar que el sector immobiliari tregui ocupació al sector ramader. I alhora, alguns ramaders prefereixen vendre les seves terres abans que continuar amb les explotacions perquè els beneficis que obtenen són mol majors.

10.2.- La pressió dels preus en la continuïtat del sector primari. (El sector agrari espanyol, 1965-99).

Fruit de l'èxode rural (induït pel creixement econòmic), el sector agrari presenta un envelliment major que el d'altres sectors econòmics.

Dins del sector agrari el subsector agrícola representa en torn del 60% de la producció final, i el ramader un 40%. La proporció es manté similar des dels anys 60 fins l'actualitat.

Taula 52: Proporció del valor afegit de l'agricultura i de la ramaderia. Espanya

Any	Agricultura (%)	Ramaderia (%)
1965	58.55	41.45
1970	65.53	34.47
1975	65.19	34.81
1980	63.13	36.87
1985	64.39	35.61
1990	67.59	32.41
1995	60.50	39.50
1999	59.30	40.70

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Instituto Nacional de Estadística

Com s'observa a la Taula 52, la proporció de l'agricultura ha sigut sempre superior a la de la ramaderia. L'agricultura, tot i patir decaigudes, l'any 1999 presenta una proporció major a la de l'any 1965. Pel que fa a la ramaderia, ha presentant augments i disminucions al llarg dels anys, però al 1999 la proporció va ser menor a la del 1965.

10.2.1.- Evolució dels preus agraris

En la següent taula i gràfic es mostra l'evolució del preu de la carn de boví. L'evolució del preu s'ha basat en l'Índex de Preus al Consum (IPC), prenent com any base el 1990.

En l'estudi de l'evolució dels preus agraris, s'han considerat únicament aquells productes relacionats directament amb el sector ramader, com és el cas de la venda de productes carnis bovins. Considerant la resta de productes agraris i ramaders com els cereals o la llet, es pot observar en termes reals que els preus percebuts pels agricultors han seguit una trajectòria a la baixa, amb uns descensos molt significatius.

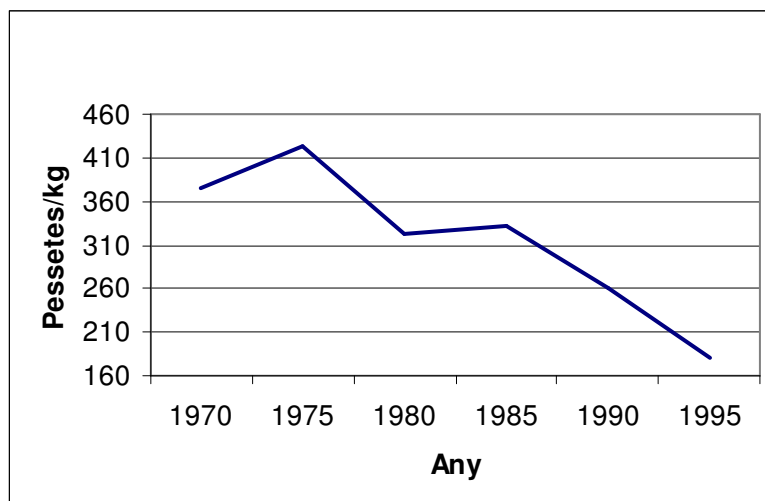
Taula 53: Evolució del preu de la carn de boví. Pessetes/kg (base 1990)

Any	Preu carn (pessetes/kg)	Preu carn (euros/kg)
1970	376.03	2.26
1975	423.41	2.54
1980	321.86	1.94
1985	332.16	2.13
1990	260.61	1.57
1995	180.67	1.06

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Instituto Nacional de Estadística

A la Taula 53, es pot observar quina és la evolució del preu de la carn bovina des del 1970 fins al 1995. Així, en pessetes de l'any 1990, un ramader rebia a l'any 1970, al vendre un kg de carn de boví 376.03 pessetes, i a l'any 1999, menys de la meitat, tan sols 180.67 pessetes (1.06 €).

Gràfic 16. Evolució del preu de la carn bovina (base 1990)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Taula 53.

Al Gràfic 16, es pot observar amb més claredat quina ha sigut la tendència de disminució dels preus percebuts pels ramaders en la venda de la carn de boví. Es pot observar un ascens dels preus percebuts a l'any 1975, i una progressiva davallada durant els anys posteriors.

10.2.2.- Evolució de la producció agrària

El sector agrari és un sector econòmic amb unes característiques diferencials i particulars que el diferencien de la resta dels sectors econòmics, i la producció està subjecte no només a la voluntat de l'agricultor sinó que existeixen una sèrie d'elements que poden determinar la seva productivitat, com la mà d'obra, la meteorologia, la mecanització, etc. que poder fer variar substancialment les collites i la continuïtat del sector.

Taula 54. Producció de llet i carn de boví. Espanya. Milions de litres i milers de tones de carn

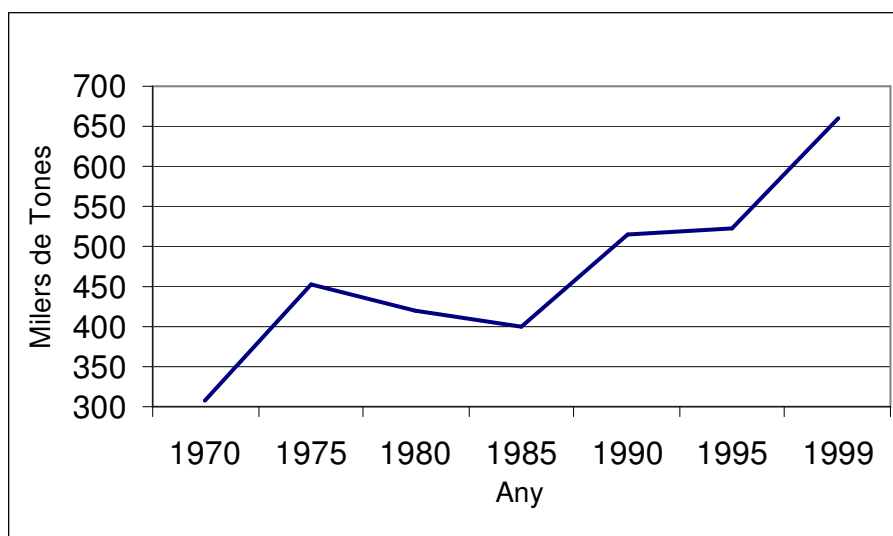
Any	Llet	Carn bovina
1970	4321.8	308.16
1975	4983.90	453.68
1980	5870.55	419.45
1985	6112.03	400.66
1990	5649.77	513.90
1995	6016.54	522.35
1999	6113.40	660.57

Font: Ministeri de Agricultura Pesca y Alimentación

A la Taula 54, es pot observar la producció de llet i carn bovina des de l'any 1970 fins al 1999. S'observa, que la quantitat de llet i carn produïda augmenta significativament amb el pas dels anys.

Aquesta tendència no és deguda al creixement del sector agrari que, com s'ha comentat anteriorment, és el sector econòmic més envellit, sinó a la intensificació del sector degut al procés de mecanització que ha facilitat l'augment de producció, tot i que el nombre d'explotacions siguin cada cop menors.

Gràfic 17: Evolució de la producció de carn de boví a Espanya

Font: Elaboració pròpia

Al Gràfic 17, es pot observar més clarament quina és la tendència productiva de la carn bovina. A l'any 1975 hi ha un punt d'inflexió descendent en la quantitat de tones de carn bovina produïda, i a partir de l'any 1985 s'observa una tendència ascendent de la quantitat produïda.

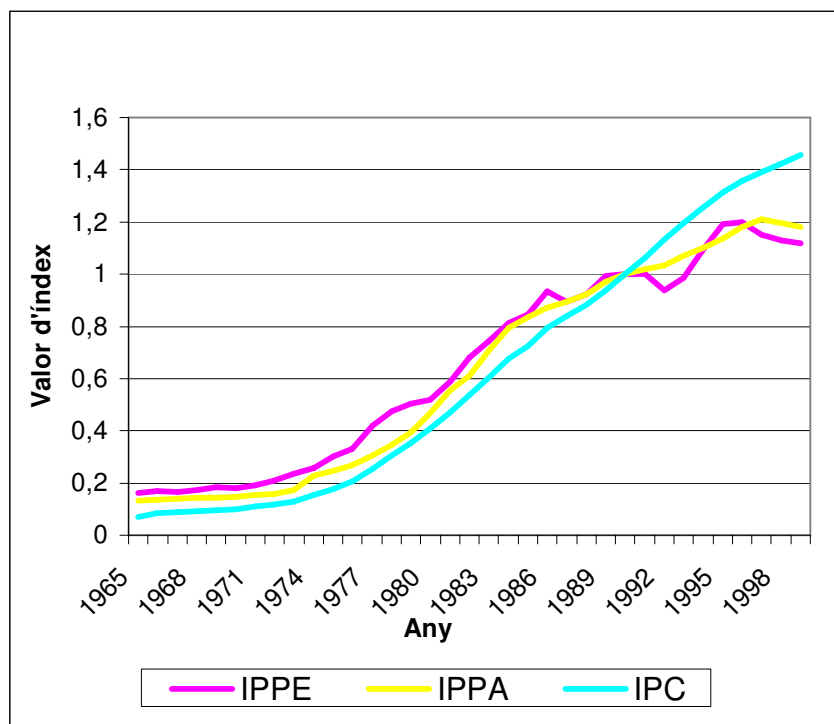
10.2.3.- Evolució dels consums intermedis

La crisi de la “societat agrària tradicional” dona pas a una agricultura industrialitzada o “moderna”. Els canvis que tenen lloc en la dècada dels anys 60 trenquen amb la caracterització d'Espanya com “país eminentment agrícola”. Així, el sector agrari perd entitat com font de capitals i mà d'obra per especialitzar-se com proveïdor de la indústria agroalimentària, i convertir-se en depenent de mitjans de producció aliens al sector agrari. Existeix una tendència a la disminució del nombre de les explotacions agràries i de la població activa agrària i un augment de la mecanització agrària, la qual comporta un augment de la productivitat, però també una creixent dependència financera. El sector agrari es fa més dependent dels mitjans de producció aliens al sector, generant increments significatius en les despeses energètiques (carburants i electricitat) i els productes fitosanitaris. En la mateixa línia, el capital físic manté una taxa de creixement positiva, que es veu reflectida en l'augment dels índex de mecanització, que incrementen els parcs de tractors, i es produeix una substitució entre els factors productius: de mà d'obra per capital físic.

10.2.3.1.- Comparació entre els Índex de preus percebuts (IPPE) i pagats (IPPA) pels agricultors, i l'índex de preus al consum (IPC). Base 1990. España, 1965-95.

Per sintetitzar la informació anterior i valorar quin és l'estat econòmic del sector agrari i ramader per poder estudiar la pressió dels preus sobre la continuïtat del sector, s'ha elaborat un gràfic en el que es representen els diferents índex (Índex de preus percebuts agraris, Índex de preus pagats pels agricultors i l'Índex de preus al consum).

Gràfic 18: Comparació entre l'IPPE, IPPA i IPC dels agricultors i ramaders.

Font: Elaboració pròpia

El Gràfic 18, representa la tendència dels diferents índex de preus (percebuts, pagats i de consum). Es pot observar que els tres índex tenen una tendència positiva de creixement al llarg del temps, tot i que a partir de l'any 1991 es mostren diferents tendències d'augment entre els diferents índexs. L'IPC, a partir d'aquest any, comença a ser superior que els preus percebuts i els preus pagats pels agricultors, i els preus percebuts són inferiors als preus pagats, afectant a la estabilitat econòmica del sector.

Observant les dades anteriors i considerant el nostre cas d'estudi podem deduir que la continuïtat del sector ramader es pot veure afectada per la pressió dels diferents índexs de preus.

Cal tenir en compte, que les dades anteriors són a nivell estatal i consideren un sistema agrícola i ramader cada cop més intensificat, en el que les pèrdues de guanys per part dels processos de producció intermedis són més abundants que en el cas de les explotacions ramaderes extensives d'aquest estudi, en que no existeixen pèrdues en processos intermedis ja que la única relació de compra i venda del producte es dona entre el ramader i l'escorxador, i les úniques pèrdues intermitges que es poden donar són en els costos de transport de la carn comercialitzada entre el municipi de l'explotació i el de l'escorxador.

Per tant, tenint en compte la tendència dels índex dels preus, s'observa com els preus percebuts són inferiors alguns cops als índexs pagats pels agricultors i que la tendència de les preus pagats pels consumidors és superior en les últimes dècades al preu percebut per l'agricultor, fet que limita molt la continuïtat de les petites explotacions ramaderes extensives.

11.- Anàlisi Social

En aquest apartat s'analitza la situació del sector pel que fa al factor social del municipi d'Esterri de Cardós.

11.1.- Característiques socials de les explotacions ramaderes

Les persones que es dediquen a les explotacions ramaderes del municipi d'Esterri de Cardós tenen una edat laboral activa, però cap dels titulars de les explotacions es poden dedicar al manteniment de les explotacions sense cap altre persona que ajudi en el seu manteniment. En aquest cas, la majoria de les persones que col·laboren en el manteniment de les explotacions són persones jubilades, en la majoria dels casos familiars dels titulars. Aquest fet mostra que la majoria de les explotacions no disposen de cap col·laborador d'edat jove i aliè a la família que ajudi en la seva continuïtat.

En alguns casos, les explotacions disposen de més d'un col·laborador, i en la majoria dels casos també és un membre familiar.

Els titulars i els treballadors familiars de les explotacions són procedents del Pallars Sobirà, únicament en una de les explotacions es conta amb la col·laboració d'un treballador assalariat de procedència europea i edat jove. El 60% dels titulars de les explotacions d'estudi són homes i un 40% són dones.

Taula 55. Característiques socials del titular de les explotacions ramaderes

	Titular			
	Sexe	Edat	Procedència	Dedicació (UTA) (*)
Ramader 1	Home	46	P. Sobirà	Complet
Ramader 2	Dona	42	P. Sobirà	Parcial
Ramader 3	Home	36	P. Sobirà	Complet
Ramader 4	Home	37	P. Sobirà	Complet
Ramader 5	Dona	35	P. Sobirà	Complet
Ramader 6	Home	44	P. Sobirà	Parcial
Ramader 7	Dona	40	P. Sobirà	Parcial

Font: elaboració pròpia

(*): Les dades de treball es donen en unitats de treball any (UTA). Una UTA equival al treball que realitza una persona a temps complet durant un any. Una jornada parcial es computa com la meitat d'una completa, i una jornada de jubilat com una quarta part. (Font: Metodologia Censo Agrario, Instituto Nacional de Estadística).

(A): Assalariat

(F): Familiar

Com s'observa la Taula 55, el sexe i l'estructura d'edat dels titulars de les explotacions ramaderes d'Esterri de Cardós no segueix amb la tendència general que s'observa en el sector ramader de la comarca o de Catalunya. La tendència general que s'observa en les explotacions ramaderes de la comarca o de Catalunya, es basa en el predomini de titulars masculins en les explotacions, i, tot i que en la majoria de les explotacions ramaderes catalanes el titular té menys de 65 anys, una quarta part de la població catalana que es dedica a les explotacions agràries està en edat de jubilació.

En el municipi d'Esterri de Cardós, la proporció entre titulars femenins i masculins és aproximadament la mateixa (4 de les explotacions tenen els titulars masculins i 3 femenines). L'edat dels titulars és inferior a l'edat de jubilació en tots els casos, fet que indica que és un dels municipis en el qual els ramaders tenen una edat relativament jove per dedicar-se al sector. La dedicació a l'activitat ramadera no és en tots els casos completa, alguns dels ramaders titulars es dediquen a temps parcial a les explotacions ja que disposen d'altres ocupacions laborals, com el turisme rural.

Taula 56: Característiques socials dels treballadors de les explotacions ramaderes

	Treballador 1			
	Sexe	Edat	Procedència	Dedicació (UTA) (*)
Ramader 1	Dona	80	P. Sobirà	Jubilat (F)
Ramader 2	Home	47	P. Sobirà	Parcial (F)
Ramader 3	Dona	65	P. Sobirà	Jubilat (F)
Ramader 4	Dona	35	P. Sobirà	Complet (F)
Ramader 5	Home	37	P. Sobirà	Complet (F)
Ramader 6	Home	25	P. Sobirà	Parcial (F)
Ramader 7	Home	44	P. Sobirà	Parcial (F)

Font: Elaboració pròpia

Com es pot observar a la Taula 56, cap de les explotacions ramaderes del municipi d'Esterri de Cardós es pot mantenir únicament amb la dedicació laboral del titular de l'explotació. En tots els casos, els treballadors de les explotacions són familiars dels titulars, germans, fills, cònjuges o progenitors. Els progenitors que col·laboren en el manteniment de les explotacions ramaderes tenen entre 65 i 80 anys i es considera jornada de jubilació, els cònjuges es dediquen a jornada parcial perquè no disposen d'aquesta ocupació laboral únicament. En una de les explotacions el treballador que es dedica al manteniment, és el fill del titular i té una edat de 25 anys. Aquesta explotació és possiblement la única, que a hores d'ara, tingui assegurada una persona que segueixi dedicant-se al sector per tradició familiar.

Taula 57. Característiques socials dels treballadors de les explotacions ramaderes

	Treballador 2			
	Sexe	Edat	Procedència	Dedicació (UTA) (*)
Ramader 1				
Ramader 2				
Ramader 3				
Ramader 4	Home	67	P. Sobirà	Jubilat (F)
Ramader 5	Home	67	P. Sobirà	Jubilat (F)
Ramader 6	Home	25	Europa	Complet (A)
Ramader 7				

Font: Elaboració pròpia

La Taula 57 mostra com alguna de les explotacions d'estudi disposen de més d'un treballador per mantenir l'explotació. En aquest cas, és el progenitor dels ramaders 4 i 5 el que col·labora a jornada de jubilat en el manteniment de l'explotació dels seus fills.

Cal tenir en compte, que només una de les explotacions, com s'observa a la Taula 56, disposa de mà d'obra europea assalariada a temps complet que es dedica al manteniment de l'explotació.

11.2.- Dedicació a l'activitat ramadera

El cens d'explotacions ramaderes i de personal dedicat al sector ramader ha disminuït des de 1980 fins ara. La dedicació a l'activitat ramadera és molt sacrificada i és difícil que una persona que no hagi nascut en una família dedicada a aquest sector, s'hi vulgui dedicar. No hi ha una jornada laboral determinada en aquest treball i això dificulta la dedicació de la gent a treballar en aquesta activitat. Gran part dels ramaders que conserven una explotació és per la fidelitat a la dedicació ramadera de tota la vida.

Taula 58: Evolució del nombre d'explotacions i mà d'obra al municipi d'Esterri de Cardós.

	Mà d'obra familiar								
	total			titular		cònjuge		altres familiars	
Any	explot.	nombre de persones	UTA	nombre de persones	UTA	nombre de persones	UTA	nombre de persones	UTA
1982	15	35	16	15	6			20	10
1989	10	32	20	10	7	7	5	15	8
1999	9	14	9	9	6	4	3	1	0
2006	7	16	9	7	5.5	2	1	8	2.5

Font: Institut de Estadística de Catalunya i ramaders del municipi

Com s'observa a la Taula 58 el nombre d'explotacions ramaderes al municipi d'Esterri de Cardós ha disminuït des del 1982 fins ara. Al 1982 el nombre d'explotacions era de 15 i es dedicaven 35 persones al manteniment de les explotacions, a l'any 1999 el nombre d'explotacions i de persones dedicades al manteniment es va reduir significativament. Al 2006 el nombre d'explotacions ramaderes del municipi és de 7, fet que mostra el descens d'explotacions i persones que es dediquen a aquest sector amb el pas dels anys.

11.3.- Reptes socials

El repte social més important que ha de superar el sector ramader per poder garantir la seva continuïtat, és la manca de relleu generacional.

Gran part de les explotacions ramaderes d'estudi no tenen cap fill o persona que mantingui la continuïtat del sector. En els últims anys ha vingut gent de fora del municipi o del país per dedicar-se a la ramaderia, però al poc temps han abandonat el sector i s'han dedicat a altres oficis amb més beneficis i menys sacrificis.

La majoria de les explotacions d'estudi no tenen cap persona que pugui mantenir l'explotació, només en un dels casos d'estudi es pot confirmar, a curt termini, la continuïtat de la tradició ramadera, a la resta o no és possible o pel moment és imprevisible a llarg termini aquesta continuïtat. Tot i això, és difícil predir exactament que passarà amb la continuïtat de les explotacions tenint en compte només la informació que proporcionen els censos d'explotacions i treballadors, ja que en la majoria dels casos només es tenen en compte els familiars que treballen a l'explotació.

Per tant, pot ser que una explotació en la qual no es pugui confirmar la seva continuïtat acabi tenint un comprador o un hereu, o acabi sent abandonada per l'hereu que es donava com a segur successor.

11.4.- Perspectives de futur de l'activitat ramadera

Com s'ha comentat anteriorment, la continuïtat de les explotacions ramaderes al municipi d'Esterri de Cardós està en perill. Entre el 1989 i l'actualitat es mostra una davallada important en el nombre d'explotacions i persones que es dediquen al sector ramader a la zona.

El futur de la ramaderia no depèn únicament del factor social, però cal tenir en compte que si no es supera la manca de relleu generacional i no hi ha una voluntat i impuls social a la dedicació d'aquest sector, en pocs anys, segons expressen els ramaders d'estudi, hi haurà una crisi en el sector ramader que esdevindrà un abandonament parcial o pràcticament total de la dedicació a la ramaderia en el municipi i en la majoria de pobles de l'Alt Pirineu.

12.- Diagnosi

A partir de la informació obtinguda en el treball de camp, mitjançant les enquestes i entrevistes realitzades amb els diferents ramaders del municipi d'Esterri de Cardós i avaluant la seva situació, s'ha realitzat una diagnosi socio-ambiental i econòmica del sector, per tal d'identificar les principals problemàtiques davant les quals es troba el sistema ramader i les seves potencialitats.

Per dur a terme la diagnosi socio-ambiental i econòmica del sector ramader del municipi, es realitza un anàlisi DAFO, representant en una matriu aquells elements del sistema, considerats com Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats, per tal de visualitzar en quin punt es troba la situació ramadera i poder dur a terme propostes d'acció integral per tal de millorar la continuïtat del sector ramader.

12.1.- Anàlisi DAFO

En l'anàlisi DAFO es descriuen de manera sintètica tots aquells factors observats en l'estudi de l'estat del sector ramader del municipi d'Esterri de Cardós, per tal de fixar l'atenció dels factors a tenir en compte i proposar les mesures de gestió adients i afavorir la continuïtat del sector ramader del municipi. En la matriu DAFO es presenten tots aquells factors considerats com a debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats que disposa aquest sector.

Taula 59. Matriu DAFO (Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats)

	Intern	Extern
Negatiu	DEBILITATS	AMENACES
Positiu	FORTALESES	OPORTUNITATS

Font: www.uclm.es

A la Taula 59, es mostra la distribució dels diferents factors de la matriu DAFO.

Les Debilitats són els punts febles interns o limitacions davant les quals es troba el sector ramader.

Les Fortaleses són els punts forts interns dels que gaudeix el sector.

Per Amenaces s'entenen aquells riscos externs que cal afrontar. Riscos, limitacions i possibles barreres sobre els quals es pot afrontar el sector ramader.

Les Oportunitats són els factors externs positius que el sector ramader pot aprofitar per poder garantir la seva continuïtat.

A la Taula 60, es representa el diagrama DAFO del sector ramader del municipi d'Esterri de Cardós.

Taula 60: Matriu DAFO del sector ramader extensiu d'Esterri de Cardós

	Intern	Extern
Negatiu	DEBILITATS <ol style="list-style-type: none"> 1. Manca de relleu generacional 2. Progressiu despoblament de les àrees rurals 3. Interacció negativa de la fauna salvatge amb el ramat (depredació) 4. Danys a prats i conreus per ungulats 5. Competència per l'herba dels prats per la presència d'ungulats. 6. Danys a infraestructures per la presència de fauna salvatge 7. Manca de subvencions a l'explotació intensiva de conills. 	AMENACES <ol style="list-style-type: none"> 1. Pressió dels preus de consum 2. Impuls de sectors econòmics més atractius. 3. Manca d'adaptació al mercat (producció poc homogènia) 4. Díficil ajust a la demanda dels consumidors 5. Manca d'impuls de productes ecològics i de qualitat 6. Reintroduccions de fauna salvatge
Positiu	FORTALESES <ol style="list-style-type: none"> 1. Conservació de la biodiversitat i paisatge. 2. Manteniment dels agroecosistemes 3. Oferta de productes càrnis de qualitat 	OPORTUNITATS <ol style="list-style-type: none"> 1. Aportament de subvencions i ajuts econòmics en les explotacions extensives. 2. Ajuts econòmics del PNAP per la millora de les infraestructures 3. Demanda de productes càrnis de qualitat

Font: Elaboració pròpia

Anàlisi de la matriu DAFO del sector ramader d'Esterri de Cardós:

En l'anàlisi de la matriu DAFO es consideren aquells punts febles i amenaces que té el sistema i posen en perill la continuïtat del sector ramader, per tal de poder dur a terme propostes d'acció integral per tal de protegir i millorar la continuïtat de la ramaderia al municipi d'estudi.

El principal punt feble que té el sistema ramader del municipi per garantir la seva continuïtat és la manca de relleu generacional i el progressiu despoblament que pateix el municipi i les àrees rurals. Aquests factors també es veuen amenaçats pel fet de la creixent oferta d'altres sectors econòmics i professionals més atractius que generen una manca de predisposició d'agents externs al municipi a dedicar-se a aquesta activitat.

La fauna salvatge del PNAP també genera factors negatius sobre la ramaderia del municipi, ja que produeix pèrdues de caps de bestiar, danys en les infraestructures de les explotacions, danys als prats i conreus i genera una competència per l'herba posant en perill la disposició d'aquesta i afectant a l'alimentació del ramat en èpoques d'estabulació.

Un altre dels punts crítics de la ramaderia al municipi, és referent a l'explotació intensiva de conills. L'explotació intensiva de conills no rep cap tipus de subvenció ni ajut econòmic que afavoreixi la seva continuïtat i això limita l'existència de l'explotació en el futur.

Les amenaces que més afecten al sector ramader són la pressió dels preus de consum i les reintroduccions de fauna salvatge. El preu percebut pels ramaders és inferior al preu que els hi suposa mantenir les explotacions, i inferior al preu de consum dels seus productes. Aquest fet genera que cada cop sigui més difícil dedicar-se a aquest sector, ja que si no fos per les subvencions i ajuts econòmics rebuts per la dedicació a la ramaderia extensiva, les pèrdues econòmiques serien majors que els guanys i els ramaders deixarien de dur a terme aquesta activitat.

Les reintroduccions de fauna salvatge al PNAP afecten especialment a la ramaderia, ja que, juntament amb el progressiu abandó del medi rural, es produeix una sobrepoblació de certes espècies que genera un perill pel bestiar i pels camps i pastures afectant a la disponibilitat d'aliment pel ramat.

La manca d'adaptació al mercat també genera una amenaça al sector. La ramaderia extensiva del municipi genera una producció poc homogènia, sense possibilitat d'ajustar-se a les possibles variacions de la demanda dels consumidors. Aquest fet, junt amb el del poc impuls i promoció de la carn de qualitat en vers a la carn convencional de explotacions intensives a un preu menor, genera una demanda inferior d'aquests productes limitant la continuïtat de les explotacions i produccions ramaderes ecològiques.

Com s'observa en la matriu DAFO, els diferents nombres de factors classificats com amenaces i debilitats són majors que els de les fortaleeses i oportunitats que presenta el sector ramader de la zona. Aquest fet implica que es tinguin poques expectatives de supervivència i continuïtat de l'activitat ramadera en Esterri de Cardós si no s'implanten sistemes de protecció, impuls i millora d'aquesta activitat.

12.2.- Pla d'acció sostenible

Un cop descrites les debilitats i amenaces que afecten la continuïtat del sector ramader d'Esterri de Cardós es proposen línies d'acció integral per tal de protegir i millorar la continuïtat de la ramaderia al municipi d'estudi.

Les propostes estan agrupades en unes línies d'actuació, on s'enuncien les tendències i objectius a seguir per intentar mantenir i protegir l'activitat ramadera del municipi d'estudi.

Tenint en compte l'abast social, econòmic i ambiental del sector ramader es proposen tres línies estratègiques d'actuació, vuit programes d'actuació i divuit accions.

Aquestes línies estratègiques d'actuació es basen en:

- Millorar la funció social del sector ramader
- Protegir la qualitat ambiental del sector ramader
- Protegir i potenciar econòmicament el sector ramader

En un Pla d'acció s'han de considerar els elements de descripció, objectius, sectors implicats, el grau de prioritat de la proposta, el termini d'implantació, el període d'execució, els pressupostos i les fonts de finançament.

En aquest Pla d'acció no s'han considerat alguns dels elements dels que consta un Pla d'acció convencional, degut a la dificultat de poder establir-los en un sistema amb un abast tan ample, com el sector econòmic ramader.

El elements no considerats en aquest Pla d'Acció, degut a la incertesa de poder establir-los i concretar-los han sigut: el període d'execució, els pressupostos de les accions i les fonts de finançament.

Es considera important descriure els criteris que defineixen el grau de prioritat i el termini d'implementació de cada línia d'acció per tal d'afavorir la compressió de les accions proposades.

Grau de Prioritat: es valora si és molt necessària la proposta i el seu grau d'urgència. (Alt = que té preferència davant d'altres accions, inajornable. Mitjà = intermedi entre alt i baix. Baix = no és necessari que l'aplicació sigui tan urgent).

Termini d'implantació: temps que es considera des que es decideix la proposta fins que es comença a aplicar (Llarg = termini de llarga durada (7 - 10 anys); Mitjà = durada intermèdia (3 - 6 anys); Curt = per les característiques de la proposta es pot portar a terme ràpidament (mesos - 2 anys).

Línia estratègica:	1. Millorar la funció social del sector ramader
Programa d'actuació:	1.1 Facilitar el creixement de població al municipi i àrees rurals
Acció:	<p>1.1.1 Crear un organisme que potenciï el municipi, generant eines d'integració i informació a la població aliena interessada (disponibilitat d'habitatges, terres de propietat, sector ramader, etc.) .</p> <p>1.1.2 Facilitar la integració de la població aliena, per part de l'organisme construït, facilitant ajuts econòmic, i incentius (com l'oferta de mà d'obra i el repartiment progressiu dels beneficis obtinguts en les produccions dels comunals).</p>
Descripció:	La manca de disposició d'agents externs en la dedicació de la ramaderia es pot veure relacionada amb el progressiu despoblament de les àrees rurals que dificulta l'oferta de mà d'obra per dedicar-se al sector ramader.
Objectius:	Crear un organisme que faciliti eines d'integració i informació a la població aliena i promoció del municipi i sector, per evitar el despoblament de les àrees rurals i que permeti el seu creixement, creant així una possible garantia de continuïtat ramadera al municipi per part d'aquesta creixent població.
Grau de prioritat:	Mitjà
Termini d'implantació	Mitjà
Sectors implicats:	Parc Natural de l'Alt Pirineu Ajuntament d'Esterri de Cardós

Línia estratègica:	1. Millorar la funció social del sector ramader
Programa d'actuació:	1.2 Potenciar la mà d'obra dedicada al sector ramader
Acció:	1.2.1 Promoure socialment el sector ramader, per facilitar i potenciar la dedicació al sector ramader d'agents externs al municipi. 1.2.2 Incentivar econòmicament la dedicació d'agents externs al sector ramader del municipi.
Descripció:	La manca de relleu generacional és el repte principal sobre el que es troba el sector ramader del municipi. Davant aquest fet no es poden establir línies estratègiques d'actuació, però cal potenciar la mà d'obra aliena al municipi en la dedicació d'aquesta activitat, per tal d'assegurar la continuïtat del sector en cas de que les explotacions ramaderes actuals no disposin de relleu generacional futur que mantinguin la continuïtat del sector.
Objectius:	Potenciar la mà d'obra aliena al municipi dedicada al sector, en cas de manca de relleu generacional per tal de garantir la continuïtat del sector.
Grau de prioritat:	Alt
Termini d'implantació	Mitjà
Sectors implicats:	Parc Natural de l'Alt Pirineu Generalitat de Catalunya

Línia estratègica:	2. Protegir la qualitat ambiental del sector ramader
Programa d'actuació:	2.1 Protecció dels prats i conreus
Acció:	<p>2.1.1 Instal·lació de sistemes de protecció dels prats i conreus (pastor elèctric, tanques, vailet elèctric..)</p> <p>2.1.2 Facilitar ajuts econòmics per la instal·lació d'aquests sistemes de protecció.</p> <p>2.1.3 Facilitar ajuts econòmics per la restauració dels sistemes de protecció afectats.</p>
Descripció:	Algunes de les espècies salvatges actuals del PNAP generen conflictes sobre els prats i conreus, afectant a la qualitat dels terrenys i als sistemes de vigilància i protecció dels que alguns disposen. Aquests conflictes afecten directament a la ramaderia del municipi, limitant la producció dels prats i limitant la disposició d'aliment complementari pel bestiar.
Objectius:	Protegir els prats i conreus amb sistemes de vigilància per tal de no posar en perill la disponibilitat de producció d'alimentació pel bestiar.
Grau de prioritat:	Mitjà
Termini d'implantació	Curt
Sectors implicats:	Ajuntament d'Esterri de Cardós PNAP

Línia estratègica:	2. Millorar la qualitat ambiental de les zones d'estudi
Programa d'actuació:	2.2 Protecció dels caps de ramat.
Acció:	<p>2.2.1 Incentivar econòmicament les pèrdues de caps de bestiar.</p> <p>2.2.2 Control de la sobrepoblació d'espècies salvatges que generen pèrdues dels caps de bestiar per depredació de les cries.</p> <p>2.2.3 Control de les espècies salvatges que generen danys al ramat (gossos assilvestrats).</p>
Descripció:	Algunes espècies de fauna salvatge que es troben al PNAP generen danys directes sobre els caps de ramat, produint pèrdues per depredació o per atacs. Caldria evitar aquestes pèrdues de bestiar, en gran mesura, controlant les poblacions de fauna salvatge que causen els danys i en cas de no poder evitar-se, incentivar econòmicament de manera correcta aquestes pèrdues.
Objectius:	Controlar les poblacions de fauna salvatge que generen incidències sobre els caps de ramats, produint atacs i pèrdues de bestiar i incentivar econòmicament, de manera correcta, als ramaders afectats per les pèrdues de bestiar.
Grau de prioritat:	Mitjà
Termini d'implantació	Curt
Sectors implicats:	PNAP Generalitat de Catalunya

Línia estratègica:	2. Millorar la qualitat ambiental de les zones d'estudi
Programa d'actuació:	2.3 Control de les reintroduccions de fauna salvatge
Acció:	<p>2.3.1 Evitar les reintroduccions de fauna salvatge que afecten el ramat, zones de pastura o persones.</p> <p>2.3.2 Control de les poblacions de fauna salvatge d'ós bru, perillosa tant pel ramat com per les persones.</p> <p>2.3.3 Control de les sobrepoblacions de fauna salvatge, adoptant mètodes de vigilància o caça.</p>
Descripció:	Les reintroduccions d'espècies de fauna salvatge en medis rurals, poden generar competències amb la resta d'espècies ocasionant danys i riscos a les persones i a l'hàbitat natural.
Objectius:	Controlar les espècies salvatges introduïes, per evitar sobrepoblaments i riscos a les persones i la fauna existent.
Grau de prioritat:	Mitjà
Termini d'implantació	Curt
Sectors implicats:	PNAP

Línia estratègica:	3. Protegir i potenciar econòmicament el sector ramader
Programa d'actuació:	3.1 Potenciar el sector econòmic ramader enfront altres sector més atractius.
Acció:	3.1.1 Establir eines de protecció dels espais rurals per evitar l'avenç del sector immobiliari en les zones rurals.
Descripció:	L'oferta dels sectors econòmics més innovadors i més atractius posa en perill la continuïtat del sector ramader en les àrees rurals.
Objectius:	Dur a terme eines legals i de promoció dels espais rurals per evitar la intrusió d'altres activitats econòmiques com el sector immobiliari, que guanya terreny enfront el sector ramader.
Grau de prioritat:	Alt
Termini d'implantació:	Llarg
Sectors implicats:	PNAP Generalitat de Catalunya

Línia estratègica:	3. Protegir i potenciar econòmicament el sector ramader
Programa d'actuació:	3.2 Promoure el comerç dels productes ecològics ramaders
Acció:	<p>3.2.1 Realitzar campanyes d'informació i conscienciació sobre la importància dels productes ecològics de qualitat.</p> <p>3.2.2 Protegir la pressió dels preus de consum dels productes ecològics per no afectar en l'elecció de la demanda del productes càrnis.</p> <p>3.2.3 Potenciar l'oferta de productes ramaders ecològics.</p>
Descripció:	La estandardització en el comerç dels productes càrnis convencionals en front als productes ecològics de qualitat posa en perill aquesta producció, limitant la demanda dels consumidors i dificultat la continuïtat del sector ramader del municipi. La pressió dels preus de consum entre els preus dels productes convencionals i els productes ecològics genera una demanda orientada al preu i no a la qualitat, dificultant l'oferta d'aquests productes.
Objectius:	Promoure la qualitat dels productes ecològics potenciant la qualitat en vers del preu, per tal d'augmentar la demanda d'aquests productes i facilitar la producció i continuïtat del sistema.
Grau de prioritat:	Alt
Termini d'implantació:	Mitjà
Sectors implicats:	PNAP Generalitat de Catalunya

Línia estratègica:	3. Protegir i potenciar econòmicament el sector ramader
Programa d'actuació:	3.3 Facilitar la continuïtat de l'explotació ramadera intensiva de conills
Acció:	3.3.1 Proporcionar ajuts i subvencions econòmiques a la dedicació de producció intensiva de conills.
Descripció:	L'explotació intensiva de conills del municipi, no rep cap ajut ni subvenció econòmica que faciliti la continuïtat d'aquesta producció.
Objectius:	Permetre la continuïtat de l'explotació intensiva de conills al municipi.
Grau de prioritat:	Mitjà
Termini d'implantació:	Mitjà
Sectors implicats:	PNAP Generalitat de Catalunya

13.- Conclusions

A partir de la informació proporcionada en aquest projecte, sobre l'estat del sector ramader al municipi d'Esterri de Cardós es pot concloure que el sistema està clarament en risc. L'activitat ramadera extensiva en els àmbits rurals proporciona una gran oportunitat de conservació del paisatge i d'aprofitament dels recursos naturals de la zona. Aquest fet cal tenir-lo molt en compte a l'hora de protegir el sector per tal de no facilitar la seva desaparició i afectar a tots els sistemes als quals genera beneficis.

Els principals reptes davant els quals s'enfronta el sector ramader, són la manca de relleu generacional, la pressió de preus de consum i l'impuls d'altres sectors econòmics més atraients, que dificulta la disponibilitat la mà d'obra en aquesta dedicació.

L'evolució del nombre d'explotacions ramaderes durant els anys ha disminuït notablement, fet que mostra un abandonament de la dedicació ramadera. Aquest fet es veu encara més limitat pel despoblament del municipi i per la manca de relleu generacional familiar de les explotacions. Els ramaders actuals del municipi, no tenen assegurat un relleu generacional que es dediqui, en el futur, al manteniment de les explotacions, fet que posa de manifest la desaparició de l'activitat en els pròxims anys si no es potencia la mà d'obra dedicada a aquest sector.

Una de les estratègies suggerides per tal d'evitar aquesta limitació és la de potenciar el creixement poblacional del municipi, per tal d'incentivar i induir a la població aliena a la dedicació d'aquest sector i facilitar, per tant, la continuïtat del sector ramader al municipi.

Un altre dels problemes que afecta directament a la continuïtat del sector és el de la pressió de preus de consum. Els preus percebuts pels ramaders fa anys eren superiors als costos de manteniment de les explotacions i superior als preus de consum dels productes, fet que generava beneficis als ramaders que es dedicaven a aquest sector. Amb els anys, l'evolució dels preus de consum i preus percebuts no han seguit la mateixa trajectòria. Actualment els preus percebuts pels ramaders són inferiors als costos que els suposa mantenir les explotacions i als preus pagats pels productes, generant pèrdues econòmiques en el sector.

És per això, que els ajuts econòmics i subvencions proporcionades per les administracions compensen aquestes pèrdues econòmiques i incentiven a la continuïtat de la dedicació ramadera. Per tant, cal mantenir l'oferta d'aquestes subvencions i potenciar el sector ramader ecològic per tal d'incrementar la demanda d'aquests productes envers dels productes ramaders intensius convencionals. La demanda dels consumidors dels productes carnis està limitada a les preferències del preu en comptes de la qualitat, limitant per tant la demanda de productes ecològics i limitant la producció i continuïtat ramadera tradicional.

Per tant, si es vol facilitar la continuïtat ramadera del municipi i poder gaudir de productes carnis de qualitat i d'un paisatge característic, cal solucionar aquests reptes principals, establint sistemes de protecció, incentivament econòmic i impuls de la població a la dedicació d'aquest sector.

14.- Bibliografia

- Llibres:

ALDOMÀ I BUIXADÉ, I. (1994). *L'impacte de l'activitat agrària a Catalunya: agricultura i ramaderia*.

BOADA, M, (2002). *El Montseny. Cinquanta anys d'evolució dels paisatges*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

BRUCE, A.M; L'HERMITE, P; NEWMAN, P.J. (1985) *New developments in processing of sludges and slurries*. Essex, Anglaterra. Elsevier applied science publishers LTD.

BUXADÉ CARBÓ, C. (2002). *La gestion en la explotacion ganadera*. Madrid. Mundi-Prensa.

DAVIS, R.D; HAENI, H; L'HERMITE, P. (1985). *Factors influencing sludges utilisation practices in Europe*. Essex, Anglaterra. Elsevier applied science publishers LTD.

DEL RIO, M. (1985). *Vida pastoril*. Madrid. Museo Universal.

Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (1996). *La ramaderia a Catalunya (Estadístiques i anàlisi)*. Barcelona. Gabinet Tècnic DARP.

ESCOLA AGRARIA DE MANRESA. (2003). *Producció d'extensius i ramaderia ecològica: ponències dels recursos de l'Escola Agrària de Manresa*. Manresa. Amics de l'Escola Agrària de Manresa.

LABRADOR, J; LUIS PORCUNA, A; BELLO, A. (2006) *Manual de agricultura y ganaderia ecológica*. Madrid. Eumedia: MAPA.

LLEBOT, J.E. (2005) *L'estat del medi ambient a Catalunya*. Bellaterra. Universitat Autònoma de Barcelona.

MAROTO, C. (1997) *Gestion de la produccion ganadera: modelos y aplicaciones informaticas*. Madrid. Mundi-Prensa Soria.

OLAIZOLA TOLOSANA, A. (1992). *Viabilidad económica de sistemas ganaderos de montaña en condiciones de competencia en el uso de factores productivos. Analisis de la ganaderia en un valle pirenaico. Osca. Instituto de Estudios Altoaragoneses (Diputacion de Huesca)*.

ROS I FONTANA, I. (2001). *La vida pastoral al Pallars. Ramon Violant i Simorra*. Tremp. Garsineu Edicions.

SERRATOSA I VILAGELIU, J. (1986). *Problemàtica de futur del sector boví de carn a Catalunya: factors econòmics*. Barcelona. Caixa de Pensions.

The Conservation Foundation. (1986). *Agriculture and the enviroment in a changing world economy*. Silver Spring, Maryland, (Estats Units). Exspeedite Printing Service, Inc.

VARIS, (2006). *Llibre blanc de la producció agroalimentaria ecològica a Catalunya*. Barcelona. Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca.

VARIS, Fundacion "la Caixa". (1993). *Residuos Ganaderos*. Barcelona. Editorial AEDOS, S.A.

VARIS. (1981). *Agricultura i medi rural al Pirineu Català*. Barcelona. Servei central de publicacions de la Generalitat de Catalunya.

- Internet:

Generalitat de Catalunya
www.gencat.net

Departament de Medi Ambient i Habitatge
mediambient.gencat.net

Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca
www.gencat.net/darp

Instituto Mora
<http://www.institutomora.edu.mx>

Red de revistas científicas de América Latina y Caribe, España y Portugal
<http://redalyc.uaemex.mx>

Institut d'Estadística de Catalunya
<http://www.idescat.net>

Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación:
<http://www.mapa.es/>

Xarca Telemàtica Educativa de Catalunya
<http://www.xtec.es>

Instituto Nacional de Estadística
<http://www.ine.es>

Pangea
<http://www.pangea.org/>

Software de gestió d'explotacions
<http://www.agritecsoft.com>

Associació ramadera de la raça bruna
<http://www.bellver.org/>

Associació Professional de Ramaders de Bruna dels Pirineus del Pallars Sobirà
<http://www.vacabruna.com/>

Lleida Turisme
<http://www.lleidatur.com>

Recull fotogràfic

<http://popgen.unimaas.nl>
<http://perso.orange.fr>
<http://www.dernacaleinegarten.de>
<http://www.setcases.org>
<http://www.scotorigins.co.uk>
<http://www.carm.es>
<http://www.dipot.unict.it>
<http://www.wildtauden.ch>
<http://www.kuleuven-kortrijk.be>
<http://www.plant-identification.co.uk>
<http://www.habitats.org.uk>
<http://www.ruhr-uni-bochum.de>
<http://ichn.iec.cat>
<http://linnaeus.nrm.se>
<http://www.tropengarten.de>
<http://www.floracyberia.net>
<http://www.bioriza.com>
<http://www.fao.org>
<http://ispb.univ-lyon1.fr>
<http://static.flickr.com>
<http://www.botanik.uni-karlsruhe.de>
<http://www.binntal-bilder.ch>
<http://www.magikbirds.com>
<http://www.rarebirdphotography.co.uk>
<http://upload.wikimedia.org>
<http://www.eppkas.gr>
<http://www.blueskybirds.co.uk>
<http://www.parc-pyrenees.com>
<http://www.hlasek.com>
<http://ftp.funet.fi>
<http://naturewallonie.ibelgique.com>
<http://blogs.tinet.org>
<http://www.lakelandwildlife.co.uk>
<http://www.afleurdepau.com>

- Projectes i tesis:

AGUILÀ I ZUERAS, L; ALCARAZ I BRAVO, X; GOL I KARSUNKE, O. *Ramaderia ecològica: situació del sector*. (1995)

REX, G. [et al] *La ganaderia ecològica*. (1997)

CABRÉ. A; CARABASSA, V; CROSAS, X; MADRUGA, C. *Diagnosi de la ramaderia al Parc Natural del Montnegre i el Corredor*. (2004)

- Documents pdf:

Agricultura i ganaderia en el Pirineo.

Anuari Naturalista del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Catálogo de Razas Oficial de Ganado de España.

Diagnosi ambiental de l'àmbit territorial de l'Alt Pirineu i Aran.

El proceso de desertización demográfica de la montaña pirenaica en el largo plazo: Cataluña. Ager. Revista de estudios sobre despoblación y desarrollo rural, número 002. Universidad de Zaragoza.

Evolución en Catalunya y España según la Base 1995 (1995-2003). La estadística de precios percibidos por los agricultores i ganaderos. Lluc Mercader y Núria Llovet. (DARP)

Ganaderia en España.

Guia directori d'inscrits al Consell Català de la Producció Agrària Ecològica.

Informes económicos sectoriales: La agricultura en España y en la OCDE, 1990-2000. M. Carmen Guisán y Pilar Expósito.

La ganaderia española durante la edad moderna. Propuestas de renovación historiográfica de un sector oculto. José Ubaldo Bernardos Sanz.

Llibre Genealògic de la Raça Bruna dels Pirineus.

Memòria annexa al decret de creació del Parc.

Parc Natural de l'Alt Pirineu: Proposta de Pla d'ordenació de la circulació rodada. Xavier Campillo i Besses. (2004).

Pla Comarcal de muntanya 2001-2005. Pallars Sobirà. Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. (2002).

Projecte del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Protecció de prats contra danys del senglar al Parc Natural de l'Alt Pirineu. Consells per instal·lar tancats elèctrics. Desembre de 2005.

Ramaderia i espais naturals: la gestió dels danys als prats de dall ocasionats per Porc Fer (Sus Scrofa), en l'àmbit del Parc Natural de l'Alt Pirineu. Jornada "Ramaderia i sostenibilitat als Pirineus: Present i futur"

15. Acrònims

AHP: Agrupació Hiper mètrica Pirinenca
CCPAE: Consell Català de la Producció Agrària Ecològica
CE: Comunitat Europea
CEE: Comunitat Econòmica Europea
CGE: Contracte Global d'Explotació
CITES: Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestres
CRAE: Consejo Regulador de la Agricultura Ecológica
DARP: Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca
DGDR: Direcció General de Desenvolupament Rural
DOGC: Document Oficial de la generalitat de Catalunya
DUN: Declaració Única Agrària
FAO: Food and Agriculture Organization
FEEC: Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya
GATT: General Agreement on Tariffs and Trade (Acord General de Tarifes i Comerç)
GIS: Sistemes d'Informació Geogràfica
IDAPA: Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu
IDESCAT: Institut d'Estadística de Catalunya.
INE: Institut Nacional d'Estadística
IPC: Índex de Preus de Consum
IPPA: Índex de Preus Pagats
IPPE: Índex de Preus Percebuts
MAPA: Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación
OMC: Organitzacions Comunes de Mercat
PAC: Política Agrària Comuna
PAE: Producció Agrària Ecològica
PDR: Programa de Desenvolupament Rural
PNAP: Parc Natural de l'Alt Pirineu
UBM: Unitat de Bestiar Major
UE: Unió Europea
UGO: Unidad Ganadera Ovina
UR: Unitat Ramadere
URB: Unitat Ramadera Bovina
URM: Unitat Ramadera Major
UTA: Unitat de Treball Any

16.- Glossari

Agroecologia: ciència consistent en l'aplicació dels conceptes i principis de l'ecologia al disseny, desenvolupament i gestió de sistemes agrícoles sostenibles.

Alfals: planta herbàcia perenne de la família de les papilionàcies, d'inflorescències blavoses i de fruits en llegum, molt conreada com a planta farratgera.

Antròpic: relatiu o pertanyent a l'home o a la seva acció.

Arrendar: donar (alguna cosa de la seva propietat, especialment possessions immobles i serveis públics) a una altra persona perquè en faci ús o se'n beneficiï per un temps determinat mitjançant el pagament d'una renda convinguda. O, rebre d'algú (alguna cosa de la seva propietat, especialment possessions immobles i serveis públics) per usar-ne i beneficiar-se'n per un temps determinat mitjançant el pagament d'una renda convinguda.

Asiní-ina: relatiu o pertanyent a l'ase.

Avenç: cavitat natural constituïda essencialment per un pou o diversos pous de parets verticals o subverticals.

Basòfil: que té preferència a habitar sobre un substrat bàsic.

Bestiar: conjunt d'animals domèstics que pasturen aplegats, o conjunt dels d'una explotació, criats per a l'obtenció de productes o de serveis.

Biodiversitat: variabilitat d'organismes vius de qualsevol font, inclosos, entre altres coses, els ecosistemes terrestres i marins i altres ecosistemes aquàtics i els complexos ecològics dels que formen part; compren la diversitat dins de cada espècie, entre espècies i dels ecosistemes.

Biomassa: massa total de la matèria viva existent en una comunitat o en un ecosistema.

Bòreo-alpí: àrtico-alpí

Calcarí: que conté carbonat de calci.

Calcícoles: dit de les plantes o de les comunitats vegetals que habiten normalment en sòls o substrats.

Cinegètic: relatiu o pertanyent a l'art de la caça.

Closa: tanca feta amb pedres o amb troncs que serveix per a delimitar un camp o un prat, principalment per evitar que hi entri el bestiar. Terreny clos destinat al pasturatge.

Cròtal: nom que hom dóna a un grup de serps verinoses de la família dels cròtals, anomenades també serps de cascavell per raó dels anells cornis imbricats que tenen a la punta de la cua, els quals, quan es mouen, produeixen un so greu.

Dall: conjunt d'herba dalladora d'un prat.

Dejeccions ramaderes: productes que procedeixen de l'excreció dels animals que són criats en explotacions ramaderes amb finalitats d'aprofitament i que són bàsicament fems i purins.

Desemboscar: fer sortir del bosc.

Ecologia: part de la biologia que estudia les interrelacions dels éssers vius entre ells i amb llur medi.

Ecosistema: unitat funcional constituïda per un biòtop i els organismes que hi habiten.

Endèmic: dit de l'espècie o tàxon que viu exclusivament en una àrea geogràfica determinada.

Ensitjar: posar el gra, el farratge, etc, en una sitja o en sitges.

Esclerofil·le: de fulla dura i coriàcia, especialment adaptada a la sequedat.

Especejar: fer peces, bocins, trossos, algú o alguna cosa.

Estabular: criar i mantenir el bestiar en estables.

Estassar: tallar l'herba, les bardisses, etc, d'un bosc, d'un terreny, qualsevol.

Etologia: branca de la biologia que estudia el comportament dels animals, sota les condicions de l'hàbitat natural, i els mecanismes que en determinen el comportament.

Euro-siberià: relatiu o pertanyent a la regió euro-siberiana.

Eutròfic: dit del medi ric en elements nodridors.

Fenc: farratge sec, és a dir, que ha estat sotmès a la fenificació i que pot ésser emmagatzemat.

Fertilitzar: fer fèril o més fèril (fer un sòl més productiu).

Gramínies: família de glumiflores constituïda per plantes herbàcies, anemòfiles, de tiges fistuloses, dites canyes, de fulles que consten de limbe, beina i lígula, de flors hermafrodites, protegides per glumel·les d'espícula, protegida per glumes, i de fruit cariòpside.

Guaret: sistema de conreu que consisteix a deixar reposar un any sí i un any no un terreny empobrit per tal que torni a adquirir fertilitat.

Hàbitats: conjunt de condicions ambientals en què es desenvolupa la vida d'un ésser viu.

Innivació: acció d'innivar-se. Innivar: cobrir-se de neu un indret.

Marca Q (Marca de Qualitat Alimentaria): marca atorgada pel Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca a productes alimentaris que compleixen els reglaments tècnico-sanitaris, en els seus nivells superiors, i implica el control periòdic dels productes, per una entitat especialitzada, fins a la seva incorporació en els canals de comercialització.

Mesòfil: dit de l'organisme que es desenvolupa òptimament amb valors mitjans d'un factor ecològic, especialment quan aquest és la temperatura o la humitat.

Montà: dit de l'estatge de vegetació comprés entre l'estatge basal i l'estatge subalpí.

Nitrificació: procés de transformació de l'amoníac en nitrits i dels nitrits en nitrats, portat a terme per certs bacteris del sòl.

Nitròfil: dit de les plantes i de les comunitats vegetals que volen sòls rics en nitrogen.

Orografia: part de la geografia física que tracta de la descripció dels relleus i de llur estructuració, més o menys regular, en una regió determinada.

Orri: lloc on hom muny les ovelles i fa el formatge.

Parceria: contracte d'explotació agrícola o agro-pecuària, en virtut del qual el propietari cedeix l'ús temporal de la terra a un agricultor, mitjançant el pagament per aquest d'una part dels productes o fruits.

Passera: palanca, pedres convenientment col·locades, etc, per permetre de passar un torrent, un rierol, etc.

Passeriformes: ordre d'ocells de dimensions petites o mitjanes, amb el vòmer curt i ample, que construeixen nius complexos i que representen les 3/5 parts dels ocells vivents.

Péixer: fornir d'aliment o pastura algú o alguna bèstia.

Producció Agrària Ecològica: denominada també biològica o orgànica, és un sistema de producció i elaboració de productes agraris naturals. L'objectiu principal és l'obtenció d'aliments de màxima qualitat.

Ramaderia: conjunt d'activitats humanes relacionades amb la cria i el comerç de bestiar de renda, gros o menut.

Recurs natural: bé donat per la natura, a través del sòl, el subsòl, les aigües, la vegetació, la fauna, etc, necessaris per a satisfer necessitats humanes o com a imputs en determinats processos productius.

Redall: herba que creix en un prat després de dallar-lo. El segon dall o segada d'un prat.

Ruderal: en geobotànica s'utilitza per les espècies pròpies de les runes i dels medis molt influïts per l'home.

Salubritat: conjunt de condicions sanitàries idònies per al consum d'un aliment o producte alimentari.

Sector primari: està format per les activitats econòmiques relacionades amb l'obtenció de recursos de la natura (agricultura, activitat extractiva, ramaderia, explotació forestal, pesca i caça).

Sitja: cavitat subterrània destinada a guardar-hi productes collits del camp, especialment cereals.

Sostenible: satisfer les necessitats de la generació actual sense comprometre la capacitat per satisfer les necessitats de les generacions futures.

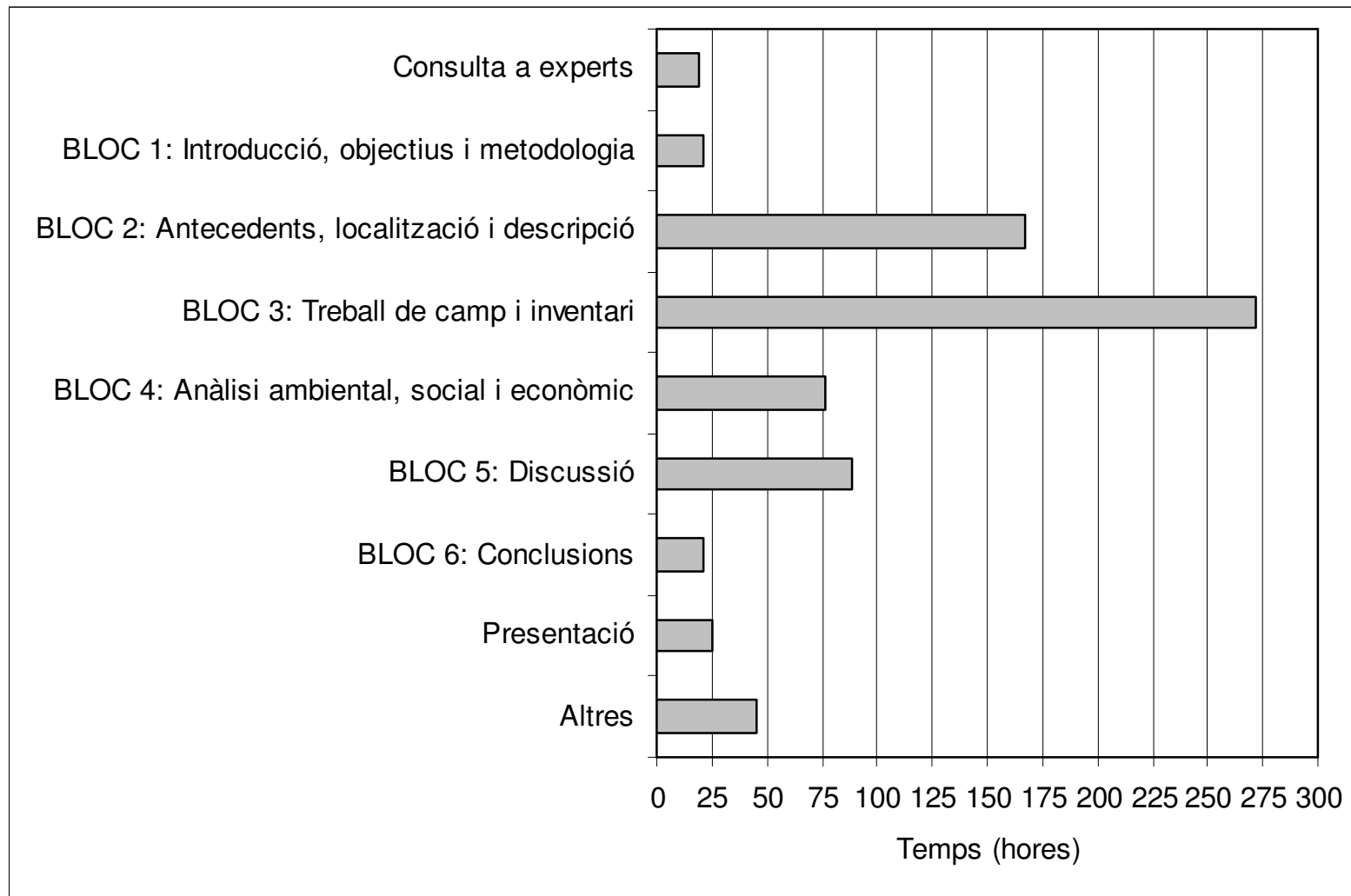
Subalpí: dit de l'estatge vegetal d'un vessant muntanyós ocupat normalment per un bosc clar de coníferes associades a la landa i que es troba sota l'estatge alpí.

Surgència: sortida a l'exterior, mitjançant un forat o una cova, de les aigües infiltrades en un carst, quan trobem un nivell subjacent de roques impermeables.

Transterminància: passar, amb el ramat, d'un terme jurisdiccional a un altre veí. Moviment vertical del ramat, en una mateixa muntanya o vall.

Xeròfil: dit dels organismes i de les comunitats que viuen en medis secs.

17.- Calendari

18.- Pressupost

Projecte: Diagnosi socioambiental i econòmica del sector ramader del municipi d'Esterri de Cardós.	
Recursos humans	
Honoraris Salari: 10 € / hora Hores: 736 hores	7360 €
Desplaçaments Targes integrals (10 viatges) de TMB: 13,80 € Número de viatges: 120 Targes integrals (10 viatges) de TMB: 6,90 € Número de viatges: 90 Quilòmetres: 1680km Cost desgast vehicle: 0.18€/km	530,1 €
Dietes Dietes 45 € /dia (dinar i sopar). (15€/persona i dia) Dies: 9	135 €
Allotjament Casa rural: 150 € Pensió: 120 €	270€
Subtotal	8295,1 €
Recursos Material	
Fotocopies i folis colors: 10 € Impressions: 100 € Paper reciclat lliure de clor: 7,50 € Enquadernacions: 24 € Paper impressió CD: 11 € CD's: 10 €	
Subtotal	162,50 €
Despeses funcionals	
Telèfon: 13.5€ Amortització dels equips, llum, lloguer de l'espai i comunicacions (<i>es calcula aplicant 10-15% al total anterior</i>).	
Subtotal	859,3 €
Total	9316,9 €
IVA (16%)	1490,7 €
TOTAL + IVA	10807,6 €
TOTAL + IVA / persona	3602,5 €

19.- Índex de taules, figures i gràfics

19.1.- Taules

Pàgs.

Taula 1: Evolució d'Unitats Ramaderes (UR) (1993-2003)	13
Taula 2: Ramaderia Intensiva vs Extensiva	16
Taula 3: Poblacions de fauna salvatge a Catalunya	21
Taula 4: Població d'Esterri de Cardós des del 1717 fins el 2005	52
Taula 5: Població per sexes a Esterri de Cardós des de 1998 fins el 2005	53
Taula 6: Ocupats per grans sector d'activitat i sexe (població de 16 anys i més) a Esterri de Cardós l'any	54
Taula 7: Població ocupada per grans sectors d'activitat i sexe (població de 16 anys i més) al Pallars Sobirà el 2001	56
Taula 8: Nombre de caps de bestiar de bovins, ovins, cabrum i porcins a Esterri de Cardós.	58
Taula 9: Nombre de caps de bestiar d'aviram, conilles i equins a Esterri de Cardós.	58
Taula 10: Nombre de caps de bestiar d'aviram, conilles i equins al Pallars Sobirà.	60
Taula 11: Nombre de caps de bestiar d'aviram, conilles i equins al Pallars Sobirà.	61
Taula 12: Equivalències UR	63
Taula 13: UR a Esterri de Cardós	63
Taula 14: UR al Pallars Sobirà	64
Taula 15: La maquinària dels ramaders d'Esterri de Cardós	66
Taula 16: La maquinària dels ramaders del Pallars Sobirà	66
Taula 17: Estimació de la continuïtat demogràfica de les explotacions familiars a Catalunya, el 1989 i el 1999.	68
Taula 18: Dedicació exclusiva a l'explotació i exercici d'altres activitats lucratives segons la relació familiar amb el titular de l'explotació, 1989-1999.	69
Taula 19: Total d'explotacions i UTA per explotació a Esterri de Cardós des del 1982 fins el 1999	69
Taula 20: Ocupació agrària familiar a Esterri de Cardós	70
Taula 21: Ocupació agrària assalariada a Esterri de Cardós	70
Taula 22: Total d'explotacions i UTA per explotació al Pallars Sobirà des del 1982 fins el 1999	71
Taula 23: Ocupació agrària familiar al Pallars Sobirà	72
Taula 24: Ocupació agrària assalariada al Pallars Sobirà.	72
Taula 25: Equipaments de turisme rural a Esterri de Cardós i al Pallars Sobirà	73
Taula 26: Càrrega ramadera segons espècie	76
Taula 27: Comparativa de preus, carn de vedella ecològica vs convencional	81
Taula 28: Distribució dels ramaders ecològics a Catalunya	82
Taula 29: Ramaders ecològics de muntanya	83
Taula 30: Escorxadors ecològics a les comarques de muntanya	83
Taula 31: Cens Boví a Esterri de Cardós	132
Taula 32: Cens Oví a Esterri de Cardós	132
Taula 33: Cens Equí a Esterri de Cardós	133
Taula 34: Cens Cabrum a Esterri de Cardós	133
Taula 35: Característiques de l'explotació intensiva de conills	134

Taula 36: Cens global de la ramaderia d'Esterri de Cardós.....	135
Taula 37: Procés d'aprofitament dels prats i zones de pastura	136
Taula 38: Cicle agroramader Boví	137
Taula 39: Cicle agroramader Oví	138
Taula 40: Cicle Agroramader Equí.....	139
Taula 41: Cicle agroramader Cabrum.....	140
Taula 42: Característiques de la mà d'obra dedicada a les explotacions ramaderes d'Esterri de Cardós	141
Taula 43: Característiques de les instal·lacions de les quadres i magatzems	142
Taula 44: Característiques de la maquinària de les explotacions	143
Taula 45: Prats de dall i vigilància dels ramats	144
Taula 46: Espais ambientals i mesures agroambientals	145
Taula 47: Conflicte de la fauna salvatge amb el ramat i l'entorn natural.....	146
Taula 48: Presència de fauna salvatge (ungulats) i incidències amb el ramat i l'entorn natural	147
Taula 49: Perspectives de futur de la continuïtat del sector ramader al municipi d'Esterri de Cardós	148
Taula 50: Principal fauna salvatge que genera incidències sobre la ramaderia	163
Taula 51: Principals incidències que genera la fauna salvatge sobre el sector ramader.	164
Taula 52: Proporció del valor afegit de l'agricultura i de la ramaderia. Espanya....	166
Taula 53: Evolució del preu de la carn de boví. Pessetes/kg (base 1990)	167
Taula 54: Producció de llet i carn de boví. Espanya. Milions de litres i milers de tones de carn	168
Taula 55: Característiques socials del titular de les explotacions ramaderes	171
Taula 56: Característiques socials dels treballadors de les explotacions ramaderes.....	172
Taula 57 Característiques socials dels treballadors de les explotacions ramaderes.....	172
Taula 58: Evolució del nombre d'explotacions i mà d'obra al municipi d'Esterri de Cardós.	173
Taula 59: Matriu DAFO (Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats)	175
Taula 60: Matriu DAFO del sector ramader extensiu d'Esterri de Cardós	176

19.2.- Gràfics

Gràfic 1: Evolució de la població d'Esterri de Cardós i del Pallars Sobirà	53
Gràfic 1a: Evolució de la població per sexe a Esterri de Cardós	54
Gràfic 2: Distribució masculina per sectors a Esterri de Cardós	55
Gràfic 3: Distribució femenina per sectors a Esterri de Cardós	55
Gràfic 4: Distribució total per grans sectors d'activitat a Esterri de Cardós.....	55
Gràfic 5: Distribució masculina per sectors al Pallars Sobirà.....	56
Gràfic 6: Distribució femenina per sectors al Pallars Sobirà	56
Gràfic 7: Distribució total per grans sectors d'activitat al Pallars Sobirà	57
Gràfic 8: Evolució de les explotacions ramaderes al municipi d'Esterri de Cardós	59
Gràfic 9: Evolució dels caps de bestiar al municipi d'Esterri de Cardós	60
Gràfic 10: Evolució de les explotacions ramaderes al Pallars Sobirà	61
Gràfic 11: Evolució dels caps de bestiar al Pallars Sobirà.....	62
Gràfic 12: Equivalències UR.....	64

Gràfic 13: Evolució d'UR a Esterri de Cardós	65
Gràfic 14: Evolució del nombre d'explotacions i UTA a Esterri de Cardós	70
Gràfic 15: Nombre d'explotacions i UTA al Pallars Sobirà	71
Gràfic 16: Evolució del preu de la carn bovina (base 1990).....	167
Gràfic 17: Evolució de la producció de carn de boví a Espanya	168
Gràfic 18: Comparació entre l'IPEE, IPPA i IPC dels agricultors i ramaders	169

19.3.- Mapes

Mapa 1: Els Parcs de Catalunya.....	24
Mapa 2: Catalunya.....	51
Mapa 3: Pallars Sobirà.....	51
Mapa 4: Mapa topogràfic del municipi d'Esterri de Cardós.....	51
Mapa 5: Distribució parcel·laria de Josep Maria Caminal Blasi	101
Mapa 6: Distribució parcel·laria de Àngeles Castella Carmaniu	105
Mapa 7: Distribució parcel·laria de Josep Català Isus	109
Mapa 8: Distribució parcel·laria de la família Laguia Aldosa.....	115
Mapa 9: Distribució parcel·laria de Josep Maria Orteu	121
Mapa 10: Distribució parcel·laria de Montserrat Peiró Batalla	125
Mapa 11: Distribució parcel·laria d'Esterri de Cardós	127

19.4.- Imatges

Imatge 1: Cens oví per comarques (2004).....	13
Imatge 2: Cens cabrum per comarques (2004)	14
Imatge 3: Cens boví per comarques (2004).....	15
Imatge 4: Logotip del CCPAE	78

17.5.- Fotos

Foto 1: Flor de neu	36
Foto 2: La Sargantana Pallaresa	38
Foto 3: El trençalòs.....	38
Foto 4: El voltor comú	39
Foto 5: L'Aufrany	40
Foto 6: El Falcó Pelegrí	41
Foto 7: La Perdiu Blanca	41
Foto 8: El Gall Fer.....	42
Foto 9: Mussol Pirinenc	42
Foto 10: Picot Negre	43
Foto 11: La Llúdriga	43
Foto 12: L'òs Bru	44
Foto 13: El Gat Fer	45
Foto 14: Vaca Bruna.....	46
Foto 15: Vaca Pallaresa.....	47
Foto 16: L'ovella Xisqueta.....	47
Foto 17: L'Hispa-Bretó	49
Foto 18: Església de Santa Maria.....	50
Foto 19: Església de Sant Pere i Sant Pau.....	50